DÖNEM : 17 CİLT : 22 YASAMA YILI : 3

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

46 ncı Birleşim

16 . 12 . 1985 Pazartesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	626
II. — GELEN KÂĞITLAR	626
III. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER	627
1. — 1986 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanun Tasarıları ile 1984 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarıları (1/718, 1/719; 3/870, 1/708; 3/871, 1/709) (S. Sayıları : 361, 360, 381, 382)	627
A) Millî Savunma Bakanlığı	*627*
1. — Millî Savunma Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi	627:656
2. — Millî Savunma Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı	627,656:657
B) İçişleri Bakanlığı	*659*
1. — İçişleri Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi	659:715
2. — İçişleri Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı	659,716:717
a) Emniyet Genel Müdürlüğü	*659:716*
1. — Emniyet Genel Müdürlüğü 1986 Malî Yılı Bütçesi	659:716
2. — Emniyet Genel Müdürlüğü 1984 Malî Yılı Kesinhesabı	659,717
b) Jandarma Genel Komutanlığı	*659:716*
1. — Jandarma Genel Komutanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi	659:716
2. — Jandarma Genel Komutanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı	659,717:719
c) Sahil Güvenlik Komutanlığı	*659:716*
1. — Sahil Güvenlik Komutanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi	659:716
C) Ulaştırma Bakanlığı	*719*
1. — Ulaştırma Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi	719:746
2. — Ulaştırma Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı	719,746
IV. — TEŞEKKÜR, TEBRİK VE TEMENNİLER	658

Sayfa

1. — Millî Savunma Bakanlığı, bütçesinin kabulü dolayısıyla Silahlı Kuvvetlerimize Türkiye Büyük Millet Meclisinin güven, inanç ve takdir duygularının iletilmesine dair siyasî parti grup başkanvekilleri ile bağımsız milletvekillerinin müşterek önergesi 658

Sayfa

V. — SORULAR VE CEVAPLAR 747

A) Yazılı Sorular ve Cevapları 747

1. — Balıkesir Milletvekili Davut Abacıgil'in, Muğla - Bodrum İlçesinde Emniyet Genel Müdürlüğünce satın alınacak olan lojmanlara ilişkin Başbakandan sorusu ve Devlet Bakanı Kâzım Oksay'ın yazılı cevabı (7/745) 747

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 10.00'da toplanarak dört oturum yaptı.

1986 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanun tasarıları ile 1984 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun tasarılarının (1/718, 1/719; 3/870, 1/708, 3/871; 1/709) (S. Sayıları : 361, 360, 381, 382) görüşmelerine devam edilerek :

Dışişleri Bakanlığı,

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve

Karayolları Genel Müdürlüğü 1986 Malî Yılı bütçeleri ile 1984 Malî Yılı kesinhesapları kabul olundu.

16 Aralık 1985 Pazartesi günü saat 10.00'da toplanmak üzere birleşime saat 23.36'da son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Özer Gürbüz

Kâtip Üye	Kâtip Üye
Kayseri	Kırklareli
Mehmet Üner	*Cemal Özbilen*
Kâtip Üye	Kâtip Üye
İçel	Adıyaman
Durmuş Fikri Sağlar	*Arif Ağaoğlu*

Kâtip Üye
Giresun
Yavuz Köymen

II. — GELEN KÂĞITLAR

16 . 12 . 1985 Pazartesi

Tezkere

1. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin Denetimine Tabi Kuruluşların 1984 Yılı Faaliyetleri, Bilanço, Kâr ve Zarar Hesapları Raporlarının Sunulduğuna Dair Başbakanlık Tezkeresi (3/927) (Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi : 12.12.1985)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 10.00

BAŞKAN : Başkanvekili Abdulhalim Aras

KÂTİP ÜYELER : Süleyman Yağcıoğlu (Samsun), Mehmet Üner (Kayseri)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 46 ncı Birleşimini açıyorum.

III. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — 1986 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanun Tasarıları ile 1984 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarıları (1/718, 1/719; 3/870, 1/708; 3/871, 1/709) (S. Sayıları : 361, 360, 381, 382) (1)

A) MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

1. — Millî Savunma Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

2. — Millî Savunma Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — 1986 malî yılı bütçesi ile 1984 malî yılı kesinhesabının müzakerelerine devam ediyoruz.

Gündemimize göre, Millî Savunma Bakanlığının 1986 malî yılı bütçesiyle, 1984 malî yılı kesinhesabının müzakerelerini yapacağız.

Komisyon ve hükümet yerlerini aldılar.

Söz sıralarını okuyorum :

Grupları adına söz alanlar : Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubu adına Sayın Turgut Kunter; SHP Grubu adına Sayın Ali Rıza Akaydın, Sayın Mustafa Kâni Bürke; Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Hüseyin Aydın Arvasi.

Şahısları adına söz alanlar : Lehinde, Sayın Hüseyin Şen, Sayın İsmail Saruhan, Sayın Kadir Demir, Sayın İsmail Üğdül, Sayın İsmet Ergül, Sayın Hakkı Artukarslan;

Aleyhinde : Sayın Murat Sökmenoğlu, Sayın Şeyhmus Bahçeci, Sayın Altay, Sayın Bozkurt, Sayın Özkaya, Sayın Üner, Sayın Sağlar;

Üzerinde : Sayın Ülker, Sayın Bayram, Sayın Arıkan, Sayın Hastürk, Sayın Taflıoğlu.

Söz sırası, Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubu adına Sayın Turgut Kunter'de; buyurun Sayın Kunter. (Alkışlar)

MDP GRUBU ADINA TURGUT HALİT KUNTER (Rize) — Sayın Başkan, Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri, Sayın Millî Savunma Bakanı, Millî Savunma Bakanlığının seçkin mensupları; Millî Savunma Bakanlığı bütçesi üzerinde maruzatta bulunmak üzere sözlerime başlamadan evvel, Milliyetçi Demokrasi Partisi adına ve şahsım adına Sayın Başkanı, sayın milletvekili arkadaşlarımı, sayın bakanımızı ve bakanlığın seçkin mensuplarını saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

Mevcut malî imkânlar dahilinde ve silahlı kuvvetlerin hizmet ve faaliyetlerinin gerekli kıldığı ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan Millî Savunma Bakanlığı 1986 malî yılı bütçesi 1 trilyon 307 milyar lira olarak tespit edilmiş olup, 1985 malî yılı bütçesine göre yüzde 51,8 oranında bir artış göstermektedir.

Ancak, 1985 yılı Bütçe Kanunu ile personelin özlük haklarında yapılan düzenlemelerin, ayrıca 1985 Temmuz ayından itibaren kamu personelinin maaş ve özlük haklarında yapılan iyileştirmelerin gerektirdiği ilave ödenek ihtiyacı ile zarurî bazı hizmetleri yürütebilmek için, Maliye ve Gümrük Bakanlığından alınan 36,4 milyar liralık ödenek göz önüne alındığında, 1986 yılı bütçesinin, 1985 yılı bütçesine göre artışı yüzde 45,7 düzeyine inmektedir.

1981 - 1985 yılları Millî Savunma Bakanlığı bütçesi ile aynı yıllar gayri safi millî hâsılaları arasındaki ilişki incelendiğinde, Millî Savunma Bakanlığı başlangıç bütçelerinin gayri safi millî hâsıla içinde :

1981 yılında yüzde 4,4

1982 yılında yüzde 3,6

1983 yılında yüzde 3,8

1984 yılında yüzde 3,2

1985 yılında yüzde 3,2 oranlarında yer almış olduğu görülmektedir. Böylece son 5 yılın ortalaması

(1) 361, 360, 381, 382 sıra sayılı basmayazılar 9.12.1985 tarihli 39 uncu Birleşim Tutanağına eklidir.

yüzde 3,6 düzeyindedir. 1986 yılında ise Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin gayri safi millî hâsıla içinde yüzde 3,6 oranında yer almış olması, geçen 5 yıl ortalaması düzeyinin korunduğunu göstermektedir.

Millî Savunma Bakanlığının genel bütçe ile arasındaki son beş yıllık ilişki incelendiğinde, bakanlığın bütçesinin genel bütçe içinde :

1981 yılında yüzde 18,7

1982 yılında yüzde 17,8

1983 yılında yüzde 17,4

1984 yılında yüzde 18,2

1985 yılında yüzde 15,9 düzeyinde yer almış olup, son 5 yılın ortalamasının da yüzde 17,6 olduğu görülür. Bu oran 1986 yılında ise yüzde 18,4'tür.

Ancak, silahlı kuvvetler için yurt dışından sağlanan kredi, ana silah ve malzemelerin ödemeleri devlet borçları kapsamına alınarak Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bütçesinde yer almaktadır. Bu maksatla, 1985 yılında 307 milyon dolar karşılığı 165 milyar Türk lirası, 1986 yılında ise 481 milyon dolar karşılığı 337 milyar Türk lirası dolayında ödenek planlanmıştır.

1986 yılında borç ödemeleri için planlanan 337 milyar Türk lirası Millî Savunma Bakanlığı bütçesine ilave edilerek hesaplandığı takdirde, Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı bütçesi 1 trilyon 307 milyar Türk lirasından, 1 trilyon 644 milyar Türk lirasına ulaşacak, borçlar dahil 8 trilyon 681 milyar liralık genel bütçe içerisindeki payı yüzde 19 olacaktır. Aynı hesaplama 1985 yılı için yapıldığında, yine yüzde 19 oranı bulunmaktadır. Dolayısıyla, genel bütçe içinde Millî Savunma Bakanlığı için ayrılan kaynakların bir düşüş göstermediği görülmektedir.

1986 malî yılı Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin; personel giderleri 256 milyar 944 milyon Türk lirası ile yüzde 19,7'sini; Devlet Planlama Teşkilatının vizesine tabi yatırımlar 5 milyar 395 milyon Türk lirası ile binde 4'ünü; borçlar, uluslararası kuruluşlara ödemeler ile kamulaştırma-hizmetleri ve şehit aile yardımı gibi faaliyetlerden oluşan transfer harcamaları ise 25 milyar 96 milyon Türk lirası ile yüzde 1,9'unu; Diğer cariler, 1 trilyon 29 milyar 569 milyon Türk lirası ile yüzde 78'ini teşkil etmektedir.

Ancak, Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin yüzde 78'ini oluşturan diğer cariler kapsamı içinde, daha çok savunmanın güçlenmesine yönelik Stratejik Hedef Planının 1986 yılı diliminde yer alan projelerinin gerektirdiği ödenekler ile NATO enfrastrüktürünün inşa ve tesisleriyle ilgili ödeneklerin toplamı 570 milyar 424 milyon Türk lirasıdır. Bu ödenekler; Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı yatırım harcamaları ile birlikte değerlendirilmesi halinde, yatırım harcamaları 575 milyar 815 milyon Türk lirası ile bütçenin yüzde 44,1'ini oluştururken, cari harcamalar ise, 949 milyar 145 milyon Türk lirası ile bütçenin yüzde 34,3'ü düzeyinde kalmaktadır. Millî bütçenin durumunu bu şekilde özetledikten sonra, silahlı kuvvetlerin diğer malî kaynaklarına geçiyorum :

Silahlı kuvvetler hizmet ve faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, bütçe ile sağlanan ödeneklerin yanı sıra, dış askerî yardım ve kredilerle, özel ödeneklerden de yararlanılmakta olduğu görülmektedir.

Dış askerî yardımlar :

Dış askerî yardımlar arasında en önemlileri, Amerika Birleşik Devletlerinden sağlanan FMS kredileri ile Federal Almanya savunma yardımlarıdır.

ABD askerî yardımı :

Türkiye'ye yapılan ABD askerî yardımları; hibe şeklinde yapılan yardımlar, ödünç verme ve kiralama yöntemiyle sağlanan yardımlar ve FMS kredilerinden oluşmaktadır.

Hibe yardımları :

ABD hibe yardım programları 1951 - 1975 yılları arasında devam etmiş, 5 Şubat 1975 tarihinde Türkiye'ye uygulanan silah ambargosuyla kaldırılmıştır. ABD ile 1980 yılında imzalanan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması, koşulları gereği ve artan FMS kredilerinin gelecekte yükleyeceği ağır borç yükünün hafifletilmesi maksadıyla 1982 yılından itibaren hibe miktarları cüzi bir şekilde başlamış ve artan bir seyirle devam etmektedir.

Bugüne kadar hibe olarak alınan askerî yardımların miktarı 1985 yılı itibarıyla 3,5 milyar dolardır. Uluslararası askerî öğretim, eğitim yardımı da hibe şeklindeki bir yardımdır.

Ödünç verme ve kiralama yöntemiyle sağlanan yardımlar :

ABD'den özellikle Deniz ve Kara Kuvvetleri için bir kısı mana malzeme, silah sistemi, tezgâh ve teçhizat sağlanmaktadır.

FMS kredileri :

Amerika Birleşik Devletlerinin cari politikasına ve ülkemizle ABD arasındaki ikili ilişkinin durumuna göre tespit edilen ve uygulanan bir kredi sistemidir. Her yıl için ayrı ayrı olmak üzere esasları, koşulları ve miktarları tespit edilen söz konusu krediler, 1972 yılından beri uygulanmakta ve 1985 yılı itibariyle toplamı 3 milyar dolar düzeyine ulaşmış

bulunmaktadır. 1986 yılı için 714,3 milyon dolar olarak tespit edilmiş bulunan FMS kredisinin, 215 milyon doları hibe, 345 milyon doları imtiyazlı ve 154,3 milyon doları da normal faizli kredidir.

Yalnız burada şu hususu arz edeyim. Son olarak kongrenin almış olduğu kararla bu yardım yüzde 10 miktarında tenzil edilmiştir; yani bu suretle 630 milyon dolara düşmüş vaziyettedir.

Bugüne kadar 3,5 milyar dolar düzeyine ulaşmış bulunan toplam FMS kredileri kapsamında, 1982 yılından itibaren hibe niteliğindeki yardımların da yer almaya başladığı dikkat çekicidir. 1982 yılında 400 milyon dolarlık kredinin 57 milyon doları 1983 yılındaki 400 milyon dolarlık kredinin 110 milyon doları, 1984 yılındaki 715 milyon dolarlık kredinin 130 milyon doları ve 1985 yılındaki 700 milyon dolarlık kredinin de 215 milyon doları hibe niteliğindedir.

Federal Almanya askerî yardımları : .

Federal Almanya'dan sağlanan yardımları; birincisi, dilimler halinde sağlanan hibe yardımı (NATO savunma yardımları), ikincisi, büyük paket yardımları; üçüncüsü de, özel teçhizatlandırma yardımları olarak özetlemek mümkündür.

Evvela, NATO savunma (Dilim) yardımlarını arz edeyim : Federal Almanya'dan, 2 Mayıs 1964 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren bir anlaşma ile 18 aylık dilimler dahilinde hibe yardımı alınmaktadır. Yardım, 1964 yılında 50 milyon Doyçe Mark ile başlamış, 1979 yılında 130 milyon Doyçe Marka yükseltilmiştir. Bunun yüzde 80'i yeni malzeme alımına, yüzde 20'si kullanılmış malzeme alımına tahsis edilmektedir. Yardımın yeni malzeme bölümünden, ihtiyaç olan sistem, araç, gereç alınabilmektedir. Kullanılmış malzeme bölümünden ise, Federal Almanya Silahlı Kuvvetlerinin envanterinden çıkardığı malzemeden, Türkiye'ye önerilenler içerisinden seçilerek alınmaktadır. Hibe biçimindeki bu yardımın halen 15 inci dilimi yürürlükte olup, bugüne kadar alınan yardım toplamı 1,4 milyar Doyçe Marktır.

Büyük paket yardımları :

Federal Almanya'dan «Büyük Paket Yardımı» adı altında silahlı kuvvetlerinin envanterinde toplu-ca çıkardığı malzemeler, Türk Silahlı Kuvvetlerine önerilenler içinden tarafımızdan seçilen malzemeyi içermektedir. Hibe şeklinde olup, günümüze kadar iki büyük paket yardımı alınmıştır.

Bunun dışında Türk Silahlı Kuvvetlerine müteveccih özel teçhizatlandırma yardımları da vardır. Bu NATO savunma yardımları ve büyük paket yardımları dışında, 1960 - 1980 yılından itibaren yürürlüğe giren 600 milyon Doyçe Marklık özel bir hibe yardımı daha sağlanmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri bütçesine müteveccih özel ödenekler :

Silahlı kuvvetlerin çeşitli hizmet ve faaliyetlerini destekleyen diğer bir malî kaynak da, özel kanunlar gereğince elde edilen gelirlerdir. Bunlardan başlıcaları; 203 sayılı Kanun uyarınca harita alımı-yapımından elde edilen; 189 sayılı Kanun uyarınca, kamulaştırma ve inşaat hizmetlerinden sağlanan; 269 sayılı Kanun uyarınca, hurda özel satışlarından elde edilen; 3212 sayılı Kanun uyarınca kadro dışı kalmış silah, mühimmat satışı ve eğitim hizmetlerinden sağlanan; 2299 ve 3031 sayılı Kanunlar gereğince, dövizli askerlikten elde edilen gelirler de Türk Silahlı Kuvvetlerinin bütçesine ithal edilmektedir. Bu ek kaynaklarla birlikte 1986 yılında silahlı kuvvetlerimizin emrine tahsis edilecek kullanılabilir kaynak toplamının 2 trilyon Türk Lirasını aştığı görülmektedir.

Silahlı kuvvetlerde bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin faaliyetlerin bir yıl boyunca ve büyük bir titizlikle yürütüldüğü ve izlenen bir seri çalışmalarla sürdürüldüğü bilinmektedir. Bütçelerin hazırlanmasında olduğu gibi, bütçelerin uygulama aşamasında da aynı hassasiyet ve titizlik gösterilmektedir.

Savunma gücünün geliştirilmesi ve artırılması 6 yıllık bir dönemi kapsayan silahlı kuvvetlerin Millî Askerî Stratejik Konsepte göre hedeflerini belirleyen ve bu hedeflerin elde edilmesine yönelik ihtiyaçları proje düzeyinde tespit eden stratejik hedef planı ile belli bir plan ve programa bağlanmıştır. Bu plan, her iki yılda bir revize edilerek yıllık programlar oluşturulmak suretiyle uygulamaya konulmaktadır.

Stratejik hedef planı silah, araç, gereç, inşaat hizmetleri ve yatırımlarını oluşturan; savunma alım ve giderleri, taşıt alımları, makine teçhizat alımları ve büyük onarımları, yapı tesis ve büyük onarım giderleri, NATO enfrastrüktürünün gerektirdiği inşa ve tesislerle ilgili giderleri ve kamulaştırma harcama kalemlerine ait programları düzenlemektedir.

Ancak, ilk bakışta savunma bütçesinde carî harcamaların, bütçenin büyük bir bölümünü teşkil ettiği görülür. Bunun nedenini kısaca açıklamakta yarar görmekteyim. Silahlı Kuvvetlerde yürütülen inşaat hizmetleri Devlet Planlama Teşkilatının vizesine

tabi olan ve Devlet Planlama Teşkilatı vizesine tabi olmayan inşaatlar olmak üzere iki bölümde toplanmaktadır. Savunma bütçesi içerisinde yer alan inşaat hizmetlerinden sadece Devlet Planlama Teşkilatı vizesine tabi olanlar yatırım sayılmakta, Devlet Planlama Teşkilatının vizesine tabi olmayan gizlilik, ivedilik ve özel durumları itibariyle ayrıca takibi gereken bazı yapı tesis ve büyük onarımlar, kamulaştırmalar, makine teçhizat alımları ile savunmanın gerektirdiği silah, malzeme alımları yatırım kapsamı içerisinde sayılmamakta, bunlar genel bütçe yapısı içerisinde cari harcamalar olarak yer almakta, savunma bütçesinde ise özel savunma yatırımları olarak sınıflandırılmaktadır.

Biraz önce de ifade ettiğim gibi, özel savunma yatırımları 575 milyar lira civarında olup, savunma bütçesinin yüzde 44 gibi önemli bir bölümünü teşkil etmektedir.

Millî savunma bütçesinin uygulanmasının denetimi, malumları olduğu üzere, Anayasanın 163 üncü maddesi uyarınca Sayıştayın denetimi dışında tutulmuştur. Ancak, bütçe ödeneklerine ait ödeme emirlerinin düzenlenmesinde, savunma hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde, alımlarda, protokol ve sözleşmelerde Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilen parasal sınırlar dahilinde, savunmaya ait bu dökümanlar da Danıştayın tetkikinden ve vizesinden geçmektedir. Burada istisna tutulan husus, Sayıştay denetçilerinin birlik ve kuruluşlarda silah, araç, gereç vesairenin teftişini yapmamalarıdır. Esasen silahlı kuvvetlerde bu teftiş ve denetim hizmetlerini Millî Savunma Bakanlığı kuruluşunda bulunan Teftiş Dairesi ve bu daireye bağlı olarak, Türkiye'nin muhtelif yerlerinde faaliyet gösteren özel müfettişlerce yürütülmektedir. Silahlı kuvvetlerde denetim hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili kanunun hazırlanması çalışmalarının başlatıldığını da öğrenmiş bulunmaktayız.

Kısa bir süre önce yürürlüğe girmiş bulunan 3238 sayılı Savunma Sanayiini Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kanunuyla teşkil edilen fonda toplanacak kaynakla savunmamız için gerekli önemli bazı projelerin gerçekleştirileceği de ümit edilmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çok kısa olarak şimdi de silahlı kuvvetlerimizin stratejik hedef planının gerekli kıldığı, senelerdir hasreti çekilmiş bir konuya değineceğim. Kara Kuvvetlerimizin Arifiye ve Kayseri'deki tank onarım tesisleri gelişmiştir hatta gelişmektedir. M-47 ve M-48 tanklarının modernizasyonuna dönük çalışmalar hızla ilerlemektedir. Böylece, 90 milimetrelik toplar 105 milimetreye çıkarılmakta, motorlar benzinden dizele çevrilmekte, atış kontrol sistemi son modernizasyona ulaşmaktadır.

Türk Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfının ASELSAN adıya kurulmuş müessesesi çok gelişmiş ve elektronik sanayii bugün bir hayli ihtiyaçlara ceva pverecek hale gelmiştir.

Uçak sanayiinde 400 milyar 200 milyon liralık projenin uygulanmasına teveccüh edilmiş bulunulmaktadır. Eskişehir'de F-16 motor fabrikası, Mürted'de F-16 uçak gövdesi fabrikası gelişmekte ve zamanında bitirilmesine çalışılmaktadır.

Gölcük ve Taşkızak tersanelerimiz, ölümsüz Atatürk'ün emirleriyle, Türk donanmasının yeni baştan kurulmasına çekirdeklik etmiştir. Bu tersanelerimiz bugün, modern bir tersane olarak hücumbotu, firkateyn ve nihayet Almanlarla müşterek denizaltı imali gibi, hakikaten üst düzeydeki teknolojiyi ortaya çıkaran müesseseler haline gelmiş bulunmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu hususları böylece arz ettikten sonra, biraz da Türkiye'nin jeopolitiğine temas etmek istiyorum.

Sevgili ülkemiz coğrafî konumu ve arazi yapısı, yani jeopolitiği bakımından dünyanın en hassas noktasındadır. Batıdan doğuya, doğudan batıya geçişler, gene aynı zamanda kuzeyden güneye, güneyden kuzeye geçişlerde çok hassas bir köprü vaziyetindedir. Bir yarımada olan ülkemiz, saat yelkovanı itibariyle sayacak olursak, Batımızda Ege Denizinin hemen tümüne sahip çıkma sevdasında ve NATO içinde müttefikimiz olduğu halde bizimle devamlı ihtilafta kalmak isteyen Yunanistan, Türk Trakyası ve Karadeniz vasıtasıyla komşumuz olan Bulgaristan, Karadeniz vasıtasıyla komşumuz olan Romanya, gene Karadeniz vasıtasıyla yarım ay şeklinde Batum'a kadar sahilleri bulunan, Sarp suyundan Kafkasya'yı kapsayarak İran hududuna kadar uzayan Sovyetler Birliği, Doğuda İran, güneydoğuda Irak ve güneyde Suriye mevcuttur.

Burada şu hususu belirtmek gerektiği inancındayım ki, İran İslam Cumhuriyeti ve Irak İslam Cumhuriyeti ile münasebetlerimizin görüntüsü normaldir; fakat Suriye Arap Cumhuriyetinde üretilen, yetiştirilen ve eğitim gören unsurların, bize zarar verici mahiyette olmak üzere Güney ve Güneydoğu vilayetlerimize sızmakta oldukları da açıktır.

Batıdaki komşumuz ve müttefikimiz Yunanistan, Ege Denizinin ve hatta havasının kendisine ait olduğu düşüncesini tekrarlayıp durmaktadır.

Son olarak, Bulgaristan'da, bu ülkedeki iki milyona varan soydaşlarımızı Bulgarlaştırmak düşüncesindedir.

Dünyadaki iki süper güçten biri olan, bütün kuzeyimizde Karadeniz vasıtasıyla ve karadan komşumuz olan devletle münasebetlerimiz normal görünmektedir.

Bu böyle olmakla beraber, Amerikan Savunma Bakanı Casper Weinberger'in ifadesine göre, kuzeyimizdeki Sovyet Silahlı Kuvvetlerinin mevcudu günümüzde 4,8 milyonu aşmaktadır. Bu devletin Doğu Avrupa'da, Sovyetler Birliği içinde, Moğolistan'da üstlenen ve Afganistan'da savaş halinde olan Sovyet Kara Kuvvetleri ikiyüz tümen civarındadır.

Sovyet savunma bütçesi; askerî güç yığanağını Sovyetler Birliği kıyılarından öteye taşımaya, uluslararası bir tehdit oluşturacak tarzda devrimci grupları ve çalışmalarını da desteklemeye ve de yandaş güçler kullanımını finanse edebilmek amacıyla giderek artmaya devam etmektedir.

Bu şekliyle NATO'nun güneydoğusunda bir kanat devleti olan Türkiye'nin, Sovyetler Birliği içindeki kuvvetler bakımından ne kadar büyük bir tehdit altında olduğu açıktır.

Amerika Birleşik Devletleri tarafından, Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonu için 1986'da uygun görülen 716,3 milyon dolarlık tahsis - ki, bu biraz evvelde arz etmiş olduğum gibi, Kongrenin almış olduğu kararla yüzde 10 kısıtlanmış; 630 milyon dolara inmiştir - Avrupa Yüksek Müttefik Başkomutanı General Rogers'in söylediği gibi 1,5 milyar dolara çıkmalı ve gene Federal Almanya yardımı da iki misline çıkmak durumunda bulunmalıdır. Bunun için, özdeş olan Millî Savunma Bakanlığımızla, Dışişleri Bakanlığımızın birlikte çalışmalarını zarurî görmekteyiz.

Uluslararası ilişkilerde, bu ilişkilerin mantığını kuvvet dengesi oluşturur. Bu denge temin edilmezse caydırıcılık ortadan kalkar. Muhtemel bir savaşta, hatta savaş öncesi bir kriz döneminde Akdenizin siyasî yapısı, büyük ölçüde Sovyetlerin bu denize devamlı ve etkili kuvvet kaydırabilmek ve koşullandırma yeteneklerine bağlı olacağından, kapalı bir şişe durumunda olan Karadenizin tek çıkış yolu Türk boğazlarıdır. Bu bakımdan, Sovyet yayılmacılığının, Avrupa'nın yumuşak karnı olarak Akdeniz ve Türkiye'nin oluşturacağı engelle önlenmesi konusu çok büyüktür.

Türkiye'nin ihtiyaçlarını en iyi Türk Genelkurmayı ve Türk Millî Savunma Bakanlığı bilir. Bu itibarla, çizdiğimiz bu manzara dikkat nazarında bulundurularak Amerika Birleşik Devletleri ve Federal Almanya yardımları bir an evvel artırılmalı ve artırılacak tahsisatın envanterinin tanzimi de Türkiye'ye bırakılmalıdır.

Son olarak şu noktayı da arz edeyim ki, Türk Silahlı Kuvvetleri her zaman, en yüksek derecedeki güvenimizi haiz gözbebeğimizdir. O itibarla millet ve devlet olarak bütün fedakârlıkları yapmak durumundayız. Her şeyden evvel bu yoldaki siyasetimizi tahkim ve tanzim etmek durumundayız.

Bu çerçeve içinde, ekonomimizi de rasanete kavuşturmak, teknik ve teknolojimizi geliştirmek suretiyle noksanlarımızı tamamen bilip, bilinçli olarak hareket etmemiz elzemdir. Her halukârda bu konuda acele etmeliyiz, geç kalmamalıyız.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, teşekkür eder, Sayın Başkana, değerli milletvekili arkadaşlarıma saygılar sunar, Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı bütçesinin Silahlı Kuvvetlerimize uğurlu ve hayırlı olmasını yürekten dilerim. (Alkışlar

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kunter, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Sayın Ali Rıza Akaydın; buyurun efendim. (SHP sıralarından alkışlar

SHP GRUBU ADINA A. RIZA AKAYDIN (Çorum) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Türk Silahlı Kuvvetlerinin değerli mensupları; Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı bütçesi üzerinde, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubunun görüşlerini arz etmeye çalışacağım.

Ülkemizin malî ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak hazırlanan 1986 yılı bütçesinde, Millî Savunma Bakanlığına 1 trilyon 307 milyar Türk Lirası ödenek ayrılmıştır. Bu miktar, 1985 yılı bütçesine nazaran yüzde 45,6 oranında bir artış öngörmektedir. Ayrıca genel bütçenin de 1/5'ini kapsamaktadır.

Bu bütçenin; yüzde 54'ü cari harcamalara (706 milyar Türk Lirası), yüzde 44'1'i yatırım harcamalarına (578,8 milyar Türk Lirası), yüzde 1,9'u transfer harcamalarına (25 milyar Türk Lirası) ayrılmıştır.

Yatırım harcamaları içerisinde, 471,1 milyar lira ordunun modernizasyonuna, geri kalan 104,7 milyar

Türk Lirası da yatırım harcamalarına tahsis edilmiştir.

Cari harcamalar bütçenin yüzde 54'ünü teşkil etmektedir. Bu oldukça büyük bir rakamdır. Türkiye genelinde olduğu gibi, orduda da bazı lüks yatırımlar olabilir. Bugün için harcamalarda azamî tasarrufa gidilerek, ilave kaynaklar yaratmaya ihtiyacımız vardır.

Sayın milletvekilleri, millî savunma harcamalarının asıl kaynağını ulusal bütçe oluşturmaktadır. hızla gelişen silah teknolojileri karşısında, bu bütçenin yeterli olduğu söylenemez. Modernizasyon devamlı bir olgudur. Bugün aldığınız veya yaptığınız bir silah, birkaç yıl içerisinde demode olabiliyor. Napolyon'un, «Savaşı para, para, yine para» sözü hâlâ geçerliliğini sürdürmektedir.

Değerli milletvekilleri, güçlü bir ekonomi ve ileri bir teknoloji ile ancak güçlü silahlı kuvvetler oluşturulabilir. Ulusal bağımsızlığımız da, ekonomik bağımsızlığımızla mümkündür. Silahlı kuvvetlerimizin dışa bağımlılığının asgarî hadde indirilmesi de ancak güçlü bir ekonomiye bağlıdır; fakat bugün için, süper iki devlet hariç, bütün devletlerin bu konuda tamamen başarılı oldukları, yeterli oldukları söylenemez.

Türkiye'nin jeopolitik konumu ve komşularıyla olan ilişkileri göz önüne alınırsa, daima güçlü bir orduyu beslemek zorunluluğu vardır. Bu da, millî savunma harcamalarını artırmayı gerektirir.

Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme Fonunun kurulması, ulusal savunma sanayimizin oluşumuna anlamlı katkılar getirecektir; en kısa zamanda semeresini vermesi samimî arzumuzdur. Ancak, diğer fonlarda olduğu gibi, bunun da Meclis denetimi dışında kalmasını kaygı ile karşılıyoruz

Sayın milletvekilleri, bütçeden ayrılan ödenek, bu fonun katkıları, bedelli askerlik, dış yardımlar, yabancı sermaye katkıları, kuvvet vakıflarından sağlanacak gelirler, lüks yatırımlardan elde edilecek tasarruflarla en kısa zamanda ulusal savunma sanayimiz kurulmalı ve gerçekleştirilmelidir. Savunma sanayii ulusal sanayimizden ayrı düşünülemez. Onun bir parçası olarak, ulusal sanayimizin içerisindeki yerini almalı ve ordunun ihtiyaçlarını birlikte karşılamalıdırlar. Burada önemle üzerinde durulacak konu; kısa vadede silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve dışa bağımlılığın asgarî hadde indirilmesidir.

Sayın milletvekilleri, gelişen teknolojiler daha etkin silahların ortaya çıkmasına yol açar. Bu durum, orduların teşkilat bünyelerinde taktik ve stratejik kurallarda bazı değişiklikleri de beraberinde getirir. Bu gelişmelerin ışığı altında, Türk Silahlı Kuvvetlerimizi yeniden gözden geçirmek, ona göre teşkil, teçhiz ve eğitmek gerekir. Bazı eski alışkanlıklarımızı bırakmalıyız artık. Teknoloji, personelden tasarruf sağlar; buna karşılık, daha uzman insan gücüne ihtiyaç gösterir. Ordumuzun ateş, hareket kabiliyetini, emir komuta ve haberleşme olanaklarını artırarak mevcudunu azaltmak düşünülebilir.

Bir yabancı generalin söylediği şu sözü dikkatlerinize sunmak istiyorum; «Acemi bir borazancı sadece bir boruyu tahrip eder; zararı o kadardır» Bugün ise, milyonlarca liraya mal olan bir radarı, bir telsizi, bir kompütürü, bir tankı sık sık değişen kişiler elinde kullanarak devletin uğradığı zararı düşünebiliyormuyuz? Her şeye ekonomik açıdan bakmaya mecburuz. Bazı kilit personelin mutlaka devamlı ve uzman kişilerden oluşmasına önem vermeliyiz. Her hizmeti, 18 ay için silah altına alınan erlerimize yaptırarak tasarruf sağladığımızı zannediyoruz. En basit bir motorlu aracın bile, sık sık şoför değiştirmesinin, aracın kısa sürede elden çıkmasına yol açtığını pekâlâ biliyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu açıklamalardan sonra bazı konular üzerinde kısa kısa durmak istiyorum. Bunlardan birincisi; orduevleri, dinlenme tesisleri, yurtlar, büyük kantinler, askerî dikimevleri, bazı küçük atölyeler, büyük karargâhlardaki sekreterlik görevleri ve diğer sosyal içerikli tesislerde sivil personel çalıştırma olanakları üzerinde durulmalıdır. Memlekette geniş boyutlu bir işsizlik ortamı mevcuttur. Bu şekilde, ayrıca onlara yeni iş sahaları da açılmış olur.

Yeni çıkarların Katkı Kanunu gereğince, buradan sağlanan insan gücünün bugün için yurt kalkınmasında çalıştırılması da mümkündür. Bu şekilde hem hizmetin kalitesi yükselecek ve hem de verimlilik sağlanacaktır.

Bir başka konuya temas etmek istiyorum. Sivil sektörde buna benzer hizmetler yürütülmektedir. Onlar bu işler için hep er mi çalıştırıyorlar? Bu uygulamanın, ordu-millet bütünleşmesinde de katkıları olacağı açıktır. Bazı iltimaslı kişilerin karargâhlarda ve askerlikle ilişiği olmayan hizmetlerde çalıştırılma-

sı birçok dedikodulara yol açmakta ve orduyu yıpratmaktadır; ayrıca, bunlar da önlenmiş olur. Lüzumsuz yerlerde, perakende hizmetlerde pekçok personel bulunduğu gerçektir.

Sayın milletvekilleri, şimdi de diğer bir konuya geçiyorum.

Muvazzaf subay yetiştiren harp okullarına alınan öğrenci miktarı, geleceğe yönelik olarak çok iyi hesaplanmalıdır. Albay ve daha üst rütbelerde piramidin bozulması nedeniyle, genç yaşta ve en verimli çağında birçok subayın emekliye sevk edildikleri bilinen bir gerçektir. Bu durum, gayri ekonomik olduğu gibi, personelin moralî bakımından da büyük sakıncalar doğurmuştur. Yaş haddinden önce, sırf kadrosuzluk nedeniyle emekliye sevk edilenlere devlet yaş haddine kadar hâlâ tazminat ödemektedir. Gerçeği bilmeyenler, silahlı kuvvetler mensuplarına bu şekilde bir ayrıcalık yapıldığını zannederler. Halbuki, gerçek tamamen bunun dışındadır; zararlı olan, asker kişilerdir. Gelecekte bu gibi uygulamalara mecbur kalınmaması için, konunun önemle üzerinde durulmasını dikkatlerinize arz etmek istiyorum. Bu, büyük bir israftır ve yazıktır.

Şimdi de kısaca, asker alma hizmetlerine değineceğim.

Askerlik daireleriyle, il askerlik şubeleri başkanlıklarına personel sınıfından yetişmiş uzman subayların verilmesi zorunludur. Büyük bir çoğunluğu teşkil eden ilçelerdeki şube başkanlıklarına, hizmetin devamlılığını sağlamak bakımından, yine personel sınıfından yetişmiş astsubaylar verilebilir. Yakın geçmişte, çok küçük kapasiteli askerlik şubelerine, kendilerine yer bulabilmek için kıdemli albayların verildiğini biliyoruz. Bu uygulamanın ekonomik olmadığı bir gerçektir. Ayrıca, yaşları ilerlemiş ve çok değişik sınıflardan bu hizmetlere verilen subayların istihdamları, birçok sakıncaları da beraberinde getirmiştir.

Askerlik daire ve şubelerinde, başkan dışındaki bütün personel sivilleştirilmelidir. Buralara er verildiği takdirde, ayrıca bunların yatırılma, yedirilme problemleri de ortaya çıkmaktadır. Bazıları, en yakın garnizonlardan taşe edilirken, birçoğuna tayın bedeli verilerek, kendi başlarına bırakılmıştır. Dışarıdaki, lokantalarda veya kendi binalarında ihtiyaçlarını gidermektedirler. Bu yerler, ayrıca disiplinsizlik odakları haline gelmektedir. Mesai bittikten sonra, çoklarını şehir ve kasaba içerisinde başıboş dolaştıklarını biliyoruz. Sivil personel istihdam edildiği takdirde millî savunma, bir sürü külfetlerden kurtulacaktır. Herkes evinden göreve gelecek ve tekrar evine dönecektir; yatırılma ve yedirilme gibi bir sürü meseleler ortadan kalkacaktır. Vatandaşların bir nevi askerlik kütüğü olan şubelerde kayıt ve kuyutlar da bu şekilde daha sağlam tutulmuş olacaktır.

Sayın milletvekilleri, askerlik çağına gelen doktorların bugün tamamı silah altına alınmaktadır. Diğer yüksekokul mezunları gibi, bunların 8 aylık askerlik hakları yoktur. Yeni açılan tıp fakültelerinin çoğalması nedeniyle, bu kaynak da gittikçe artmaktadır. Yedeksubay doktorların, branşlarıyla ilgili olmayan yerlerde görevlendirildikleri hakkında şikâyetler vardır. Bilhassa cerrahî branşlarda ihtisas yapmış doktorların, kıta tabipliklerine ve revirlere verildikleri bilinen bir gerçektir. Bu, insan gücünün israfıdır. Silahlı kuvvetler kendi ihtiyacını tamamladıktan sonra artan personelin Sağlık Bakanlığı emrine verilerek, kendi branşlarında istihdamları daha uygun olur kanısındayız.

Askerlik çağına gelen bütün yükümlülerin eğitim merkezlerine gönderildikleri ve burada temel eğitim gördükten sonra silahlı kuvvetlerin ihtiyacından fazla olanların kamu kurum ve kuruluşlarında çalıştırılmaları, Katkı Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. Ancak, artan nüfus dolayısıyla, eğitim merkezlerinin alacakları er miktarı, gün geçtikçe çoğalmakta ve buraların kapasiteleri zorlanmaktadır. Eğitim merkezlerinin bu durumda yeterli olmadığından ve gerekli eğitimi veremediğinden daima şikâyet edilmektedir. Durumun tekrardan gözden geçirilmesinde büyük faydalar vardır.

1111 sayılı Yasanın 10 uncu maddesi değiştirilerek getirilen bedelli askerlik sistemine katılmaktayız. Ancak, bedele tabi olanların kura ile seçilmelerinin bazı aksaklıklara yol açacağı kanaatindeyiz. Bilhassa, kuradan sonra bedel verecek güçte olmayanların tekrardan kamu kuruluşlarında çalıştırılmaları üzüntülere yol açabilir. Bu Kanunun tümüyle yeniden gözden geçirilmesinde yarar lar olduğu kanaatindeyiz.

Ayrıca, yine şikâyet konusu olan bir hususa daha temas etmek istiyorum. Yurt dışında çalışan işçilerimizin bedelli askerliğe tabi tutulduğunu biliyoruz. 2 ay askerlik için bunları yurt dışından Türkiye'ye getiriyoruz. İtalya, bu kişileri hiç silah altına almıyor. Yunanistan, bizim yaptığımız gibi, bedelini alıyor; ama silah altına çağırmıyor. Şimdi, yabancı memleketlerde çalışan bir işçi, 2 aylık bir askerlik için ora-

daki işini bırakacak; dolayısıyla 2 ay maaşından zarar edecek, ayrıca yabancı uçak şirketlerine bir yığın para verecek, Türkiye'ye gelecek bedel verecek... Netice; bütün bunlar 2 aylık askerlik eğitimi için.

Değerli arkadaşlarım, bu 2 aylık eğitim süresinin cumartesini, pazarını, diğer tatillerini falan çıkartırsanız, geriye 1 aylık askerlik eğitimi süresi kalıyor. Askerlik bedelini aldıktan sonra biz bu kişileri yedeğe ayırsak, bunun ne sakıncası vardır? Bu kanun görüşülürken, bu konudaki fikirlerimi Millî Savunma Komisyonunda da arz etmiştim; şimdi tekrar yüksek huzurlarınıza getirmeyi uygun mütalaa ettim.

İster 2 ay, ister 18 ay askerlik yaptıralım; bütün bu erlerimizi bir sefer halinde - terhis olanlar hariç - silah altına aldığımız zaman, seferberlik hazırlıklarımız sırasında bir yenileme eğitimine tabi tutacağız. Hatırımda kaldığına göre, bunun süresi 3 aydı. E, bu kişileri biz tamamen askerlikten hariç tutmuyoruz ki... Bunları silah altına aldığımız zaman, o bir aylık askerlik eğitimi yerine, 3 aylık askerlik eğitimine tabi tutar, ondan sonra da ikmal eratı olarak cepheye verebiliriz.

Bu konuda bazı şikâyet mektupları da alıyoruz. Bilmiyorum, Avustralya'dan gelen var mı? Geçen gün bir işçi ile konuştum; Avustralya'dan buraya gelmek için 2 bin dolar sadece uçağa veriyor. 2 bin dolar da giderken verecek, eder 4 bin dolar. Ayrıca 2 ay da oradaki maaşından olacak. Bütün bunları kaldırmamızda, bir kolaylık sağlamamızda yarar olacağı kanaatindeyim.

Çıkartılan son Katkı Kanunu ile ihtiyaç fazlası erlerin kamu kuruluşlarında inşaat, yol, orman, maden gibi ülkenin kalkınmasında çalıştırılması yerinde bir harekettir; fakat, bu erlerin her türlü ihtiyaçları ve yönetilmleri ilgili bakanlıklarca sağlanacağından, bunun çok iyi organizasyona ihtiyacı vardır. Yatma yeri hazırlayacağız, yedireceğiz; ondan sonra, iş taburları mı yapacağız, iş bölükleri mi yapacağız, başına kimi vereceğiz? Ağaç dikmeye göndereceğiz, yolda çalıştıracağız...

BAŞKAN — Sayın Akaydın, SHP Grubu adına iki sayın milletvekilinin söz almış bulunması bakımından sürenizi hatırlatmada fayda mütalaa ediyorum; 20 dakika olmuştur.

Buyurun.

A. RIZA AKAYDIN (Devamla) — Eğer bunlar iyi organize edilmez ise, bunlardan gereği gibi faydalanma tedbirleri alınmadığı takdirde, beklenen fayda yerine bir sürü sorunlar çıkacağı kanısındayız.

Sayın milletvekilleri, şimdi de hepimizin sık sık tekrar ettiğimiz bir konuya geçiyorum : «Yurtta barış, cihanda barış» Ben, cihanda barışı bir tarafa bırakıyorum, gelin hep birlikte şu yurtta barışı nasıl sağlayacağız, onun üzerinde duralım. Hepimizin bildiği bir savaş türü vardır, buna «Soğuk savaş» diyoruz. İşte bu savaşta başarılı olmamız, iç barışı sağlamamıza bağlıdır, birlik ve beraberliğimize bağlıdır, birbirimizi saymamıza ve sevmemize bağlıdır. Bu savaş, diğer savaş türlerinin en tehlikelisidir. Sayın Başbakanımın, içtenlikle katıldığım bir sözü vardı; «Anarşinin nedeni ekonomik sıkıntılarımızdır» demişlerdi. Yanlış hatırlamıyorsam, «Bataklık kurutulmazsa sivrisinek olur» demişlerdi. Tamamen kendilerine katılıyorum. Yalnız ben de bu bataklığa, partizan idare bataklığını da eklemek istiyorum. Bu görüşüme acaba kendileri katılacaklar mı? Partizan idare de anarşinin diğer bir nedenidir, hem de esas nedenidir. Partizan idare, birleştirici değil bölücüdür. Partizan idare, devletçe yapılan manevî bir işkencedir. Partizan idare, demokrasinin de baş düşmanıdır; devleti tahrip eder, değerler harcanır, ehliyetli olanlar değil, ehliyetsizler ve partizanlar ön plana geçer.

Sayın milletvekilleri, biz bu ülkeyi, bu ülkenin çocuklarıyla idare etmeye mecburuz. Ne yazık ki, insan ithali mümkün değil. Dost acı söyler; samimî olarak bu konudaki tutumlarınızdan endişe duyuyoruz. Mahallî seçimlerde en yetkili ağızlardan, «Bize oy vermezseniz, size para vermeyiz» diyecek kadar ileri giden konuşmalar oldu. Siz böyle derseniz, belediye başkanlarınız da, karşı partiden olanların suyunu vermez, elektriğini vermez, yolunu yapmaz ve işte bölücülük böyle gelir. Bunun arkasından kahveler ayrılır, yollar ayrılır. Ben, hükümetimizi, Anavatan Partisinin hükümeti değil, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti olarak görmek istiyorum. (Alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Sayın Başkanın müsamahalarına dayanarak, sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum.

BAŞKAN — Efendim, diğer konuşmacı arkadaşınızın zamanını almanız tabiî partinizin yönetimini ilgilendirir.

A. RIZA AKAYDIN (Devamla) — Türk Ordusunun 1960 yılından beri zaman zamal sivil idareye müdahale ettiğini hep biliyoruz. Ordu bu müdahaleyi isteyerek yapmamıştır; onu, yaratılan ortam davet etmiştir. Bu artık kesinlikle sona ermelidir.

Türk Ordusu ulusal bir ordudur. Atatürk ilkelerine ve demokratik rejime yürekten bağlıdır; bu

da her seferinde kanıtlanmıştır. Politikaya katılan ordular değerinden çok şey kaybeder. Bu durum ileri boyutlara vardığı takdirde dış tehlikeyi davet eder. Tarihimizde bunun en canlı örneği Balkan Savaşıdır. Yüce Meclisimizin yapacağı en önemli görevlerden birisi, kesinlikle ordunun müdahalesini gerektirecek ortamı bundan sonra yaratmamaktır. Bunun tek yolu da, Ulu Önder Atatürk'ün söylediği «Yurtta barış» sözünü mutlaka gerçekleştirmemizdir. Askerî müdahaleler ve sıkıyönetimler artık sona ermelidir. Çağdaş ülkelerde bu tür uygulamalara rastlamak mümkün değildir. İç güvenlik ve asayişi sağlamak için kurulmuş iki ordumuz var; bunlardan birisi jandarma ordusu, diğeri de polis ordusudur. Bir ceviz kırmak için şahmerdan kullanılmaz. Türk Silahlı Kuvvetlerinin birinci görevi, yurdumuzu dışarıdan gelecek tehlikelere karşı korumaktır.

Sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Eski bir mensubu olmakla gurur duyduğum, kıvanç duyduğum Türk Silahlı Kuvvetlerinin bütün mensuplarına, millet kürsüsünden sesleniyorum : Artık sivil idareye müdahale safhaları sonuna dek kapansın. Biz sizleri her zaman olduğu gibi, yüce katınızda tertemiz, pırıl pırıl, iftiharla, gururla, göğsümüz kabararak ulusça selamlamak istiyoruz; selam sizlere, sevgi sizlere.

Bu duygularla Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin Türk Ulusuna ve onun gözbebeği Türk Silahlı Kuvvetlerine hayırlı ve uğurlu olmasını candan diler, şahsım ve grubum adına yüce heyetinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Akaydın.

Sayın Mustafa Kâni Bürke. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Bürke, SHP Grubu adına kullanılacak 15 dakikalık süre kalmıştır.

SHP GRUBU ADINA MUSTAFA KÂNİ BÜRKE (Denizli) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millî Savunma Bakanlığı 1986 bütçesi ve Türkiye'nin savunma politikası üzerindeki görüşlerimi arz etmeden önce, yüce Meclisi Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına saygılarımla selamlarım.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin jeopolitik konumu hepimizin malumlarıdır. Türk Milleti ve onun ordusunun dünya barışı için değeri dost, düşman herkes tarafından bilinmektedir. Ancak, ne zaman zayıf kaldıysak, memleketimizde gözü olanlar harekete geçmektedirler. Tarihteki Osmanlı - Rus savaşları ve İstiklal Savaşımız hep bu zamanlara rastlamaktadır. İkinci Cihan Harbini takip eden yıllarda Rusya'nın Kars, Ardahan ve Boğazlar istekleri de, zayıf olduğumuz sanılan bir sırada yapılmıştır.

Buradan çıkarılan sonuç şu oluyor; barış içinde huzurla yaşayabilmemiz için güçlü olmalıyız, birlik ve beraberlik içerisinde olmalıyız.

Sayın milletvekilleri, İkinci Dünya Savaşı akabinde, dünya barışını güvence altına alabilmek için, 24 Ekim 1945'te imzalanan Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Türkiye de katıldı. Sözleşmenin 51 inci maddesinde yazılı meşru müdafaa hakkına sahip olunuldu ve Güvenlik Konseyi tedbirlerini isteme hakkı kazanıldı. Bütün tedbirlere rağmen, Doğu Blokunun gözü öncelikle Orta Doğu'daydı ve Batı topraklarından toparlanmadan, Rusya güneye inme hareketlerine her fırsatta girişiyordu. 1945 Sovyet istekleri üzerine Amerika Birleşik Devletleri durumun ciddiyetini takdir ederek, yardım elini, 1947'de Kahire Anlaşmasında 10 milyon dolarlık bir krediyle Türkiye'ye uzattı.

En nihayet 22 Temmuz 1947'de Marshall Planı olarak da tanınan Türkiye - Amerika Birleşik Devletleri Yardım Anlaşması imzalandı.

Sayın milletvekilleri, daha İkinci Dünya Savaşının dumanları tüterken, çok süratle gelişen politik olaylar, Batıda yeni yeni ittifakların ve birbirine destek olma hareketlerinin doğmasına sebep oldu ve en nihayet 4 Nisan 1949'da NATO ittifakı imzalandı. Türkiye bu ittifaka büyük çabalardan sonra 18 Şubat 1952'de Kore Savaşının verdiği güvenle katılabildi. Türkiye'nin NATO'ya katılması üzerine Türk - Amerikan ilişkilerinde süratli bir gelişme kaydedildi. NATO Antlaşması 3 üncü maddesine dayanılarak ikili anlaşma dönemine girildi. Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri hibe, FMS, ödünç verme ve kiralama, eğitim ve öğretim şeklinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonuna destek olurken, buna karşılık, Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'de üs ve tesis kurma ve kullanma hakkı alındı.

Türkiye, şimdiye kadar Amerika Birleşik Devletlerinden 3 - 3,5 milyar dolar FMS kredisi ve 500 milyon dolar kadar da hibe şeklinde yardım aldı.

Sayın milletvekilleri, Amerika Birleşik Devletleri tarafından sağlanan bu krediler tamamen hibe şeklinde olmamaktadır; büyük bir kısmı belirli bir faiz ile verilmesine rağmen, elbetteki Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonuna hizmet etmiştir; ancak, zaman zaman oturup düşünmek zorunda kalıyoruz. Acaba, Türkiye gerek NATO'ya ve gerekse Amerika Birleşik Devletlerine tahsis ettiği, kuvvet kullanımına ver-

diği üs ve tesislere bunların karşılığını fazlasıyla vermiyor mu? Neden bu yardımların kullanımı ağır koşullara bağlanıyor? Neden, hizmet ömrü tükenmekte olan silah, malzeme ve teçhizat Türk Silahlı Kuvvetlerine veriliyor? Neden, gerek yedek parça ve gerekse yenileme modernizasyon masrafları ziyadesiyle alınıyor? Neden, zaman zaman yüksek faiz uygulanıyor? Neden, Yunanistan ile nereden çıktığı ve nasıl hesaplandığı bilinmeyen 7/10 gibi bir oran uygulanıyor? Neden, Kıbrıs, Yunanistan ve Ermeni meseleleriyle bağımlılık kuruluyor? Neden, tek taraflı ambargo uygulaması, U - 2 uçakları uçuşu, İncirlik Hava Meydanının kullanımı gibi sürpriz kararlarla Türkiye'ye karşı dostça olmayan hareketleri getiriyor? Ve en nihayet 1954 tarihli Sofya Anlaşmasıyla, Türkiye'ye yüklenen yükümlülükler neden hafifletilmiyor? Neden, ikili anlaşmaların, muhtelif pazarlıklar konu edilerek yenilenmesi ve imzalanması geciktiriliyor?

Sayın milletvekilleri, daha da sıralanabilecek birçok soruların cevaplarının aranması zamanı gelmiş ve geçmektedir. Türkiye - Amerika Birleşik Devletleri İkili Anlaşmasının, en azından 1976 müzakereleri düzeyine getirilmesi ve dengeli şart ve koşullarla yeniden kaleme alınması, geciktirilmeden hükümet tarafından sağlanmalıdır.

Sayın milletvekilleri, biraz da NATO ilişkilerimizden bahsetmek istiyorum. Şunu hemen belirtmek istiyorum ki, NATO ittifakı Türkiye'siz olamaz. Türkiye'de NATO dışında bulunmak istemez. Türkiye'nin dış politikası Batı ile entegre olmuştur. NATO memleketleri içinde Türkiye gerçek yerini almalıdır; almıyor mu? Bana göre zaman zaman tereddütler doğmaktadır.

Gelin şu suallere cevap arayalım :

1945'ten sonra, Rusya'nın Orta Doğu'ya inmesine karşı isteklerine kim önce karşı koymuştur? Sağlam bir Türkiye olmazsa, buna bundan sonra kim engel olabilir? Türkiye bir tecavüze maruz kalırsa NATO ne kadar zaman sonra ve nasıl müdahale edecektir? Türkiye'nin bir bölümü veya tamamı savaş alanı haline gelse, bu mahallî savaş mı veya genel savaş olarak mı kabul edilecektir? NATO'nun değerlendirmesi nedir? Türkiye - Yunanistan, Türkiye - Suriye veya Türkiye - Bulgaristan arası ihtilaflar veya sıcak savaş hallerinde NATO'nun tutumu ne olacaktır? Nükleer silahların yerleştirilmesinde ve kullanılmasında Türkiye ilk hedef ve bölge olarak, düşman hedef değerlendirmesinde yer almayacak mı? Neden, Türkiye'nin güney ve batı bölgelerinde alçak hava savunması düşünülmüyor veya yeterince öncelik ve önem verilmiyor? Neden, hemen hemen hepsi NATO müttefiki olan devletler, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, Türkiye ihraç mallarına karşı kısıtlamalar koyuyor; bir nevi ekonomik ambargo uyguluyor ve AET ile ilişkiler bir türlü gelişemiyor?

Sayın milletvekilleri, hepiniz bu gibi sualleri kendi kendinize sormaktasınızdır ve üzülmektesinizdir, buna inanıyorum.

Kıymetli arkadaşlarım, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere - Türkiye gibi sağlam ve güvenilir müttefikleri için - bütün Batı memleketleriyle dişe diş mücadele etmeliyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkarılacak kararlarla, ancak Batı memleketleriyle mücadele edebiliriz. Türk Milleti bu gücü bize vermiştir, hükümet bu gücü sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi ile birlikte kullanmalıdır.

Sayın milletvekilleri, 1960'lı yıllarda Kıbrıs meselesiyle birlikte, özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin gerçek ve samimî dostluğuna önem vermez bir tutuma girmiştir. Çağın en etkili gücü olan hava gücünü, millî silah ve gereçlerle donatma çalışmalarına bu tarihlerde başlanılmışsa da, bildiğiniz gibi, ancak 20 sene sonra F - 16 millî projesine girilebilmiştir. En kısa zamanda tank, top, füze, elektronik cihazlar ve sistemlere de aynı öncelik ve ciddiyetle girmeliyiz.

F - 16 projesi off - set ilişkilerine çok dikkat etmeliyiz. Off - set uygulamasında özel ve kamu sektörleri arasındaki ilişkiler ve denge iyi kurulmalıdır. Burada devletin öncülük yapması ve ağırlık koyması gerekmektedir.

Elektronik cihaz ve sistemlerin millî imalat olanakları ASELSAN ciddiyetiyle ele alınmalıdır. HAVELSAN olayına süratle müdahale edilmelidir. Amerika Birleşik Devletlerinde dahi kendini kabul ettirememiş ve ne olduğu belli olmayan kişi ve kuruluşlarla ortaklık suretiyle başlanılan HAVELSAN teşebbüsü esasen ölü doğmuştur. Bu konu üzerine hükümet, ivedilikle eğilmeli ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgi vermelidir.

Sayın milletvekilleri, yakın geçmişteki Macaristan, Afganistan olayları henüz bütün acılığı ve sonuçlarıyla hafızalarımızdadır. Doğu bloku, dünya hâkimiyeti planını önemle uygulamaktadır. İran - Irak savaşı, Libya, Lübnan, Suriye, Yunanistan, Bulgaristan olaylarının yarın Türkiye'ye neler getirebileceğini oturup çok iyi düşünmeliyiz.

1985 Ekim ayı içerisinde Londra'da düzenlenen Yabancı Gazeteciler Derneğindeki seminerde, «Rusya'nın 1988 Yayılma Savaşı» raporu görüşülmüştür. Yaklaşık 400 sayfalık raporda, Türkiye'ye büyük yer verilmiştir. Türkiye bu politikada kilit nokta durumundadır. Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, bütün Batı memleketleri istihbarat uzmanlarının çok ciddî ve önemli olarak kabul ettikleri bu rapor, Türk hariciyesinde varsa, Türkiye Büyük Millet Meclisine niçin bilgi verilmiyor? Eğer yoksa, neden bu rapor temin edilmiyor? Bu raporda Türkiye'nin; Papandreu'nun, dolayısıyla Yunanistan'ın başlatacağı bir hareket ile Bulgaristan, Yunanistan ve Suriye kıskacı içerisine alınacağı ve aynı zamanda Doğu Anadolu'daki bölücülerin harekete geçirileceği belirtiliyor. Umarım, bu gelişmeler devletimizce takip edilmektedir.

Bu tehditler muvacehesinde bize çare, Rogers Planı mıdır?

Sayın milletvekilleri, Rogers bir plan öneriyor; bu plan neleri öneriyor görelim : Türkiye'deki uçaksavar top ve füzeleri modernize edilmelidir; alçak hava savunmasına da önem verilmelidir; taktik füzeler, menzilleri daha uzun olanlarla değiştirilmelidir; bu füzelere nükleer başlıklar da takılabilmelidir; F - 16'ların bir kısmı çift maksatlı ve nükleer kabiliyetli olmalıdır; Türk Hava Kuvvetlerinin elindeki uçakların hemen hemen tamamı değiştirilmeli, modern uçaklarla donatılmalıdır.

NATO Komutanına göre, Türk Silahlı Kuvvetleri bugünkü haliyle yetersizdir. Peki, şimdi düşünelim; NATO Komutanı bunu yeni mi öğrendi, bugüne kadar neden tedbir alınmadı?

Sayın milletvekilleri, hiç şüpheniz olmasın, Türkiye'nin güçlenmesini kendimizden başkası istemiyor, NATO müttefiklerimiz dahi; özellikle Yunanistan. Amerika Birleşik Devletleri, kulağını lobilere ve Yunanistan'a dayamış, iş kendimize kalıyor. Ben katiyetle eminim ki, Türkiye Cumhuriyeti, devleti ve milletiyle bu güçlenmeyi kendisi halledebilir ve edecektir de. (Alkışlar) Yeter ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu konular enine boyuna tartışılsın ve kararlar buradan çıksın, hükümet, gücünü ve desteğini Türkiye Büyük Millet Meclisinden alsın.

Sayın milletvekilleri, son olarak Yıldızlar Savaşı diye bilinen (SDI) Stratejik Savunma Teşebbüsü Projesi hakkındaki düşüncelerimi arz edeceğim. Bildiğiniz gibi Sayın Başbakanımız, geçen günkü konuşmalarında bu projeye cesaretle katılacağımızı, katılma kararı aldığımızı bildirdi. Bu proje, esasında fezadaki füzelerin savaşıdır, kıtalararası bir savaştır. Elimizdeki son bilgilere göre, bloklar arasındaki nükleer başlıklı füzelerin mukayesesi şöyledir : Varşova Paktında 4 500 - 5 000 kilometre menzilli Mobil 378 adet SS - 20 füzesi vardır. 4 100 kilometre menzilli 13 adet Sabit füze ve 2 000 kilometre menzilli 224 adet Sabit SS - 4 füzesi vardır. NATO'da ise; 1 800 kilometre menzilli 9 adet Mobil Pershing 2; 2 500 kilometre menzilli 32 adet Mobil GLCM füzesi mevcuttur. Burada görüyoruz ki, gerek adet, gerek menzil, gerek kalite bakımından Doğu Blokunun elindeki füzeler çok üstün durumdadır.

Uzun menzilli bu füzeler çok süratle geliştirilmekte ve miktarları da artırılmaktadır. Her iki blok, Yıldızlar Savaşında tehlikeli bir tırmanmaya girişmiştir.

Görüldüğü üzere satıhtan satıha atılan bu füzeler, Amerika Birleşik Devletleri ile Rusya arasında bir savaş için kullanılacaktır. Mobil nitelik kazandırılan bu silahların düşman derinliklerine etkili olabilmesi gerekir. Bunların mümkün olduğu kadar ileriden imha edilebilmesi için, bu iki dev devletin ileri bölgelerde füzelerini mevzilendirme ihtiyacı vardır. Şunu söylemek istiyorum; Amerika Birleşik Devletleri kendi füze savunması için Türkiye, Almanya gibi Rusya'ya yakın, hem hudut bölgelere bu silahların imhasını sağlayacak füzelerini mevzilendirmesi gerekir. Aksi takdirde, Amerika Birleşik Devletlerine sevk edilecek kıtalararası Sovyet füzelerinin havada imhası bugünkü teknoloji ile mümkün değildir.

Sayın milletvekilleri, orta ve uzun menzilli füze savaşlarında Türkiye'nin uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Bu füzelere ihtiyacı da yoktur. Gerek Cruise ve gerekse Pershing gibi füzelerin ve stratejik (ABM) antibalistik füzeleri imha edici laser ışınlı füzelerin Türkiye'de yerleştirilmesine müsaade etmemeliyiz. En azından bu konu önce bilim adamlarımızca incelenmelidir. Bu aşamada yapılacak bir hata Türkiye'yi çok ciddî risklere sokar. Batı Anadolu'da 1950'lerde yapılan orta menzilli balistik füze denemesini unutmamalıyız.

Sayın milletvekilleri, savaşlar teknolojik bir yarışmaya dönmüştür. Milletlerarası yumuşama ortamı giderek sertleşmektedir. Memleketimizi ve insanlarımızı barış ortamında tutabilme, anagayemiz olmalıdır. Türkiye'yi hedef ve pazar yapabilecek bu girişimlerden memleketimizi uzak tutmalıyız. Ekonomimizin kaldırabileceği etkin bir silahlı kuvvetlerimizin olu-

şumu ve idamesini millî gücümüzle sağlamaya çalışmalıyız. Türkiye savunma planlarının son gelişmelere ve tehditlere göre yeniden hazırlanmasında fayda, zaruret ve zorunluluk vardır.

Büyük Millet Meclisini, milletvekillerini saygılarla selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Kâni Bürke.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Aydın Arvasi. (ANAP sıralarından alkışlar)

Buyurun efendim.

ANAP GRUBU ADINA HÜSEYİN AYDIN ARVASİ (Van) — Sayın Başkan, sayın milletvekili arkadaşlarım; Millî Savunma Bakanlığının 1986 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı üzerinde Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınızdayım. Bu vesile ile Yüce Meclisi grubum adına saygıyla selamlarım.

Anavatan Partisinin programında olduğu gibi şöyle diyoruz; jeopolitik şartlar dolayısıyla, Türkiyemizin her hal ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğinin temin edilebilmesi için millî ve tarihî geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir ordunun varlığı esastır. Silahlı Kuvvetlerin en iyi şekilde eğitilmesi, modern silah, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, gerekli imkânların sağlanmasını da zorunlu görmekteyiz.

Silahlı Kuvvetler mensuplarının, barışta ve savaşta görevlerini güvenli ve başarılı bir şekilde yerine getirebilmeleri için de ücret ve sosyal imkânların tatminkâr seviyede olması da tabiîdir.

Sayın milletvekilleri, Silahlı Kuvvetlerimizin en iyi şekilde eğitilmesi, modern araç ve gereçlerle teçhizi esasını detay olarak düşünürsek, savunma araç ve gereçlerini şimdilik de olsa kısmen dışa bağımlılıktan kurtarmak ve «Kendi uçağını kendin yap» sloganının tüm Silahlı Kuvvetlere teşmilinin gerekliliğine de inanıyoruz. Bu amacın gerçekleşmesinde Millî Savunma Bakanlığının bilinçli ve inançlı bir çalışma içerisinde olmasını da memnuniyetle müşahede etmekteyiz. Bu amaçla hazırlanan, modern savunma sanayimizin geliştirilmesi, Silahlı Kuvvetlerin modernizasyonunun sağlanmasına yönelik Savunma Sanayii Destekleme Fonu, Yüce Meclisin tasvipleriyle kabul edilmiştir. Bu kanuna destek fon ile de 1986 malî yılı içerisinde 300 milyar Türk Lirası gelir temin edileceği tahmin edilmektedir.

Bu arada şunu da belirtmek isterim, 1985 malî yılı içerisinde Silahlı Kuvvetlerimizle ilgili kanun tasarılarını ittifakla kabul eden Millî Savunma Komisyonu üyelerine, Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerine ve bunları içtenlikle tasvip edip, kanunlaştıran Yüce Meclise, grubum adına teşekkürü bir borç biliriz.

Sayın üyeler, bu kanunla önemli bir adım atılmış, yıllarca özlenen ve belirlenen dilekler, uygulama safhasına konulmuş olacaktır. Bu kanunla, esasen dünyanın en pahalı sistemi olan harp sanayii ve teknolojisinde, dünyadaki gelişmelere kısa zamanda ayak uyduracağımız gibi, imalat sektörüne ve eleman istihdamına büyük destek olunacak ve zamanla dış pazarlara açılma imkânımız da doğacaktır. Biz bu inanç içerisindeyiz. Bu kanunun kabulünden sonra, dünyanın, bu sanayi dalında ileri teknolojilerine sahip birçok firmalarının müracaatı da bu inancımızı doğrulamaktadır. Hülasa bu kanun, yıllarca özlenen bir reform kanunudur.

Bu arada yine önemli gelişmelerden biri de, geçmişte hayal gibi görünen, kısa zamanda hedefe ulaşacak olan Mürtet Uçak Fabrikası olayıdır. 1984 yılında temeli atılan bu tesis, 1987 yılında hızla bitirilecek, ilk uçağımızın montajının hedef yılı olan 1988'de tamamlanarak ilk uçağımızı uçuracağımız gerçeğini de şimdiden görmekteyiz.

Yine, RE - RO programı çerçevesinde Eskişehir Hava İkmal Bakım Merkezinin modernizasyonu ile jet uçaklarının bakımlarının en ince teferruatına kadar, onarımlarının ise büyük bir kısmının bu tesislerde yapılıyor olması, gurur vericidir.

Diğer yandan M - 48 tanklarının modernizasyonu ile motor, atış sistemi ve toplarının günümüz savunma sistemine uygun hale getirilmesi de övgüye değer başka bir olaydır. Bunlara ilaveten, Deniz Kuvvetlerimize ait tersanelerdeki gurur verici çalışmalar...

Bütün bunlar Genelkurmay Başkanlığımızca hazırlanmış olan bir program çerçevesinde, Savunma, Plan ve Bütçe Komisyonu üyeleri tarafından, bizzat mahallinde Türk Silahlı Kuvvetlerine imkân verildiği takdirde, neler yapabildiğini görmenin gururu içerisinde izlenmiştir. Bizlere güven veren bu çalışma içerisinde, günün teknolojisine uygun, daha güçlü bir silahlı kuvvetlere sahip olmamız için, millet olarak, Yüce Meclis olarak, hükümet olarak hiçbir fedakârlıktan kaçınılmadığı gibi, ileride de kaçınılamayacağı aşikârdır. Çünkü, yapılan her fedakârlık, millî varlığımızın, vatanımızın birlik ve bütünlüğünün muhafazası ve idamesi, istiklal ve Cumhuriyetimizin ilelebet var olması içindir.

Sayın üyeler, Silahlı Kuvvetlerimizin ülke savunmasına yönelik esas görevlerini yerine getirirken, ül-

ke kalkınmasıyla da ilgili faaliyetlerde yardımcı olmasını memnuniyetle müşahede etmekteyiz.

İthal yoluyla temin edilen, ancak yerli sanayi tarafından imali mümkün olan bir kısım malzemenin, yurt içinde imali imkânı araştırılmakta, konuyla ilgili olarak,. Millî Savunma Bakanlığı koordinatörlüğünde, Silahlı Kuvvetlerin ihtiyaçları ve Silahlı Kuvvetlerin bünyesindeki fabrika ve tersane gibi yerlerde üretimi gerçekleştirdiği çeşitli araç, gereç ve malzemeyi büyük şehirlerde, sanayi kesiminin bulunduğu büyük şehirlerde açtığı sergilerle sanayicilerimize tanıtarak, imali hususunda diyalog kurmasını yine memnuniyetle görmekteyiz. Bu durum, imalat sektörünün gelişmesine katkıda bulunacağı gibi, yine de ileride büyük bir istihdam alanı yaratacağı da aşikârdır.

Sayın milletvekilleri, tensiplerinize sunulan 1986 Yılı Millî Savunma Bakanlığı Bütçe Tasarısının genel bütçe içerisindeki büyüklüğünü ve kapsamını izah etmeden önce, tahsis edilen kaynakları yakından ilgilendiren, uluslararası ilişkiler ve savunma politikamız hakkında da kısaca bilgi arz etmek isterim. Evvela şunu belirtmek isterim ki, politikamızda büyük Atatürk'ün koymuş olduğu, «Yurtta sulh, cihanda sulh» düsturu esastır. Ne bir karış toprağımızdan fedakârlık ederiz, ne de kimsenin bir karış toprağında gözümüz vardır.

Sayın milletvekilleri, dünyada 1950 yıllarından bu yana, yani İkinci Dünya Savaşını müteakip sağlanagelen barış bir nükleer dengeye isnat etmekte ve süper devletler bu dengeyi kendi lehlerine çevirmenin gayreti içerisindedirler. Bu lehe çevirme arzuları muhakkak ki, yeni teknolojilerin doğmasına, bu yarışın uzaya sıçramasına sebep olmuş, bu da dünya barışı için ciddî tehlikeler yaratmıştır ve yaratacaktır. Muhakkak ki, bu yarışın en büyük amili, kendi ideolojilerimizin korunması, parat ideolojilerin yayılmasını önlemektir. Muhakkak ki, dünyada görülen bugünkü durumda - bir tarafta demokrasi, bir tarafta komünizm - dünyada hiçbir devlet, tek başına bu mücadeleye katılamayacağına göre, belli ittifaklarda da bulunmanın zarureti vardır. Bu ittifaklar malum, NATO ve Varşova İttifakı. Türkiye'nin yeri belli, NATO İttifakı; demokrasi ve demokrasiye aşkımız... Muhakkak ki, NATO da Türkiye'siz olamaz.

Sayın üyeler, Türkiye, coğrafî olarak üç büyük kıtanın birleştiği dünyanın en hassas bölgesindedir. Ayrıca, Varşova Paktı ve onun süper gücü Rusya ile de kara, deniz ve hava sınırlarına sahiptir. Bu stratejik konum, tarihin her devrinde Türkiye üzerinde birtakım emellerin doğmasına sebep olmuştur. Dün Kars'ı, Ardahan'ı, Boğazları isteyen emeller, bugün de aynen devam etmektedir. Ayrıca Ermeni meselesi de Türk Devletini yıkmak ve bölmek isteyen bu emperyalist güçlerin, mozaik planının bir parçasıdır. Bir de diğer komşularımıza göz atarsak, stratejik durumumuzun ehemmiyetinin günden güne arttığını da görmekteyiz.

İran - Irak savaşı, Suriye - Rusya ilişkileri, iç meselelerini daima hayalî Türk tehdidi uydurarak örtbas etmeye çalışan ve dış dünyada aleyhimize kamuoyu oluşturma çabasında olan bir Yunanistan, Bulgaristan'da Türk azınlığının karşılaştığı muameleler, yine emperyalist güçlerin oyununun bir parçası olan Doğu ve Güneydoğu'daki olaylar. Bütün bunlar gösteriyor ki, her zamankinden daha çok birliğe ve güçlü olmaya mecburuz ve hatta mahkûmuz. Tabiî ki, komşularımızdaki bu olaylar da titizlikle takip edilmekte ve gerekli tedbirler de alınmaktadır.

Silahlı Kuvvetlerimiz, Doğu ve Güneydoğu'daki vatanın bütünlüğüne yönelik olayların kökünü kazımakta, asil milletimize huzur temin etmektedir. Bu arada şunu da belirtmek isterim; vatanın bütünlüğünün korunması için seve seve şehit olan subay, astsubay ve erlere Cenab-ı Hak'tan rahmet, gazilerimize de şifa niyaz ederim.

Sayın üyeler, iç ve dış tehditler, her türlü gerçekçi değerlendirme ile göz önüne alınarak, Türk Silahlı Kuvvetlerinin savaş gücünü nitelik ve nicelik bakımdan yeterli düzeyde bulundurmak ve devamlı gayretlerle bunu daha üst seviyeye çıkarmak vazgeçilmez bir görev olarak benimsenmiştir. Bu bakımdan, Türkiye'nin jeo - stratejik mevkiinden kaynaklanan çok yönlü savunma ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, millî gelirin önemli bir bölümü ve Devlet bütçesinin yaklaşık 1/5'i Silahlı Kuvvetlerimizin idamesine ve geliştirilmesine tahsis edilmiştir.

Savunma harcamalarımızın esas kaynağını millî bütçemiz oluşturmakla beraber, dış yardımların da önemli bir desteği vardır. Dış yardımlar, NATO İttifakı içerisinde, ekonomide ve harp sanayiinde, güçlü devletlerle aynı ittifak içerisinde ikinci büyük silahlı kuvvetlere sahip Türkiye'ye karşı anlaşmalar çerçevesinde yapılan bir vecibedir. Bu arada şunu da belirtmek isterim; NATO içerisinde askerî işbirliği olduğu kadar da siyasî ve iktisadî işbirliğini de en yüksek düzeyde tutmak ve devam ettirmek, güvenlik ihtiyacı olduğu kadar, iktisaden kalkınmamız için de ehemmiyet arz etmektedir.

Sayın üyeler, dış yardımlarda Amerika Birleşik Devletleri ile Federal Almanya yardımları ağırlığını korumaktadır. Federal Alman yardımları hibe şeklinde muntazam devam etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ile savunma işbirliği içerisinde genel ilişkilerimiz ve yardımlar, Amerika Kongresinde zaman zaman belirlenen Ermeni ve Rum yanlısı tutumlar yüzünden menfî yönden etkilenmesine rağmen, umumiyetle de müspet şekilde devam etmektedir. Bu arada şunu da belirtmek isterim; menfî tesirin neticesi, muhakkak ki, Rum, Ermeni ve Yahudi lobileridir. Bunlardan bahsetmemdeki ana maksat, yardıma da tesirleri olması yönündendir.

Amerikan demokrasisinin enteresan şekli, lobilerin, Kongreye hâkim olmasıdır. Neden onlar hâkim de, biz değiliz? Bir misal vermek isterim : İlk Türk büyükelçisi Amerika'ya tayin edildiği zaman, limanda Ermeni ve Rum lobilerinin nümayişi ile karşılaşıyor; 70 - 75 yıl evvel, ben tarihini iyi hatırlayamıyorum. Tabiî bizde uzun senelerin ihmali, bu lobilerin 75 yıllık bir çalışmasının muhakkak ki, gerçek de olmasa, bizi çok iyi tanımayan toplumlar üzerindeki tesiri de büyüktür. Ancak, şunu da belirtmek isterim; hükümetimizin dışa açılma politikasının güzel örneklerinden biri, son iki yılda Amerika'ya yapılan seyahatler, lobilerle temas, lobilerin bilinçli ve şuurlu bir şekilde çalışması, yavaş yavaş Ermeni tasarısının reddi gibi, yarın öbür gün Kongre üzerinde, yardımlara da tesir edeceği inancındayız.

Bu arada şunu da belirtmek isterim : Savunma işbirliği içerisindeki yardımlar da, Yunanistan ile Türkiye arasında 7/10 oranı, bizleri tatmin etmemektedir. NATO'nun ikinci büyük ordusu ile, demokrasinin teminatı olan ve ittifak içerisinde tüm vecibeleri ciddî ve vakarlı bir şekilde yerine getiren 50 milyonu aşan bir Türkiye ile, 8 - 10 milyon nüfuslu NATO'nun problem devleti; her zaman Varşova Paktı ülkelerine göz kırpan bir Yunanistan'ın, bu oranla mukayesesinde tabiî ki ciddî eleştirilerimiz olduğunu da belirtmek isterim. Temennimiz, Amerikan hükümetinin, buna adil bir çözüm bulmasıdır.

Muhterem milletvekilleri, bu arada şunu da belirtmek istiyorum : Belki, anarşi yönünden Millî Savunma Bakanlığı bütçesi ile ilgilidir. Bir arkadaşımız «Anarşinin sebebi partizan idare» dediler. «Bize oy vermezseniz hizmet götürmeyiz» diye bir tabir kullandı bir arkadaşımız.

Türkiye iki yıldır bir şantiye görünümü içerisindedir. Çukurca'dan Edirne'ye; Samsun'dan Adana'ya karış karış dolaşan arkadaşlarımız görür ki, Anavatan Partisi iktidarı hiçbir zaman nè bir belediye, ne de oy kaygısı ile hareket etmiştir. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Yine, yeri değil ama - dokunan bir sözdür, anarşiyi partizan idareye bağlama - anarşi, uzun yıllar o yöreleri ihmal edenlerin sebep olduğu bir olaydır. Anarşi, Anavatan iktidarı hizmet götürmedi diye çıkmamıştır. Bu arada, belediye reislerinin kitle halinde ilhakı da, yapılan yardımların eşitliğinden doğmaktadır.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Hem de nasıl eşit?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın konuşmacı, niye gocunuyorsunuz ki?

BAŞKAN — Sayın Arvasi, konunuza gelin efendim.

HÜSEYİN AYDIN ARVASİ (Devamla) — Peki efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Geciken müdahaleniz, bize söylemememiz gerekeni söyletti Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir evvelki arkadaşımız, bu beyanı, Millî Savunma bütçesinde söylerken niçin sükût ettiniz Sayın Bayezit.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Size saygımdan efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

Buyurun Sayın Arvasi.

HÜSEYİN AYDIN ARVASİ (Devamla) — Efendim bir savunma bütçesi görüşülüyor. O konuşmanın yerinin burası olup olmadığı belli değil. Biz laf atmadık, dinledik; sükûnetle dinledik. Sükûnetle de, Türkiye'nin iki yılda şantiye haline geldiğini söyledik. Bunda gocunulacak bir taraf yok. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Arvasi, Millî Savunma Bakanlığı bütçesine dönün efendim.

HÜSEYİN AYDIN ARVASİ (Devamla) — Sayın üyeler, tasviplerinize sunulan 1986 Malî Yılı Millî Savunma Bakanlığı Bütçesinde, rakamları ayrı ayrı izah ederek kıymetli vakitlerinizi almayacağım. Bu bütçenin büyüklüğü, genel bütçeye oranıyla bellidir. Bu bütçe, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve malî imkânlar göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bu bütçe, büyük çapta tasarrufa yöneliktir. Bu bütçede hizmet ve görevi yerine getirme aksiyonu ön plandadır. Her türlü lüks ve gösterişten uzak olmayı şiar edinen Millî Savunma Bakanlığı camiasının, bu büt-

çeyi Silahlı Kuvvetlerimizin modernizasyonu ve güçlenmesinde en iyi şekilde değerlendireceği inancındayız.

Bu vesile ile Millî Savunma Bakanlığı 1986 Yılı Bütçesinin, milletimize, bakanlık camiasına hayırlı olmasını diler; bu bütçenin hazırlanmasında emeği geçen Millî Savunma Bakanlığı camiasına, bütçeyi aynen kabul ederek Yüce Meclisin tasvibine sunan Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerine teşekkür eder, Yüce Meclisi saygı ile selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Şahısları adına, lehinde Sayın Hüseyin Şen; buyurun.

HÜSEYİN ŞEN (Artvin) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Millî Savunma Bakanlığının değerli mensupları, Millî Savunma Bakanlığının 1986 bütçesi ile bağıntılı olarak, Türk Silahlı Kuvvetlerinin millet ve memleket hayatındaki rolüne ve bu arada önemli saydığım birkaç konuya değinmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, her ülkenin silahlı kuvvetleri için doğru olan; ama özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri için tarihî ve güncel gerçeklerle yaşanmış ve yaşanmakta olan silahlı kuvvetlerin millet hayatındaki hayatî rolü, malumlarınızdır.

Silahlı kuvvetler, genel deyimiyle ordu, kuruluşlarının başlangıcından beri toplum hayatında hemen her sahada önder olmuştur. Ordu, devlet ve millet hayatında düzenli ve disiplinli teşkilatıyla ilk idarî kurum olmuş, denetim ve örnek yönetimiyle devletin öteki müesseselerine yön vermiştir. Ordunun ihtiyaçları, diğer kesimlerin bu ihtiyaçlarını karşılayacak zanaat ve teknoloji geliştirmesine neden olmuş, bu suretle ortaya çıkan gelişme, milletinin ve ülkesinin imkânlarını geliştirmiş, toplum ve fertler, gelişmenin nimetlerinden faydalanmışlardır. Çağlar boyunca ordu, medeniyetin gelişmesinde âdeta en önemli etken ve unsur olmuştur. Her şeyden önce, teşkilatıyla devletin nüknü, millet ve devletin güvenlik ve varlık nedeni ve unsuru olmuştur.

Ayrıca, ordu, barış ve savaş ihtiyaçlarını, silah, giyim, kuşam, yiyecek ve hareket ihtiyaçlarını kısmen kendi bünyesindeki düzenlemeleriyle karşılarken, tarih sürecinde değişik ölçülerde ülkenin diğer kesim ve sektörlerinden temin'in tabiî sonucu olarak yaratıcılığın, üretim ve teknolojik gelişmenin anane-deni olmuş, tarım, sanayi ve ticaret, ulaştırma, telekomünikasyon faaliyetlerinde ilerlemelerin kaydedilmesine neden olmuştur. Bu suretle hem ordu güçlenmiş, görevlerini daha kolay yapacak imkânlara kavuşmuş, milletin her kesimi de bu gelişmelerden nasibini almıştır. Keşifler, icatlar, yeni teknolojiler hep ordunun faaliyet ve hedefleri çerçevesinde birbirini izlemiştir.

Özetle, ordu, millet hayatının hemen her sahasında yurt savunması yanında teşkilatta, düzen ve disiplinde, eğitimde, sanatta, teknik oluşum ve gelişimde, tabiatın korunmasında, ağaçlandırma, yangın söndürme, tabiî afetlerde koruyucu ve yardımcı olmada, boru hatları, havaalanları ve muhabere şebekesi gibi askerî tesislerin sivil hayata açılmasında, gençlere kişilik kazandırmada öncü ve örnek olmuş, sosyal hayatın diğer sahalarında da teşvik edici ve yönlendirici fonksiyonlarını hissettirmiştir.

Sayın milletvekilleri, vatanın dört tarafında resmî, özel her türlü yatırımında moral ve güvenlik faktörü olarak Ordunun oynadığı rolü burada ifade etmek gerekmektedir. Bilhasa Türk Ordusu, millet-ordu ifadesinin gerçek ve tarihî anlamı içinde milletle beraber, millet için varolmuş ve varolmaya devam edecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, şöyle bir an düşünelim, Türk tarihindeki 17 Türk Devletinin, tarih sahnesinden ordusunu çıkarınız, ne kalır? Türkler için ordu kemikse, geriye kalan etidir; ayrısı gayrısı yoktur, o varsa Türk Milletinin tarihi, şanı, şerefi vardır; vatan, ülke, bağımsızlık, demokrasi ve hürriyet vardır. Hatta, şurası hatırlanmalıdır ki, dünyada çok az demokratik ülke varken, hiçbir iç ve dış siyasal baskı yokken, millet hâkimiyetini ve egemenliğini esas alan cumhuriyet idaresini, ordunun öncülüğüyle kurduk.

Demokrasinin istismar edilerek zayıflatılması ve geriye dönüş emarelerinin görüldüğünü ve yaşandığı dönemlerde Ordunun, idareye müdahalelerinin hiçbirinin keyfî veya memleketi geriye götürücü maksadına matuf olmadığında da hiç şüphe yoktur. Yapılan olumsuz yorumların geçersizliğini saptamak için, «Müdahaleler yapılmasaydı sonuç ne olurdu?» sorusunu sormak ve düşünmek yeterdir sanırım.

Olanları kendi mevkilerini ve gelecekleri düşünmekten alıkoyamayanların sübjektif gözleriyle değil, objektif bir açıdan görmek daha önemlidir ve lazımdır.

Bu noktada, ordumuza yapılan ve yapılmak istenen tarizleri, şahsî ve yanlış bir değerlendirme, tarihe yanlışı yazdırma gayretleri olarak görüyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, orduya kimsenin tarizi yok.

HÜSEYİN ŞEN (Devamla) — Şunu söylüyorum; Türk Silahlı Kuvvetlerinin görevini şahsî değil, millî maksat ve hedefler, hatta daha geniş, tarihî, güncel ve bölgesel sorumluluklar çerçevesinde düşünmek gerekmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; biraz da Millî Savunma Bakanlığının üzerinde durmasını arzu ettiğim konulara değinmek istiyorum. Millî Savunma Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaç duyduğu silah, araç ve gereçleri sağlamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğü kuvvet komutanlıklarıyla veya doğrudan yerine getirmektedir.

Benim önerim, siyasî bir organ ve güç olan Millî Savunma Bakanlığının, özellikle tüm dış tedarik faaliyetini kendisinin yürütmesi ve bu suretle, kuvvet komutanlıklarının perakende tedarik faaliyetlerine son verilmesidir. Bkanlığın daha büyük bir pazarlık gücü olduğu da kuşkusuzdur.

Şayanı şükrandır; savunma sanayiinin kurulması için önemli bir adım atılmıştır. İnşallah, öncekilere illave olarak daha somut gelişmeleri hep birlikte göreeçiz. Savunma sanayiinde son yıllarda göğüs kabartıcı gelişmeleri müşahede ettik. Ama Türkiye için bu sanayinin kurulması ve geliştirilmesi çok ciddî bir konudur, elzemdir. Bu konuda açıkları kapatmak, çok onurlu bir görevdir. Tüm ilgililere başarılar diliyorum.

Bu meyanda, Türk Silahlı Kuvvetlerinde kullanılan malların özelliklerini ve standart kalitesini belirleyen kapsamlı bir millî numaralama, kodlama sistemine ihtiyaç vardır. Sayın Bakanın bu konuda dikkatlerini çekmek istiyorum.

Diğer bir konu da nakit sıkıntısı; geçmişte sıkıntısı çoktu, şimdi de nakit yönetimi dolayısıyla vardır sanıyorum. Mal ve hizmet alımlarında nakit sıkıntısı hiç değilse Millî Savunma Bakanlığında çekilmesin. Bu sıkıntı, tedarik faaliyetlerinde pazarlık gücünü etkilemekte ve dolayısıyla daha geç ve daha pahalı tedarike sebebiyet vermektedir.

Sayın Bakanım, Ankara Tandoğan Ordu Pazarı daha geniş, imkânlı, modern bir hale getirilmiştir. Bu suretle, OYAK gibi 25 yıllık müesseseye yakışmayan halinden kurtulmuştur; memnuniyetimi ifade edenim. Ordu pazarlarının, dünyadaki büyük mağaza işletmelerindeki örnekleri gibi, memleketimizde öncü olmasını ve apartman bodrumlarından kurtarılmasını istiyorum.

Burada, sayın OYAK Yönetim Kurulunun, milletvekillerinin ordu pazarlarından alışveriş yapmalarına imkân veren nezaketine de teşekkür etmek istiyorum.

Ancak, OYAK her tabiî üyesinden brüt maaşın yüzde 10'u gibi bir meblağı otomatik olarak toplarken, kurum birçok hizmeti bir arada yapıyor, yapmaya çalışıyor. Bunlar, borç verme, mesken kredisi, ölüm ve emeklilik yardımı gibi sosyal amaçlı önemli hizmetlerdir. İştirakleriyle de memleketin ekonomik ve sosyal hayatına katkıda bulunuyor. Ama, emekli üyeleriyle irtibatını kesiyor. Yıllar yılı yapılan ısrarlı isteklere rağmen, OYAK emeklilerle olan irtibatı koparmakta ısrarlı olmuştur. İştirakçilerinden bir hisse senedini dahi esirgiyor.

Bu arada şunu da ifade etmek zorundayım. Kanunî üyelerinin büyük çoğunluğu bu kurumdan memnun değildir. Konut yapımı ve kredisi de anlamlı bir vüsatte ve miktarda olmamıştır. Yetersizlik, kurumun bazı görevlerinden sarfınazar ederek, üyeler için daha önemli olan bir iki hizmet sahasına yönelmesiyle belki giderilebilir düşüncesindeyim. Yani, gayret ve güç israfı yerine, gayret ve gücün teksifini öneriyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bütçe vesilesiyle her kuruluşu ilgilendiren tasarruf konusuna değinmek istiyorum. Maalesef, milletçe, varolanların tasarrufu konusunda bir bilince sahip değiliz. Türk Silahlı Kuvvetlerinden gelmiş bir kişi olarak ifade ediyorum, Silahlı Kuvvetlerdeki tasarruf bilinci, ısrarla takip ve kontrolla, azamî bir seviyeye çıkarılmıştır. Bu bir takip ve kontrol sonucudur. Tasarruf bilincinin bütün devlet kuruluşlarına hâkim olmasını temenni ediyorum. Televizyonun sabah saatinde açılması ve gece geç saatlerde kapanması gibi gereksiz bir israfı, bu milleti yönlendirecek bir kurum yaparsa, tasarruf için kimseyi ikna edemezsiniz.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki araç kullanımının, sulistimal şekline büründüğü ifade edilmiştir, üzülmüşüzdür. Şunu çarklamak isterim, eğer bir resmî araç hangi saatte, kimin emrinde, ne maksatla, hangi kilometre çıkışıyla garajdan çıkıyor ve hangi kilometreyle ve ne zaman döndüğü tespit ve kontrol edilemiyorsa, yani hizmet, bir kontrol ve görev formuna bağlanmamışsa, sorumlu amirlerce izlenmiyorsa, kötü niyetleri, yani kötü kullanımı önleyemiyorsunuz demektir. İşte kastettiğim tasarruf anlayışı budur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millî Savunma Bakanlığının 1986 yılı bütçesinin, Türk Milletine, memleketimize ve tüm Silahlı Kuvetler camiasına hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinizi saygıyla selamlarım. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Hüseyin Şen.

VEYSEL VAROL (Erzincan) — Sayın Başkan, zabıtlara geçmesi bakımından bir hususu arz etmek istiyorum; Orduya tarizden bahsettiler. Hangi odaktan yapıldıysa tavzih etsinler lütfen efendim.

BAŞKAN — Efendim, Meclisimizde...

VEYSEL VAROL (Erzincan) — Bunu tavzih etsinler lütfen.

BAŞKAN — Bir tariz varsa, tariz yapanları ilgilendirir efendim Meclisimizde böyle bir tariz bahis konusu olamaz.

VEYSEL VAROL (Erzincan) — Ama sizin, Başkanlık makamı olarak, bunun tavzihini istemiş olmanız lazım efendim.

BAŞKAN — Öyle bir şey olmadı efendim.

Buyurun Sayın Sökmenoğlu, söz sizin efendim.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; malumlarınız olduğu veçhile, vatanımızın jeopolitik ve stratejik mevkii, yeraltı ve yerüstü servetleri yönünden maceracı güçlerin ihtiras ve iştiyaklarını çeken, yer yüzünün en hassas bir bölgesini teşkil etmektedir.

Türkiye'nin jeopolitik durumu, Büyük Petro döneminden beri aynı önemi taşımakta, hatta uluslararası ilişkilerde yaşadığımız gelişmeler, hem de silahlardaki gelişmeler, özellikle füze çağında bulunmamız sebebiyle önemini giderek artırmaktadır.

Ortadoğu'nun kilit noktasında 50 milyonluk müreffeh, büyüyen, gelişen kalkınma yolunda istikrarlı bir Türkiye'yi hazmedemeyenlerin oyunlarına karşı ve hassas konumu yönünden, Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin yetersizliğini ifade etmek için söz almış bulunuyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millî Savunma Bakanlığı bütçesini, dünyanın ve bölgemizin ciddî bir döneminde görüşüyoruz. Varlık ve bağımsızlığımızın teminatı olan ordumuzu, en yüksek savunma seviyesinde tutmak millî vazifemizdir. Millî savunma, savunmada ve kamuoyunda görüş ayrılığı bulunmayan bir konudur. Her yönden gelecek tehdit ve tecavüzlere karşı savunmamızı sağlayacak ordumuzun ileri teknolojiye dayalı silahlarını karşılamak için parlamento ve milletin hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacağı aşikârdır.

Bütçesinin beşte biri şanlı ordusuna ait olan asil milletimiz her türlü fedakârlığa hazırdır. Ancak, statik yatırımlardan çok, dinamik ve modernizasyonun temin edilmesi gerekir. Aziz milletimize, ekonomik sıkıntıları içinde bir yük dahi olsa, çok önemli bir yaramızı sarmak için çıkarılan Savunma Sanayi Fonunu düşünen, telkin eden ve tahakkuk ettirenleri huzurlarınızda şükranla anmak isterim. (Alkışlar)

Savunma Sanayii Fonu, stratejik bağımsızlığımız için atılan çok büyük ve önemli bir adımdır. Ancak, ileride ortaya çıkabilecek bazı haklı veya haksız sakıncaları ortadan kaldırmak için Sayıştay vizesi alınmasa dahi, fonun kullanımından sonra mutlaka Sayıştay ve Türkiye Büyük Millet Meclisi denetimine sunulmasında yarar görmekteyiz.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'de yapılmakta olan ve yapılacak olan silahların geliştirilmesi, silah sanayiinin tekâmülü yabancı teknolojik alışverişinin başlaması, büyüyen, gelişen, gelişecek Türkiye için memnuniyet vericidir. Esasen son senelerde savunma sanayiine verilen önemi takdirde yadediyoruz. Silahlı Kuvvetlerimizi kuvvetlendirmek, hem dışarıya olan ihtiyacımızı azaltmak hem de ileri teknolojiyi geliştirmek, istihdam sahaları açmak bakımından millî harp sanayiini süratle geliştirmemiz, millî güvenliğimiz bakımından da büyük önem kazanmaktadır.

Bütün arzumuz, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi yaptığı modern silah, araç ve gereçlerle teşhir edilmesi, ileri teknolojinin Türkiye'ye getirilmesi hususunda geç kalınmadan her şeyin yapılmasıdır.

Muhterem milletvekilleri, malumlarınız veçhile, teknolojik gelişmeler, savunmaya ve kuvvet dengelerine yeni boyutlar getirmektedir. Senelerce nükleer silahlara dayalı Doğu - Batı dengesi, bu kere yeni teknolojilerde geliştirilen konvansiyonel silahlarla tamamlanmakta ve nükleer silahlara başvurulması ihtiyacının asgariye indirilmesine çalışılmaktadır.

Muhterem milletvekilleri, savunma bütçemize bu açıdan bakıldığında, yeterli bulmak ve bunun savunma ihtiyaçlarımızın gereklerine cevap verebileceğini sanmak yanlış olur. Temennimiz, hükümetin, Türkiye savunma dinamiklerini ve dünyadaki gelişmeler bakımından savunma politikamız ile mevcut imkânları ciddî bir şekilde gözden geçirmesidir.

Sayın milletvekilleri, Kuzey Atlantik İttifakı Ortak Savunma Sistemi içinde bulunan yurdumuzun çok yönlü savunma durumu ve ihtiyacı ile karşı karşıya bulunduğu yüksek malumlarınızdır. NATO içindeki ortak savunma, ihtiyaç ve gereçleri çok önem-

lidir. NATO, bugün Türk Devletinin ayrılamayacağı, kendisini tecrit edemeyeceği bir ittifaktır; ancak NATO ittifakı içinde görevini yerine getirirken, savunma paktı olmasının gerektiğini ve NATO'nun, Türkiye'nin hudutları ile çizilmiş bulunan güneydoğu sınırının sorumluluğunu her zaman göz önünde tutmak gerekir.

Aynı ittifaka mensup komşumuz Yunanistan'ın çıkardığı devamlı ihtilaflar ve uzatılan zeytin dalına rağmen, bize karşı sürdürdüğü hasmane tutumlar, başlattığı silahlanma yarışı, Ege sorunu, 12 adalardaki silahlanma, Kıbrıs meselesi, 4 yıla yakın bir zaman devam eden Amerikan ambargosunun acı tecrübesinden sonra Amerika Birleşik Devletlerinin 7'ye 10 oranındaki yardımının Kıbrıs'taki gelişmelere göre, Başkan tarafından Kongreye sunulan raporlara bağlanarak yapılması, şımarık Yunanistan'ın tutumunun devamını sağlamaktadır. Türkiye ile Yunanistan arasındaki hukukî temel ve ilişkiler, Lozan Antlaşmasına dayanmaktadır. Bütünüyle Ege'deki dengeler, azınlıklar itibariyle, Lozan Antlaşması, tek taraflı, Yunanistan tarafından zedelendiğine, delindiğine göre, bundan Türkiye için mukabil hak doğmaktadır. Anlaşmayı Yunanistan reddettiğine göre, Türkiye, Ege dengelerinin yeniden görüşülmesi hakkına sahip çıkıp, onu kullanmalıdır.

Savunmadaki diğer unsurlar, bölgemizdeki gelişmeler içindedir. İran - Irak savaşının bütün şiddetiyle devam etmesi, bölgemizdeki dengelerin değişmesi, Lübnan'daki kanlı olaylar, kuzey komşumuzun sürekli Akdeniz'e, körfeze, sıcak denizlere inmek istemesi her an tazeliğini muhafaza etmektedir.

Ayrıca, güney komşumuz Suriye'nin, kapasitesinin çok üzerinde bir silahlanma yarışını sürdürmesi ve dostane girişimlerin sürmesine rağmen, memleketimize karşı takındığı tavır, Suriye'nin kendi rejimini ayakta tutabilmek için zaman zaman gündeme getirdiği Hatay ile ilgili, hayale dayalı projeleri ve memleketimizi yıkmak isteyen bedbahtlara, çete mensuplarına yaptığı yardım, yataklık, esef vericidir. Büyük Suriye projesinin hayali içinde ordusunu 450 bine çıkaran, büyük miktarda tank gücü olan, nükleer başlıklı füzeler ve devamlı modern silahlar aldıktan başka Sovyetler Birliği emrinde 1000 adet T - 72 tankını topraklarında muhafaza eden, savunması için, yılda 4,5 milyar dolara yakın bütçe ayıran, topraklarında 6 tane terörist kampından başka Zedeni, Kamışlı ve Meyadın yanındaki askerî üslerde bulunan İran devrim muhafızlarını tampon grup olarak besleyen ve de terörist eğitim kamplarında Sovyet silahları ile eğitim yapan yıkıcı bölücülere göz yuman, dinî ve etnik grupları devamlı kıştırtan Suriye ile münasebetlerimizin daha ciddî göz önünde bulundurulması zaruridir; çünkü Suriye gibi 10,5 milyon nüfuslu bir devletin ihtiyaç ve iddialarının kime karşı olduğu açıkça ortadadır.

Sayın milletvekilleri, bütün bu sebepler Türk Silahlı Kuvvetlerinin manevî gücünün artırılması zaruretini bir kere daha ortaya koymaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi de, Avrupa Parlamentosunda, düzmecelere dayanarak sunulan Ermeni meselesi, aynı sıralarda Kuzey komşumuzun yayın organlarında da giderek dozu artan makalelerin çıkması, düşündürücüdür. Soydaşlarımıza Bulgaristan'da reva görülen işkence ve soykırım hareketinin sürmesi ise, bizim Ortadoğu'da kuvvetli bir devlet oluşumuzu endişe ile izleyenlerin yeni bir oyunudur.

Sayın milletvekilleri, bütün bu gelişen ve değişen olaylar karşısında, özellikle güncelliğini muhafaza eden, Birleşik Amerika ile olan İkili Savunma ve İşbirliği Anlaşmaları ve diğer ikili ilişkiler, NATO'nun önemli konularının Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgilerine sunulması gerekir. Sadece gazetelerde kamuoyuna mal edilmiş konuların Mecliste, gündem dışı konuşmalarla tekrarlanması yoluyla bilgi sahibi olmak mümkün değildir. Millî politikalar, burada, eşsiz Atatürk'ün millî irade limanına sığınarak kurduğu Mecliste, görüşülüp, oluşulması gerekir.

Sayın milletvekilleri, gerekirse, önemli konularda gizli celselerde bilgi verilmeli, Türkiye Büyük Millet Meclisinden görüş alınması gerektiği inancındayım.

Muhterem milletvekilleri, Ortadoğuda kuvvetli ve gelişmiş bir Türkiye'den korkanların ve onların içerideki maşalarının ideolojik, etnik, teokratik, yıkıcı, bölücü faaliyetleri neticesi, şanlı ordumuzun üstün gayretleriyle bu bedbahtlara şimdilik hadlerinin bildirilmesi memnuniyet vericidir.

Bu vesile ile millî birlik ve bütünlüğümüzü bozan ve olay çıkan yerlerde huzurun tekrar sağlanması ve hainlerin takibi ile yakalanması için üstün gayret sarfeden şanlı ordumuza ve diğer güvenlik mensuplarına huzurlarınızda şükranlarımı arz ederken, şehit düşenleri de rahmetle anarım.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Silahlı Kuvvetlerimizin, ateş gücü, hareket, sürat ve manevra kabiliyetine sahip kılınmasının gerilla savaşında başarıya ulaşması yönünden hayatî önem taşıdığını bir kere daha huzurlarınızda vurgulamak isterim. Geli-

şen olaylar, yeni bazı ihtiyaçları da gündeme getirmiş bulunmaktadır.

Silahlı Kuvvetlerimizin, daha etkin güç ve imkânlara kavuşturulması dileğiyle, Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı bütçesinin, vatanımıza, aziz milletimize ve şanlı ordumuza hayırlı olmasını diler, muhterem heyetinizi saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Millî Savunma Bakanı Sayın Zeki Yavuztürk; buyurun efendim. (Alkışlar)

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elâzığ) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millî Savunma Bakanlığı bütçesiyle ilgili bilgileri sunmadan önce, çok iyi bildiğiniz, ancak bir kez daha ifade edilmesinde yarar umulan bazı gerçekleri ve millî savunma politikamıza kısaca değinmek istiyorum.

Her ülke gibi, bizim de iki aslî hedefimiz, refah ve güvenliktir. Bir başka deyişle, güven ve emniyet içerisinde kalkınmanın sağlanmasıdır. Bu iki amaç, birbirlerini tamamlayıcı olup, beka ile refah arasında, belirli bir dengenin korunmasını gerektirmektedir. Beka ve refahın sağlanmasında temel hedefimiz, büyük önder Atatürk'ün «Yurtta sulh cihanda sulh» direktiflerinin idamesidir. Sulhun korunması da, ancak güçlü olmakla mümkündür.

Dünyanın en kritik bölgelerinden birinde bulunmakla Türkiye, silahlı kuvvetlerini ve savunmasını güçlü bir yapıda bulundurmak ve idame ettirmek zorunluluğundadır. Bu nedenle, hükümet programımızda, ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silah, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi öngörülmüştür.

Yine, millî güvenlik ihtiyacımızın bir sonucu olarak, Türkiye, NATO ittifakı içerisinde yerini korumaktadır. Böylece ülkemiz, NATO'nun savunma prensibine katkıda bulunurken, aynı zamanda, bölgemizde barışın korunması için bir istikrar unsuru olmaya devam etmektedir.

Halen, dünyamızda ve özellikle yakın çevremizde, sıcak ve soğuk pek çok ihtilaf ve çatışmalar mevcut bulunmaktadır. Geçmişte yaşanan yumuşama devri, askerî güç dengesizliklerine yol açmıştır. Teknolojik alandaki yenilikler, süratle askerî alana intikal etmektedir. Bu faktörler, dünyada yaygın bir silahlanma yarışını başlatmış bulunmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, savunma sanayii, ülkelerin ekonomik yapılarında önemli bir yer kazanmıştır.

Bu gelişmeler çerçevesinde, Ortadoğuda, komşularımız İran - Irak arasında, 5 yılı aşkın bir süredir süregelen savaş, Lübnan krizi ve Filistin sorunu Türkiye'nin önemini ve hassasiyetini artırmaktadır.

NATO içinde müttefikimiz Yunanistan, Türkiye' den geldiğini iddia ettiği hayalî bir tehdit iddiası arkasında silahlı kuvvetlerini Türkiye'ye karşı tertiplemeyi öngören yeni bir savunma politikasını benimsemiş bulunmaktadır. Ege'yi tümüyle hâkimiyet alanı içinde gören Yunanistan, milletlerarası anlaşmalara aykırı olarak adaları silahlandırmaya devam etmekte, ihtilafların çözümü için müzakerelere yanaşmamaktadır.

Güneydoğu Anadolu'da yurt dışından ülkemize sızan eşkiya çeteleri, terör yoluyla bölücü akımların yeniden ortaya çıkmasına çalışmaktadırlar. Yakın geçmişte yaşadığımız acı günlerden sonra, milletimizi, ülkemizi ve devletimizi bölmeye ve yıkmaya yönelik tehdidi bertaraf eden Silahlı Kuvvetlerimiz, sıkıyönetim sorumluluğunun büyük ölçüde kalkmasıyla aslî görevine yönelmiş bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu'daki eşkiya çetelerine karşı halkımızın can ve mal güvenliğinin sağlanması ve hudutlardan sızmaların önlenmesi için gerekli tedbirler alınmış ve alınmaya devam edilmektedir.

Bu gelişmeler karşısında ve 1974 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından konulan ambargonun da etkisiyle zamanında karşılanamayan ihtiyaçlar nedeniyle, Türk Silahlı Kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve modernizasyonu büyük bir önem ve aciliyet taşımaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, öncelikle mevcut silah sistemlerinin en etkin şekilde kullanılması için eğitime ağırlık verirken, diğer taraftan da sağlanan kaynaklarla, tasarrufa azamî ölçüde riayet edilerek, titiz bir şekilde hazırlanan modernizasyon programlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu cümleden olarak, Türkiye'de imal edilecek olan F - 16 uçakları, mevcut M - 48 tanklarının daha modern ve etkin cihazlarla donatılması, yeni firkateyn ve denizaltı yapımı, hava savunma silahları ve radar tedariki; ordumuzun hareket kabiliyetinin artırılması, yeni hava meydanları yapılması, muhabere ve komuta - kontrol sistemlerinin geliştirilmesi en önemli projelerimiz olmaktadır.

Müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleri ile karşılıklı dostane ilişkiler, savunma ve ekonomik işbirliği çerçevesinde sürdürülmektedir. Amerika Birleşik Devletleriyle işbirliği içinde gerçekleştirilen önemli

yatırımlardan biri, Türk Hava Kuvvetlerini daha modern bir hale getirmeye ve Türkiye'nin hava savunma gücü ve kabiliyetini artırmaya yönelik faaliyetlerdir. Bu faaliyetler, iki ülke arasındaki müspet gelişmelerin somut bir örneğini teşkil etmektedir.

Bilindiği gibi, Hava Kuvvetlerimizin modernizasyon ihtiyacını ve vurucu gücünü artırmak maksadıyla seçilen F - 16 av bombardıman uçağı projesi yürürlüğe girmiştir. F - 16 uçak fabrikasının kuruluş yerinin seçilmesinde gerekli inceleme ve etütler yapılmış; yatırımın önemine binaen, Genelkurmay Başkanlığının tasvibi ve Yüksek Planlama Kurulunun kararı ile kuruluş yeri olarak Mürted seçilmiştir. 30 Ekim 1984 tarihinde Mürted'te fabrikanın temeli atılmıştır. İnşaat, verilen iş programı doğrultusunda yürütülmekte olup, fabrikanın, 1987 yılı 30 Ağustos Zafer Bayramında bitirilmesi programlanmıştır. Ayrıca, F - 16 uçaklarına monte edilecek olan motorların yapımı planlanmış, bu maksatla, TUSAŞ Motor Sanayii A.Ş. kurulmuştur. 25 Haziran 1985 tarihinde Eskişehir'de temeli atılmış olan fabrikanın inşaatı, 1986 yılı 30 Ağustos Zafer Bayramında tamamlanacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1986 yılı bütçesi hakkında bilgi arz etmeden önce, bugün tasviplerinize sunulacak olan 1984 yılı Millî Savunma Bakanlığı bütçesi kesinhesabıyla ilgili bilgi sunmakta yarar görmekteyiz.

1984 malî yılında Millî Savunma Bakanlığına, bütçe kanunuyla 583,6 milyar Türk Lirası ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde gerçekleştirilen devir, aktarma ve ek ödenekler olarak toplam 179,8 milyar Türk Lirası özel kanunlar gereği sağlanan 34,3 milyar Türk Lirasıyla birlikte yıl sonu ödenek toplamı 797,7 milyar Türk Lirasına ulaşmıştır. Özel kanunlar uyarınca ertesi yıla devreden ödeneklerle, harcanan ödenekler dışında kalan 23,9 milyar Türk Lirası iptal edilmiştir. Böylece, iptal edilen ödeneğin oranı yüzde 2,9 olup, bu durum, 1984 yılı bütçe uygulamasında isabet bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır ve bu iptal edilen ödenek miktarı yüzde 2,9 ise, son 15 yılın en iyi uygulamasıdır.

Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı bütçesi, stratejik, hedef planının gerekli kıldığı ihtiyaçlar ön planda tutularak hazırlanmış ve 1 trilyon 307 milyar Türk Lirası olarak huzurlarınıza getirilmiştir. Bu haliyle, genel bütçe içinde yüzde 18,4 büyüklükte yer alan Millî Savunma Bakanlığı bütçesi, 1985 yılı başlangıç bütçesine göre yüzde 51,8 oranında artış göstermektedir. 1986 yılı gayri safi millî hâsıla tahminlerine göre, Millî Savunma Bakanlığı bütçesi, gayri safi millî hâsıla içinde yüzde 3,6 oranında yer almıştır. 1986 yılı Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin - gerçi sayın arkadaşlarımız bu rakamları verdiler; fakat sıra ile ben bir defa tekrar etmekte fayda buluyorum - 257 milyar Türk Liralık bölümü personel harcamalarından, 1 trilyon 19 milyar Türk Liralık bölümü silah, araç gereç ve makine tesisat alımlarına dahil olan diğer carilerden, 5 milyar Türk Lirası yatırım harcamalarından, 25 milyar Türk Lirası ise transfer harcamalarından oluşmuştur.

Millî Savunma Bakanlığı Bütçesinin yüzde 78'ini oluşturan diğer cari harcamalarının 579 milyar Türk Lirası tutarındaki yüzde 44,3'ü, savunmanın güçlenmesine yönelik stratejik hedef planının 1986 yılı diliminde yer alan projelerin de bulunduğu, özel savunma yatırımlarını teşkil etmektedir.

Silahlı Kuvvetlerin beslenme, giyim - kuşam, akaryakıt, yakacak, aydınlatma gibi hizmetlerini kapsayan başlıca tüketim harcamaları yüzde 29,8 oranında ve 398,6 milyar Türk Lirası tutarındadır.

Stratejik hedef planı, Silahlı Kuvvetlerin millî, askerî stratejik konsepte göre hedeflerini belirleyen ve bu hedeflerin elde edilmesine yönelik ihtiyaçları öngören bir plandır. Bu planın esas kaynağını millî bütçe imkânları oluşturmakla birlikte, dış askerî yardım ve kredilerde diğer kaynağı teşkil etmektedir.

1986 yılı bütçesi içerisinde toplam 558 milyar Türk Liralık tutarındaki stratejik hedef planı kaynağını teşkil eden ödeneklerden; 250 milyar Türk Lirasını anamalzemeler ve silah sistemi projeleri için, 107,4 milyar Türk Lirasını sefer stokları ve malzeme projeleri için, 100 milyar Türk Lirası işletme - bakım projeleri için, 100 milyar Türk Lirası ise inşaat projeleri için planlanmıştır.

NATO enfrastrüktürünün inşa ve tesisleriyle ilgili yatırımlarıyla, tüm inşaatların gerekli kıldığı kamulaştırma faaliyetleri, Silahlı Kuvvetlerin inşaat hizmetleri kapsamındadır. İnşaatlara ilişkin olarak, 1986 yılı bütçesine toplam 124 milyar Türk Lirası planlanmıştır. Bu kapsam içinde sürdürülen başlıca inşaat faaliyetleri, kışlalar, er pavyonları, atış alanları, depolar, askerî havaalanları, pist yapımı ve onarımları, anasilah sistemleriyle ilgili diğer altyapı inşaatlarıdır. Silahlı Kuvvetler inşaatları içerisinde NATO ile müşterek finansman tekniği uygulanmak suretiyle yürütülen ve askerî harekât için gerekli ha-

vaalanları, haberleşme tesisleri, harp karargâhları, akaryakıt tesisleri, erken ihbar tesisleri, deniz üsleri, özel silah mevzileri ve depolar gibi tesisler, NATO enfrastrüktür yatırımları olarak ifade edilmektedir.

Modern silah sistemlerinin gelişimi göz önünde tutulduğu takdirde, belirtilen sabit tesislere bağlı hareket edebilen tesislerde, istisna olarak NATO enfrastrüktür tesislerinin içinde sayılmaktadır.

NATO enfrastrüktür projelerinin tamamlayıcısı olan ve finansmanını millî bütçeden karşılanan tesisler de, millî enfrastrüktür kapsamı içinde gelmektedir.

Millî vecibelerimiz her yıl «Millî Enfrastrüktür» başlığı altında ve NATO müşterek enfrastrüktür dilimi programları ile koordoneli olarak ve bir bütün halinde bütçelenmektedir.

1953 yılından bugüne kadar, NATO'nun enfrastrüktür programından, ülkemizdeki tesislerin gerçekleştirilmesi amacıyla, 362 milyon IAU değerinde katkı sağlanmıştır. Bu birim, uluslararası bir birimdir ve bugünkü değeri 1273 TL.'dir. Bu katkı ise, 461 milyar Türk liralık bir kaynağa tekabül etmektedir. Aynı dönem içinde NATO'nun enfrastrüktür programına Türkiye olarak katkımız, bugünkü değerlerle 11,9 milyar TL. düzeyindedir. 461 milyar TL. düzeyinde bir NATO katkısı almışız; buna karşı katkımız 11,9 milyar TL. olmuştur.

NATO enfrastrüktür yatırımlarından barış zamanında sivil amaçlarla da yararlanıldığı malumlarınızdır. Nitekim, NATO müşterek fonundan inşa edilmiş olan muhabere tesisleri, PTT Genel Müdürlüğünce sivil maksatlar için de kullanılmakta, bir kısım hava meydanlarından sivil hava taşımacılığı için de yararlanılmaktadır. Halen Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Çiğli havaalanları sivil amaçla kullanılmaktadır. Sivil amaçla kullanılan diğer bir NATO enfrastrüktür yatırımı da, NATO akaryakıt tesisleridir. Halen İBRAŞ ile Çukurhisar arasında sivil amaçlı akaryakıt nakli, bu tesislerden yapılmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; silahlı kuvvetlerin ihtiyacını karşılamaya yönelik kaynaklar arasında, millî bütçeden sonra en önemlilerini teşkil eden dış yardım ve krediler hakkında yüce Meclise toplu bir bilgi vermekte veya mevcut bilgileri tazelemekte yarar olacağı kanaatindeyim

Malumlarınız olduğu gibi, dış askerî yardımlar kapsamı içerisinde Amerika Birleşik Devletleri ve Federal Almanya yardımları ağırlıklarını korumaktadır. Amerika Birleşik Devletleri askerî yardımını, hibe şeklinde yardımlar, ödünç verme ve kiralama yardımları ve FMS kredileri olarak üç bölümde saymak mümkündür.

Amerika Birleşik Devletleri hibe yardım programları, 1951 ilâ 1974 yılları arasında devam etmiş, 5 Şubat 1975 tarihinde Türkiye'de uygulanan silah ambargosu ile kaldırılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ile 1980 yılında imzalanan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasına göre, 1982 yılından itibaren, az da olsa, hibe uygulaması yeniden başlatılmış ve giderek artan miktarlarda devam ettirilmiştir.

Hibe niteliğinde sağlanan yardımın birinci bölümü, 1951 - 1975 dönemindeki 24 yılda 3 milyar 13 milyon dolar karşılığındadır. 1982 yılından itibaren yeniden sağlanan ve FMS kredisi kapsamında olan ikinci bölüm hibe yardımları, 1986 yılı dahil, 727 milyon dolar düzeyindedir. Dolayısıyla, toplam ABD hibe yardımı tutarı 3 milyar 740 milyon dolar olmaktadır. Ayrıca, bu hibe kapsamı içerisinde, İMET adı altında bir eğitim, öğretim yardım faslı da vardır ki, küçük rakamlar ihtiva eden ve yıllık yapılagelmekte olan bu yardım da yılda 4 milyon dolar civarındadır.

Ödünç verme ve kiralama yöntemi ile Amerika Birleşik Devletlerinden, özellikle kara ve deniz kuvvetlerimiz için bir kısım anamalzeme, silah sistemi, tezgâh ve teçhizat sağlanmıştır.

FMS kredileri, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin, Askerî Yardım Programı ve Silah İhraç Kontrol Kanunu gereği, güvenlik yardımları kapsamı içerisinde, savunma malzeme ve hizmetlerinin satışı maksadıyla Amerika Birleşik Devletlerinin dış politika hedeflerine uygun olan ülkelere sağladığı bir kredi şeklidir. Ülkemizle ilgili olarak FMS kredileri, Amerika Birleşik Devletleriyle savunma ve ekonomik işbirliği çerçevesinde sağlanmaktadır. 1986 yılı itibariyle sağlanan FMS kredileri toplamı 3 milyar 487 milyon dolar tutarındadır. FMS kredi koşulları, kredi verilen ülke ile Amerika Birleşik Devletleri yönetimi ve Kongresi arasındaki ilişkilere ve ilgili ülkenin ekonomik durumuna göre tespit edilmektedir.

Fedaral Almanya askerî yardımlarını ise, dilimler halinde sağlanan hibe yardımı - ki, NATO savunma yardımları olarak da söylenmekte - büyük paket yardımları, özel teşkilatlandırma yardımları olarak da özetlemek mümkündür.

NATO Savunma Dilim Yardımları : Federal Almanya'dan, 2 Mayıs 1964 tarihinde imzalanarak

yürürlüğe giren bir anlaşma ile 18 aylık dilimler halinde hibe yardımı alınmaktadır. Yardım, 1964 yılında 50 milyon Doyçe Markla başlamış, daha sonraki yıllarda 130 milyon Doyçe Marka yükseltilmiştir. Bunun yüzde 80'i yeni malzeme alımına, yüzde 20'si ise kullanılmış malzeme alımına tahsis edilmektedir. Hibe biçiminde alınan bu yardım, günümüze kadar 15 dilim halinde ve toplam 1 milyar 450 milyon Doyçe Mark tutarındadır. Bu yardımlarla önemli bazı silah sistemleri realize edilmiş, anlamlı ve önemli projeler gerçekleştirilmiştir. Dilim yardım tavanının daha çok artırılabilmesi için politik ve teknik düzeyde gerekli girişimler sürdürülmektedir.

Federal Almanya'nın uygulamakta olduğu modernizasyon planı dolayısıyla serbest bıraktığı bir kısım silah ve malzeme, «Büyük paket» adı altında deklare edilmekte ve içinden seçilerek alınmaktadır. Şimdiye kadar birinci ve ikinci büyük paket olarak planlanmış olan bu tür yardımdan, özellikle tekerlekli araç olarak istifade edilmiştir.

Özel teşkilatlandırma yardımları ise; acil yardım şeklinde yapılan ve 17 Kasım 1980 tarihinde Türkiye ile Federal Almanya arasında imzalanan bir anlaşma gereği 600 milyon Doyçe Marklık özel yardım yürürlüğe girmiştir. Bu yardım, tümüyle Kara Kuvvetleri Komutanlığının acil ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak kullanılmıştır. Ayrıca, önümüzdeki yıllarda daha büyük çaplı, özel nitelikli teçhizatlandırma yardımlarının sağlanması için gerekli girişimler sürdürülmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şimdi, müsadelerinizle bakanlığımızın diğer görevlerinden biri olan, askerî adalet hizmetlerine kısaca değineceğim.

Askerî mahkemelerde verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararları son yargı yeri olarak inceleyip karara bağlamakla görevli Askerî Yargıtay Dairelerine, 1985 yılı içinde 1172 dava dosyası intikal etmiştir. Bunlardan 1015 dosya karara bağlanmış, 157'si üzerinde incelemeler sürdürülmektedir. Askerî Yargıtay Daireler Kuruluna intikal eden 152 dava dosyasından 138 adedi karara bağlanmış, diğerleri üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan askerî personel ile sivil memurları ilgilendiren ve hizmete ilişkin idarî eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıkların ilk ve son yargı yeri olan Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde, 1985 yılında, askeralma, emeklilik, atama, özlük hakları ve benzeri konularda 326 dava açılmıştır. Benzer konularda açılmış ve geçen yıllardan devreden 325 dava ile birlikte toplam 651 davadan, yıl içinde 347'si sonuçlandırılmış olup, 304 dava üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, diğer bir hizmet başkanlığımız olan askeralma hizmetleriyle ilgili faaliyetler hakkında bilgi sunmak istiyorum.

Askeralma teşkilatı, Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak merkezde Askeralma Daire Başkanlığı, taşrada ise 20 askerlik dairesi ve bunlara bağlı 666 askerlik şubesi başkanlığı olarak il ve ilçelerde faaliyetini sürdürmektedir. 666 askerlik şubesinden 570 adedi açık ve faal olarak, kalan 96 adedi ise, kendilerine en yakın il ve ilçe askerlik şubelerinin bünyesinde görevlerini icra etmektedirler.

Silahlı Kuvvetler, modernize olma çabalarına askeralma işleminde de devam etmektedir. Askeralmada sürat ve kolaylığı sağlamak maksadıyla, bir bilgisayar merkezi faaliyete geçirilmiştir. Bundan böyle, erlerin sınıflandırılmaları, eğitim birliklerine tertipleri, dövizli askerlik hizmetlerini yapan yurt dışındaki vatandaşlarımızın döviz ödeme ve terhis işlemleri bilgisayarlarla yapılacaktır. Mart 1986 ayından başlayarak, erbaş ve er seferber olma hazırlıklarının da bilgisayarla yapılması planlanmıştır.

Diğer yanda, 20 Kasım 1984 tarihinde kabul edilen 3081 sayılı Kanunla 1111 sayılı Askerlik Kanununun 10 uncu maddesi değiştirilerek, er kaynağındaki fazlalığı, yurt ekonomisine olumlu katkısı olacak tarzda eritmek hedeflenmiştir. Böylece, Silahlı Kuvvetlerin ihtiyacından fazla olan erler, temel eğitimlerini müteakip, öncelikle kamu kurum ve kuruluşlarınca ihtiyaç duyulacak ve yurt savunması için uygun görülecek, iç güvenlik, yol bakımı, inşaat, maden, orman ve sağlık gibi hizmet yerlerinde istihdam edileceklerdir. Er sayısı kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyacından fazla ise, bu sefer ihtiyaç fazlalığının tamamı içinden kura ile bedel ödeyecekler tespit edilecektir. Bunlar da her yıl bütçe kanununda belirtilen miktar parayı ödeyerek, temel eğitim devresinden sonra kalan askerlik hizmetlerini yapmış kabul edileceklerdir. Bedel kurası çektiği halde, bedel ödeyemeyecek durumda olanlar ise, yine kamu kurum ve kuruluşlarında gösterilecek hizmetlerde istihdam edilecektir. Uygulama ile ilgili Bakanlar Kurulu karar taslağı hazırlanmıştır.

1076 sayılı Yedek Subay ve Yedek Askerî Memurlar Kanunu gereği, yedek subay aday adayı ola-

rak veya 1111 sayılı Askerlik Kanununa göre er olarak silah altına alınacaklardan, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı kadrolarında öğretmen olarak görev yapanlarla, mesleği öğretmen olan; ancak bu bakanlık kadrolarında öğretmenlik görevine başlamamış bulunanlardan yeteri kadarının temel askerlik eğitimlerini takiben, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı emrine verilmeleri hususundaki kanun tasarısı çalışmaları tamamlanmış olup, Başbakanlığa sunulmuştur. Bu kanun tasarısıyla, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının, özellikle kalkınmada öncelikli olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki ilk ve orta dereceli okullarda mevcut olan öğretmen açığını kapatmak amaçlanmıştır. Söz konusu kanun tasarısı yasallaştığın kanunlaştığı takdirde, yedek subay statüsündeki yükümlülerle, er statüsündeki yükümlülerin temel eğitimlerinden sonra, geri kalan hizmetlerini öğretmen olarak Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı kadrolarında tamamlamaları mümkün olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şimdi de, savunma sanayii faaliyetleriyle ilgili görüşlerimi özet olarak sunmak istiyorum.

Bir milletin varlığını sürdürebilmesi, refah içinde yaşayabilmesi ve geleceğini güven içinde bulundurmasının güçlü bir sanayiye sahip olmasıyla mümkün bulunduğu yüksek malumlarınızdır. Sanayi sektörünün önemli bir bölümünü teşkil eden ve diğer sanayi kollarından bağımsız bir sanayi kolu olarak kabul edilmemesi gereken savunma sanayii de, harp silah ve vasıtalarının üretimini amaçlayan, başta ağır sanayi olmak üzere, ülkenin tüm sanayi kollarının imkân ve kabiliyetlerini içine alan bir sanayi organizasyonu olarak tanımlanmaktadır.

Ülkeler, kendi ekonomik ve teknolojik düzeylerine ve ekonomik anlayışlarına uygun şekilde, silahlı kuvvetlerini teçhiz etmek üzere, kamu veya özel sektör eliyle bir savunma sanayii kurmakta ve geliştirmektedirler. Mevcut silah sistemlerinin yapısında diğer sanayi ürünlerinin kullanılabilmesi nedeniyle, ülkede yeterli bir altyapı bulunması halinde, savunma sanayii ekonomik ve verimli şekilde kurulabilmektedir.

Silahlı Kuvvetlerimizin reorganizasyonu ve modernizasyonu faaliyetinde amacımız, ihtiyaç duyulan silah, araç ve gereçlerin satınalınmasından önce, ekonomik koşullar içerisinde ülkemizde üretilmesini sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için, 7 Kasım 1985 tarih ve 3238 sayılı Kanunla, Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Yüksek destek ve katkılarımızla kanunlaşmış bulunan söz konusu kanunda, modern savunma sanayiinin geliştirilmesi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonunun sağlanması amaçlanmıştır.

Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme Başkanlığının kurulması yanında, fonun sağlam kaynaklara dayandırılmış olması ve fon idaresinin de dikkatle ve büyük bir titizlikle yapılmasıyla, bugüne kadar özlemini duyduğumuz savunma sanayiinin gerçekleşeceğine inanıyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Silahlı Kuvvetlerdeki araştırma ve geliştirme faaliyetlerine de değinmek istiyorum. Silahlı Kuvvetler bünyesinde kurulmuş bulunan Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı, ilke ve öncelikleri Genelkurmay Başkanlığınca tespit edilmiş olan çeşitli silah, mühimmat, roket, araç, malzeme, teçhizat, NBC ve besin maddeleri konularında araştırma yapmakta ve yaptırmaktadır.

Araştırma ve geliştirme konularının gerçekleştirilmesi için yurt içi ve yurt dışı bilimsel ve teknik araştırma kuruluşlarıyla koordone ve işbirliği yaparak gelişmeleri yakından izlemekte, bilimsel ve teknik dokümantasyon ve enformasyon hizmetlerini yürütmekte ve sistem seçimlerinde teknik etütler yapmaktadır.

Silahlı Kuvvetlerin her türlü ikmal maddesi ihtiyaçlarının yurt içinden veya yurt dışından tedarik işlemleri, 1325 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu çerçevesinde 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve bu Kanuna ilişkin kararnamelere göre ve FMS, NAMSA ve BWB usulleri dahilinde, Millî Savunma Bakanlığınca yürütülmektedir.

Sağlanacak malzeme ve hizmetlere ilişkin tedarik faaliyetlerinin ilke ve yöntemleri ve bu faaliyetlerdeki görev, yetki ve sorumluluklarıyla uygulama esasları, Millî Savunma Bakanlığınca çıkarılmış bulunan tedarik yönergesinde belirlenmiştir. Her faaliyette olduğu gibi, tedarik işlemlerinde de ülkenin menfaatleri, tasarruf ilkeleri ve yürürlükteki mevzuatları esas alınmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Silahlı Kuvvetlere ayrılan kaynaklar, genelde tüketim harcamaları olarak vasıflandırılabildiği gibi, ayrıca Türk Silahlı Kuvvetlerinin büyük ölçüde üretime ve ekonomiye katkısı olan faaliyetleri de vardır. Bu faa-

liyetlerin başlıcaları üzerinde kısa bilgiler sunmakta yarar görüyorum.

Haritacılık faaliyetleri :

Silahlı Kuvvetler bünyesinde Harita Genel Komutanlığı; Tapu ve Kadastro, Toprak-Su, Orman, Devlet Su İşleri, Maden Tetkik Arama Enstitüsü, Karayolları, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm, Bayındırlık ve İskân bakanlıkları, üniversiteler, ulaştırma, enerji üretim ve nakli, sulama, toprakaltı zenginliklerinin değerlendirilmesi, gecekondu önleme ve imar projeleri, şehir ve turizm planlaması bakımlarından yardımcı olan çeşitli ölçeklerde ülke haritaları üretmektedir.

Sağlık faaliyetleri yönünden sağlanan ekonomik ve sosyal faydaları şu şekilde ifade etmek mümkündür :

Askerlik çağına gelmiş olan yurttaşları sağlık muayenelerinden geçirmek, erken teşhis yoluyla birçok hastalıkların yaygınlaşmasının önlenmesini sağlamak suretiyle, sağlık kuruluşlarının büyük bir açığını kapatan, Silahlı Kuvvetler bünyesindeki asker ve sivil personel ile bunların bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinin muayene ve tedavilerini yapan, ilgili mevzuatında öngörülen koşulların bulunması halinde sivil halkın da sağlık hizmetlerini yerine getiren askerî hastaneler, önemli bir sosyal fayda sağlamaktadır. Benzer hizmetler, tatbikatlarda seyyar askerî hastaneler tarafından da yürütülmektedir.

Ayrıca, Silahlı Kuvvetler bünyesinde sağlık personeli yetiştiren kurumlar bulunmaktadır. Mesela, Yüksek Hemşire Okulu, Hemşire Koleji ve Sağlık Okulunda yetiştirilen sağlık personeli, askerî kuruluşlarda hizmet ettiği gibi, ordudan ayrıldığında, kamu ve özel sektöre ait herhangi bir sağlık kuruluşunda hizmet vermektedir. Böylece, yetişmiş, nitelikli personel açığının kapatılmasına da yardımcı olunmaktadır.

Ordu İlaç Fabrikası, Silahlı Kuvvetlerin bir yıllık tüm ilaç ihtiyacının % 70'ini üretmekte, dolayısıyla bütün ilaç üretimi içinde belli bir pay oluşturuyorken, piyasaya ilaç alıcısı olarak çıkacak miktar da o oranda azalmaktadır. Kamu sektöründe, ilaç üreten bir kuruluş olarak, Ordu İlaç Fabrikası, piyasaya nazaran yüzde 35 daha ucuza ilaç imal etmektedir.

Biyoloji Enstitüsünde ise, aşı, serum ve biyolojik maddeler üretilmekte ve gerektiğinde sivil sektörün istifadesine sunulmaktadır.

Eğitim hizmetleri bakımından ülkenin yetişmiş insan gücü kaynağına önemli katkılar sağlanmaktadır. Silahlı Kuvvetlerin bünyesinde akademiler, harp okulları, askerî liseler, astsubay okulları, hemşire ve hasta bakıcı yetiştiren kolejler mevcuttur. Bu kuruluşlar, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı aynı derecede öğretim veren kuruluşlar gibi öğretim yapmaktadırlar. Bu kurumlarda yetiştirilen personel, yetişmiş insan gücüne katılmakta, Silahlı Kuvvetlerden ayrılan ve diğer kamu kuruluşları ve özel sektörde görev alan bu nitelikli personel, ulusal ekonomiye katkıda bulunmaktadır.

Türk Hava Yolları pilot ihtiyacının, Hava Kuvvetlerinde yetişen pilotlarla karşılandığı yüksek malumlarınızdır.

Ayrıca, her yıl silah altına alınan gençler, askerlik hizmeti sırasında çeşitli branşlarda, şoför, kaynakçı, telsizci, tamirci, teknisyen olarak yetiştirilmekte ve bu hizmetlerinin sonunda diğer kamu veya özel sektörde yetişmiş insan gücüne katılarak, ülke ekonomisine yarar sağlamaktadırlar.

Diğer taraftan, Silahlı Kuvvetlerin bünyesinde bu okullarda, dost ülkelerin askerî personeline eğitim verilmekte, bu eğitim karşılığı olarak da ülkemize bir miktar döviz kazandırılmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; İç Hizmet Kanununa göre, «Türk yurdunu ve Anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyetini kollamak ve korumak» görevini üslenen Silahlı Kuvvetlerin, ülkenin içinde bulunduğu 12 Eylül öncesi olumsuz gelişmelerin gereği, sıkıyönetim uygulamalarında etkin vazife aldığı ve o günlerin huzursuzluk ve güvensizlik ortamından, bugünkü huzur ve güven ortamına gelinmesindeki başarının içinde olduğu hepimizin malumudur. Bugün için, sıkıyönetimin yalnız 9 vilayette devam etmekte olması, normal şartlara dönülmekte olduğunun bir göstergesidir. Esas olan, elbetteki, Silahlı Kuvvetlerin tümüyle yurt savunmasındaki aslî görevine dönmesi ve iç güvenlikle ilgili fonksiyonların emniyet teşkilatına bırakılmasıdır.

Sıkıyönetimle ilgili bütün faaliyetler, Başbakanlık, Genelkurmay Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Millî İstihbarat Teşkilatımızca 1402 sayılı Kanunun amir hükümlerine uygun bir biçimde ve ülkemizin menfaatleri doğrultusunda sürdürülmektedir.

1986 yılı bütçemizi ve bütçeyi doğrudan etkileyen hizmet ve faaliyetleri özetle sunmuş bulunuyorum. Genel dünya durumu ve özellikle Türkiye'nin

içinde bulunduğu ortam, bakanın, güven ve emniyetimizin sağlanması, millî menfaatlerimizin korunması için, millî savunmaya öncelik verilmesini zorunlu kılmaktadır. Türk Silahlı Kuvvetlerinin caydırıcı bir güce ve yurt savunmasında üstüne düşecek her türlü görevi başarı ile yerine getirebilmesi için gerekli imkânlara kavuşturulması başlıca amacımızdır.

Anayasa ve yasaların bize yüklediği sorumlulukların bilinci içinde, görev ve hizmetlerimizi en iyi şekilde yerine getirmek maksadıyla, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve malî koşullar göz önüne alınarak, huzurlarınıza sunulmuş olan 1986 Yılı Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin kabulünü diler, yüce Meclise saygılarımızı sunarız. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Sayın milletvekilleri, soru sormak isteyen üyeleri tespit ediyorum : Sayın Ağagil, Sayın Bürke, Sayın Ural, Sayın Arıkan, Sayın Biçer, Sayın Erel, Sayın Üzel ve Sayın Ateş.

Başka soru sormak isteyen?.. Yok.

Soru sormak isteyen üyeleri tespit etme işlemi tamamlanmıştır efendim.

Son söz olarak, buyurun Sayın Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Millî Savunma Bakanlığının değerli temsilcileri; Millî Savunma Bakanlığı 1986 yılı bütçesi üzerinde kişisel görüşlerimi açıklamak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Bakanlık 1986 Malî Yılı Bütçesi, 81 milyar 551 milyon Türk Lirası olarak yüce Meclise sunulmuş bulunmaktadır. Etrafımıza şöyle bir göz atarsak, bir yanda Kıbrıs davası, Ege sorunu, Türk - Yunan ilişkileri vardır; öte yanda, iki komşu ve dost ülke arasında bir savaş yıllardan beri sürüp gitmektedir. Diğer taraftan, silahlanmakta ve silahlandırılmakta olan Suriye; beri yanda, düşmanca bir durum içinde olan Bulgaristan. AET ülkeleriyle ilişkilerimiz en düşük ve bozuk bir düzeyde; AET Parlamentosunun gündeminde Ermeni sorunu ve diğer çeşitli sorunlar; ABD Parlamentosunda Ermeni iddiaları. Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile 556 kilometre kare, 1 668 kilometre deniz sınırı vardır. Türkiye, Sovyetlerin Akdeniz'e çıkış yolu üzerinde, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını elinde tutmaktadır. Ilımlı Arap ülkeleri, büyük ölçüde Sovyetlerin Ortadoğu'da doğrudan siyasal ve askerî etkinliğinin önünde duran Türkiye sayesinde ABD ile ilişkiler kurma olanağına sahiptirler. Aynı şekilde, Türkiye, İsrail ile bölge ülkeleri arasında şimdiki siyasal dengenin güvenliğine de katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin bölgede caydırıcı ve istikrar sağlayıcı rolü açık ve seçiktir. Türkiye, bölge ve dünya barışının korunmasında güvence oluşturan, dünyanın en eski, en kahraman, en deneyimli, Batı uygarlığına ve demokrasiye inanmış, gelenekleri olan ordusuna sahiptir. Türk Ordusu, Amerika Birleşik Devletlerinden sonra NATO'nun en büyük ordusudur. Türkiye, NATO'nun Doğu Bloku ile olan sınırlarının yüzde 33'ünü, Avrupa'daki topraklarının yüzde 27'sini savunmaktadır. Türkiye'nin, Batılı, laik, Müslümanların büyük çoğunlukta bulunduğu bir ülke olması, aynı zamanda konum olarak Ortadoğu'da bulunması, apayrı bir stratejik değerde olmasını sağlamaktadır. Güçlü, üstün ve eşsiz durumumuza rağmen, millî savunma ile ilgili ciddî sorunlarımız vardır.

Türk - Yunan İlişkileri :

NATO ittifakı içinde olmamıza «Yurtta barış, dünyada barış» ilkesinden kaynaklanan Türk - Yunan dostluk politikasına karşın, Yunanistan, tüm dünyada terk edilmiş olan yayılmacı, sömürgeci megaloidea'sını gerçekleştirme düşü içindedir. Kıbrıs'ı ve Ege'yi sorun halline getirmekte, yalan dolan ile dünya kamuoyunu etkilemektedir.

Gazetelerde okuduğumuza göre, Papandreu'ya barış ödülü verilmiştir; barış ödülü veren kurumun aslı, esası incelenmelidir. Düzmece bir kurum ise, dünya kamuoyuna açıklanmalı; değil ise, ciddî bir kurum ise, Papandreu'nun durumu bu kuruma iletilmelidir. Harp isteyen odur; sulh isteyen, barış isteyen Türkiye'dir; bir de o, barış ödülü almaktadır. (Alkışlar) Adaları silahlandırmayı sürdürmekte, Londra, Paris, Lozan Antlaşmalarını hiçe saymaya kalkışmaktadır ve bunları yapan da barış ödülü almaktadır. Amerika ve Avrupa'da oluşturduğu lobilerle, Türkiye'yi etkileyecek kararlar alınmasını sağlayabilmektedir.

Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, NATO İlişkileri :

Biraz önce belirttiğim üzere, Türkiye NATO içerisinde, Amerika Birleşik Devletlerinden sonra en büyük orduya sahip ülke olmasına karşın, gücü ile orantılı payı alamayan ülkedir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin NATO standartlarına ulaşabilmesi için ciddî proje ve etütler yapılmıştır. Bunlara göre, yardım miktarının iki misli civarında olması zorunluğu vardır. Yukarıda anlatılan koşullar altında, Türkiye'nin, millî savunmasını güçlendirmek zorunda olduğu açıktır.

Türkiye, Atatürk'ün «Yurtta barış, dünyada barış» ilkesine uygun olarak, mevcut temel ittifaklarına sadık kalarak; komşularıyla ve tüm devletlerle çok yönlü bağımsız ilişkiler kurmalıdır.

Dünya uluslar ailesinin eşit haklara sahip onurlu bir üyesi olarak, kişilikli bir dış politika izlememizi ve her türlü ekonomik ve askerî ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi gereğine inanıyoruz.

Türkiye, NATO içinde, yeni bir bakış açısıyla hareket etmelidir. Atatürk'ün Batılılaşma yolundaki politikası, ulusal bir tercihtir. Türkiye, bu ulusal tercih nedeniyle, Batının demokratik kurumlarının üyesi olmuştur. Türkiye'nin bugüne kadar, Amerika Birleşik Devletlerine bağlılığı, diğer ortaklarıyla yakınlığını bir ölçüde engellemiştir.

Geçen yıl yüksek huzurunuzda, «Türkiye Cumhuriyeti yabancı desteğe dayanmayı reddederek kurulmuştu. Kendi gücüne güvenle İkinci Dünya Savaşı felaketinden kurtulmuştur. İkinci Dünya Savaşında çok ağır şartlar altında ek bir Millî Savunma Vergisi ile Türk Milleti kendi kaynağıyla caydırıcı gücü oluşturmada başarı göstermiştir. Türk Ulusu, ulusal özveri duygusu eşsiz olan bir ulustur. Kendinden açıkça istenecek bu özveriyi gösterecektir. Türkiye'de bugün, 300, 400 milyon dolar tutacak bir tasarruf yapacak güç vardır; bu şekilde bil millî savunma fonu kurulabilir. Bu miktar, Türkiye'nin millî savunma ihtiyaçlarını tümden karşılayamaz; ancak, Türkiye'nin küçük bazı ihtiyaçlarını karşılayabilir. Kendi kaynaklarına dayanma, Türkiye'yi dünya gözünde daha güçlü ve daha saygın bir duruma getirecektir» demiştik.

Şimdi sevinçle görüyoruz ki, İkinci Cihan Harbinde işletilmiş olan modelin, yani millî savunma fonunun getirilmesi gerçekleşmiştir. 7.11.1985 gün ve 3828 sayılı Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Yasası çıkartılmıştır.

Bu yasanın 1 inci maddesinde, «Bu Kanunun amacı, modern savunma sanayiinin kurulması, geliştirilmesi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonunun sağlanmasıdır» denmektedir. 12 nci maddesiyle de, Savunma Sanayii Destekleme Fonu kurulmuştur. Burada birçok maddeler var; bunların arasında akaryakıt, her türlü alkollü içkiler ve bedelli askerlik de sayılmaktadır.

Bu Yasanın bugün için eksiklikleri olabilir; ancak bu, Atatürkçü millî savunma politikasına uygun ve kısa zamanda daha da geliştirilmesi gereken çok önemli bir adımdır; bu yasayı takdirle karşılıyoruz.

Ayrıca, bu Yasa, halka iyice anlatılmalı ve tanıtılmalıdır; halkımız bunun amacını bildikçe, daha çok ısınacak ve özveride bulunacaktır.

Yine, 10.6.1985 gün ve 3225 sayılı, Millî Savunma Bakanlığı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarına Bağlı Kurumlarda Döner Sermaye Teşkili ve İşletilmesine İlişkin Kanun da çıkarılmıştır. Bu Yasa ile kuvvet komutanlıklarına bağlı kurumlardan, Genelkurmay Başkanlığınca uygun görülenler ile Millî Savunma Bakanlığına bağlı kurumlara, daha önce 5 milyon liraya kadar döner sermaye verilmekte iken, bu miktar 6 milyar liraya çıkartılmakta, ayrıca bu sermayenin Bakanlar Kurulu kararıyla 3 kat artırılabileceği esası getirilmiştir. Böylelikle, çok daha büyük bir rakama ulaşmaktadır; bu Yasayı da takdirle karşılıyoruz.

Ayrıca, Tanıtma Fonu Teşkili Hakkındaki Kanun Tasarısını amacı, memleketimizi yurt içinde ve dışında çeşitli yönleriyle tanıtmak, Türk kültür varlığının yayılmasını sağlamak, devlet arşiv hizmetlerini müessir hale getirmek, milletlerarası kamuoyunu memleketimizin menfaatleri istikametinde yönlendirmektir. Bu amaç için Tanıtma Fonu teşkil edilmiştir. Bu fonun kaynakları, millî piyango, müşterek bahis, bağış, yardım ve gelirleridir.

Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; bu yasa, bir çerçeve yasadır. Bu yasadaki hizmetler iyi yapıldığı zaman, yani yurt içi ve yurt dışında tanıtma faaliyetleri iyi bir şekilde yapıldığı zaman, fonun kaynaklarından birisi olan bağış ve yardım gelirlerinin Türk milleti tarafından çok büyük rakamlara çıkarılacağına inanıyorum. Onun için, burada yapılan her işi, milletimize her araçla anlatmalıyız, anlattıkça bunun karşılığını göreceğiz. Bu yasayı da, Millî Savunma ile doğrudan doğruya ilgili görüyoruz ve takdirle karşılıyoruz; bunun neticelerini yakında göreceğimize bütün kalbimle inanıyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millî Savunma bütçesini yeterli bulmuyoruz, bulamıyoruz; millî savunmamıza daha çok vermeliyiz, verme yollarını araştırmalıyız. Atatürk'ün, «Efendiler, para vardır veya yoktur, ister olsun, ister olmasın; Ordu vardır ve olacaktır» görüşüne inanan bir milletiz.

Güçlü bir millî savunma, güçlü bir ekonomi ile mümkündür; ekonomi alanında tam bağımsızlığa ulaştığımızda, Türkiye'nin millî savunması da tam hale gelecektir.

Millî Savunma Bakanlığı Bütçesinin ülkemize ve kahraman Ordumuza hayırlı olmasını diler, Türk va-

tanı için şehit olan değerli evlatlarımızı rahmetle anar, tüm bakanlık mensuplarına ve Türk Silahlı Kuvvetlerimize takdir ve saygılarımızı sunarız.

Saygılar sunarım, Sayın Başkan ve sayın milletvekilleri. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, çalışma süremizin tamamlanmasına az kalmıştır; fakat Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin müzakereleri de tamamlanmak üzeredir. Bu itibarla, Millî Savunma Bakanlığı bütçe müzakerelerinin sonuna kadar müzakerelerin devamını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Soru sormak isteyen arkadaşlarımızın sorularına geçiyoruz.

Sayın Erol Ağagil, buyurun efendim.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Sayın Başkan, NATO enfrastrüktür projeleri içerisinde, Yunanistan'ın, Limni Adasını silahlandırmasını ve bunu NATO'ya deklare etmesini reddetmemizden dolayı, Yunanistan ve Türkiye karşılıklı olarak birbirlerini veto etmişler ve böylece de altyapı projelerinden yardım almamız 1985 yılında mümkün olmamıştır tarzında çeşitli basında yazılar çıktı. Acaba, 1985 yılı içerisinde Yunanistan ve Türkiye, NATO altyapı projelerinden para aldı mı? 1986 yılı içerisinde Türkiye açısından bunun tatbikatı ne şekilde olacaktır? Bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Buyursunlar Sayın Bakan.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Sayın Ağagil, sormuş olduğunuz soru; daha ziyade bu karşılıklı veto; «ülke bölümleri» adı altında geçen tüm DPA (Savunma Planları Formları) ihtiva eden listelerin karşılıklı veto edilmesi ile ilgili. Bunun NATO enfrastrüktürü ile alakası tabiî vardır; fakat bizim geçen yıl karşılıklı veto nedeniyle herhangi bir projemiz engellenmemiştir ve NATO enfrastrüktüründen 35 inci dilimden almakta olduğumuz büyük projeler devam ediyor.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — 1986 projelerinde de alacak mıyız?

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Gayet tabiî 1986'yı da alacağız.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Kâni Bürke, buyurun.

MUSTAFA KÂNİ BÜRKE (Denizli) — Sayın Başkan, Sayın Bakanımızdan 6 konuda çok kısa cevaplar almak istiyorum.

1. 1601 sayılı Yasa yerine geçmesi düşünülen Yetki Yasası halen ne durumdadır; bunun çıkmaması halinde RE - MO Planının uygulamasında bir aksaklık olacak mı, olmayacak mı?

2. Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı düşmanca davranışları, NATO'ca hâlâ iki devlet arasındaki mesele olarak mı görülmektedir? NATO'nun buna müdahalesi mümkün değil midir? Kuzey Atlantik Paktı Anlaşmasının 1 inci maddesinde ve 8 inci maddesinde, zannediyorum bu durumlarda NATO'nun hareket geçmesi gerekir. Son durum nedir?

3. Müşterek savunma tesisleri için bugüne kadar kira istemedik. Duyduğumuza göre, kira alan bazı devletler var; Türkiye de kira isteminde bulunacak mı, bulunmasına gerek görüyor musunuz, görmüyor musunuz?

4. Lüksemburg Nükleer Planlama Toplantısında Amerika Birleşik Devletleri, yıldızlar savaşına katılmamız hususunda resmî bir davet verdi mi, vermedi mi? Bu davet mektubuna cevap verildi mi, verilmedi mi?

5. Suriye'deki gelişen tehditlerin değerlendirmesi NATO içerisinde yapıldı mı; bu tehdit NATO'ya deklare edildi mi ve NATO'da tehdit olarak, Türkiye'ye müteveccih tehdit olarak kabul ettirilebildi mi, ettirilemedi mi?

6. Türkiye Büyük Millet Meclisine, gerekiyorsa gizli celsede, Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonu ve savunma politikası konusunda açıklama lüzumunu görüyorlarsa; bunu yapabilirler mi, yapamazlar mı; yapabilirler ise, ne zaman yapabilirler.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bürke.

Buyurun Sayın Bakan.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bürke'nin sorularına sırayla cevap vermek istiyorum.

Bu 1601 sayılı yetki yasasının zaten müddeti dolmuştur ve artık giderek bizim bütçemizi de rahatsız eden bir duruma gelmiştir; çünkü ödenekler konuyor, aktarılıyor, uzun yıllara, sarî işlere girme konusu oluyor. RE-MO programı gayet sıhhatli yürütülmektedir. Bu yetki yasasının daha işler durumda yeni bir yasayla değiştirilmesi için, yüce Meclise bir kanun tasarısı takdim etmişizdir; sanıyorum Plan

ve Bütçe Komisyonunda bulunmaktadır. Bu devre içerisinde onu katkılarınızla çıkaracağız, o bakımdan herhangi bir sorun yok.

Yunanistan'ın davranışlarının NATO bakanlar toplantısına götürülmesine gelince; Yunanistan da, Türkiye de ittifakın bir üyesidir. NATO'nun; ittifak üyesi ülkeler arasında uzlaştırma, barıştırma, ara bulma görevi yoktur. Konular, her seferinde tarafımızdan söylenmektedir, dile getirilmektedir; gerek millî savunma bakanları toplantılarında, gerekse dışişleri bakanları toplantılarında dile getirilmektedir. NATO, burada bir müeyyideli karar alma durumunda değildir. Dolayısıyla, komşumuz, ittifak üyesi olan Yunanistan ile aramızda olan bu hoş olmayan tutum, maalesef devam etmektedir.

Müşterek savunma tesislerinden kira alınması konusunda herhangi bir çalışmamız yoktur. Kira alan devletler var mıdır, bilmiyorum. İspanya ve Yunanistan galiba bir rakam ölçüsünde kira olarak değerlendiriyorlar; bizim böyle bir tutumumuz yoktur.

Yıldızlar savaşı konusu, 25 Mart 1985 tarihindeki Lüksemburg MPG toplantısında bir mektupla bize iletilmiştir. Burada bir devlet iştiraki, bir politik iştirak söz konusu değildir. Mektupta konu açıklanmakta, «Bir yıldızlar stratejik defans insiyatif konusu üzerinde araştırma yapılmaktadır; Sizde bu konularla ilgilenen firmalar vardır, teknolojiniz müsaittir, bilimsel araştırma merkezleriniz vardır, buna girerlerse memnun oluruz» mealinde her ülkeye aynı mektup yazılmıştır. Bir hükümet kararı söz konusu değildir, bir politik karar söz konusu değildir.

Yıldızlar savaşı konusu, tabiî, daha geniş bir toplantıda izah edilmesi mümkün olan ciddî bir konu; fakat günümüzün çok ileri bir araştırma forumu olarak da düşünülebilir. Biz, böyle bir, 21 inci asrın araştırması konusunda, başlangıçta ön yargılı olarak «biz yokuz» durumuna düşmedik. Biz, her türlü teknolojiyi, yeniliği araştırmak durumundayız; takip ederiz. Beyanatlarımda da aynı şeyi söylemişimdir, bunun politik değerlendirilmesi ayrı düşünülmelidir. Kaldıki, konu politik de değildir; araştırma konusudur, yapılacak olan işlerden hisse almak konusudur ve gökyüzünde atmosfer dışı füzelerinin yerdeki füzelerle yakalanması konusu da değildir sayın Bürke. Bambaşka bir sistem getiriyorlar; zaman zaman televizyonda da çizgi film halinde gösteriliyor. Bunu tam manasıyla hiç kimse de anlamış değil; ama anahatları ile çok ciddî araştırmaların yapıldığı ve 21 inci yüzyılın yalnız savunma konusu olmayan birçok konuyu ihtiva eden bir araştırmalar manzumesi olarak düşünülmesinden ötürü, «Silahlı Kuvvetler olarak bunun dışında kalmayacağız» dedik.

Suriye tehdidi konusunun NATO'ya götürülmesi meselesine gelince : Silahlı Kuvvetlerimiz çevremizde olan tüm gelişmeleri yakından izlemektedir. Suriye tehdidinin NATO'ya götürülmesi konusunda herhangi bir çalışma yoktur. Çevremizdeki komşularımızla, dostlarımızla, hatta herkesle olan ilişkilerimiz Silahlı Kuvvetlerimizce hassas olarak, dikkatli olarak takip edilmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetlerimizin modernizasyonu konusunda geçen yıl yeni bir çalışma başlattık. Plan ve Bütçe komisyonu ve Millî Savunma Komisyonu sayın üyeleriyle toplu halde kışın ağır şartları nedeniyle her ne kadar ilk programda uygulanmadı- yaza doğru bu ziyaretler yapıldı. Arkadaşların büyük bir kısmı bu ziyaretlere iştirak edemediler. Meclis üyelerimizin bu sene daha büyük boyutlarda, gerek toplu halde, gerekse ayrı ayrı Eskişehir, Kayseri, Arifiye, Gölcük ve Taşkızak tesislerinin gösterilmesi ve gerekirse böyle bir semineri; bu salonda değil de, bir başka salonda, meraklıları için, ilgilenenler için yapmayı düşünüyoruz.

Arz ederim efendim.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sayın İbrahim Ural, buyurun.

İBRAHİM URAL (İstanbul) — Sayın Başkan, bir tek sorum var.

1980 tarihinden sonra sıkıyönetim mahkemelerine intikal eden davalarda; uyuşturucu maddelerle, terörizmle, anarşik olaylarla ilgili olarak verilen birsürü ifadeler var. Bu ifadelerle, Rusya'nın, Suriye' nin, Bulgaristan'ın ve Yunanistan'ın rolünü belirten kısımlar var; bunları bir kitap haline getirip, yayınlamakta fayda vardır. Bu konuda bir çalışma var mıdır, varsa ne zaman yayınlanacaktır?

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Buyursunlar Sayın Bakan.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Sayın Başkan, Sayın Ural'ın bu enteresan sorusu için teşekkür ederim.

Konu üzerinde herhangi bir çalışmamız yoktur. Bunu tetkik edip, size yazılı olarak cevap arz edebiliriz. Gerçekten kritik bir soru olarak kabul ediyoruz; çok detaylı, çok boyutlu bir soru. Müsaadenizle bunu ben bir tetkik edeyim, size yazılı bir not

olarak da verebilirim. Eğer gerekirse, bunun kitabını da, broşürünü de hazırlatabiliriz.

Çok teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Sayın Arıkan, buyurun.

TÜRKAN TURGUT ARIKAN (Edirne) — Sayın Başkan, benim iki sorum olacak.

Birinci sorum : Anayasanın 160 ıncı maddesinin son fıkrasında, «Silahlı Kuvvetler elinde bulunan Devlet mallarının Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlenmesi usulleri, Millî Savunma hizmetlerinin gerektirdiği gizlilik esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir» deniyor. Geçici Madde 8'de de, bu kanunun bir yıl içinde çıkarılması söz konusu idi. Bildiğim kadarıyla, Sayıştay Kanununa bir iki madde ilave ile bu kısmen telâfi edilmişti. Ancak, öğreniyorum ki bu konuda bir çalışma vardır; bu konuda hazırlanan kanun tasarısı üzerindeki çalışmalar ne safhadadır?

İkinci sorum : Enflasyonun halkımız üzerindeki etkisini azaltmaya yardımcı olmak; fazla sürüm, düşük fiyat ilkesinden yararlanmak için, milletvekillerine tanınan Ordu Pazarları imkânlarını, aşamalı olarak, memurlardan, işçilerden vesaire başlamak suretiyle, halkımıza peyderpey açmak mümkün müdür?

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Buyursunlar Sayın Bakan.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Teşekkür ederim Sayın Arıkan.

Sayın Başkanım, Anayasamızın 160 ıncı maddesiyle ilgili çalışmalar geçen yıl Sayıştay Kanunu yüce Mecliste çıkarılırken gündeme getirilmişti. Tabiî, Türk Silahlı Kuvvetlerinin özelliği nedeniyle, özel bir ihtimam ister şekilde bu kanunun düzenlenmesi gerekiyor. Biz konuyla ilgili olarak çalışıyoruz, kısa zamanda yüce Meclisimize takdim edeceğiz.

İkinci konu: Ordu Pazarları OYAK'ındır ve OYAK bir sosyalyardımlaşma kurumudur. OYAK idarecilerinin ticarî bir konuda daha aktif davranmaları için kendilerine not veriniz; süpermarketçilikte öncü olma durumu vardır, biz bunu OYAK yetkililerine bildiririz. Yapabilirlerse tabiî ki güzel olur, büyük süpermarketlerin halka açılması faydalıdır.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Biçer.

HİLMİ BİÇER (Sinop) — Sayın Başkanım, ben bölgesel bir konu hakkında bilgi almak istiyorum.

Sinop'ta askerî maksatlar için kullanılan bir havameydanı mevcuttur. Bu havameydanı bir süre önce tevsi edildi. Şu andaki durumuyda sivil havacılıkta kullanılıp kullanılmayacağına müsaade edilip edilmeyeceğini sayın bakandan öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Sayın Başkanım, bu konuda yazılı cevap vermeyi tercih ediyorum. Çünkü tetkik etmem lazım. Müsaade ederseniz, Sayın Biçer'e onu yazılı olarak arz edeyim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Salim Erel.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkan, özellikle Konya ilinde, üyesi bulunduğumuz NATO tarafından bir hava eğitim tesisi kurulması kararlaştırılmıştır. Söz konusu tesisle ilgili olarak hükümet tarafından henüz detaylı bir açıklama yapılmadığı için, kamuoyu ve yöre halkı tarafından çeşitli sorulara muhatap olmaktayız. Bu yatırımın NATO'ya sağlayacağı yararları yanında, bölgeye getireceği yararlar ve olacaksa, çıkaracağı sorunlar nelerdir.

İkinci sorum ise; bu NATO üstü için ülkemizin ve Konya ilinin tercih edilmesinin gerekçesi nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI ZEKİ YAVUZTÜRK (Elazığ) — Sayın Başkanım, Sayın Erel'in sorusu için teşekkür ederiz. Dün Sayın İçişleri Bakanımıza da aynı soruyu sormak üzere idi, bize sordular. Bugüne kalması, daha geniş bil vermek bakımından belki daha isabetli oldu.

Konya'da bir tane değil, iki tane eğitim merkezi yapıyoruz. Birisi Karapınar'da, birisi de Konya'da. Konya Askerî havaalanı, zaten bizim pilot ve atış eğitimimiz için kullanılmaktadır. Karapınar'daki ise, kara silahları eğitim merkezi olarak düşünülmüştür ve çok önceki yıllarda düşünülmüştür. Biz gerek Karapınar'dakini, gerekse Konya'dakini zaten yapmışız. Bu yapılmış olan eğitim merkezlerinden istifade etmek için Almanların son günlerde bir arzuları vardı : «Ayrıca İzmir'deki havaalanından da eğitim merkezi olarak yararlanmak istiyoruz» dediler. Çiğli de, biliyorsunuz bizim jet pilotlarımızın eğitim merkezi var. Bu eğitim merkezlerinden Almanların ve NATO üyelerinden üç beş ülkenin yararlanma arzusu vardır. Bu arzularının bir fizibilitesini yapmak durumundayız. Uzmanlar çalışacaktır. İmkânların ne getireceğini, ne götüreceğini iyi hesaplamamız lazımdır; fakat, siz Konya'nın milletvekilisiniz, Konya için zaten istimlaki ve her şeyi yapılmış meydanlar ve

eğitim merkezleri var, onun dışında yeni bir şey düşünülmüyor; yalnız oradan yararlanma durumları bir fizibilite çalışmasını gerektiriyor, o çalışma yapıldıktan sonra işin yapılıp yapılmayacağına karar verebiliriz. Konya için de, ülkemiz için de çok hayırlı olabilir. Büyük boyutlu bir eğitim merkezidir, eğitim için gelirler, zaten eğitim için biz taa Amerika'ya kadar gidiyoruz, Kanada'ya gidiyoruz. Çeşitli ülkeler böyle bir eğitim merkezinin sahibi olmak için büyük kulis yapıyorlar, lobicilik yapıyorlar. Dolayısıyla Konya için eğer bu fizibilite çalışmaları müspet çıkarsa, Konya için de, ülkemiz için de hayırlı bir teşebbüstür. Biz bu çalışmaları yapacağız efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Musa Ateş.

MUSA ATEŞ (Tunceli) — Sayın Başkan, soru sormaktan vazgeçtim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Millî Savunma Bakanlığı 1986 malî yılı bütçesinin bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutup oylarınıza sunacağım :

1. — Millî Savunma Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

A — CETVELİ

Prog. Kodu	Açıklama	Lira
102	Millî Savunma Hizmetleri	1 307 000 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
	TOPLAM	**1 307 000 000 000**
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

Millî Savunma Bakanlığı 1986 malî yılı bütçesinin bölümleri kabul edilmiştir.

2. — Millî Savunma Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Millî Savunma Bakanlığı 1984 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	Ertesi yıla devrolunan ödenek lira	İptal edilmesi gereken ödenek lira	Ödenek dışı gider lira
102	Millî Savunma hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	745 439 443 855	512 983 517 886	67 690 515 344	165 127 578 212	362 167 587
106	Silahlı Kuvvetlerin yeniden teşkilatlanması ve silah ve gereçlerinin yenileştirilmesi BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	15 790 079 576	4 311 057 507	5 587 804 916	5 891 217 153	
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	2 190 000 000	2 266 010 599		32 605 395	108 615 994
990	Özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	34 312 961 781	7 303 785 216	26 982 051 515	27 125 050	
	GENEL TOPLAM	**797 732 485 212**	**526 864 371 208**	**100 260 371 775**	**171 078 525 810**	**470 783 581**

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Millî Savunma Bakanlığı 1984 malî yılı kesinhesabının bölümleri kabul edilmiştir.

IV. — TEŞEKKÜR, TEBRİK VE TEMENNİLER

1. — Millî Savunma Bakanlığı Bütçesinin kabulü dolayısıyla Silahlı Kuvvetlerimize Türkiye Büyük Millet Meclisinin güven, inanç ve takdir duygularının iletilmesine dair siyasî parti grup başkanvekilleri ile bağımsız milletvekillerinin müşterek önergesi

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Millî Savunma Bakanlığının bütçesinin kabulü vesilesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdir ve güven hislerini belirtmesi bakımından, parti grup başkanvekillerinin imzasını ve bağımsızlar adına bir milletvekili arkadaşımızın imzasını havi tezkere vardır.

Tezkereyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye Büyük Millet Meclisi, millî birlik ve bütünlüğümüzün korunmasında, huzur ve güven ortamının sağlanmasında ve demokratik parlamenter düzenin yeniden kurulmasında milletimizin ayrılmaz bir parçası olan Silahlı Kuvvetlerimizin gösterdiği üstün gayret ve başarıyı takdir ve övgüyle karşılar; Millî Savunma Bakanlığı bütçesinin yüce Meclisimizde müzakere ve kabulü vesilesiyle milletimizin bağımsızlığının, ülkenin bölünmezliğinin ve millî güvenliğimizin teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimize duyduğumuz güveni ve inancı bir kez daha teyit eder, takdir duygularımızı belirtiriz. (Alkışlar)

Anavatan Partisi Grup Başkanvekili
Haydar Özalp
Niğde

Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili
Cahit Tutum
Balıkesir

Milliyetçi Demokrasi Partisi Grup Başkanvekili
Ali Bozer
Ankara

Bağımsızlar Adına
Bülend Ulusu
İstanbul

BAŞKAN — Gereği Başkanlıkça yerine getirilecek ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin değerli mensuplarına duyurulacaktır.

Çalışma süremiz dolmuş bulunduğundan, 14.20'de toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati : 13.12

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.20

BAŞKAN : Başkanvekili Abdulhalim Aras

KÂTİP ÜYELER : Süleyman Yağcıoğlu (Samsun), Mehmet Üner (Kayseri)

BAŞKAN — 46 ncı Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

III. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. — 1986 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanun Tasarıları ile 1984 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarıları (1/718, 1/719; 3/870, 1/708; 3/871, 1/709) (S. Sayıları : 361, 360, 381, 382) (Devam)

B) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

1. — İçişleri Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

2. — İçişleri Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı

a) Emniyet Genel Müdürlüğü

1. — Emniyet Genel Müdürlüğü 1986 Malî Yılı Bütçesi

2. — Emniyet Genel Müdürlüğü 1984 Malî Yılı Kesinhesabı

b) Jandarma Genel Komutanlığı

1. — Jandarma Genel Komutanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

2. — Jandarma Genel Komutanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı

c) Sahil Güvenlik Komutanlığı

1. — Sahil Güvenlik Komutanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

BAŞKAN — Programımıza göre, İçişleri Bakanlığı 1986 malî yılı bütçesi ile 1984 malî yılı kesinhesabının müzakerelerine geçiyoruz.

Komisyon ve hükümet yerlerini aldılar.

Grupları ve şahısları adına söz alanları okuyorum :

Grupları adına : SHP Grubu adına Sayın Halil İbrahim Şahin, Sayın Cüneyt Canver; Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Osman Doğan, Sayın Sezai Pekuslu, Sayın Burhan Cahit Gündüz;

Şahısları adına : Lehinde, Sayın Atilla Sın, Sayın İsmail Saruhan, Sayın Kadir Demir, Sayın İsmail Üğdül, Sayın Hakkı Artukarslan;

Aleyhinde : Sayın Hüseyin Aydemir, Sayın Şeyhmus Bahçeci, Sayın Coşkun Bayram, Sayın Hasan Altay, Sayın Günseli Özkaya, Sayın Durmuş Fikri Sağlar, Sayın Onural Şeref Bozkurt;

Üzerinde : Sayın Murat Sökmenoğlu, Sayın Hüseyin Aydemir, Sayın Türkân Arıkan, Sayın Yılmaz Hastürk, Sayın Mehmet Üner, Sayın Selahattin Taflıoğlu, Sayın Hüseyin Şen, Sayın Reşit Ülker.

Sayın Hüseyin Aydemir, daha önce, «üzerinde» de kaydınızı yaptırmışsınız; bundan feragat mı ediyorsunuz?

HÜSEYİN AYDEMİR (İzmir) — Evet Sayın Başkan, aleyhinde konuşacağım.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Sayın Başkan, grubumuz adına ilk konuşmayı, Sayın Canver yapacaktır.

BAŞKAN — Peki efendim.

Buyurun Sayın Canver. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Canver, şüphesiz, biz SHP Grubunun iç bünyesinin saatleri nasıl kararlaştırdığını bilemiyoruz; şayet kendi aranızda bir saat kararlaştırmışsanız, bu konuda uyarma yapmamızda fayda vardır.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Sayın Başkan, her iki konuşmacımız da yarımşar saat konuşacaktır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

Buyurun Sayın Canver.

SHP GRUBU ADINA CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkan, değerli üyeler; Sosyaldemokrat Halkçı Parti adına İçişleri Bakanlığı bütçesi hakkında görüşlerimizi sunmak üzere söz almış bulunmaktayım; yüce Meclisi grubum ve şahsım adına saygıyla selamlarım.

Sayın üyeler, geçmiş dönemlerdeki İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde yapılan görüşmeleri araştırdığımızda, eleştirilerin ağırlık noktasının insan hak ve özgürlükleriyle ilgili olmadığını gözlüyoruz. O dönemlerde genellikle güvenlik güçlerinin modernizasyonu, özlük haklarının iyileştirilmesi, terör olaylarının önlenmesi gibi sorunlar öncelik alıyordu. Oysa günümüzde, güvenlik güçlerinin insan hak ve özgürlüklerine saygılı olarak yetiştirilmesinin çarelerini aramak,

bizce İçişleri Bakanlığının en önemli sorunu olarak gündemdeki yerini alıyor. Bu nedenle, konuşmamın ağırlık noktası, adlî kararlara dayanak oluşturan sorgulama yöntemleri olacaktır.

Sayın üyeler, sorgulama yöntemlerini anlatırken söyleyeceklerim sizleri dehşete düşürebilir, inandırıcı da bulunmayabilir, hatta kasıtlı söylendiği iddia edilebilir; ancak, söyleyeceklerimin doğruluğu birçok yerde kanıtlanmıştır. Ne yazık ki, dönemin iç güvenlik politikası, doğrulanan bu insan hakları ihlalleriyle ilgili kanıtları göz ardı ederek, gizleyerek, kovuşturmaları uzatarak, yargılamaları sürüncemede bırakarak, hatta zaman zaman yetkililerce bu iddialar ve kanıtlar hafife alınarak, insan haklarına yapılan bu saldırılara âdeta örtülü destek sağlamaktadır. Biz, bu yüce çatı altındaki üyelerden tümünün, insan hakları ihlallerini, insanların onur iliklerini kıran bu politikaya destek vereceklerini asla düşünmüyoruz. Amacımız, her birimizin karşı olduğu bu yöntemleri, milletin kürsüsünde teşhir etmek ve oybirliğiyle mahkûm etmektir. Böylece, insan haklarına yapılan saldırıların en çarpıcı örneği olan işkenceyi Türkiye'nin gündeminden, bir daha hiç geri dönmeyecek şekilde çıkarmaktır. Bunu sağlamak için vereceğimiz uğraşıya, bazı maksatlı çevreler «Bunlar, Türk güvenlik güçlerini zan altında bırakmak isteyenlerdir; asıl amaçları devleti yıpratmaktır» şeklinde karşı çıkacaklar, demagoji yapacaklardır. Hatta bazı kimseler, akıl almaz bir cüretle «Bizim Radyodan mı talimat alıyorsunuz?» şeklinde, büyük Türk Milletinin bir parlamenterine asla izafe edilmeyecek bir suçlama da yöneltebileceklerdir.

Sayın üyeler, tüm bunlar söylenebilir; ama, şunu herkes iyice bellesin ki, bize ne Bizim Radyo ne de Voice of America (Amerika'nın sesi) talimat vermiyor. Bize vermiyor; ama «İşkence olaylarını soruşturacağız» diye güvence verdiğiniz beş Batı ülkesi, Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde açtıkları davalarını geri alarak, hükümete talimat verebiliyor. Bu geri alma ise, bir siyasî başarı imiş gibi de gösterilebiliyor. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine dava açan beş Batı ülkesi, hükümetin verdiği güvenceyi yeterli görerek, davasını geri alıyor. Sanki, bu olaylardan yüce Meclisin sorumluluğu yokmuşcasına, sanki Meclis hiç yokmuşcasına birtakım kararlar alınıyor, güvenceler veriliyor. Milletin ise ne olup bittiğinden haberi yok; çünkü vekillerinin haberi yok. Üstelik hükümet, halka güvence vereceğine, yabancı ülkelere veriyor.

Sayın milletvekilleri, demokratik yollardan seçilmiş bir parlamentonun oluşturduğu bir hükümet döneminde, beş Batı ülkesi, insan haklarının ihlallerinin önlenmesi konusunda böyle bir pazarlığa oturabiliyorlarsa ve bu olağanmış gibi karşılanıyorsa, demokrasimiz bundan bir kez daha yara almış demektir.

Bu toplumda, işkencenin ve kötü muamelenin yok edilmesini sağlamanın yolu, yüce Meclisin bu konuya duyarlık göstermesinden geçer. Toplumumuzu yozlaştıran insanlık dışı yöntemler, bu kürsüde mahkûm edilmedikçe, kapılarımızdan, bizim insanlarımızın temel hak ve özgürlüklerini soruşturan, araştıran ve korumaya çalışan yabancı heyetlerin biri girer, biri çıkar ve Sayın Başbakan, Helsinki İzleme Komitesi üyesiyle, Newyork Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanına, demokrasiye geçildikten iki sene sonra ve 20 nci yüzyılın son çeyreğinde iki saat ayırmak ve onlarla insan hakları konusunda konuşmak zorunda kalır. Böylece, bu yüce kurulda tartışılamayan böylesine önemli konular, kapalı kapılar ardında tartışılır, hoşa gitmeyen açıklamalar ve çalışmalar ise, yetkililerce «Devlet yıpratılıyor» diye jurnal edilir.

Uzun yıllardır Türkiye'de işkencenin var olması, giderek artması, kurumlaşmakta olmasına karşın, bu utanç verici tablonun Türkiye'nin gündeminden silinmemesinin temel nedeni, konunun bugüne değin, bir ulusal sorun ve partilerüstü bir sorun olarak kavranmamış olmasıdır. Bugünden başlayarak, hepinizi, işkence sorununu, Türkiye'nin gündeminden silip atmak için kararlı bir eyleme çağırıyoruz. Bunun için, önce insan haklarının ne olup olmadığına kısaca değinmek istiyorum.

Uygarlık düzeylerini yıllardır örnek almaya çalıştığımız çağdaş Batı toplumlarında, insan hakları konusu şu başlıklarla özetlenebiliyor : Yaşam hakkı, işkence ve kötü muameleye uğramama hakkı, köle olmama, angaryaya uğramama ve zorla çalıştırılmama hakkı, özgürlükten yoksun bırakılmama hakkı, işlendiği anda suç sayılmayan bir fiilden ya da ihmalden ötürü ceza görmeme hakkı, din ve düşünce özgürlüğüne sahip olma hakkı, düşünceyi savunma hakkı, söz ve anlatım hakkı.

Batı'nın temel insan hakları anlayışında, artık bu haklarla da yetinilmiyor. Kimi uluslararası kuruluşlar, kendi uzmanlık alanlarındaki kimi haklara, temel insan hakkı niteliği tanıma yoluna girmiş bulunuyorlar. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü, (ILO),

sendika hakkını bu nitelikte görüyor ve onu bir bakıma yaşam hakkının bir uzantısı sayıyor.

Dünyadaki gelişmeler böyle iken, biz insan hakları konusunun, yalnızca bir başlığını, işkenceyi tartışmak durumunda kalıyoruz. Çünkü, bugün Türkiye'de kişi hakları, siyasal haklar, toplumsal ve ekonomik haklar olarak tanımlanan haklar mozayiği, önemli ölçüde maluldür.

Avrupa Konseyinin, 1982 Anayasasını değerlendirmekle görevlendirdiği bilim adamlarından biri olan Profesör Fausto Cuorolo Anayasanın 14 üncü maddesi için aynen şöyle diyor : «Bu madde bizzat, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının engellenmesine izin vermektedir.» Tabiî, bazı maksatlı çevreler hemen atağa kalkacak «Avrupa Konseyi de kim oluyormuş; bu Anayasa yüzde 92 oyla kabul edildi; 14 üncü madde olmasın da 12 Eylül öncesine mi dönelim?» diye karşı çıkacaklardır.

«Avrupa Konseyi kim oluyormuş?» diyenlere cevabım; beş Batı ülkesinin, Türkiye aleyhine açtıkları dava üzerine, hükümetimizin tepkisini hatırlayın, cezaevlerini dolaşmak zorunda kalan Avrupa Konseyinin Türk üyelerini hatırlayın, Avrupa Konseyinde kalabilmek için üyelerimizin verdikleri mücadeleleri hatırlayın, olacaktır.

Sayın üyeler, anarşi ve terör ile mücadele yalnız bizim ülkemizin sorunu değildir. Örneğin, Anayasamız hakkında yargıda bulunan profesörün ülkesinde de ciddî terör hareketleri vardır. Ancak onlar, terörle mücadelede özgürlükleri kısmak yerine, genişletmeyi tercih etmeleridir. Sınırlamaların boyutları yasalarda ne kadar geniş tutulursa, gizli faaliyetler o kadar artacaktır. Özgürlüklerin aşırı kısıtlandığı toplumlarda, terör hareketlerine karşı sürdürülen mücadelede, geçici başarılar kazanılsa da, devlet, sonunda ya teröre yenik düşecek veya terörün yerini devlet terörü alacaktır.

Nitekim, güvenlik güçlerinin eğitiminde kullanılan ders kitaplarında yazılı sorgulama yöntemlerinin dışındaki uygulamaların yaşama geçirilmesi, bir şiddet ortamı doğmasına neden olmaktadır.

Bu yöntemlere niçin başvuruluyor, nerede başvuruluyor?

İşkence ve kötü muamele ile, insanlar, yargılamanın ilk halkası olan polis soruşturmasında karşılaşabiliyorlar. Yasal açıdan önlem almak olası; hazırlık soruşturmasında, yakalanan şahsın yanında avukatını bulundurursunuz, tüm iddialar sona erer; ama önlem alınmıyor; çünkü soruşturma, maddî delillere dayanılarak değil, suçlu olduğu istihbar edilen zanlının, birçok kez, zora dayalı konuşturulmasına bağlı olarak yapılmakta olduğu için önlem alınmıyor. Görev yapan güvenlik güçleri içerisindeki sorgulama ekipleri, birçok hallerde, sanki bir örgüt ortaya çıkarmaya zorlanıyor, çıkarılan örgütlere bir üye daha ekleyenlere ödüller veriliyor. Bu sonuca ulaşmak için, bu niyetle hareket eden soruşturanın başvuracağı bir tek yol kalıyor : İşkence...

İşkence ile adam öldürmek suçu, gereği gibi izlenmediği için, hatta, işkence yapanlar, devlete karşı olanları cezalandırdıkları gerekçesiyle âdeta mazur görüldüklerinden, işkence suçunu işleyenler ile ilgili soruşturmalar sürüncemede kalıyor. Örnek mi istersiniz : Bir süre önce sayın bakana sorduğumuz, Enver Şahan'ın, Faruk Tuna'nın, Ali İnan'ın davaları 1980'den beri açılmamış. Öldürme olaylarının raporları burada, bende; suçluları belli; ama nedense davaları açılmıyor. «Bu olaylar bizden önce olmuş, zamanaşımına uğramış» diyorsanız haklı olamazsınız, çünkü, işkence insanlık suçudur ve bu suçlar zamanaşımına uğramaz. İkinci Dünya Savaşında, işkence yapan insanlık düşmanı Nazilerin yıllardan sonra yargılandıkları, hepimizin belleğindedir. Bunlar, adlî tıp raporlarıyla da sabit olduğu üzere, kafa travmasına bağlı beyin kanamasından ölmüşler; bazılarının dediği gibi, birbirlerini tırmalayarak değil. Bu insanlar sorgulamada öldürüldüler; ancak davaları hâlâ açılmadı. Soruyorum : İşkencecileri kim koruyor?

Mamak Askerî Cezaevinde 1980 yılı Ağustos ayında coplanarak öldürülen Mustafa Yalçın'ın katillerinin bulunamayarak 5 yıl sonra dosyasının kapatılması, işkence olaylarının gereği gibi izlenmediğinin birer kanıtıdır.

Peki, hiç yargılanan ve mahkûm olan yok mu? Var tabiî. Örneğin, Mustafa Haskırış; Zeynel Abidin Ceylan adında bir sanığı öldürmek suçundan 14 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı; ama Haskırış'ı yargılayan mahkeme, karar celsesinden bir celse önce, sanığın salıverilmesine karar verdi; sanık, sonra başka bir suçtan yakalandı.

İlhan Erdost'un öldürülmesinden sorumlu Astsubay Bekir Bağ'ın yargılanması tam 58 ay sürdü; ancak Bekir Bağ tutuksuz yargılandı.

Öte yandan, işkence yaptığı, görevini kötüye kullandığı iddia edilen bazı görevlilerin de âdeta taltif edildiği görülmektedir. Örnek mi istersiniz : İşkence ile adam öldürdüğü iddia edilen Komiser Mehmet Yılmaz'ın bu suçu, onun Ankara Emniyet Müdürlü-

günde görevini sürdürmesini, yine 1980 yılında Kars'ta bir kişiyi işkence ile öldürdüğü iddia edilen, 3 kişiyi de sakat bırakan Komiser Kemal Kartal'ın bu suçu, onun, Eskişehir Emniyet Amirliğine terfi etmesini önleyemedi.

Sayın üyeler, Sıvas Valisi tarafından, görevliler arasına ayrılıklar soktuğu, genelevden 10 milyon lira rüşvet aldığı, Kars bankalarında 60 milyon lira parası olduğu iddia edilen ve yöneticilik yaptırılmaması istenen Komiser Celal Şirinterlikçi, terfian Tunceli İli Emniyet Amirliğine atanmıştır.

Sayın Başbakan cumartesi günü yaptığı basın toplantısında, olayların üzerlerine gittiklerini belirtmişler; yukarıdaki örnekler olayların üzerlerine nasıl gittiklerinin, belki de, aslında gitmek istemediklerinin somut birer kanıtı. Oysa, milletvekili olmadan salt bir avukat olarak sayın bakanımızın tavırlarını gözlediğimizde, 17 Aralık 1972'de kötü muamele yapan polislerin cezalandırılması için Adalet Bakanlığına 43 imzalı telgraf çekiyor. Bakan olunca birtakım gerçekleri, «Acaba devlet yıpranır mı?» gibi gerekçelerle saklamanın bizce hiçbir yararı yok. İşte rüşvet olayları, Türkiye'yi bir ağ gibi saran ve yetkililerin açıkladığı üzere, boyutları çok daha büyük olan bu olaylar dizisi; istenirse, işkence olaylarının da ülkeyi bir ağ gibi sardığı açıklanır ve suçlular açıklandıkça güvenlik güçleri aklanır; ancak bu tip olaylar gizlendikçe, «Açıklanması halinde devletin yıpranacağı» ileri sürüldükçe, işkence yapmanın bir suç oluşturup oluşturmadığı dahi, tartışılmaya başlanır.

Sayın üyeler, kanımızca bu dönemde, sorgulayıcılara «İşkencenin, siyasal amaçla adam öldüren, banka soyan, sendika, dernek, kooperatif örgütleyen, siyasal parti kuran veya bu tip örgütlenmelere sempati duyan insanlar için yapılabileceği» görüşü benimsetildi gibi geliyor bize.

Bir uygulama hatasına da değinmek istiyorum. Bildiğiniz gibi, yakalanan bazı sanıklar, devlet televizyonunda, suçlulukları dahi kanıtlanmadan; ama suçlu gibi, mahkûm gibi teşhir edilmektedirler. Bazı yetkililer de, kişisel yargılarını açıklayarak, bağımsız yargı organlarına etki yapmaktan çekinmemektedirler. Bunların etkisinde kalması kaçınılmaz olan bazı görevliler ise, suçluluğu önceden ilan edilen kişilere karşı, devletin televizyonunu ve yetkililerini mahçup etmemek için, suçlarını kendi yöntemleriyle kabul ettirmeye teşebbüs etmektedirler. İşte böylece, dönemin en önemli ve geçerli kanıtı «ikrar» ve «itiraf» ön plana çıkmaktadır. İşkence de, bu ikrar ve itirafların elde edilmesinde başvurulan tek yöntem olmaktadır.

Sayın üyeler, işkence uygulamaları nasıl yapılıyor? İşkence, bir kin gütme, bir düşman görme duygusuyla yapılıyor. Sanıklara uygulanan işkence, yalnız bir itiraf elde etme çabası olarak değil, çoğu zaman, hazırlanmış tutanaklara imza attırmanın gayretiyle birlikte yürütülüyor. Düşünüyorum da, işkence gören bir sanık önceden cezalandırılmış demektir. O halde, bağımsız yargı organlarında verilen ceza mükerrer oluyor.

Sayın üyeler, en çok başvurulan işkence yöntemleri, günlerce kolundan tavana asılmak «Bülbül ağacı» denilen askıya omuzlarından asılmak ve elektrik şokudur.

Sayın üyeler, yine, düşünüyorum da, elektriği bulduğu için her gün ruhunu şadettiğimiz Edison, bu buluşunun böylesine aşağılık bir iş için kullanılacağını bilseydi tepkisi ne olurdu acaba? (SHP sıralarından alkışlar) Belki de insanlığı, bu büyük buluşundan yoksun bırakırdı.

İşkence yapmak amacıyla kişilere elektrik şoku veren alet EE-8 Sahra telefonlarının manyetosu öylesine etkili ki, size, yapmadığınız olayları «yaptım» dedirtir.

HAKKI ARTUKARSLAN (Bingöl) — Onları halk mahkemeleri uyguladı.

BAŞKAN — Sayın Artukarslan, müdahale etmeyiniz efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Önünüze gelen her şeye imza atarsınız, faili meçhul tüm olayları, hatta siz doğmadan önce meydana gelmiş olayları dahi üstlenirsiniz, böylesine etkili. Bakın, işkence gören bir sanık başından geçenleri nasıl anlatıyor; «Emniyete getirildiğimde 2,5 aylık hamile idim. Beni çırılçıplak soydular, olmadık hakaretlerde bulundular; tecavüze yelteneceklerini söylediler. Erkekler de çırılçıplak soyuluyor ve birbirleriyle zorla temas kurdurulma çabalarına giriliyordu» Bu çaba hükümetiniz döneminde de sürdürüldü ve insanlık tarihinde eşine ender rastlanan örnekler yaşandı. Mahkeme tutanaklarına geçmiş şu olaylara bakınız : «Ankara Emniyet Müdürlüğünden bir sorgulama ekibi, 60 yaşındaki baba Hasan Şenyurt'u çırılçıplak soydu ve yine çırılçıplak soyulan oğlu Taki Şenyurt'a, babanı kullan dendi.» Bu olay, Altındağ İkinci Ağır Ceza Mahkemesinin 7 Kasım 1985'te yapılan duruşmada, tutanaklara ayrıntılarıyla geçti. 5 Kasım 1985 tarihinde de Özal Hükümetinin insan hakları politikası, Muğla Emniyet Müdürlüğünde bir kez daha ortaya çıkıyordu; 7 çocuk babası Ahmet Şahinkanat adlı yurttaş, bir baş-

kası için aleyhte ifade vermeye zorlanırken, 5 kızının emniyete getirildiğini ve gözlerinin önünde ırzlarına geçileceği tehdidiyle karşılaştı...

İşkence ve kötü muamele o kadar meşrulaşmıştı ki, artık toplumda birtakım olayların yapılmaması yadırganmaya başlamıştı. Bunun böyle olması doğaldı; çünkü Başbakan, «İşkence olaylarının abartıldığını, asabı bozulan kamu görevlilerince, birtakım muamelelerin yapıldığını» söyler ve İçişleri Bakanı bu iddiaların doğru olmadığını, devleti yıpratmaya yönelik olduğunu vurgular; Emniyet Genel Müdürü, bazı suçluların, güzel sözlerle konuşturulamayacağını belirtir ve yine bir milletvekili «Herifler vatan haini, niye işkence yapılmasın?» derse, Şebinkarahisar'da işkenceyi soruşturan savcı için, işkence yaptığı iddia edilen polis, «Ben bu savcıya güvenmiyorum» der ve bu hikâye böyle uzar gider... Nerelere kadar? Devlet güvenlik mahkemesi savcısının, devlet güvenlik mahkemesi nezarethanesinde sanık tokatladı iddiasına, Gölhisar'da astsubayın bir yurttaşı iple jeep'inin arkasında ilçe içerisinde dolaştırmasına, Hatay'da bir jandarmanın bir baba oğulu vurarak öldürmesine, Yozgat'ta Çayıralan'da Avukat Şakir Keçeli ve arkadaşlarının işkenceye uğramasına, Adana Osmaniye'de susturucusuz motosikletle dolaşan Mustafa Kirkit'in dalağının alınmasına kadar sürüp gider.

Sayın milletvekilleri, işkencenin, asabı bozulan görevlilerce yapıldığını söyleyen bir Başbakanın, bu tarzda beyanları işkence yapanlara destek sağlamaktan, onları haklı kılmaktan başka bir hiçbir yarar sağlamıyor, görüyorsunuz. Siyasî şubelere, karakollara, devlet güvenlik mahkemelerinin savcılıklarına, cezaevlerine habersiz giderseniz, oralarda çok sayıda asabı bozulmuş kamu görevlileriyle karşılaşacaksınız.

Hükümet olarak en başta sizin, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri olarak hepimizin, insan haklarına, suçlu dahi olsalar, vatandaşlarımızın Anayasal temel hak ve özgürlüklerine gölge düşmesini önlemek görevimizdir; ancak hükümetin, işkence gibi böylesine önemli ve güncel bir sorunu hafife almasını yadırgamadığımı bilmenizi isterim. Bu konuda tarih önünde, herkes gibi, sizler de sorumlu olacaksınız.

Sayın Başkan, değerli üyeler; kuşkusuz sayın bakanımız, bakanlığına yöneltilen bu eleştirilere cevap vermek isteyecektir. Cevap verirken, birazdan isimlerini yazılı olarak kendisine takdim edeceğim ve şu an hepsi toprak altında olan vatandaşlarımızın, ölüm nedenlerini, ölümlerine neden olan güvenlik güçleri hakkında yargılama yapılıp yapılmadığını, sorgulamada öldürülen bu insanların yakınlarına, tazminat ödenip ödenmediğini de lütfen açıklasınlar.

Sayın üyeler, Türkiye'de yalnızca fizikî işkence mi yapılıyor? İçişleri Bakanlığının birçok uygulaması, vatandaşlara eza çektirmektedir. Yargı kararı olmaksızın yurttaşların hakları kısıtlanmakta, tartışılması mümkün olmayan tek yanlı işlemler ile suç oluşturulmaktadır. Sorgulama amacıyla evlerinden veya işyerlerinden alınan zanlıların akıbetlerinden, yakınları günlerce haber alamamaktadır. Devlet, suçlu dahi olsa, suçlunun yakınına, durumundan haber vermek gibi bir sorumluluk duymamaktadır. Çoğu kez suçsuz bulunarak salınan bu kişilerin çektikleri eziyetler, işkenceler yanlarına kâr kalmakta ve adaletten kuşku duyan, devlete güvenini yitiren vatandaşların sayısında, giderek artış başlamaktadır.

İşte güvenlik soruşturmaları: Bir genelge var elimde; «Yalnız, «Gizli» gizlilik dereceli, yerler için güvenlik soruşturması yapılsın» diyor; sayın bakanımız, 17.12.1984 günkü 45 inci Birleşimde, geçen yılki bütçede, bir soru üzerine, «Bundan böyle güvenlik soruşturmalarının yalnızca Gizli gizlilik dereceli yerlerde çalışacak personel için yapılacağını» söylüyor; ama elimde bir yönerge var; bu yönergede ise «Doğu Blokuna seyahat etmiş, komünist veya zanlısı akrabaları olan personele, rejim hakkındaki düşünceleri olumsuz olan, gizli ve yıkıcı faaliyetler gösteren yerli ve yabancı derneklere, grup, kulüp, tarikat gibi teşekküllere üye olan, bu tür teşkilat üyeleriyle ilişiği olan, her şeyi her zaman her yerde, sonucunu düşünmeden anlatmaya hevesli olan ve daha birçok sübjektif değerlendirmelere bağlı olarak suçlanan kişilere güvenlik belgesi verilmez» yazıyor. Hani cezalar şahsî idi, hani Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletiydi; nerede bunlar? Yalnız kitaplarda... Pratikte ise sübjektif değerlendirmeler var. Üstelik bazı tarikatlar var ki, oranın üyesi iseniz, önemli mevkilere gelmenizi kimse engelleyemez. Hakkınızda soruşturma yapan görevli, bir olumsuzluk duyduysa, yandınız... Yıkıcı örgüt üyesi olduğunuz iddia ediliyorsa, hakkınızda böyle bir istihbarat yapılmışsa güvenlik belgesi alamazsınız. Zaten böyle bir örgüt var idiyse, neden kapatılmaz ve kişi neden yargılanmaz? İşin bu tarafını anlamak mümkün değil. Herhalde, «Devletin işine akıl sır ermez» dedikleri hususlar bunlar olsa gerek.

Amerika'ya gidip mason olursanız, orada eğitim görürseniz sorun yok, yurtseverliğinizden hiç kimse şüphe etmez. Siz siz olun, gezmeye dahi, Doğu bloku ülkelerine gitmeyin. Gidenler varsa, ileride belki de hesabını vermek zorunda kalırlar.

Sayın üyeler, İçişleri Bakanlığı iç güvenlikten sorumlu bir bakanlıktır. İç güvenlik; devletin güvenliği, kişinin güvenliğidir. Günümüzde bu denge, kişi güvenliği aleyhine bozulmuştur. İşin acı ve düşündürücü yanı, devlet, kişi güvenliğini işkence, tek yanlı ve haksız işlemler ile tehlikeye düşürmektedir. Kişi, sürekli olarak, «Acaba başıma bir şey gelir mi?» endişesi içerisindedir. Bunun önüne geçilmesinin tek yolu, İçişleri Bakanlığının yargıç gibi davranmaktan ve önyargılı olmaktan vazgeçmesidir.

Gelecek bütçe döneminde öğrencilerinin, dernek kurdukları için siyasî şubelere götürülmediği, insanlarının, siyasî fikirlerine göre fişlenmediği; güvenlik soruşturmaları adı altındaki çağdışılığın terk edildiği; karakollarında, emniyet müdürlüklerinde, cezaevlerinde işkence ve kötü muamelenin olmadığı; güvenlik güçlerinin, vatandaşa sevgi ve saygı gösterdiği; vatandaş tarafından polisin, jandarmanın daha çok sevildiği bir dönemin tartışılması dilek ve temennisi ile ve umulanın aksine beni çok sakin ve sessiz dinlediğiniz için, teşekkürlerimle, hepinize saygılar sunarım. (SHP sıralarından alkışlar)

DEVLET BAKANI AHMET KARAEVLİ (Tekirdağ) — Maksadına erişemedin değil mi? (ANAP sıralarından gülüşmeler)

BAŞKAN — Sayın Halil İbrahim Şahin; buyurun.

Sayın Şahin, Sayın Canver sürenin 25 dakikasını kullanmışlardır; bu itibarla, size 35 dakikalık bir süre kalmıştır.

SHP GRUBU ADINA HALİL İBRAHİM ŞAHİN (Denizli) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sosyaldemokrat Halkçı Parti adına 1986 malî yılı İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşlerimizi yüce Meclise saygı ile sunuyorum.

Demokrasi ve cumhuriyetin korunması, devletin varlık sebebidir; fakat devlet, aynı zamanda ulusun huzurunu sağlamak ve kişileri mutlu kılmak görevi ile de yükümlüdür. Devlet, kişinin yaşam mücadelesini kolaylaştırmak, kişinin insan onuruna uygun bir ortam içinde yaşamasını gerçekleştirmek zorunluğundadır. Bu durum, sosyal devletin ve hukuk devletinin görevidir.

Sosyal devlet, her şeyden önce, insana ve insanın düşünce hakkına saygılıdır. Kişi yaşamında, onun temel hak ve özgürlüklerinden yararlanmasını engelleyen sebepleri ortadan kaldırmak, sosyal devletin ana işlevidir.

Sayın milletvekilleri yukarıda ifade ettiğim metin Anayasa'nın, «Devletin temel amaç ve görevleri» başlığını taşıyan 5 inci maddesinin gerekçesidir.

Buradan da kesin ve açık olarak anlaşılacağı üzere, alınacak önlemlerde, siyasal ve sosyal, aynı zamanda ekonomik öz bulunmalıdır. Ekonomik önlemler, toplumsal boyut kazanmadıkça, sosyal içerikten yoksun bulundukça hızlı bir kalkınma olamamaktadır. Hızlı bir kalkınma gerekirken, kişilerin özgürlüklerinden özveride bulunması veya onların sefaleti öngörülerek kalkınması mümkün değildir. Hızlı kalkınma özgürlüklerle özdeştir.

Devletin, yaşama akışını temin eden, daha açık bir deyişle, devlet hizmetini yürüten hükümetler, sosyal devlet anlayışının gerçekleşmesi için çalışmak zorundadırlar. Bu zorunluluk, iç güvenlik açısından İçişleri Bakanlığına büyük, hem de çok büyük sorumluluklar yükler. Zira, devletin iç politika da görüntüsünü ve uygulamasını İçişleri Bakanlığı çalışmaları sergilemektedir.

İlk çağlarda devlet, büyük servet sahiplerinin fakir halk yığınlarını istismar etmesini temin eden bir organizasyon olarak tarif edilegelmiştir; ancak insanlık tarihi, büyük özgürlük mücadelelerinin sonucunda, insan yaşamına en uygun model olan demokrasiye kavuşunca, «sosyal devlet anlayışı» doğmuştur.

Sosyal devlet anlayışının ve Türk demokratik hayatının lider ve önderi büyük Atatürk'ün, onun ilke ve devrimleri, doğrudan doğruya insan temel hak ve özgürlüklerini içermekte, kaynağı Türk bağımsızlık savaşına dayanarak, insan yaşamına ve onuruna uygun bir düzen sergilemektedir. Bu nedenle, korkusuz yaşam, özgür yaşam, güvenli yaşam Türk halkının özü ve hakkıdır. İçişleri Bakanlığı, bu öz ve kaynaktan almış olduğu değer yargılarıyla çalışmak zorunluluğunu duymalıdır. Bu nedenle, 1986 yılı bütçesinde ayrılan her kuruş Atatürk ilke ve dverimlerinin halkımıza akışını temin etmeli, özgürlük ve güven ortamı oluşturarak insanca yaşamanın onuruna vermeli ve yudumlamalıdır.

Sayın milletvekilleri, İçişleri Bakanlığı 3152 sayılı Yasanın 3 üncü maddesine göre merkez ve taşra teşkilatına bağlı kuruluşlardan meydana gelmektedir. Bakanlığın bağlı kuruluşları; Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güven-

lik Komutanlığı teşkilatlarıdır. Böylece İçişleri Bakanlığı, bağlı kuruluşları ile birlikte, doğrudan doğruya insan temel hak ve özgürlüklerinin güvencesi olan bir bakanlık olarak ortaya çıkmaktadır.

Devletin varlık nedenlerinden ve ödevlerinden başlıcası iç güvenliğin sağlanmasıdır. Devlet, halkın can ve mal güvenliğinin sigortası olabildiği ölçüde, halk, devlete güvenir. İnsan haklarının ve özgürlüklerinin korunmasında, demokrasinin yaşayabilmesinde, demokratik hukuk devletinin işlerliğinde en önemli etkenlerden biri tartışmasız iç güvenliktir. Demokratik hukuk devletinde iç güvenlik kuvvetleri, yalnız iç güvenliğin sağlanmasından ve yasaların çiğnenmesine karşı önlemler alınmasından değil, demokratik hakların ve özgürlüklerin, o arada yasal toplantıların, gösterilerin engellemelere ve saldırılara karşı korunmasından da sorumludur.

İç güvenliğin etkinliği kadar, nasıl sağlandığı da önemlidir. İç güvenliği sağlamak üzere kullanılan yöntemler insanca değilse, insan haklarına ve demokratik hukuk devleti kurallarına uygun değilse ve herkes için eşitlikle uygulanamıyorsa sağlanacak güvenlik geçici olur, her an bozulabilir, toplumda bunalımlara ve patlamalara yol açar.

İç güvenlik toplumsal ve ekonomik düzenle de yakından ilgilidir. Bir ülkede toplumsal ve ekonomik düzen hakça ve dengeli değilse, en etkin iç güvenlik önlemleri bile etkisiz kalır; etkisiz ve yetersiz kaldıkça iç güvenliği sağlama uğraşı ile daha sert yöntemlere baskı yöntemlerine, demokratik hukuk devleti kuralları ve insan hakları ile bağdaşmayan yöntemlere başvurma eğilimi ağırlık kazanır ve o yüzden de toplumda tepkiler ve bunalımlar artar.

İç güvenlik kuvvetlerinin, devletin temel işlevleri ve sorumlulukları arasında yer alan görevlerini yansız ve etkin biçimde doğrulukla yapabilmelerinin en sağlam güvencesi, siyasal iktidardan gelebilecek baskıya karşı kesin olarak korunmalı kılmaktır. Bu durumu güvenceye bağlamak için, iç güvenlik kuvvetlerinin çalışmaları yansız kurallara bağlanmalıdır. İç güvenlik kuvvetleri gücünü siyasal iktidarın keyfîliğinden değil, yasalardan almalıdır. Onun için, polisin yetkisi ve sorumluluğu kesin çizgilerle belirlenmelidir. Polis, kendi işlevlerinden, tutumundan ve davranışlarından, öncelikle kendisi sorumlu olmalıdır. İç güvenlik kuvvetleri, halktan gereken yardım ve desteği görmek istiyorsa, korkutucu olmadan, saygın ve etkin olabilmesi gereklidir.

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız iç güvenliğin, Türk toplumunda barışı sağlayacağı muhakkaktır; ancak bu yüzyılda, bu hükümetin iç güvenliğe bakış açısı, bizleri ve Türk toplumunu ciddî endişelere sevk edecek boyutlara gelmiştir.

Sayın milletvekilleri, İçişleri Bakanlığı, olağanüstü dönemlerin olağanüstü yasalarına sıkı sıkıya sarıldığı gibi, ayrıca o dönemlerin yasalarını aratırcasına demokratik özden yoksun, temel hak ve hukuk kurallarına aykırı, özgürlükleri kısıtlayıcı ve hatta yok edici yasa tekliflerinde bulunmakta mahirdir. Bunun örneklerini her an somut olarak yaşamaktayız: Pişmanlık Yasası ile iftirayı, Polis Yasasıyla idarenin keyfiliğini, sıkıyönetimin sivil yönetimle devamına prim verilerek, bırakın kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasını, idareden korunmanın nasıl olacağı hususunda vatandaşlar kara kara düşünmeye başlamışlardır. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Öyle duruma girilmiştir ki, halk, korumayı devletten ve iç güvenlik kuvvetlerinden beklerken, güvenlik kuvvetlerinin yanlış, demokratik olmayan yöntemlerinden kurtulmak için yasal onur savaşı vermektedirler. Bunların örneklerini sergilemeye çalışsak ayları bulur, yazsak ciltler dolar. Bazı örneklerle, güvenlik kuvvetlerinin, idarenin baskısı sonucu yasa dışı eylemlerini sergilemeyi görev biliyoruz:

Sayın milletvekilleri, bu hükümet ve bakanlık, bütçeden kendisine ayrılan parayı demokratik hak ve özgürlüklerinin yollarının açılmasına değil, kapatılmasına harcanmaktadır: Güvenlik soruşturması bunun örneğidir; fişleme bunun örneğidir; Nakdî Tazminat Yasasının keyfî uygulanışı bunun örneğidir; Başbakanlık genelgeleriyle 1964 tarih, 2868 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesine göre düzenlenen, Güvenlik Soruşturması Yönergesinin genişletilmesi bunun örneğidir; dernek kurma haklarında çekilen set, bunun örneğidir; İntiharlar, polis intiharları bunun örneğidir; belediyeye ayrılan fonlardan yapılan yardımların taraflı yapılması bunun örneğidir; mahkeme kararlarının iktidar yanlısı kişilere uygulanmaması bunun örneğidir; mahallelerin parçalanarak yeni muhtarlık seçimlerine gidilmesi bunun örneğidir; eğitilmiş eşkiyanın güneydoğuda sınırlarımızdan içeri girmesi bunun örneğidir; 1402 sayılı Yasa ile işlerine son verilen, haklarında adlî ve idarî yargı kararı olmaksızın bekleyen binlerce öğretmen, memur, polis, işçi bunun örneğidir; yine 1402 sayılı

Yasaya uyularak, sıkıyönetim kalkmış olmasına karşın, hâlâ sürgünde olan vatandaşların durumları bunun örneğidir; anlatım özgürlüğünü ortadan kaldıran 2969 sayılı Yasanın ortadan kaldırılmaması bunun örneğidir; halkına demokratik haklar ve özgürlükler için güvence vermeyen; ancak Batılı 5 ülkeye, insan hakları ve özgürlükleri için dostane güvence veren Başbakanın durumu bunun örneğidir. (SHP sıralarından alkışlar) Sosyal barışı temin edecek olan af yasasının yıllarca süregelen istismarı bunun örneğidir; laiklik ilkesine karşı davranmak ve irticanın hortlaması, iç güvenlik kuvvetlerimizde intiharların olması bunun örneğidir; Sayın Başbakanın, «Sorgulamalarda sorgulamayı yapanları, belki meseleyi teknik olarak iyi bilmediklerinden, isteyerek değil sorgulanmanın şekli ile bazı aşırılıklar yapmaları muhtemeldir» şeklindeki, işkence iddialarına karşı sözleri, bunun örneğidir... Sayın Başbakan, bu sözleriyle, işkenceye ve kötü muameleye prim vermektedir. Esasında idare, işkencenin ve kötü muamelenin yapıldığını kabul etmekte; ancak, açıkça, «Bunu önleyemiyorum» diyememektedir. Bu olayların birkaçından örnekler vererek - işkenceyi önlemenin yolları vardır - bunu da birlikte inceleyelim.

Sayın milletvekilleri, uygulamada başarı ve başarısızlık iki nedene dayanır. Başarıda, iyi niyet, bilgi ve halka güven esastır. Başarısızlıklar ise ya hatalardan kaynaklanır veya maksatlı hareketlerden kaynaklanır. Bakanlığın hatası, topluma pahalıya mal olur. Maksatlı hareket ise, toplumu siyasal ve sosyal bunalımlara ve uçurumlara sürükler. Bu nedenlerle, sayın bakana soruyorum, 26 Eylül 1985 Perşembe, başlarında Komiser Yüksel Ergenekon olduğu halde, Giresun Valisinin operasyon emri gereği, Şebinkarahisar'a giden 8 kişilik sivil bir polis ekibi, ilçeye 5 kilometre mesafede bulunan, Toprak - Su misafirhanesine giderek, gece saat 03.00 sıralarında, belediye müdürlerinden İlhan Ultekin, Lise Müdürü Şeref Keleş. isimlerini ayrı ayrı saymıyorum, 8 kişiyi işkenceye tabi tutmuşlar mıdır; elleri arkalarına bağlanarak, tavana asılmışlar mıdır; 12 voltluk ceryana tutulmuşlar mıdır; aynı zamanda Başbakanın da ifadesinde de geçiyor, şişlenmişler midir? Soğuk suya sokularak dövülen bu insanlara yapılan, sevgi midir, işkence midir?

İşkenceye devam etmek isteyen iç güvenlik kuvvetleri savcılıktan süre istemişlerdir. Bu süre, hukuk ve insan haklarına saygılı savcı tarafından verilmemiştir. Polisler hakkında soruşturma açılmış, 45 gün sonra, Giresun Valisi bu polislerin kimliklerini ve hüviyetlerini ancak bildirmiştir. Ayrıca, işkenceye tabi olanlardan bir kısmı Ankara'da tedavi altına alınmışlardır. Sosyaldemokrat Halkçı Parti İlçe Başkanı, işkence olaylarının üzerine gittiği için, Sayın Polat Sabuncu, Giresun'a götürülerek gözaltına alınmıştır. Şebinkarahisar Gazetesinden Mehmet Yelez, işkenceye tabi tutulmuş, gazetisi kendisine zorla yedirilmiştir. Ancak, Giresun Valisi halen yerindedir, Şebinkarahisar Kaymakamı yerindedir, işkenceci polisler yerindedir. İç güvenlik kuvvetlerinde suçlar ayıklandıkça, iç güvenlik kuvvetlerinin kuvveti artar, halkın güveni artar. Halkın güvenini sarsan, insanlık onuruna ve özgürlüklerine karşı davranan idarecilerin süratle işine son verilmesi gerekirken, onların savunulması bu idarenin en calibi dikkat yönüdür.

Değerli milletvekilleri, örneklere devam etmek mümkündür. Ancak, çarpıcı bir değerlendirme vermek için ifade ediyorum ki, bir an için yukarıda anlattığımız olaylardan bakanlığın haberi olmadığını, hukuk devleti anlayışının, sosyal devlet anlayışının değer yargılarının esprisini teşkilatına veremediğini varsayalım, daha açık bir tabirle, ihmalini hoşgörelim; ama şu vereceğim örnek, bırakınız bir bakanın bakanlıkta kalmasını, bir hükümetin kesin olarak istifasını öngörecek düzeydedir.

Hukuk anlayışında, sosyal devlet ilkelerine, demokratik geleneklerimize, Türk halkının sağduyusuna ters düşen, ters düştüğü kadar da insanı çileden çıkaran, devlet otoritesini yok eden bir anlayış görülmüş müdür? Yer: Ordu İli, İlçe: Aybastı İlçesi; Konu : Belediye başkanlığı. Belediye Başkanı : Anavatan Partisinden Salih Yaman; Suçu : Türk Ceza Kanununun 149/1 maddesi gereğince 20 yıl hapis ve ömür boyu kamu hizmetlerinden yasaklanma. Karar tarihi : 20 . 6 . 1984; tutuklu. Şimdiki tarih 16 . 12 . 1985; Aybastı Belediye Başkanı, halen Salih Yaman; öyle değil mi Sayın Bakan?

Bir duvara yazı yazan genç olsa, yirmi tane polis, valilerin emriyle operasyon yaparak emniyet sarayına götürülür, onbeş, yirmi gün kalır, sonunda beraat eder; ama, genç, sakat kalabilir; ama Aybastı Belediye Başkanı 20 yıl ceza alır, gıyabî tutukludur; Ordu'nun, valisi vardır, savcısı vardır; Aybastı'nın, İstanbul'a vali muavini olan, kaymakamı vardır ve Sayın İçişleri Bakanımız vardır... Ancak, Belediye Başkanı yakalanamaz, cezaevine gönderilemez, karar tebliğ edilemez ve ondan sonra da Sayın Baş-

bakan, İcraatın İçinden Programı ile, eline kalemi alarak ,televizyona çıkar, hak ve hukuktan bahseder, demokrasiden bahseder; bir de, son zamanlarda, hoşgörüden bahseder... Artık, inandırıcı değildir; zira, suçlulara hoşgörü, yandaşlara hoşgörü, dostlara, arkadaşlara hoşgörü; kimsesizlere, korumasızlara, halka kötü muamele ve işkence... İşte, Sayın İçişleri Bakanlığının karnesi, 1985 yılında, budur. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, durum, Afyon'un Tınaztepe'sinde de aynı... Aynı durum, fişlemelerde de var; aynı durum, güvenlik soruşturmalarında da var. Bakınız, bir örnek: Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından Orhan Öner adında gence yazılan yazı: «Vergi Kontrol Memurluğuna atanacakların seçimi amacıyla 7 . 3 . 1985 tarihinde yapılan yazılı ve 20 . 5 . 1985 tarihinde yapılan sözlü sınavda başarılı olmanıza rağmen, bakanlığımızca, anılan göreve atamanız yoluna gidilmediğinden, sınava girişte istenilen belgeler ekte iade edilmiştir.» Cevaba göre ne olabilir? Bir güvenlik görevlisi, güvenlik soruşturmasında Orhan Öner hakkında, «yolda giderken soldan yürüyordu» demiştir, mesele bitmiştir... (SHP sıralarından alkışlar) Konu bu, hükümet etme sanatı bu, güvenlik soruşturması bu...

Sayın milletvekilleri, açıkça ve kesin olarak soruyorum: Güvenlik soruşturmasının yasal kaynağı nedir? Yasal kaynağı olmadığına göre, bu keyfiliği nereden aldınız? Halen, Başbakanlık genelgeleriyle bir ulusun bireylerini işsizliğe, sefalete itmeye ve fişlemeye ne hakkınız var? Güvenlik soruşturması, ancak ve ancak, gizlilik derecesi olan meslek dalları için uygulanır. Ancak, hükümet ve bakanlık, yasa dışı bir anlayışla, görevli öğretmeninden hâkimine, savcısından mühendisine ve yeni alacağı odacısına kadar güvenlik soruşturmasını uygulamaktadır.

Sayın milletvekilleri, düşünülmesi dahi insan mantığını zorlayan ve cidden çağdışı bir anlayışın ürünü olduğu kabul edilen fişleme de, bu bakanlığın gündeme getirdiği talihsiz bir uygulamadır. Bireylerin ideolojik yapı ve siyasal temayülünü fişlemeye yönelik bu anlayış, ancak yıllar öncesinde Arjantin'de, Şili'de, İtalya'da ve Nazi Almanyasında uygulanmıştır. İlk olarak bakanlık tarafından Adana İlinde, Cumhuriyet tarihinde ilk olarak bu bakanlığın zamanında bu fişleme uygulanmıştır. Ancak, sayın bakan tarafından uyarılar sonucu kaldırılmıştır. Bu hatadan dönülmesi nedeniyle de kendilerine teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Sayın milletvekilleri, İçişleri Bakanlığının en önemli sorunlarından birisi de, yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin, demokratik düzenin ayrılmaz bir parçası olması nedeniyle, belediyelerin malî yönden güçlendirilmesi, merkezî hükümetten bağımsız güçlü kaynaklara kavuşturulması; hem kaynakların daha iyi kullanılması ve hem de demokratik rejimi güçlendiren sistem olması bakımından önemlidir.

Sosyaldemokrat Halkçı Parti, daha radikal adımlar atarak, yerel yönetimleri malî kaynak yönünden özyönetime kavuşturacaktır. Demokrasinin sağlıklı işlemesi, partizanlığın ortadan kalkması, hizmetlerin zamanında yerine varması israfın önlenmesi, halkın kendi kendine güven duyması, yerel yönetimlerin kuvvetiyle doğru orantılıdır. Bunun gereği, il genel meclislerinin güçlendirilmesi, il genel meclisi üyelerinin ücretlerinin artırılması, gerektiği gibi köylerimizin de gelişebilmesini sağlayacak bir malî yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Hizmetlerin en ağırını üzerine alan muhtarlarımızın aldığı ücretler gülünçtür. En az geçim ücreti miktarında ücretin verilmesi düşünülmelidir. Yerel yönetimlerdeki demokratik yapı, gelir kaynaklarıyla beslendiğinde, ülkenin kaynaşmasını ve bütünlüğünü pekiştiren bir unsur olacaktır. Köyünde, kentinde, kasabasında kendi sorunlarına çözüm bulan, siyasal katılım sağlayan insanlar daha mutlu olacaktır. Yerel yönetimlerin malî kaynak yönünden güçlenmesi; bilhassa Doğu ve Güneydoğu'da birçok sorunları ortadan kaldıracaktır.

Belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, il genel meclisi üyeleri, il özel idareleri ve memurlarını güçlü gören geniş halk yığınları devletimizle daha iyi kaynaşacak; devlete saygınlığı artacak; yerel sorunları süratle çözülen insanlar ülkesini ve devletini daha da fazla sevecektir. İşte o zaman dış ülkelerde eğitilmiş teröristlerin yurda girmesini engelleyemeyen İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimlerin güçlenmesiyle bu sorunu da çözmüş olacaktır. Böylece, sınırdan geçen anarşistler yurt içinde aranırken; suçsuz vatandaşlarımız boşuna işkence çekmeyecek, kötü muamele görmeyecek; yerel yönetimler Ankara'ya avuç açan durumdan kesin olarak kurtarılacaktır. Bu uğurda Sosyaldemokrat Halkçı Parti, hükümetin her türlü çalışmasına katkıda bulunacaktır.

Sayın milletvekilleri, sayın bakanlığın eleştirilecek yönlerinin birisi de, mahalleleri parçalayarak yeni muhtarlık seçimlerine girmesidir. Ayrıca yurdun her tarafından telefonlarla, mektuplarla, dosyalarla gelen

haberler - halkımıza inandığımız ölçü ve derece o kadar büyüktür - işkencenin varlığını ve yöntemlerini göstermektedir. Değerli arkadaşım bu hususu ifade etmişlerdir.

Sayın milletvekilleri, duyduğumuz bildiğimizden, gözlemlediğimiz gördüğümüzden çoktur ve boyutludur. Kötü muamele ise, Türkiye'de vazgeçilmez bir davranış biçimi haline gelmiştir. Hakaret artık saygıdır; vatandaşa bağırma, iltifattır. Tüm bu durumlar ve tutumlar, hükümetin ve bakanlığın bakış açısını vurgulamakta, demokrasiye verdiği değeri göstermektedir. Hükümetlerin formasyonu ve esprisi, yöneticilerin ve emniyet kuvvetlerinin tutum ve davranışlarını biçimlendirir. Sosyaldemokrat bir iktidarda, camideki imam, cumhuriyetin iyiliklerinden bahseder; Sosyaldemokrat bir iktidarda polis mesleği, saygınlığının en yücesine erişir; vatandaşa sevgi ve saygının ulaştığı görülür. Bir de bu formasyona yasal düzenlemeler gösterildiğinde, iç güvenliğin değerli müessesesi olan emniyetimiz; halkımızla karşılıklı güvenin, sevginin özdeşi olurlar. İç güvenlik ve demokrasi, birbirini tamamlayan ve tanımlayan müesseselerdir. Bu bakış açısı içinde yanıtlarını alabilir miyim ümidiyle, sayın bakanı belirli yöntemlere davet ediyorum.

1402 sayılı Yasa ile görevlerine son verilen İçişleri Bakanlığı mensupları, emniyet görevlileri, jandarma komutanlığı görevlileri, sahil koruma komutanlığı görevlilerinin sayısı kaçtır? Bunlardan kaç tanesi hakkında 1402 sayılı Yasa ile verilen sakıncalar kalkmış olup, göreve alınanların sayısı kaçtır? 1402 sayılı Yasa ile görevine son verilenlerin, sıkıyönetim kalktığına göre, görevlerine iadesi gerekmez mi? Bu hususta 2766 sayılı Yasayı nasıl yorumluyorsunuz?

Sayın bakan, gözetim altında ve cezaevlerinde iken sağlık durumları ciddî boyutlara ulaşan insanlardan örnekler versem, inanır mısınız? Örneğin, üç kez ameliyat geçiren Eral Kocaünlü'yü, beli kırılan Meral Gündoğan'ı, iki kez kalp krizi geçiren Abdullah Varlı'yı, böbrek yetersizliğinden hastanede ölen Hasan Alemlioğlu'nu, intihara teşebbüs eden İlhami Melemez'i, aklî dengesini yitiren Bünyamin Kılıçaslan'ı, böbrek ve prostat hastalıkları tespit ve tevsik edilen Büyükelçi Mahmut Dikerdem'i, Abdullah Baştürk'ü, Kemal Nebioğlu'nu, Erol Yalçın'ı, Kenan Adnan'ı ve daha yüzlercesini sayabilirim. Bunlar bildiklerimizden sadece birkaç isimdir ve bilmediklerimizin yüzlercesine inanır mısınız? İnanıyor iseniz, işkenceyi ortadan kaldırmak ve kötü muameleyi ortadan kaldırmak görevi kimindir? Türkiye Büyük Millet Meclisinindir...

İnanıyorum ve iddia ediyorum ki, işkence ortadan kalkarsa, Türk halkı, demokrasinin sevgisini ebediyen yudumlar. Geliniz öyleyse, demokrasinin yollarını açacak, işkencenin ve kötü muamelenin yollarını kapatacak yasal düzenlemeleri hep birlikte yapalım; bugünden itibaren, demokrasiye giden bu sevgi ve saygı yollarını döşeyecek olan yasaları çıkaralım.

1. İşkenceye karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesini Parlamentomuzdan geçirelim. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan ve Avrupa Konseyine üye ülke yurttaşlarına tanınan kişisel başvurma hakkını vatandaşlarımıza da tanıyalım. Evet mi arkadaşlar? (SHP sıralarından «Evet» sesleri, alkışlar)

2. İşkence ve kötü muamele ile ilgili suçlarda zamanaşımını ortadan kaldıralım ya da süresini uzatalım; bu konudaki yargılamaları yenileyelim, bu konuda yapılan soruşturmaları yeniden ele alalım; evet mi?.. (SHP sıralarından «Evet» sesleri)

3. Ceza Muhakemeleri Yasasında ve Avukatlık Yasasında değişiklikler yaparak, avukatların hazırlık soruşturmasında zanlı yanında hazır bulunmalarıyla ilgili kesin bir yasal düzenleme yapılır ve işkence ve kötü muamele suçu ile ilgili Türk Ceza Yasasında öngörülen cezaları artıralım; evet mi? (SHP sıralarından «Evet» sesleri)

4. Hazırlık soruşturmalarının mutlaka cumhuriyet savcıları tarafından yapılmasını sağlayacak yasal önlem alalım, işkenceye uğrayanlarla, işkence sonucu sakat kalanlara, maddî ve manevî tazminatlarının, talebe bağlı kalmaksızın Hazineden ödenmesi için yasal önlem alalım; evet mi? (SHP sıralarından «Evet» sesleri)

5. İşkence iddiasında bulunan bir kimsenin, cumhuriyet savcısının yönergesine gerek kalmaksızın özel veya genel bir doktora veya sağlık kuruluna başvurmasının sağlanması için yasal önlem alınmasını sağlayalım.

6. Siyasî Partiler Yasasında bir değişiklik yaparak, siyasî partilerin, insan hakları ihlallerini izlemekle yükümlü bürolar kurmalarını zorunlu hale getirelim. Ayrıca, kamu yararına çalışan insan hakları dernekleri ve üst kuruluşlarının örgütlenmesini sağlamak ve önayak olmak için Türkiye Büyük Millet Meclisi ihtisas komisyonları arasına «İnsan Hakları İzleme Komisyonu» adı altında bir organın kurul-

masını ve katılmasını sağlayalım; evet mi? (SHP sıralarından «Evet» sesleri, alkışlar)

7. Kamu yararına çalışan Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabibler Birliği ve Mühendisler Odası gibi, başlıca meslekî kuruluşların ve sendikaların yasalarını değiştirip, siyasete katılmalarına ve insan hakları ile ilgili birimler oluşturmalarına olanak sağlayalım.

8. Sosyal ve siyasal bilimler alanında öğretim yapan yükseköğretim kurumları ve fakültelerde, insan hakları derslerinin bir kürsü çerçevesinde okutulmasını zorunlu hale getirelim.

Orta ve lise öğrenimi sırasında da insan hakları öğretisi üzerinde ilk bilgileri derleyecek şekilde yasal düzenlemeler yapacağımız gibi, parlamenterlerin, yüksek yargı organ başkan ve üyelerinin, kitle iletişimi alanında örgütlenmiş sendika ve meslek örgütlerinin başkan ve yönetim kurulu üyelerinin karakol, polis merkezleri, ceza ve tutukevlerine giriş ve çıkışlarında onlara statü kazandıracak yasal düzenlemeler yapalım; evet mi? (SHP sıralarından, «Evet» sesleri)

HAKKI ARTUKARSLAN (Bingöl) — Konuya gel; meydan mitingi mi yapıyorsun?

HALİL İBRAHİM ŞAHİN (Devamla) — 9. Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasasında iktidarın keyfiliğine bırakılmayacak yasal düzenlemelerle birlikte, ayrıca tüm güvenlik kuvvetlerinin bilgi, eğitim gibi, genel ve özlük haklarını bir yasayla düzenleyelim.

HAKKI ARTUKARSLAN (Bingöl) — Hayalini kendine sakla.

BAŞKAN — Sayın Artukarslan, lütfen efendim, tahammül edemiyorsanız dışarı çıkabilirsiniz. (SHP sıralarından, «Bravo Başkan» sesleri, alkışlar)

HALİL İBRAHİM ŞAHİN (Devamla) — 10. «Suçsuz ceza olmaz» prensibine uyularak, 1402 sayılı Yasayla işlerine son verilmiş bakanlık görevlilerini, polisimizi, jandarmamızı, sahil koruma görevlilerini, haklarında adlî ve idarî yargı kararı olmayanların görevlerine dönmelerini ve ayrıca anlatım özgürlüğünü ortadan kaldıran 2969 sayılı Yasayı kaldıran yasal düzenlemeleri yapalım; evet mi? (SHP sıralarından, «Evet» sesleri)

11. Güvenlik kuvvetleri mensuplarımızın çocuklarının devlet yatılı okullarından faydalanması için yasal önlemler alalım; evet mi? (SHP sıralarından, «Evet» sesleri)

Atatürk ilkelerinin, Atatürk devrimlerinin, demokrasinin, kişinin kutsal değerlerinin karşıtı olan irtica ile mücadelenin, kesin tedbirler alınarak, laiklik ilkesinin ebediyen savunucusu olmaya, evet mi? (SHP sıralarından «Evet» sesleri)

TALAT ZENGİN (Malatya) — Komünizm ve dinsizlikle mücadeleye evet...

HALİL İBRAHİM ŞAHİN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, halkın özlemlerine saygının, demokratik hak ve özgürlüklere inancın gereğini duyuyor ve yudumluyorsak, yukarıda ifade ettiğimiz düzenlemelere «evet» deriz.

BAŞKAN — Sayın Şahin, toparlayınız efendim, süreniz doldu.

HALİL İBRAHİM ŞAHİN (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

Halkımıza, polisimize ve jandarmamıza inanıyor ve güveniyoruz. Onların, iktidarın keyfî baskısından uzak tutucu, güvence altına alıcı yasal düzenlemelerle, iç güvenliğimizin güvencesi olacaklarına kesin inanıyoruz. Müessesenin yetkilerinin belirgin hale gelmesini, teknik araç ve gereçlerle emniyetimiz donatılırken, yüreklerin sevgi, kafaların bilimle eğitilmesini candan istiyoruz ve diyoruz ki, Sosyaldemokrat Halkçı Parti, kurmuş olduğu, Halkla İlişkiler, Hukuk ve İnsan Hakları İzleme Komisyonları yoluyla tüm fişleme, güvenlik soruşturması ve işkence ve kötü muamele olaylarını kesin olarak takip edecektir. Gerek genel merkez, gerekse il örgütlerimizde kurduğumuz ve kuracağımız hukuk komisyonları vasıtasıyla, işkence ve kötü muameleye uğrayan tüm vatandaşlarımızın yanında olacağız. Her ay en küçük bir işkence ve kötü muamele için basın toplantıları yoluyla Türk kamuoyunu bu insanlık suçuna karşı uyaracağız. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

İşkenceciler ve kötü muameleciler bilmiş olsunlar ki, Sosyaldemokrat Halkçı Partinin iktidarında, işkenceciler için zamanaşımı işlemeyecektir; işkencecilerden kesin hesap sorulacaktır. (SHP sıralarından, «Bravo» sesleri, alkışlar)

Türkiye, çağdaş ülkeler düzeyinde, çağdaş toplum yapısında işkence ve kötü muamele yapılmayan ülke olarak tarihte haklı yerini, gecikmiş olsa da alacaktır. Türk polisi korkulan değil, güvenilen bir müessese olarak çağdaş dünyada haklı yerine kavuşacaktır.

«Özgürlük benim karakterimdir» diyen Büyük İnsan Atatürk ve O'nun ilkelerine inanan tüm insanlar;

işkence gibi insanlık suçuyla uğraş için, yasal, gerçek mücadelenizi yapınız. Ulusumuz için yapınız; yüreği sevgi, kafası müspet ilimle dolu olan Türk polisi için, intihar eden Türk polisi ve jandarması için yapınız; kuşağımız için yapınız, dünya görüşünüz için yapınız, çocuklarınız için yapınız; bu mücadele mutlak başarılı olacaktır. Artık bundan böyle, halk değil, işkenceciler korkacaktır; çünkü en büyük kutsal değer insandır.

Gelecek bütçe yılında işkencesiz bir Türkiye dileğiyle partim ve şahsım adına yüce Meclise saygılar sunarım. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Şahin.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Osman Doğan, buyurun efendim.

Sayın Doğan, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Zekâi Pekuslu ve Sayın Burhan Cahit Gündüz ile birlikte zatı âliniz söz almışsınız. Aranızda konuşma bakımından bir saat ayarlaması var mı? Bunu sormamdaki kasıt : Daha evvelki parti gruplarına sorduğum gibi, zamanı geldiğinde işaret etmek istiyorum.

OSMAN DOĞAN (Şanlıurfa) — Ortalama olarak üçe böldük efendim.

BAŞKAN — 20'şer dakika mı efendim?

OSMAN DOĞAN (Şanlıurfa) — Evet efendim.

BAŞKAN — Peki, buyurun Sayın Doğan.

ANAP GRUBU ADINA OSMAN DOĞAN (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, İçişleri Bakanlığının mümtaz temsilcileri; sözlerime başlamadan önce yüce heyetinizi saygıyla selamlarım.

Türk kamu yönetimi içinde önemli bir yeri olan İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının görev ve hizmetleri arasında, yurtta kamu düzeniyle vatandaşın can ve mal güvenliğinin sağlanması, sınır ve kıyı emniyetinin ve karasularının korunması, kaçakçılığın önlenmesi, etkili ve verimli çalışan bir idarî mekanizmanın tesisi; gerek taşra idaresi ve gerekse mahallî idareler açısından çok yönlü tedbirlerin alınması; halka kamu hizmetlerinin daha iyi bir şekilde götürülmesine yardımcı olacak temel kanunî ve idarî düzenlemelerin yapılması ve uygulanması; idarî vesayet makamı olarak mahallî idarelerin geliştirilmesine yön verici düzenlemelerin yapılması, halkın nüfus ve vatandaşlık işlerinin yürütülmesi ve sivil savunma hizmetlerinin sağlanması hususları yer almaktadır.

Bütün bu hedeflere ulaşılması, bakanlığın ve bağlı kuruluşlarının, teşkilat, personel, araç, gereç ve hizmet alanlarında en iyi şekilde güçlendirilmesine bağlı bulunmaktadır.

Bu amaçla, 1985 yılında gerçekleştirilen ve 1986 yılında da yapılması planlanan çalışmaları şu şekilde özetlemek mümkündür : 1985 yılında 1984 yılına göre ideolojik olaylarda yüzde 31, asayişe müessir olaylarda yüzde 18, kaçakçılık olaylarında yüzde 39,8 oranında azalma olmuştur.

İdeolojik olaylardaki azalma her kademede alınan etkili tedbirlerle yine her kademede fedakârca görev yapan güvenlik kuvvetlerinin olayların üzerine kararlılıkla gitmesiyle gerçekleşmiştir.

Kaçakçılık olaylarındaki azalma, önceki yıllarda kaçak kapsamında mütalaa edilen birçok malın yasal hükümlerle ithal serbestisi içine alınmasından; uyuşturucu madde kaçakçılığındaki azalma ise, alınan çok sıkı güvenlik tedbirleriyle, bu trafik güzergâhının sınırlarımız dışına kayma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilen ve yapılması planlanan işler şöyledir : 24 ilçede ve 2 bucakta emniyet komiserliği teşkil edilmiş; 7 213 adet münhal kadroya atama yapılmıştır. Ankara'daki polis kolejine ilaveten, Afyon ve İzmir'de polis koleji açılmış; polis enstitüsü, polis akademisi statüsüne kavuşturularak, eğitimde olumlu bir adım daha atılmıştır. Polis okullarına ortaokul mezunları yerine, lise mezunu ve iki yıllık yüksekokul mezunlarının alımına başlanmıştır.

İl emniyet müdürleri ile, şube müdürleri ve diğer personel için gerek merkezde, gerekse bölgelerde seminer ve toplantılar gerçekleştirilmiş, tekamül, uzmanlık ve uygulamalı eğitim programları düzenlenerek, toplam, 61 127 personelin eğitimleri sağlanmıştır.

Polis - halk ilişkilerinin güçlendirilmesi amacıyla, karakollarda huzur toplantıları yapılmakta olup, özellikle, ilkokul çağı çocuklarının karakolları ziyaretleri sağlanmaktadır.

Pasaport ve ehliyet işlemlerindeki gecikmeler büyük ölçüde azaltılmış, güvenlik tahkikatlarının çabuklaştırılmasını sağlayacak Güvenlik Soruşturma Yönetmeliği hazırlanarak Başbakanlığa sunulmuştur.

Yönetmelikle, bakanlıkların merkez teşkilatında çalışacakların tahkikatlarının merkezce, taşra teşkilatlarında çalışacakların ise bağlı bulundukları valiliklerce yapılması öngörülmüştür. Teşkilatı çeşitli yönleriyle düzenlemeye yönelik, 5 kanun ve 22 yönetmelik çalışması tamamlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Ankara'da, trafik hizmetlerinde kullanılacak kapalı devre televizyon sisteminin ihalesi yapılmış olup, İstanbul ve İzmir için de etüt - proje çalışması sür-

dürülmektedir. Teşkilat için gerekli olan taşıt, makine, teçhizat, silah, mühimmat, muhabere cihazları, tedarik planları doğrultusunda alınarak hizmete sokulmuşlardır. 1986 yılında da, planlanan ölçüde satın alma işlemleri sürdürülecektir.

Teşkilatta, özel olarak hareket grupları oluşturularak, bu gruplara bağlı timler, öncelikle 10 ilde faaliyete geçirilecek ve zamanla diğer illerde de kurulması sağlanacaktır.

Jandarma Genel Komutanlığınca gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetler ise şöyledir : Jandarma iç güvenlik birliklerinde ve jandarma komando birliklerinde, yeni teşkilatlanmaya gidilerek görevlerin etkin bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bilinen olaylar nedeniyle, bu bölge ve bölge civarındaki illerde, toplam 38 adet yeni jandarma iç güvenlik karakolu açılmıştır. Jandarmayı silah ve mühimmat yönünden güçlendirici alımların bir kısmı tamamlanmış olup, kalan kısmın da temini yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. Halen, yüzde 83 oranında çözümlenmiş bulunan jandarma birliklerinin iskân sorununun yüzde 100 nispetinde gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Teşkilat mensuplarının, özellikle iyi bir muharip olarak yetiştirilmeleri hedef alınarak, gerek eğitim birliklerinde, gerekse diğer birliklerde mütecavizin tanınması, buna karşılık alınacak mukabil tedbirleri yerine getirebilecek fizikî kabiliyette, iyi birer atıcı ve gece karanlığında her türlü harekâtı başarabilecek nitelikte birliklerin yetiştirilmesine devam edilmektedir. Bu amaçla, eğitim tesislerine ve özellikle atış alanlarına önem verilmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığınca gerçekleştirilen ve yapılması planlanan faaliyetler ise şöyledir : Komutanlık botları ile yapılan devriye seyirleri ile çeşitli hacimde 8 900 tekne kontrol edilmiş ve bazıları için kanunî işleme başvurulmuştur. Görevlerin istenilen biçimde yerine getirilebilmesi için, önceki yıllarda başlanan 14 adet bot teminini kapsayan SAR - 33 Projesi ile ilgili olarak tamamlanmış bulunan 10 adet bot, ilave olarak 2 adet botun inşası yıl sonuna kadar, diğer ikisi de 1986 yılında tamamlanarak proje gerçekleştirilecektir. Ayrıca, ikinci paket, 10 botu kapsayan SG Botu İnşası Projesi ise, planlanmış olup yıl içinde ihalesi gerçekleştirilerek, proje, 1990 yılında tamamlanmış olacaktır.

Samsun bölgesinde yapılacak olan 500 tonluk yüzer havuzun inşaatına 1986 yılında başlanacaktır. Teşkilatta, 8 adet helikopter teminine ilişkin projeye başlanacak ve proje 1990 yılında gerçekleştirilmiş olacaktır. Böylece, kanunun teşkilata verdiği görevlerin layıkı ile yapılması hedefine her geçen yıl biraz daha yaklaşılacaktır. Mahallî idarelere ilişkin önemli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve böylece bu idareleri malî kaynak ve imkânlarla donatarak bir hizmet yarışına sokulması hedef olarak alınmıştır.

Değerli milletvekilleri, halka en gerçekçi hizmetin ona en yakın mesafede yer alan mahallî idarelerce götürülebileceği inancıyla bakanlıkta bulunan fonlardan bu idarelere, geçmiş yıllara oranla önemli tutarlarda yardımlar yapılmıştır. Ayrıca, bakanlıkça hazırlanan ve parlamentoya kısa bir süre içerisinde sunulacak il özel idareleri, belediye ve köy kanunu tasarılarıyla bu idarelerimizce verilecek hizmetlerin, en verimli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamaya matuf düzenlemeler tasarlanmıştır.

Nüfus hizmetlerini vatandaşın ayağına kadar, yani ilçe seviyesinin altında köy seviyesine kadar götürmeyi amaçlayan, köy grup nüfus şefliklerinin kurulması çalışmaları başlatılmış ve sürdürülmektedir. Böylece, kasaba ve köylerde meydana gelen nüfus olaylarının, gerçekçi bir şekilde izlenmesi sağlanacaktır. Nüfus hizmetlerini yeniden düzenleyen, nüfus hizmetleri kanun tasarısının hazırlıkları devam etmektedir.

Sivil savunma hizmetleriyle ilgili olarak, 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununda değişiklik yapan ve sivil savunma birlikleri ve itfaiye teşkilleri gibi konularda önemli yenilikler getiren tasarı hazırlanarak, Başbakanlığa sunulmuştur.

Bugüne kadar, belirli bir statüye bağlanmamış olan, itfaiye konusunu düzenleme görev ve yetkisinin, 3152 sayılı Kanunla Bakanlığa verilmesi nedeniyle, «İtfaiye Teşkillerinin Kuruluş, Görev, Eğitim ve Denetim Esasları»na dair yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Muhtelif il ve ilçelerde toplam, 59 265 sivil savunma yükümlüsünün eğitimleri planlanmış olup, halen eğitimleri sürdürülmektedir.

Kaymakamlara asayişi tesis ve takipte kolaylık sağlanması amacıyla - öncelikle polis teşkilatı bulunan ilçelerden başlamak suretiyle - 5 yıllık bir plan dahilinde, el, oto ve sabit telsiz verilmesi yolundaki çalışmalar sürdürülmekte olup, 1985 yılı dilimine isabet eden 407 adet el telsizi alımlarında son safhaya gelinmiştir.

Planlı döneme geçilen yıllardan bugüne kadar, yatırımların izlenmesi ve koordinasyonu görevlerini tek başına yürütmek durumunda kalan vali ve kaymakamlara, yardımcı olmak ve müşavirlik yapmak üzere, planlama birimleri oluşturulmasına başlanmış ve önceden alınmış bulunan «planlama müdürü» kadrolarına ilave olarak, bütün iller ve bir kısım ilçelere yetecek sayıda planlama uzmanı ve büro personeli kadroları temin edilmiştir. Halen 61 ilde oluşturulan bu birimlerdeki teknik düzeydeki elemanlar için, ikisi uzun süreli olmak üzere, 4 eğitici kurs açılmıştır.

Mülkiye müfettişleri, vali yardımcıları, kaymakamlar, belediye başkanları, nüfus müdürleri, planlama ve koordinasyon müdürleri, il planlama uzman yardımcıları ve diğer bakanlık ve mahallî idareler personeli için açılan 51 kurs ve seminerde, toplam 1 797 görevlinin hizmet içi eğitimleri yapılmıştır.

Bütün bu çalışmalar, kanunî ve idarî düzenlemelerle yatırımlar, yurt içinde, millî birlik ve beraberliğin korunması, toplumu meydana getiren fertlerin, birbirlerini anlayarak ve severek bir arada yaşama irade ve şuuruna sahip kılınması ve nihayet Türk insanının can, mal ve namusundan emin bir şekilde; huzur, emniyet ve güven içinde yaşaması hedefini gerçekleştirmek için alınan tedbirler zincirini oluşturmaktadır.

Sayın milletvekilleri, devletler de insanlar gibidir; iç bünyenin zayıflaması halinde, haricî tesirler ya da herhangi bir şekilde vücuda nüfuz eden mikroplar, çok şiddetli etkiler meydana getirerek, giderilmesi zor sarsıntılara, tedavisi güç hastalıklara yol açabilmektedir.

Tarihî geçmişi ve jeopolitik konumu itibariyle, daima güçlü bir bünyeye sahip olmak mecburiyetinde bulunan Türk Devleti, öncelikle, kara ve deniz sınırlarını emniyete alarak, her türlü sızmayı önlemek, bununla birlikte de, iç huzuru, emniyeti ve güveni temin etmek durumundadır. Zira, fikir ve iş üretiminin temel şartı, insanımızın yaşadığı günde, kendisini huzur ve emniyette hissetmesine ve geleceğe güvenle bakmasına bağlıdır. Devlet, sokaktaki adamın nazarında polis elbisesinde; arazide jandarma üniformasında; resmî kurumlarda valinin ve kaymakamın şahsında müşahhaslaşmıştır. Onların gücü ve fazileti, devletin gücü; onların kusuru ve eksikliği ise, devletin zaafı olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, yakın geçmişte de görüldüğü gibi, devletimize yapılan saldırılar, önce sinsice, millî kültür unsurlarına ve bu unsurların tahribine yöneltilmiş, kavramlar anarşisi yaratılarak zihinler bulandırılmış; hemen akabinde polisin itibarına, jandarmanın varlığına ve devletin mülkî idaredeki temsilciliğine hücum edilmiştir. (Bugün yaptıkları gibi) Bu gerçekler hareket noktası olarak alındığında, uygulanacak karşı tedbirler de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Millî kültür korunup, geliştirilirken, vatandaşın nazarında devletin müşahhas varlığı olarak kabul edilen mülkî erkân ile güvenlik kuvvetleri de bu kültürle mücehhez kılınacak, diğer maddî unsurlar, neyi, ne için ve ne şekilde kullanacağının şuuruna ermiş; her türlü şart altında devleti ve devletin varlığını korumaya, kollamaya ve sevmeye kararlı kadroların eline teslim edilecektir. Çünkü biz, Cumhuriyetine, Aziz Atasına, millî ve manevî değerlerine yürekten bağlı, şerefli, onurlu, cesur, çalışkan ve dünya için var olması gereken yüce bir milletiz. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar)

Sayın milletvekilleri, bugün İçişleri Bakanlığı teşkilatı, günün şartlarına adapte edilen idarî ve hukukî düzenlemeleri; eğitim ve kadrolaşma çalışmaları, teçhizatta modernleşmeye yönelik yatırım ve satın alma faaliyetleri ile, iç huzurun, millî birlik ve bütünlüğün koruyucusu ve teminatı olma yolunda önemli gelişmeler sağlamıştır.

Sözlerime son verirken, İçişleri Bakanlığı bütçesinin memlekete ve millete hayırlı olmasını diler, sizleri tekrar saygı ile selamlarım. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Sezai Pekuslu; buyurunuz efendim.

ANAP GRUBU ADINA MEHMET SEZAİ PEKUSLU (Ankara) — Sayın Başkan, yüce Meclisin değerli milletvekilleri, grubum adına, İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşlerimizin bir kısmını açıklamak üzere huzurlarınızdayım.

Esas konuşmama geçmeden önce, bizden evvel konuşan sayın muhalefet sözcülerinin konuşmalarının hatırlattığı birkaç hususu gözden geçirmeme müsaade ediniz.

Değerli konuşmacılar, bütün konuşmalarını insan hak ve hürriyetleri ile demokrasiye dayandırmışlardır. İnsan hak ve özgürlükleri ile demokrasi konusunda grubumuzun hassas görüşü ortadadır. Hiçbir zaman, temel hak ve hürriyetlerin çiğnenmesi ve demokrasiye halel gelmesi hususunda müsamahalı davranmadık. Yanlış anlamadıysam, değerli konuşmacılardan birisi, «İşkenceleri kaldıran, demokrasi yollarını açan yasaları çıkaralım» temennilerinde bulundu.

Çok şükür ki, Türkiye'de, işkenceler kalkmış ve demokrasinin yolları açılmış değil; demokrasi gerçekleşmiştir.

12 Eylül'den önce, malumunuz, vatan ve millet düşmanları, Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin olmadığı iddiasında bulunuyorlardı. Halbuki, bu temel hak ve özgürlükleri yıkmak için ellerinden gelen her şeyi sonuna kadar kullanmışlar ve başkalarının hak ve özgürlüklerine müdahale ederek halel getirmişlerdir. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar)

Hak ve özgürlüklerin en kutsal olanı, yaşama hakkıdır. Bu hak olmazsa, ifade buyurdukları diğer hiçbir hakkın kullanılması mümkün değildir. İnsanların yaşama hakkına ne türlü saldırıldığı ve 12 Eylül öncesinde, memlekette ne tür gerçeklerin yaşandığı hepimizin malumudur.

Yurt dışına kaçabilme imkânını bulmuş olan bu vatan ve millet düşmanları, Türkiye'de demokrasinin olmadığı, Türkiye'de işkencelerin olduğu imajını büyük propagandalarla vermiş, Batının hassas olduğu bu mevzuda, onun aklını çelmeyi bir nebze başarabilmişlerdir. Dışarıdaki işbirlikçileriyle bir olarak, buradaki yöneticilerin kafalarına bir müphemiyet sokmuşlardır. Dünyanın her yerinde olagelen münferit olayları, sanki Türkiye'de işkence varmış gibi izaha kalkmak ve o şekilde sergilemeyi, vatanseverliğinden şüphe etmediğimiz arkadaşlarımıza yakıştıramıyoruz. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Batılı 5 ülkeye güvence verme konusu da, bu propagandaların o ülkelerde ne derece başarıya ulaşmış olduğunun bir örneğidir. Hal böyleyken, meselelerin üzerine bu şekilde gitmek, aslı esası olmayan bir hususu Meclis kürsüsüne getirmek, zannediyorum ki, yanlış bir harekettir.

Türkiye'de, egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu, bir yüce Meclisin bulunduğu, hür basının, bağımsız mahkemelerin olduğu hepinizin malumudur. Her yol açıktır, buraya da getirilir; ama bunlar, ulu orta varmış gibi söylenirse, elbette o zaman devletimiz zarar görür.

Değerli arkadaşlarım, biz Anavatan Partisi olarak, insan hak ve özgürlüklerine sıkı sıkıya bağlıyız, demokrasinin savunucusuyuz, işkence iddialarının üzerine de, hiç kimsenin şüphesi olmasın ki, en ince ayrıntılarına kadar gideriz.

Değerli milletvekilleri, İçişleri Bakanlığı, Türk kamu yönetimi içinde önemli görevler ifa eder. Bunların başında halkın rahat ve huzuru, güvenlik ve mutluluğu gelir. Gerek taşra idaresi ve gerekse mahallî idareler açısından bu görevlerin yerine getirilebilmesi için çok yönlü tedbirlerin alınması zorunludur.

Halka kamu hizmetlerinin daha iyi bir şekilde götürülmesine yardımcı olacak temel kanunî ve idarî düzenlemelerin yapılması ve uygulanması; idarî vesayet makamı olarak mahallî idarelerin geliştirilmesine yön verici düzenlemelerin yapılmasına bağlıdır. Kamu idaresinin görevlerini, süratli, kaliteli, ahenk içinde ve ekonomik bir biçimde yerine getirememesi, günlük kamu hizmetlerinin aksamasına sebep olmakta ve bu durum da vatandaş üzerinde çok olumsuz etki meydana getirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti idaresi, imparatorluktan devir aldığı düzeni, aradan geçen sürede çok defa rastgele düzeltme ve değiştirmelerle yetinmiştir. Kültürel değişme, teknolojik yenilik ve modernizasyon, sosyal değişmelerin bir faktörüdür. Çağımız devletinin gitgide artan idarî yükünün, geçmiş zamanların köhnemiş mekanizmasıyla yürütülemeyeceği de açıktır. Kamu idaresi teşkilatının bir amaç değil, hizmetlerin işleyip ve verimi artırmaya matuf bir araç olduğu kabul edilmelidir. Bakanlığımızda bu görüşlerin ışığı altında çalışmalar sürdürülmektedir.

Teşkilatın süratli ve etkili çalışması için gerekli olan taşıt, makine, teçhizat, silah, mühimmat, muhabere cihazları çok yetersiz olup, bunların tedariki yönüne kısa zamanda süratle gidilmeli ve her türlü modernizasyon hareketine ağırlık verilmelidir. Bütün bu hedeflere ulaşılması, bakanlığın ve bağlı kuruluşlarının teşkilat, personel, araç, gereç ve hizmet alanlarında en iyi şekilde güçlendirilmesi ve düzenlenmesine bağlı bulunmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğünce, personelin eğitimine büyük bir önem verilmesinden dolayı burada memnuniyetimizi ifade etmek isteriz. Bu genel müdürlükçe yoğun bir eğitim faaliyeti başlatılmıştır. Bu cümleden olmak üzere, Ankara'daki polis kolejine ilaveten, Afyon ve İzmir'de polis koleji açılmış, polis enstitüsü, polis akademisi statüsüne kavuşturularak eğitimde olumlu bir adım atılmıştır. Polis okullarına, bundan böyle ortaokul mezunu yerine, lise mezunu ve iki yıllık yüksekokul mezunlarının alımına başlanmıştır.

İl emniyet müdürleriyle şube müdürleri ve diğer personel için gerek merkezde, gerekse bölgelerde seminer ve toplantılar gerçekleştirilmiş, tekamül, uzmanlık ve uygulamalı eğitimler düzenlenerek, toplam

61 127 personelin eğitimleri sağlanmıştır. Bu tür eğitim çalışmalarının daha da kapsamlı bir şekilde devamını dilemekteyiz.

Bu tür eğitim çalışmalarının yanı sıra, halkın rahatı, huzuru ve güvenliği için çalışan güvenlik teşkilat mensuplarının her türlü özlük sorunlarının çözülmesini, mesai limitlerinin artırılmasını, konut ve lojman konularına ağırlık verilmesini ve mesleğin bu bakımlardan daha özendirici hale getirilmesini dilemekteyiz.

Bu arada Jandarma Genel Komutanlığınca da, takdirle kaydettiğimiz çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmaların bir kısmını değerli arkadaşımız anlattılar; bizim buna ilave edeceğimiz, eğitim konusuna daha fazla ağırlık verilmesi hususudur; tabiî burada muharip eğitimini kastediyorum.

Mütecavizin tanınması, buna karşılık alınacak mukabele tedbirlerini yerine getirebilecek, fizikî kabiliyette, iyi bir atıcı ve gece karanlığında her türlü harekâtı başlatabilecek nitelikte birliklerin yetiştirilmesine devam edilmelidir.

Sahil Güvenlik Komutanlığınca da, olumlu çalışmalar yapılmaktadır. Bildiğiniz gibi, sahilleri en uzun ülkelerden biriyiz. Bunların korunması ve kollanması hususunda Sahil Güvenlik Komutanlığına büyük görevler düşmektedir; fakat bugüne kadar bu konularda herhangi bir aksama görülmemiş, ileriye yönelik planlamaları ve programları da, her türlü takdirimizin üzerindedir.

İçişleri Bakanlığınca yapılacak işlerden birisi de; il özel idarelerinin, belediye ve köy kanunu tasarılarıyla bu idarelerce verilecek hizmetlerin en verimli bir şekilde yerine getirilmesini sağlayacak düzenlemelerin kısa bir sürede yapılmasıdır; çünkü kanun, bugünün ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. Bu kanunun da, hazırlanıp, Başbakanlığa sunulduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Türkiye'de bir nüfus gerçeği vardır. Bu bakımdan, köy grup nüfus şefliklerinin kurulması çalışmaları hızlandırılmalıdır. Böylece kasaba ve köylerde meydana gelen nüfus olaylarının gerçekçi bir şekilde izlenmesi mümkün olabilecektir.

Bakanlığımızın gerçekleştirdiği olumlu çalışmalardan bir tanesi de, toplumumuzun temeli olan ailenin kurulmasında görülen aksaklıkları gideren ve evlenme işlemlerini formalitelerden arındıran Evlendirme Yönetmeliğinin hazırlanarak yürürlüğe konulmuş olması ve bu konudaki aksaklıkların giderilmesidir.

Bugüne kadar belirli bir statüye bağlanmamış olan itfaiye konusunu düzenleme görev ve yetkisinin 3152 sayılı Kanunla bakanlığa verilmesi nedeniyle İtfaiye Teşkilatının Kuruluş, Görev ve Eğitim Denetim Esaslarına Dair Yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe sokulmuştur.

Kaymakamlığa, asayişi tesis ve takipte kolaylık sağlamak amacıyla 5 yıllık bir plan dahilinde üç türlü el, oto ve sabit telsiz verilmesi yolundaki çalışmaları da burada memnuniyetle kaydetmek isterim.

Planlı döneme geçilmesinden bugüne kadar yatırımların izlenmesi, koordinasyonu, görevlerini tek başına yürütmek durumunda kalan vali ve kaymakamlara yardımcı olmak üzere, müşavirlik yapacak olan planlama birimleri oluşturulmasına başlanmış ve önceden alınmış bulunan planlama müdürlüğü kadrolarına ilave olarak, bütün iller, bir kısım ilçelere yetecek sayıda planlama uzmanı ve büro personeli kadroları temin edilmiştir.

Çok yönlü görevleri bulunan vali ve kaymakamlarımızın, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda yer alan devir ve teftiş görevlerini bihakkın yerine getirmelerine, yani il ve ilçeler için sık sık geziler yapmalarına ve bu suretle dinamik bir idarenin meydana getirilmesinde hareketlilikleriyle örnek olmalarını gerekli kılmaktadır; ancak, çok hareketlilik isteyen bu hizmetin yerine getirilmesi, aynı günde hem makamında, hem de merkez dışında bir ya da birkaç yerde bulunabilmeyi gerektirdiğinden, bu özel durum için Harcırah Kanunu dışında, belli bir kanunî düzenleme getirilmesi de zorunlu görülmektedir. Bu konudaki başlatılan çalışmalara hız verilmesi arzumuzdur.

İçişleri Bakanlığını, bütün kurum ve personeliyle 1985 yılında yaptığı başarılı çalışmalarından dolayı tebrik eder, 1986 yılında da aynı başarıyı göstereceği inancı ile hepinize saygı ve sevgiler sunar, İçişleri Bakanlığı Bütçesinin vatanımıza ve milletimize hayırlı olmasını dilerim.

Saygılarımla. (ANAP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Burhan Cahit Gündüz, buyurun efendim.

ANAP GRUBU ADINA BURHAN CAHİT GÜNDÜZ (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; grubum adına sözlerime başlarken, yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Dr. Gustave La Bon diyor ki «Tarihe bakınız, uğradıkları felaketlere bir daha muhatap olmamış milletler, bu saadetlerini, hafıza-

larını daima taze ve canlı muhafaza edebilmelerine borçludurlar.»

Hatalar da, iyi ve müspet hareketler de hafızada yer ettiği zaman, yanlışlığa devam, değişmez kader olmaktan çıkar. Onun içindir ki, büyük milletler tarihî hafızaya sahiptirler.

İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarınca yerine getirilen görevler arasında önemli bir yer işgal eden kamu düzeninin, vatandaşın can ve mal güvenliğinin sağlanmasının, sınır ve kıyı emniyetinin ve karasularımızın korunmasının lâyıkıyla yerine getirilmesinin; bu bakanlığın, gerek teşkilat, gerekse personel, araç, gereç ve hizmet alanlarında güçlendirilmesine bağlı bulunduğu hususunda, muhalefetiyle, iktidarıyla tam bir mutabakat içinde bulunduğumuzu tekrar ederken; huzur ve güvenlik konusunda yüce Meclisin birlik ve bütünlük içerisinde olduğuna içtenlikle inanıyorum.

Değerli milletvekilleri, bilindiği gibi, mülkî idarî sistemimiz, yukarıda önemini belirttiğimiz hizmetlerin yerine getirilebilmesi bakımından, her zaman etkili olmuş ve gerekli yetki ve imkânlarla teçhiz edildiği zaman, bu etkisini çok üstün düzeylere çıkarabileceğini kanıtlamış bir sistemdir. Ancak, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun getirmiş olduğu sistemden zaman içinde görülen sapmalar, mülkî idare amirlerinin yetkilerini sınırlamaya yönelik düzenlemeler, maalesef bu etkinliğin zaman zaman azalmasına ve bunun bir sonucu olarak da, mülkî idare amirlerinin yetkilerinin tartışılmasına ortam hazırlamıştır. Kanaatimizce, etkin ve verimli çalışan bir yönetim mekanizmasının oluşturulması ve böylece, halkımıza en iyi şekilde hizmet götürmek durumunda olan kamu kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması, onların çalışmalarının gözetimi, denetimi ve yönlendirilmesi; kamu kaynaklarının en etkin bir şekilde kullanılabilmesi, mülkî idare çevrelerinde huzur ve güvenin bihakkın sağlanması, mülkî idare amirlerinin fonksiyonlarını yerine getirmede, tereddütlere yer vermeyen yetkilerle donatılmasına bağlı bulunmaktadır. Bundan dolayı, taşrada devlet ve hükümetimizin temsilcisi durumunda bulunan mülkî idarî amirlerinin görev ve yetkilerinin, bugünün ve yarının ihtiyaçları da göz önünde tutularak düzenlenmesi gerektiğine inanıyor ve İçişleri Bakanlığından da bunu bekliyoruz. İl İdaresi Kanunumuz, bu amaçla yeniden gözden geçirilmelidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; idarede verimli ve süratli bir hizmetin temel şartı, nitelikli personelin yanı sıra, araç ve gereç bakımından da idarenin gerekli ve yeterli imkânlara sahip kılınmasıdır. Özellikle emniyet ve asayişe yönelik konularda bu hususun ne kadar önem taşıdığı yüksek malumlarıdır. Bu nedenle, İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının araç, gereç ve teçhizat yönünden güçlendirilmesine, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da devam edilmesi, özellikle sıkıyönetimin tamamen kalktıktan sonra anarşi ve terörle mücadelenin başarılı bir şekilde yürütülmesi açısından, zorunlu görülmektedir. Söylemeliyim ki, vatandaşın huzur ve güvenliğinin maliyeti söz konusu olamaz. Bunun sağlanması için ne gerekiyorsa, tereddütsüz yerine getirilmelidir. İçişleri Bakanlığını bunun idraki içinde gördük; bu anlayış da tavizsiz yürütülmelidir.

Değerli milletvekilleri, yurdumuz 12 Eylül harekâtını doğuran bir ortamdan bugünlere gelmiştir. Bütün dünyada anarşi ve terörde bir tırmanış gözlenirken, ülkemizde huzurlu ve güvenli bir ortam içinde bulunmamız son derece sevindiricidir. Burada polisiyle, jandarmasıyla, sahil güvenlik ve merkez teşkilatıyla İçişleri Bakanlığının, kararlı ve gayretli çalışmalarının rolü büyüktür. Bu sebeple bakanlık teşkilatına huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biraz önce burada konuşma yapan Sayın Canver, emniyet teşkilatımızda yapıldığı iddia edilen işkence olaylarını dile getirdi. Gerçek olmamasını temenni ettiğimiz, hukuk ve insanlık dışı; insanın insana zulmü olarak kabul ettiğimiz işkence olaylarını nefretle kınıyor ve lanetliyoruz. (ANAP sıralarından alkışlar).

Bana tahsis edilen bu kısa zaman içinde yapmaya çalıştığım açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, ülkemizin temel ve hayatî hizmetlerini yerine getirmekle mükellef bir bakanlığın sorunlarını görüşmekteyiz. Bakanlık bünyesinde, bu sorunların üstesinden gelmesi yönünde, yoğun ve istikrarlı çalışmalar yapılmakta olduğunu görmek, bizleri mutlu kılmıştır.

Bu çalışmalarından dolayı ilgilileri kutluyor; bundan böyle de çalışmaların aynı heyecanla sürdürülmesini diliyorum. Bakanlık bütçesinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını diliyor, hepinize engin saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Gündüz.

Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubu adına Sayın Namık Kemal Şentürk; buyurun. (MDP sıralarından alkışlar)

MDP GRUBU ADINA NAMIK KEMAL ŞENTÜRK (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; görüşülmeye başlanan İçişleri Bakanlığı ve bu

bakanlığa bağlı kuruluşların 1986 Malî Yılı Bütçe Kanunu dolayısıyla Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubunun görüşlerini, düşüncelerini arz etmek üzere huzurunuzdayım. Sözlerime başlamadan yüce heyetinizi şahsım ve grubum adına saygıyla selamlarım. (MDP sıralarından alkışlar)

Değerli üyeler, 3152 sayılı Kanunla, bir bakıma yeniden düzenlenen İçişleri Bakanlığı, bilindiği ve hatırlanacağı üzere evleviyetle, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, yurdun iç güvenliğini ve asayişini, kamu düzenini, Anayasamızda yazılı hak ve hürriyetleri, vatandaşın mal ve can güvenliğini korumak ve sağlamak; keza sınır ve kıyı emniyeti, karasularımızın korunması ve nihayet her türlü kaçakçılığın önlenmesi gibi fevkalade önemli ve ağır görevlerin yükümlüsü ve sorumlusudur.

Bu bakanlık, aynı zamanda, illerin genel idaresinden, mahallî idarelerimizin yönlendirilmesinden sorumlu olduğu kadar, nüfus ve vatandaşlık iş ve işlemlerinden, yurt sathında sivil savunma hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonu bakımından görev ve sorumluluğu bulunan bir bakanlıktır.

Bu büyük sorumluluğun idraki içerisinde, her birisinin önemi diğerinden farksız olan görevlerin ciddiyet, kararlılık ve bilhassa tarafsızlıkla yürütülmesini, bir bakıma anayasa düzeninin ve rejimin teminatı sayıyoruz. O sebeple, bakanlığın tasarruflarında, kararlarında, işlemlerinde en ufak bir dikkatsizlik veya ihmalin yeri ve sözü olmamasına inanıyoruz. Yine inanıyoruz ki, önemsiz gibi görünen işlem ve konularda da küçük dikkatsizlikler, bazen, ileride telafisi güç sonuçlar veya sorunlar doğurabilmektedir.

Bu inançladır ki, bakanlığın Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan 1986 yılı teknik bütçesinin genel yönetim ve destek hizmetleri bölümüne ait hizmet gerekçesinde, gözümüze çarpan ve baskı hatası olarak kabul edeyemeyeceğimiz bir dikkatsizliğe temas etmeden geçmek istemiyorum.

Bu metinde, hâlâ, yürürlükten kalkmış olan bir kanundan, 5917 sayılı Kanun uygulamalarından bahsedilmektedir. Bu metin, çok evvel tespit edilmiş olan birtakım genel prensiplerin yeniden tespit edilecekmiş havasını veren ifadelerle doldurulmuştur.

Yine aynı espri ve görüş içerisinde, İçişleri Bakanının seçimler sırasında, seçim bölgelerinde ve mahallerinde propaganda gezilerine katılmasını uygun bulmuyoruz. Yasal sakınca olmasa bile, sorumluluğunu taşıdığı bakanlığın üstlendiği büyük görevlerin, objektif tatbikatı gerektirmesi açısından sakıncaları aşikârdır.

Değerli milletvekilleri, İçişleri Bakanımız gerek Plan ve Bütçe Komisyonundaki açıklamalarında, gerek basında çıkan muhtelif beyanlarında; suçların azaldığını, bilhassa ideolojik ve asayişe müessir olaylarda artma olmadığını ifade etmektedirler. Sayın Başbakan bütçe konuşmasında, «1968'den bu yana terör en düşük düzeydedir; gerek ideolojik olaylarda, gerek asayişe müessir olaylarda artma yoktur» diye buyurdular. Anavatan Partisi Grubu adına biraz evvel ilk konuşmayı yapan değerli bir arkadaşımız da aynı ifadeleri kullandılar. Belki bir bakıma doğrudur.

Yani, resmî rakamlar bu beyanların yapılmasına müsait görülüyordur. Meseleye müessir bazı önemli faktörleri görmezlikten gelerek, konuyu hükümetin başarı çizgisi içerisinde gösterme yolunun seçilmesi isabetli değildir. Filvaki, henüz kendi tabiî seyir süreci içerisinde devam eden olayları, lehte propaganda malzemesi yapma yönündeki davranışlarını mahir bir anlayış bakımından, yadırgamıyoruz. Keşke gerçekler böyle olsa da, bu kabil olaylar tamamen ortadan kaldırılmış bulunsa ve sonucu canı gönülden hep beraber alkışlayabilsek... Ne var ki, konuyu aynı bakış açısından görüp değerlendirmek mümkün değildir. Zira, geçirdiğimiz ve içinde bulunduğumuz yılların, hâlâ, 12 Eylülün sağladığı ve yarattığı sıkıyönetim uygulamaları ile devam ettirilen huzur ve güven ortamının, henüz etkisini sürdürdüğü günler olduğunu unutmamak gerekir. Aksi halde arizî ve nispî sükûna bel bağlayarak ve olay miktarlarındaki geçici olmamasını temenni ettiğimiz azalmaya bakarak, ideolojik olayların asayişe müessir suç işlenmesinin ve diğer kanunsuz olayların üstesinden gelindiği yanılgısına düşülmemelidir. Nitekim, daha sonra temas edeceğimiz Güneydoğu olayları ve bazı büyük şehirlerimizde yeniden başgösteren silahlı gasp, adam kaçırma, banka soygunu gibi olaylar, maalesef bizi doğrular bir görüntü vermektedir.

Sayın milletvekilleri, kamu düzenini temin, kamu hizmetlerinin idamesini sağlamak, yasaların tam ve adil bir şekilde uygulanmasını mümkün kılmak, vatandaşın anayasal hak ve hürriyetlerini korumak şüphesiz ki, devletin anagörevidir. Gerek bu görevin ifasından, gerek ideolojik olayların tekrarlanmamasından, kanunsuz olayların süratle bertaraf edilmesinden, önleyici kolluk tedbirlerinin alınmasından - başka ve daha kısa ifade ile - kamu düzeni ve vatandaşın mal ve can güvenliğinin sağlanmasından sorumlu

olan iç güvenlik kuvvetlerimize düşen görevin önemi ve ağırlığı büyüktür. Hele, sıkıyönetim sonrası normal idarede, bu görev ve sorumluluk şüphesiz daha da artmış bulunmaktadır.

Bu kürsüden yaptığımız muhtelif konuşmalarda güvenlik kuvvetlerimizin, her yönden, sıkıyönetim sonrasına hazırlanması gerektiğini, bu maksatla gereken tedbirlerin alınmasında gecikilmemesini vurgulamış idik. Polis mevcudunun artırıldığını, araç, gereç ve diğer teknik malzeme yönünden takviye olunduğunu, eğitim seviyesinin yükseltilmesi için gayretler içerisine girişildiğini memnuniyetle müşahede ediyoruz. Ne var ki, bu çalışmaların lazım; fakat müessir görev yapmak için kâfi olmadığına da inanıyoruz. Kadroyu artırabilirsiniz ve bu maksatla, bir anda veya kademeli olarak hizmete alınacak binlerce polis adayını, gerekli genel ve meslekî eğitim verilmeden, birkaç aylık yönlendirme eğitimini müteakip, kadroya da atayabilirsiniz. Bu memurlar, gittiği yerde sayıca kabarıklık gösterecektir; ama o ölçüde fayda sağlayabilecek midir? Böylece, sayısı ölçüsünde beklenen sonucun alınması şüphelidir. Üstelik, eğitim noksanı, tecrübesizliğin verdiği birtakım davranışlar; gerek teşkilatı, gerekse bakanlığı müşkül durumlara sokabilir. Arızî ölçüler içerisinde dahi olsa, vatandaşa kötü muamele, bazılarının psikolojik baskı diye vasıflandırdığı davranışlar görülebilir. Burada hemen ifade edeyim ki, biz kesinlikle bu tarz davranışların; yani eziyetin, vatandaş hak ve hürriyetlerinin hodbehot çiğnenmesinin kesinlikle karşısındayız; ama bunun karşısında olunduğu kadar, bu mevzuu istismar konusu yapmanın da karşısındayız. (MDP sıralarından alkışlar)

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Şehitler de var, şehitler.

NAMIK KEMAL ŞENTÜRK (Devamla) — Diğer taraftan, sayın bakanın bir gazeteye verdiği beyanatta ifade ve itiraf eylediği, «Bazı şeylerin çözümü fizikî kuvvete, araç gerece de bağlı değildir. Bilhassa örgütsel faaliyetlerde, ne sayıca çokluğumuz, ne de araç gereç yönünden kuvvetli olmamız, bu işleri ortadan kaldırmaya yeterli değildir» beyanları doğru ve geçerlidir. O halde, sayın bakan, bu düşünce ve fikirlerinizi derhal etraflıca bir program dahilinde tatbike koyunuz ve başlattığınız çalışmaları hızlandırınız.

Sayın milletvekilleri, geçen yılki bütçe konuşmasında da ifade ettiğim ve tekrarında zaruret gördüğüm husus şudur : Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, hür demokratik parlamenter düzeni yıkmayı hedef alan her türlü şiddet olaylarının, anarşinin, hortlamaması için bilhassa dış tahrikleri güçlendirecek, besleyecek, taraftar bulmasını kolaylaştıracak vasatın gelişmesine fırsat vermemek icap eder. (ANAP ve MDP sıralarından alkışlar)

Bu vadide, siyasî, sosyal ve ekonomik sorunları ağırlaştırıcı değil; çözüme kavuşturucu, toplumda huzursuzluk ve hoşnutsuzluk yaratan etkenleri giderici, devlete, güvenlik güçlerine güven duygusunu artırıcı, geçerli, gerçekçi tedbirlerin mutlaka alınması lüzumunda ısrarlıyız.

Bu hususlarda, elbette yalnız Sayın İçişleri Bakanını ve bakanlığını sorumlu tutmak insaf ile bağdaşmaz. Ne var ki, yurdun iç politikası üzerinde değerlendirmeler yaparak, Bakanlar Kuruluna teklifler sunmakla yasal olarak yükümlü bulunan sayın bakanın, müşterek sorumluluk taşıdığı hükümet içerisinde ve üyesi olduğu Millî Güvenlik Kurulunda, bu istikamette ağırlığını hissettirmesini istiyor ve bekliyoruz.

Sayın Başbakanın ısrarlı beyanlarına rağmen, enflasyon maalesef frenlenememiştir. Vatandaş, âdeta enflasyon içinde, onunla beraber yaşanmaya zorlanmıştır. Her geçen gün artan hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısı, tahammül edilmez boyutlara ulaşmıştır. Enflasyonun toplumda yarattığı ve telafisi fevkalâde güç olan ahlakî çöküntü, had safhaya gelmiştir.

Rüşvet, kolaylık parası adı altında, maalesef, normal yaşamın bir parçası olmuştur. (SHP ve MDP sıralarından alkışlar). Başta fuhuş olmak üzere, genel ahlakı rencide eden olaylar artmıştır.

Bunlara ilaveten, geçim endişesiyle kırsal alanlardan şehirlere göç, işsizlik, düzensiz şehirleşme, sağlıksız yapılaşma, hızlı nüfus artışı gibi ciddî etkenler, suç işleme oranı üzerinde menfî tesir yapan ortamı hazırlayan önemli faktörlerdir. Buna, birde yürütülen ekonomi ve yanlış vergi politikasının yarattığı sosyal dengesizliği katarsanız; iç güvenlik teşkilatının, sadece, sayıca teknik malzeme, araç ve gereçle takviye edilmesinin güvenliği sağlamada başarı için kâfi olmadığını kabul etmek zorunda oluruz.

O halde, görev şartları bu derece ağırlaşan emniyet teşkilatı, esasen büyük ve ağır hizmetini başarıyla yürütmesi ve kendisine olan güvenini sarsmaması için ne yapmalıdır?

Mevcudunun ve fizikî gücünün teknik malzeme, silah, araç ve gereçlerinin artırılması yanında, bilhas-

sa genel kültür ve meslekî eğitim düzeyinin yükseltilmesi şarttır. Polisin normal gücünün, fizik kondisyonunun ve hareket kabiliyetinin yüksek tutulması, saygınlığının korunması, hele disiplininin sarsılmamasına azamî itina gösterilmelidir.

Tabiatıyla, toplumdaki zafiyet, o toplumun kurumlarına da yansıyacaktır. Nitekim, gazetelere intikal eden, yetkililerce de kabul olunan poliste rüşvet olayları, silahlı gasp, yetki dışı davranışlar ve kanunsuz muameleler gibi üzücü olayları, münferit olaylar olarak kabul etsek dahi, üzüntü ile müşahade ediyoruz. Tabiatıyla bu olayları asla camiaya teşmil etmiyoruz. Teşkilatın faziletli mensuplarının da, bu olaylardan müteessir olduğuna kaniyiz. Ne var ki, yine de toplumun gözünde, polisin saygınlığına ve ona duyulan güvene, disiplinine maalesef bir ölçüde de olsa olumsuz etki yaptığı muhakkaktır. Öyle ise, gerek personel alımı sırasındaki incelemelerde, gerek eğitimlerinde, gerekse teftiş ve denetim hizmetlerindeki kifayetsizlik behemehal giderilmeli, müessir çareler bulunarak müsamahasız tatbik olunmalıdır.

Diğer taraftan, polisin başarısında halkın kendisine duyacağı yakınlığın, sevgi ve saygının rolü inkâr edilmez. Ancak, bu sadece karakollarda düzenlenen huzur toplantıları ve çay sohbetleriyle de elde olunamaz. Asıl olan, polisin hizmette ve görev ifasında tarafsız ve âdil olması; Polis Vazife ve Selâhiyet Kanununun ağırlaştırılmış hükümlerinin tatbikatında anlayış göstermesi ve her halde kanunî davranışlar sergilemesiyle mümkündür. Toplumda, meşru olarak, şiddet kullanmanın inhisarına sahip bulunan emniyet teşkilatının, bilhassa tarafsızlığının zedelenmemesi, objektif sevk ve idare altında çalıştırılması gerektiğine olan inancımızı, altını çizerek tekrarlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, taşıdığı sorumluluk ve yüklendiği görevler bakımından, kamu yönetimi içerisinde özel önem taşıyan bir yere sahip Emniyet Genel Müdürlüğünün 1986 yılı bütçesine bakıyoruz; ancak, yukarıda saydığımız sorumlulukları karşısında maalesef kifayetli bulmuyoruz. 1985 yılına nazaran 1986 yılı bütçesinin toplam olarak yüzde 25 nispetinde bir artışla bağlandığı görülmektedir. Bu ödeneklerle, takdir buyurursunuz, artan fiyat hareketleri ve enflasyon tazyiki altında, değil güçlenme faaliyetleri, cari harcamalarının dahi karşılanamayacağı aşikârdır. Yakın geçmişte gördük ve yaşadık ki, yurtta huzur ve güven olmazsa ekonomi de ayakta duramaz. O halde, hiç olmazsa, yılı içerisinde bu teşkilatın güçlü çalışmalarını destekleyecek ek ödeneklerin sağlanması, her halde, yerinde olur kanısındayız.

Sayın üyeler, önemi sebebiyle, Güneydoğu olaylarına da kısaca değinmek istiyorum : Güneydoğu Anadolu bölgemizde ortaya çıkan ve dış mihrakların tahriki ile oluşan ve gelişen üzücü, üzücü olduğu kadar önemli hadiseler Silahlı Kuvvetlerimizin, jandarma ve polis güçlerimizin ve yöre halkının azmini, kararlı tutumunu karşısında bulmuştur. Ne var ki, bu vatan parçasındaki harekâtı, sadece Silahlı Kuvvetlerimiz ve iç güvenlik kuruluşlarımızın omuzlarına bırakmak değil, acil, isabetli çözümler getirilmek suretiyle huzurun tesisini zarurî görmekteyiz.

Filvaki, küçük, ama organize güç ve zümrelerin, ne kadar dış tahrikler olsa da, rejimi tehlikeye düşürmesi ihtimali söz konusu değildir, mümkün de değildir. (MDP sıralarından alkışlar). Kanımızca buradaki eksiklik, bunları bertaraf edecek, etkisiz hale getirecek savunma mekanizmalarının kurulmamasıdır. Nedir bunlar; şimdi onları yüce heyetinize arz etmek istiyorum. Grubumuzun görevlendirdiği 4 milletvekili arkadaşımızın bölgeyi dolaşarak, ilgililer, yetkililer ve mahallî halkla görüşerek, edindikleri intiba ve müşahedeleri kapsayan raporundan satırbaşları olarak arz edeyim :

Yörede yılların ihmali ve birikimi mevcuttur.

Sosyoekonomik yapıdaki dengesizlik ve zafiyet hemen görülmektedir.

Ekonomide canlılık yoktur.

Eğitim noksan, okuma yazma nispeti çok düşüktür.

Altyapı noksanlığı, kalkınmayı, üretimi ve ticarî entegrasyonu engellemektedir.

Yönetici, teknik eleman ve memur yetersiz, yeteneksiz ve bilhassa tecrübesizdir.

Yöre, cezalandırılacak personelin, âdeta sürgün yeri olarak telakki edilmektedir.

Hudut bölgelerinde, fizikî güvenlik sisteminin süratle ikmali gereklidir.

Radyo ve televizyon yayınları layıkıyla izlenememektedir.

Kopuk olan halk ve memur ilişkileri giderilmelidir.

Tespitler ana hatlarıyla bunlardır.

Değerli milletvekilleri, bu tespitler muvacehesinde bölgede öncelikli yörelerle ilgili teşvik edici bütün kararlardan da önce, bu birkaç ilde süratle ve mutlaka bilinçli şekilde harekete geçilmesi şarttır.

Bilhassa devlet otoritesinin güçlenmesi, vatandaşın devlete karşı mevcut olan bağlılık ve saygınlığının artırılması için, yörede görevlendirilecek, mülkî idare amirleri başta olmak üzere, tüm görevlilerin mutlaka tecrübeli, yetenekli arkadaşlardan seçilmesi gereklidir.

Memur - halk ilişkilerini - eğer basın doğru yazmış ise, Sayın Başbakanımızın birkaç gün evvel yaptığı basın toplantısında açıkladığı gibi «güleryüz programı» tanzim edilmeden evvel bir şekle bağlanmasında mutlak yarar vardır. Bu arada, bölgede yapılacak her türlü harekâtta ve alınacak güvenlik önlemleri sırasında halkın tedirgin edilmemesi, her halükârda Güneydoğu ve iç güvenlik konularında, hükümetin yüce Meclise gerekiyorsa bir gizli oturumda bilgi vermesi talebimizi ısrarla vurguluyoruz.

Bölgede cansiperane görev yapan tüm güvenlik güçlerimize şükranlarımızı sunuyor; vazife şehitlerine, canlarını kaybeden yöredeki vatandaşlarımıza Tanrı'dan rahmet diliyoruz.

Değerli milletvekilleri, güvenlik teşkilatının başarısında ve olayların vukuundan evvel gerekli tedbirlerin alınmasında önemli bir faktör; iyi, doğru ve süratli haber almadır. Bakanlık ile bu kuruluşlar arasında, mevcut haber alma hizmetleri bakımından sıkı bir işbirliği olmalıdır. Bu hizmette görevlendirilecek personelin çok dikkatli seçilmesi ve kendilerine verilen görevlerin ifasında icabeden usul ve şartlara mutlak riayet etmeleri ve vazife suiistimaline varan davranışlardan kaçınmaları, behemahal önlenmelidir.

Haber kaynakları iyi seçilmelidir; zira, doğru haber, doğru bilgi ve doğru değerlendirme çarkı iyi döndürülemez ise, müessir ve geçerli istihbaratın elde edilmesi mümkün olmaz.

Değerli arkadaşlarım, geçen yıl bütçe görüşmelerinde temas ettiğimiz güvenlik soruşturmaları hakkında, bakanlıkca bir «güvenlik soruşturma yönetmeliği» nin hazırlanarak Başbakanlığa gönderildiğini, soruşturmaların süratle sonuçlandırılması için tedbir alındığını sayın bakanın Plan ve Bütçe Komisyonundaki açıklamalarından öğrenmiş bulunuyoruz. Hazırlandığı söylenen bu yönetmelik, şayet, birkaç gün önce gazetelerde çıkan muhtevayı taşıyor ise, yürürlüğe girdiğinde mevcut uygulamadan daha da çok şikâyet ve sızlanmalara sebep olacak gibi göründüğüne, bilhassa dikkatlerinizi çekmek istiyorum.

Şimdi de Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında 2495 sayılı Kanundan söz etmek istiyorum. Hatırlanacağı üzere, millî ekonomiye veya devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kamuya veya özel kişilere ait kurum ve kuruluşların sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun yağma ve benzeri olaylara karşı, kuruluş bünyesinde, özel güvenlik teşkilatları kurdurulabilmektedir. Bu kanuna göre, özel güvenlik teşkilatı kurdurulan kuruluşlarda, güvenlik personeli istihdam edilmekte ve bunların büyük kısmına görev sırasında ateşli silah da verilmektedir. Bu kabil personelin eğitim sorumluluğu İçişleri Bakanlığına ait olup; keza, denetim görevi de bakanlık ve valilere verilmiştir. Bunların genel eğitim planı bakanlıkça hazırlanmakta olup, genel eğitimin uygulama sorumluları valiler, il emniyet müdürleri ve jandarma alay komutanlarıdır. Özel eğitimleri ise, valiliklerce yapılır.

Özel güvenlik teşkilatlarının kurulmasını, yaygın olarak özel ve resmî bankalarda görmekteyiz. Şimdi, bu konuda öğrenmek istediklerimiz şunlardır: Özel kesimden mesela bankalarda mevcut güvenlik görevlilerinin adedi nedir?

Özel ve genel eğitimleri, istenen seviyede yapılabilmekte midir? Bilhassa atış talimleri, silah bilgisi, yakın boğuşma yetenekleri geliştirebilmiş midir? Bunlardan beklenen fayda sağlanabilmekte midir? Sayın bakanın bu hususlarda bizi aydınlatması yerinde olur sanıyorum.

Sayın milletvekilleri, yeni Trafik Kanununun tatbikatının nispeten olumlu etkisi görülmekle beraber, karayollarımızda, maalesef, trafik faciasının bütün hızı ile devam etmekte olduğunu, üzüntü ile müşahade etmekteyiz. Konunun, elbette, yalnız polis tedbirleriyle çözümlenemeyeceği aşikârdır. O halde, kazalara sebebiyet veren altyapı hizmetlerinin, teknik tedbirlerin süratle alınması, her derecedeki okullarda, müesseselerde, radyo ve televizyonda trafik eğitimine yer verilmesi hususunda hükümet daha aktif davranmalıdır. Hâlâ teknik trafik istasyonları yeteri kadar kurulamamıştır, şoför eğitim merkezleri faaliyete geçirilememiştir.

Diğer taraftan, peşin para cezası uygulamasının kaldırılması yerinde olmuştur; ama, tatbikatta bazı mahzurları da başgöstermiştir. Mesela, yabancı plakalı araçların işledikleri trafik kusur ve suçları sebebiyle düzenlenen ceza tutanaklarının uygulamaya konulması, fevkalade güç ve hatta bazen imkânsız hale gelmektedir. Bu önemli aksaklığa süratle çare bulunmalıdır. Ziyadesiyle teferruatlı olan ve bu se-

beple de doldurulması zaman alan ceza tutanaklarının pratik hale getirilmesi zarureti vardır. Her şeye rağmen, trafik kontrollerinin aralıksız, etkin şekilde sürdürülmesi ve bilhassa trafik polisinin davranış biçimi ve teknik bilgi yönünden devamlı eğitime ve kontrole tabi tutulması ihmal edilmemelidir.

Diğer önemli bir konu da, mevcudu 20 bini aşan ve özlük hakları bakımından memur statüsünde olan çarşı ve mahalle bekçileridir. Bunların karakol hizmetleri yerine, bölgelerinde gezici olarak aslî görevlerini sürdürmeleri sağlanmalıdır. Daha isabetli olarak, yardımcı zabıta kuvveti halinde dönüştürülmesi hakkındaki, geçen yıl bütçe görüşmelerinde yapmış olduğumuz teklifi tekrarlamakla yetiniyoruz.

Sayın milletvekilleri, konuşmamı, yurt sathının yüzde 92'sinin, karasularımızın da en problemli yüzde 60'ının emniyet ve asayişinden sorumlu bulunan, güçlü güvenlik kuvvetlerimizden olan, jandarmamıza getirmek istiyorum. Hemen belirtelim ki, komutanlığın 1986 yılı bütçesi ile tespit edilen ödenekler; 2803, 6815 ve diğer kanunlarla verilmiş olan ağır ve çeşitli görev sorumlulukları ve yaygın hizmet alanı ile mütenasip bulunmamakta, kifayetli görülmemektedir. Komutanlığın hizmette müesseriyet ve başarısını artırarak sürdürmesi için, sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi yanında, atış gücünün, hareket kabiliyetinin artırılması, süratli irtibat ve kullanma elastikiyet imkânlarının genişletilmesi, modernizasyonunun hızlandırılması behemahal temin edilmelidir. Eğitim programları gözden geçirilerek, mücadele ettiği veya etmek durumunda kalacağı, şer güçlerin uyguladıkları taktikleri geçersiz kılacak, daha üstün taktik kabiliyetlere eriştirilmeleri sağlanmalıdır. Bu meyanda görev ifasıyla ilgili davalarda avukatlık ücretlerinin idarece ödenmesi, görev şehitlerine Toplu Konut Fonundan öncelikle faizsiz kredi sağlanması gibi imkânlardan emniyet mensupları gibi, jandarma teşkilatı mensuplarının da yararlanmasına dair bütçe raporundaki tekliflere katıldığımızı, bu konuda getirilecek yasa değişikliklerini grup olarak destekleyeceğimizi yüce heyetinize arz ederim.

Öte yandan 2803 sayılı Kanunla, bir bakıma, vali ile jandarma arasındaki koparılmış olan hukukî bağ yeniden kurulmalıdır.

Bölgesindeki emniyet ve asayişin temininden ve kanunların uygulamasından sorumlu olan valinin, emrindeki jandarma personeline idarî sicil verememesi, doğrudan taltif ve tecziyede bulunamaması, yer değiştirme yapmamasının mahzurlarını takdirlerinize sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, karasularımızın 3 katına yaklaşan sahillerimiz ile Türkiye yüzölçümünün yaklaşık 1/6'sı kadar olan karasularımızda, 2692 sayılı kuruluş kanunuyla kendisine verilen her türlü güvenlik, koruma, denetleme gibi şümullü ve önemli hizmetleri, şimdilik kısıtlı imkânlarla da olsa, büyük bir görev şuuruyla yürütmekte olduğunu öğrendiğimiz Sahil Güvenlik Komutanlığının bu hizmetlerinden dolayı mutluluk duymaktayız. Talep ve temennimiz, komutanlığın bir an önce, kuruluşun gerektirdiği ihtiyaç ve noksanlarının, bilhassa güvenlik botlarının süratle temin ve ikmali ile, yasal görevlerini sağlıklı ve müessir bir şekilde yapma imkânına kavuşturulması temennimizdir.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, bilindiği gibi, mahallî idareler, il, belediye ve köy halkının mahallî ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, organları halk tarafından seçilmiş olan, demokrasinin temel müesseseleridir. Anayasamıza göre merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla bir idarî vesayet yetkisine sahiptir. Bu yetki, merkezî idare adına İçişleri Bakanlığına verilmiştir. Ayrıca taşrada bu yetkiyi devlet ve hükümet temsilcisi olan mülkî amirler kullanır.

Gerek Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı üzerinre, gerekse büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkındaki kanunla ilgili Meclis müzakereleri sırasında bu kürsüden yaptığımız konuşmalarda, ısrarla, mahallî idareler üzerindeki idarî vesayetin zaafa uğratılmamasını, yetkililerin de bunu, Anayasamızın 123 ve 127 nci maddelerindeki amaç istikametinde dikkatle, ciddiyetle kullanmalarını savunmuştuk. Zaman ve tatbikat bizi haklı çıkartmıştır. Bugün, bilhassa büyükşehir belediyeleri ve bu belediye hudutları içerisindeki belediyeler üzerinde, ne bakanlığın, ne de mülkî amirlerin ciddî ve müessir denetim ve gözetimi yoktur. Başka bir ifadeyle, idarî vesayet yetkilerinin kullanılması şöyle dursun, vatandaşın dilek ve şikâyetleri üzerinde dahi pek durulmamakta; teftiş mekanizması ise ağırdan işletilmektedir. Geniş malî imkânlara kavuşan belediyeler, bu kere de, bu imkânları plansız, programsız, isabetsiz şekilde kullanmaya başlamışlardır.

İmar Kanunu ile belediyelere devredilen imar planlarının düzenlenmesiyle ilgili yetkilerin ne kadar isabetsiz olduğunu ve bu yetkilerin ne şekilde kullanıldığını, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının bütçesi üzerinde dün grubumuz adına konuşan Sayın Haznedar etraflıca ve misalleriyle dile getirdi, ben tekrar etmeyeceğim. Yalnız, bu konuda ilave edeceğim husus şudur:

Yapılan bir tespite göre, halen 1 106 belediyemizin 800 küsurunda teknik eleman yoktur; 500 kadarında ise sanat okulu veya tekniker okulu mezunu eleman bulunmaktadır. Biz, halka en yakın hizmet veren belediyelerimizin, yetki ve malî kaynak bakımından güçlenmesine karşı değiliz; ne var ki, verilen bu imkânları isabetli şekilde değerlendirecek idarî ve teknik eleman noksanlıklarının da giderilmesi elzemdir. Nitekim, bugün İstanbul belediyelerinde dahi genişletilen yetkileri hakkıyla kullanacak yetişmiş eleman noksandır veya yoktur. O zaman ne oluyor; görevli zayıf olduğu için ya yetkilerini kullanamıyor veya gereksiz cesur oluyor; bu kere de suiistimal söylentileri rahatlıkla vasat bulabiliyor.

İçişleri Bakanlığının belediye başkanları için sürdürdüğü yönlendirme ve eğitim çalışmalarını memnuniyetle izliyoruz; fakat kâfi bulmuyoruz, Belediyelerimiz ve il özel idarelerimiz için gerekli muhasip, başkâtip ve benzeri meslek elemanlarının yetiştirilmesi için «mahallî idareler meslek okulu» veya «mahallî idareler personeli eğitim merkezi» açılmasına mutlak lüzum bulunduğuna dair görüşümüzü tekrarlıyoruz.

Nihayet, burada, «Mahallî idareler»den maksut sadece belediyeler olmadığını bir kere daha vurgulamak istiyorum. Zira, bugüne kadar hükümetimizin tatbikatı, daha ziyade, belediyelerimizi güçlendirmek yönünde olmuştur. Evet, söylenen bir laftır; mahallî idareler, bilhassa belediyeler, iktidarların aynalarıdır; ama onun yanında, asıl belediye hudutları dışında, kırsal alanda valilerin gözetim ve denetiminde çok yararlı, çok faydalı hizmetler vermekte olan, neredeyse asırlık ve ciddî bir müessese halinde bugüne kadar gelmiş ve fakat merkezî idarenin birçok hizmetleri üstlenmesi sebebiyle bugün neredeyse atıl hale dönüştürülmeye yüz tutmuş il özel idarelerinden de bahsetmek istiyorum. (MDP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, il özel idareleri artık kendilerinden beklenilen hizmetleri verecek ölçüler içerisinde yeniden güçlendirilmeli, yeniden şekillendirilmelidir. Bu anayasal kuruluşumuzun artık ataletten kurtarılması, gerek vatandaşlarımız, gerek devletimiz için çok yerinde olacaktır.

Nihayet, gelişen modern idare anlayışı, değişen şartlar ve ekonomik faaliyetler karşısında - yukarıdaki sözlerimle bağdaştırarak arz ediyorum - yetersiz durumda kalan mahallî idareler teşkilat kanunlarının yenilenmesi çalışmaları, artık parlamentoya intikal ettirilmelidir. Zira, yıllardır bu konu üzerinde çalışıldığını söylemek ve dinlemekten adeta usandık.

Sayın milletvekilleri, şimdi de bakanlığın diğer hizmetlerine dair görüş ve temennilerimizi, anahatlarıyla açıklamaya çalışacağım.

BAŞKAN — Sayın Şentürk, 10 dakikanız kalmıştır; diğer notlarınızı buna göre toparlamanızı rica ediyorum.

NAMIK KEMAL ŞENTÜRK (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, zamanında bitirmeye çalışacağım efendim.

Malumları olduğu üzere, Anayasamız merkezî idarenin kuruluşunda, il sistemini kabul etmiştir. Malumunuz, taşrada devleti ve hükümeti vali ve kaymakam temsil eder. Bu temsil sıfatının gereği olarak da, kendilerine geniş sorumluluklar ve bu sorumluluklarla mütenasip olmasa da yetkiler verilmiştir. Bölgelerinde huzur ve güveni sağlamaktan; yasaların eksiksiz uygulanmasından; hizmetlerin verimli, teşkilatın uyumlu çalışmasından mülkî idare amiri sorumludur. Ayrıca, mülkî amir, mahallî idareler üzerinde idarî vesayet yetkisine de sahiptir. Kısacası, vali, vilayetinde, merkezî idarenin tek otoritesidir. İl İdaresi Kanunu da, yetki genişliği esasına göre, bu otoritenin şekil ve şartlarını düzenlemiştir.

Tarihimiz boyunca vatandaş, devleti, devletin gücünü, devletin şefkatini, onun - yani valinin - şahsında görmüş ve bunu onun şahsında bulmaya alışmıştır. O halde, hükümetler vali atama ve yer değiştirme tasarruflarını, hizmet gerekli, yetenek ve benzeri gibi objektif esaslara ve haklı nedenlere dayandırmalıdırlar. Burada politik nedenler, politik eğilimler rol oynamamalı ve ağırlığını hissetirmemelidir.

Bakanlıkların ildeki kuruluşlarının valiye bağlı olması ve hatta il idare şube başkanlarının, ile atanmasından önce valinin mütalaasının sorulması kanunî zorunluluktur. Hal böyle olmasına rağmen, her nedense, bakanlıklar, taşra kuruluşlarını bunun dışında tutma gayretlerinden bir türlü kendilerini alamamışlardır. Bu hususta, Özal Hükümetinin de aynı görüşte olduğunu maalesef görmüş bulunuyoruz. Mesela, bir tanesini söylemek istiyorum. Yeni kurulan Köy

Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve bunun illerdeki teşkilatı bahse konu hususun en çarpıcı örneğidir. Tatbikattan misaller vermeye hiç lüzum görmüyorum; zira her değerli üye, seçim bölgesinde bunları görüyor, yaşıyor ve şikâyetleri dinliyor.

Değerli milletvekilleri, geçen yıl bütçe görüşmeleri sırasında ısrarla değindiğimiz, bir husus da mülkî idare amirlerine verilmeyen makam tazminatı konusu idi ve bugüne kadar maalesef olumlu bir gelişme müşahade edemedik. Bu tazminattan, asıl makam sahibi olan - ki, bir kaç gün evvel, grubumuz değerli sözcüsü, Sayın Bayazıt da buna etraflıca değindiler - mülkî idare amirlerinin mutlaka yararlandırılması sağlanılmalıdır. Eğer kendilerine verilmekte olan mülkî idare tazminatı bahane ediliyorsa, bilindiği gibi, bu tazminat makamla beraber yürür. Halbuki makam tazminatı makamdan ayrıldıktan, hatta emekli olduktan sonra da belli bir nispet üzerinden emekli maaşına intikal eder. İşte, bunun özelliği buradadır. Bu makam tazminatının mutlaka valilere de tanınmasını veya mülkî idare tazminatının da makam tazminatı hukukî statüsüne ifrağ edilmesi mutlaka gereklidir.

Vali ve kaymakamlara, bölgelerinde yaptıkları devir ve teftiş karşılığında yolluk ödenmesi yerine, hazırlandığını öğrendiğimiz, «Devir, Teftiş ve Yatırımları İzleme Ödeneği Verilmesine Dair Kanun Tasarısı»nı desteklediğimizi ifade ediyor ve kanunlaşmasının çabuklaştırılmasını bekliyoruz.

Merkez ilçeler kuruluşu ve ilçelerin mahallî hizmetlerinin ifasında; yatırımların izlenmesinde ve ekonomik hayatta aktif rol oynayacak hareket ve uygulamalarında elastikiyet kazanacak şekilde imkânlara kavuşturulması hakkında görüşlerimizde musirriz.

Sayın üyeler, kamu hizmeti yapmakta olan köy ve mahalle muhtarlarından bahsetmek istiyorum.

Bilindiği gibi, köy ve mahalle muhtarları, yasaya göre hizmetlerine karşılık her ay 100 göstergenin, her yıl Bütçe Kanunuyla tespit edilecek katsayısının çarpımıyla bulunacak miktar kadar ödenek almaktadırlar. Yani, bu hesaba göre, 1986 yılında muhtarlarımız ayda 5 600 Türk lirası gibi, çok büyük, önemli bir para alacaklardır!..

Gördükleri hizmetin önemi nedeniyle ve hele hele köy muhtarının köyde temsil yetkisinin de bulunduğu düşünülürse, bu kamu görevlilerinin, hiç olmazsa asgarî ücretten az olmamak üzere, aylık ödenek almaları en azından sosyal adaletin bir gereğidir.

Bu vadide, grup olarak, geçen yıl hazırlayıp taktim ettiğimiz bir kanun teklifi maalesef revaç görmedi. Yasal müddetin dolmasını takiben, aynı istikamette hazırladığımız bir kanun teklifini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına vereceğimizi de bilgilerinize sunarım.

Sayın üyeler, hâlâ bitirilemeyen, nüfus ve aile kütüklerinin yenilenmesinde, mümkün olan hızın verilerek, artık bir sonuç alınması zamanı geçmektedir. Merkezî nüfus idareleri sisteminin sonuçlandırılarak, tam anlamıyla işler hale getirilmesini beklemekteyiz.

Nüfus mevzuatına göre kurulması gereken köy grup şefliklerinin ne safhada olduğunu, ne miktar, hangi ölçülerde faaliyete geçirilebildiğini sayın bakandan öğrenmek istiyoruz. Keza, bugüne kadar kayıt dışı nüfusdan ne miktarının nüfus kütüklerine geçirildiğini ve bu konuda ne gibi önlemler alındığını da öğrenmek istemekteyiz.

Asayiş sorunu yaratan bir diğer konu da, il, ilçe, bucak, belediye ve köy sınırı ihtilaflarının çözümüdür. Bu konuda ne gibi önlemler alınmış olduğunu - zira, İçişleri Bakanlığının, yıllardır kangren haline gelmiş bir meselesidir - ve halen ne miktarda ihtilaflı hudut dosyası mevcut bulunduğunu da merak etmekteyiz.

Değerli arkadaşlar, sivil savunma hizmetleri açısından, 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununda değişiklik yapan kanun tasarısının Başbakanlığa gönderildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Sayın bakan, Plan ve Bütçe Komisyonundaki konuşmalarında, bu tasarı ile sivil savunma birliklerinde önemli yenilikler getirilmekte olduğunu beyan ettiler. Buna göre, 24 saat görevde hazır olarak, Silahlı Kuvvetlerimizdeki ihtiyaç fazlası yükümlülerden, sivil savunma birlikleri kurulmasının düşünüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu konuda beliren ciddî tereddütlerimiz vardır; izalesi için, sayın bakanın, konuya açıklık getirecek ek izahat vermesi çok yerinde olacaktır.

Sayın milletvekilleri, böylece, kamu yönetimi içerisinde görev ve sorumluluğu itibariyle önemli yer işgal eden İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının bütçesi üzerindeki izahlarıma son veriyorum. Bu vesileyle, 1986 yılı bütçesinin, İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarına, onların faziletli ve fedakâr mensuplarına, memleketimize, milletimize hayırlı olmasını diler, derin saygılarımı tazelerim.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Şentürk.

Şahsı adına, lehinde konuşmak üzere, Sayın Atilla Sın; buyurun efendim.

ATİLLA SIN (Muş) — Sayın Başkan, yüce Meclisin değerli üyeleri; sözlerime büyük Önder, Türkiye

Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün çok veciz ve emredici bir sözüyle başlamak istiyorum: «Komünizmi gördüğünüz yerde başını ezin.» (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

EDİP ÖZGENÇ (İçel) — Faşizmi de...

ATİLLA SIN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, malumları olduğu üzere, son yıllarda ülkemizi iç savaşın eşiğine getiren anarşi ve terör faaliyetleri tamamen denilebilecek kadar bastırılmış, ideolojik mihraklı rejim düşmanlarının cesaretleri kırılmış, terörle mücadelede büyük bir başarı sağlayan güvenlik kuvvetlerimiz, nifak mihraklarının büyük bir bölümünün yurt içindeki faaliyetlerine son vererek, müessiriyetlerini asgarî seviyeye indirmiş, bu suretle de devlet otoritesi yeniden tesis edilebilmiştir.

Cumhuriyet ve millî bütünlüğümüzü hedef alan yıkıcı faaliyetlere karşı, güvenlik kuvvetlerimizin canları pahasına verdikleri bu mücadele, yalnız anarşi ve terörle sınırlı kalmamış, güvenlik açısından büyük olumsuzluklar yaratan, sosyal yapıda tahribata yol açan, ülke ekonomisini sarsan silah ve diğer kaçakçılık suçlarında da başarı sağlamışlardır. Ancak, şurası unutulmamalıdır ki, terör ve anarşiyle mücadele konusunda alınan büyük mesafeye ve müspet sonuçlara rağmen, dış mihraklar ile içteki bazı siyasî örgütlemelerin destek ve teşvikinden cesaret bulan yıkıcı ve bölücü çevreler, ekonomik, sosyal sorunları istismar etmek suretiyle, halen, ülke bütünlüğümüze ve rejimimize karşı faaliyetlerini kesintisiz sürdürebilmek için, her türlü fırsat ve imkânı kullanmaktadırlar.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Hangi siyasî örgütler? ANAP mı?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — ANAP'ı kastediyor galiba.

BAŞKAN — Efendim, şimdi...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Müdahale etmeden dinliyorsunuz Sayın Başkan. «Siyasî örgüt» diyor; Meclis içinde 3 tane siyasî örgüt var; kimi kastediyor; ANAP'ı mı, bizi mi, MDP'yi mi?

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen; kimseyi kastetmiyor. Meclisteki siyasî örgütleri kastettiği takdirde, bendeniz sizden evvel müdahale ederim efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Meclisin dışında siyasî örgüt yoktur Sayın Başkan.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Doğru Yol Partisi geliyor.

BAŞKAN — Lütfen efendim, sükûnetle dinleyelim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Siz görevinizi yapın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ben görevimi yapıyorum efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Yapmıyorsunuz.

BAŞKAN — Yapıyorum efendim. Kimsenin diline kilit vuracak değilim.

Devam edin Sayın Sın.

ATİLLA SIN (Devamla) — Cumhuriyet ve millî bütünlüğümüzü hedef alan anarşi ve terör olaylarının, büyük ölçüde önlenmesinde üstün bir gayret ve görev anlayışı sergileyen güvenlik kuvvetlerimizin, bu sahada milletçe teşvik ve desteklenmesi gerekirken, malum mihrakların kışkırtmaları sebebiyle, rejimimiz ve güvenlik kuvvetleri mensuplarının yıpratılmasına, çeşitli isnat ve iftiralarla zan altında bırakılmasına çalışıldığı görülmektedir.

Değerli milletvekilleri, geçmiş dönemlerde, yurt dışındaki teşkilatlarla irtibatlı olarak, yıkıcı ve bölücü faaliyetlere tevessül eden ideolojik unsurların, millî birlik ve beraberliğimizi parçalamak, vatandaşlarımız arasına nifak sokmak, millî ve manevî değerlerimizi yok etmek amacıyla giriştikleri eylemler ve memleketimiz için yarattıkları tehlikeler, artık, herkes tarafından bilinen hususlardır.

Hal böyle iken, şiddet eylemlerine karşı alınan tedbirleri, can ve mal hürriyetine kasteden terörist çete mensuplarına karşı girişilen kanunî soruşturmaları ve yargılamalar neticesinde adlî mercilerce verilen hükümleri, insan hak ve hürriyetlerinin engellendiği şeklinde propaganda malzemesi yaparak, konuyu, ülkemiz aleyhinde bir kötüleme kampanyasına dönüştürmek isteyen çevrelerin iftiralarına hak verici mahiyetteki iddiaların, son günlerde, giderek artan bir oranda ortaya atılması, üzücü ve tehlikeli sonuçlara yol açabilecek bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öteden beri, Türkiye'yi kendi amaç ve menfaatleri doğrultusunda hareket eden bir ülke haline getirme çabası içinde olan bazı ülke ve unsurları, yurt içindeki iltisâklarıyla birlikte, yalan, düzmece, ve iftiralara dayalı işkence ve baskı iddialarını tekrarlamakta, uluslararası kuruluşlara müracaat ederek, Türkiye'de insan hak ve hürriyetlerine aykırı soruşturma teknik ve metotların kullanıldığını ileri sürmektedirler.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Meclis Başkanı da söylüyor.

ATİLLA SIN (Devamla) — Çoğu terörizmin müsebbibi durumunda olan iddia sahipleri, ortaya attıkları yalanları, memleketimizde huzur ve güvenin idamesi için büyük gayret sarfeden güvenlik kuvvetlerimizin çalışma şevkini kırmayı, hizmet yapamaz duruma getirmeyi ve konuya hassas olan bir kısım kamuoyunun tepkisini sağlamayı amaçlatan, insafsız ve kanlı şiddet eylemleri sırasında, müdafaasız halk kitlelerinin, hak ve hürriyetlerinin terör tarafından yok edildiği, çiğnendiği gerçeğini göz ardı ederek, Türkiye'de insan haklarının ihlal edildiğini ileri süren, memleketimiz aleyhinde emelleri bulunan ülke ve çevrelerin amaçlarına hizmet ederek alet olmaktadırlar.

Sayın milletvekilleri, yurt dışında, bu tür işkence ve baskı iddialarını ileri sürenlerin, geçmiş dönemlerde, ülkemizde şiddet olaylarına yol açan cinayet şebekeleri mensuplarına kucak açarak, onlara sığınma ve barınma imkânı tanıyan ülkelerdeki kurum ve şahısların olması dikkat çekici bir hususdur. Bu itibarla, özellikle seçimleri müteakip, parlamentonun tesisi ile birlikte, yoğunlaşan, gittikçe şiddetlenen ve sistemli bir şekilde sürdürülen bu iddiaların, terörizme karşı mücadele eden güvenlik kuvvetlerimizi hedef almalarındaki maksat da kendiliğinden ortaya çıkmaktalır.

Bu konuda önemle vurgulamak istediğimiz husus şudur ki, hükümetimiz söz konusu işkence iddiaları üzerinde hassasiyetle durmakta ve isnatla ilgili olarak adlî makamlarca ciddî ve ayrıntılı tahkikatların yapılması cihetine gidilmektedir. Bugüne kadar, gerek şikâyet ve gerekse yapılan isnatlar neticesinde doğru olduğu tespit edilen olayların üzerine süratle gidilmiş ve müsebbipleri hakkında adlî ve idarî tahkikatlara geçilerek, suçları sabit görülenler adlî ve idarî cezalara çarptırılmışlardır.

Değerli milletvekilleri, işkence ve baskı uygulamaları gerçek boyutlarıyla ele alındığında, belirli mihraklarca kasıtlı olarak yayılan şayiaların aksine, mevcut az sayıdaki vakanın organize ve sistemli bir uygulama teşkil etmediği, münferit olaylardan ibaret olduğu ve pek çoğunda kasıt unsuru dışında meydana geldiği ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Demokrasiyle idare edilen ve hukuk devleti esaslarının uygulandığı her ülkede olduğu gibi, memleketimizde de meri mevzuatımıza ve nizamlarımıza aykırı hiçbir davranış ve uygulamaya müsaade edilmemiştir ve edilmeyecektir.

Türkiye'de terör ile mücadelenin, teröristlerin kullandığı şiddet ve cebir metotlarını kullanarak yapılamayacağı açık ve kesin olarak belirtildiği halde, ısrarla işkence olaylarının mevcudiyetini iddia eden çevreler bulunmaktadır. Bunların gerçek amacı bu vesileyle rejimimiz ve devletimiz konusunda şüpheler yaratmak, kamu görevlilerimizi baskı ve zan altında tutarak görev yapamaz hale getirmek ve doğabilecek ilk fırsatta anarşi ve terörün yeniden ortaya çıkmasını sağlamaktır.

Türkiye'nin geçmişteki olaylardan edindiği tecrübeler, hükümetlerin terörizm karşısında gerekli tedbirleri almayarak, zayıf ve aciz duruma düşmesinin halk kitlelerinde kargaşalığa ve dehşete yol açtığı; devlet otoritesine olan güven ve saygıyı sarstığı; kamu görevlilerini yıprattığı; bütün bunların da bizatihi teröristlerin arzuladığı sonuçlara yol açtığı görülmüştür.

Hükümetimizin, demokratik hak ve hürriyetleri zedelemeden, güvenlik kuvvetlerimizin terörizme karşı devlet otoritesini sağlayacak ve devam ettirecek etkili bir araç olarak kullanmaya azamî gayret ve itinayı göstermektedir. Hükümetimizin bu uygulamasını Anavatan Partisi Meclis Grubu desteklemekte ve takdir etmektedir.

Sayın milletvekilleri, terör olaylarının asgarî seviyeye indirilmesine, üstün gayrette görülen asil Türk polisi teşkilatının demokratik rejimimizin idamesinde üzerine düşen büyük görevi gereğince ifa edilebilmesini sağlamak amacıyla eğitim seviyesiyle teknik imkânlarının emsalleri nispetinde daha ileri duruma getirilmesi çalışmalarını takdirle karşılamaktayım.

Son yıllarda millî bağımsızlığımız ve ülke bütünlüğümüz ile rejimimiz üzerinde dış güçlerin amaçları yönünden de onların destek ve teşvikiyle oynanmak istenilen oyunlar güvenlik kuvvetlerimizin cansiperane gayretleri ve milletimizin sağduyusu sayesinde meşum emellerine ulaşmadan önlenmiş bulunmaktadır. Buna rağmen, ülkemize yönelen tehlikeler bitmiş değildir. Son günlerde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde başlatılan, başlatılmak istenen terör faaliyetleri ve dış mihraklar bu bölgede yaşayan vatandaşlarımızın üzerinde yoğun propaganda faaliyetlerini bir avuç bölücü eşkiyayı kullanmak suretiyle eylem alanına intikal ettirmek istemektedirler.

Komünizm ve Ermeni terör çetelerinin isnat ve iftiralarıyla da paralellik içinde görülen bölücü teröristlerin güney komşularımızla olan sınırlarımızdaki sızmalardan da anlaşılacağı üzere, bu teröristler de sınırlarımıza yakın komşu ülke topraklarında ba-

rınma, eğitim, ikmal imkânlarını sağlamakta, Ermeni ve diğer yıkıcı mihraklardan destek ve teşvik görmektedirler.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde güvenlik kuvvetlerimizin seri ve başarılı operasyonları sonucunda teröristlerin çok kısıtlı bir alanda savunmasız vatandaşlarımıza karşı yönelttikleri saldırıların da önleneceğine ve şer unsurların faaliyetlerine müsaade edilmeyeceğine olan inancımı tekrarlamak isterim.

Bu itibarla, şiddet eylemlerinin büyük ve tehlikeli boyutlara ulaştığı, teröristlerin insan hayatını, toplumun huzur ve güvenliğini, devletin bekâsını ciddî şekilde tehlikeye düşürdüğü hallerde, hükümetlerin bazı kısıtlayıcı tedbirlere başvurabilecekleri haklı gerçeğinden hareketle, ülkemizde terörizme karşı olan yasal tedbirlerle, güvenlik kuvvetlerimizin çalışmalarının desteklenmesi gerektiğini belirtir, güvenlik kuvvetlerimizin kendisine tevdi edilen görevleri şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da istenilen ve beklenen seviyede yerine getireceklerine ve başarılı olacaklarına inandığımı bir kere daha ifade ederim.

BAŞKAN — Sayın Sın, süreniz dolmuştur. Görüyorum ki birkaç sayfanız daha var. Son sayfaya atlayarak, konuyu bitirmenizi rica ediyorum.

ATİLLA SIN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, hükümetimiz, rejim düşmanlarının her fırsat ve imkânı kullanarak yaratmaya çalıştığı, polisimizin yıllardan beri ihmal edilmiş sorunlarını çözerek, canları pahasına kararlı ve inançlı şekilde görev yapabilmesini sağlamıştır. Polisimizin yıllarca ihmal edilen eğitim, teşkilatlanma, donatım ve sosyal sorunları, geleceğe cevap verebilecek şekilde çözümlenmiştir. Teşkilatın en az Batı ülkeleri seviyesinde uzmanlaşması yönündeki bu çabaları takdirle karşıladığımızı bir kere daha ifade ederim.

BAŞKAN — Son kısma geçin.

ATİLLA SIN (Devamla) — Oldu efendim.

Değerli milletvekilleri, polisimiz, Ulu Önder Atatürk'ün emanet etmiş olduğu vatan topraklarını, milletinin desteğini de alarak, toplumun ruhu milletin bütün fertlerini kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan millî birlik ve beraberlik içerisinde, daima yücelmeyi amaçlayan, Türk Milletinin bölünmezliğinden hız ve ilham alarak, fert ve toplumun huzur ve sükûnunu mümkün kılacak, demokratik hukuk devletini hukuku ve sosyal temelleri korumayı, bunun için de kendisine verilen görevi, eksiksiz olarak yerine getirmeyi amaç edinmiştir.

Hükümetin, güvenlik teşkilatımızın eğitim, donatım, özlük hakları ve sosyal sorunları konusunda kat'ettiği mesafeyle yetinmeyerek, asgarî Batı ülkeleri seviyesine ulaşmak amacıyla, yapmış olduğu çalışmalara süreklilik kazandırarak, başarılarının devam etmesini diliyorum.

Sayın milletvekilleri, sözlerimi şöyle bitirmek istiyorum : Misakı millî sınırlarına bağlı ve inanmış, kenetlenmiş, büyük Türk Milletini yıkmaya hiçbir güç yetmeyecektir.

Saygılarımla. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Aydemir, buyurun.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Sayın Başkan, sayın konuşmacı, işkenceyi eleştirenleri ağır biçimde itham etmiştir.

BAŞKAN — Efendim, Meclisimizde.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Müsaade buyurun efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Aydemir.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Grubumuz adına konuşma yapan arkadaşımız da işkenceyi, bu insanlık dışı suçu gerçekten eleştirmişler ve bu konuda görüşmeler yapmışlardır. Lütfen tutanakları inceleyin, gerekli işlem yapılsın, talebimiz bundan ibarettir.

BAŞKAN — Efendim, ben konuşmayı dikkatle dinledim. Arkadaşımız, bugüne kadar İçişleri Bakanlığı bütçesinde konuşan arakadaşlarımızı incitecek, onların maksatlı harekette bulunduğunu ifade edecek beyanda bulunmamıştır, maksatlı hareket etmemiştir.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Lütfen inceleyin efendim. İncitici cümleler var; tutanakları getirtip inceleyin.

BAŞKAN — Yalnız, «Polis teşkilatını zaafa uğratacak maksatlı çevrelerin bulunduğunu» ifade etmiştir.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — «Siyasî örgüt» dedi.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Tutanakları getirtin efendim. (SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Bu itibarla grubunuzu itham eden bir söz söylememiştir. Buna rağmen Sayın Atilla Sın'dan soruyorum.

Sayın Atilla Sın...

ATİLLA SIN (Muş) — Buyurun efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Siz de siyasî örgütsünüz, sizi de koruyoruz.

BAŞKAN — Sayın Atilla Sın, burada, polis teşkilatını yıpratmakla ilgili bahsetmek istediğiniz siyasî çevrelerden..

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — «Siyasî örgüt» dedi, siyasî çevre değil. Çünkü, siyasî örgütle, siyasî çevre birbirinden farklıdır. Siyasî örgüt siyasî partidir; siyasî çevre başkadır.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim... (SHP sıralarından gürültüler)

Meclisteki, bugünkü konuşan arkadaşları istihdaf ettiniz mi, yoksa genel anlamda mı söylediniz?

ATİLLA SIN (Muş) — Sayın Başkanım, konuşmam genel anlamdadır. Türk Parlamentosunda bulunan bütün milletvekilleri haysiyetli ve şereflidir; bunun dışında bir şey söylemedim. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Hüseyin Aydemir, buyurun efendim. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Aydemir, süreniz 10 dakikadır.

HÜSEYİN AYDEMİR (İzmir) — Sayın Başkanım, yüce Meclisimizin pek muhterem üyeleri; tam manası ile hür ve demokratik bir rejimin tamamen yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda büyük bir payı ve sorumluluğu bulunan bir bakanlık bütçesini, burada, bu büyük boyutlardaki sorumluluğun bilinci içinde değerlendiriyor ve müzakere ediyoruz. Bakanlık bütçesi üzerindeki şahsî görüşlerimi ve önerilerimi bana ayrılan 10 dakikalık az bir zaman içerisinde, kısaca ana hatlarıyla arz ederek, yüce Meclisin dikkatini belirli birkaç konuya çekmek istiyorum. Bu vesile ile yüce heyetinizi en derin hürmetlerimle selamlarım. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler, mahallî idareler İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Onların idarî vesayet yetkisine, prensiplerine, ilkelerine uygun olarak yönlendirilmesi, bakanlığın sorumluluğu içerisindedir. Taşra idaresinde, merkezin amiri ve icra mevkiinde bulunan vali ve kaymakamlar İçişleri Bakanlığına bağlıdır ve bu bakanlık tarafından yönlendirilmektedir.

Bunun yanında, can ve mal güvenliğimizi koruyan, kurtaran, temel hak ve hürriyetlerimizi sağlayan, toplumun huzur ve mutluluğu için çalışan jandarma ve polis gibi zabıta kuvvetlerimiz de yine bu bakanlığa bağlıdır.

Bu yönleri ile temel hak ve özgürlükleri yerleştirme, demokrasiyi geliştirme ve kökleştirme ve zabıta kuvvetleriyle merkez idaresinin taşradaki en yüksek temsilcilerini çalıştırma sorumluluğunu yüklenmiş olan bir bakanlığın bütçesi konuşulurken, elbetteki ariz amik, en ince teferruatına kadar geniş şekilde tenkit edilecek, iyi tarafları olduğu kadar, yapılamayan, yapılması gerekli olduğu halde yapılmamış olan kısımlar da millet temsilcileri tarafından en büyük boyutlarda dile getirilecektir.

Elbetteki, İçişleri Bakanlığı teşkilatı çok başarılı ve olumlu çalışmalar yapmıştır. Hele zabıta kuvvetlerimiz; polis, jandarma ve asker gibi güvenlik güçlerimizin yıllardır toplumun huzur ve güvenliği, can ve mal emniyeti ve bu arada terörün ve anarşinin kaldırılması konusundaki cansiperane gayretleri milletimizin şükranlarına her zaman layıktır. Bu konuda, geçmiş hizmetleri ve yapılan çalışmaları burada takdirle yâd ediyoruz.

Sayın milletvekilleri, il idaresinin başı vali ve kaymakamlar üzerinde bir parça durmak istiyorum. Bugün toplumumuz çok büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Enflasyon başını almış ve yüzde 40 - 50'leri bulmuştur. Halkımız, yıllardır geçim derdinde, maişet sıkıntısında büyük mücadele vermektedir. Geliri giderini karşılayamayan, her gün büyük sorunlarla karşı karşıya kalan, geçim sıkıntısı içinde bunalan halkımızın büyük bir işsizlik sorunu ile de -4 milyon kişiye yakın- karşı karşıya boğuştuğunu görüyoruz. Bir taraftan işsizlik, bir taraftan hayat pahalılığı içinde kıvranan vatandaşlarımıza, valilerden ve kaymakmlrdan, devletin kudretinde olduğu kadar, şefkatini de bekliyoruz. Taşra teşkilatındaki devletin temsilcilerinden çok hizmet bekliyoruz.

Bunun yanında, yıllardır, «bürokrasi» denilen büyük bir dert var. Bir daireden bir daireye evrakın bir hafta içerişinde gittiği, vali ve kaymakamların günün üçte bir zamanını evrak havalesi ile geçirdiği bir sistemde her dairenin kendi kendine yöneltildiği, koordinasyonun sağlanamadığı, idarenin etkinliğini kaybettiği bir sistemde, artık yeni idareyi, yeni misyonu vali ve kaymakamlara vermek ve onlardan, bugün vatandaşın çektiği sıkıntılara karşı hizmet bekleme zamanı gelmiştir. Gerek Başbakanlık olsun, gerek İçişleri Bakanlığı olsun, bu önemli görevi vali ve kaymakamlara vermemişlerdir. Bilakis, vali ve kaymakamların geleneksel hizmetlerini üzerlerinden almışlar; köy hizmetlerinde olduğu gibi; yol, su, elektrik gibi birçok toplum kalkınması yöntemleriyle vali ve kaymakam-

ların yıllar yılı köylüye, vatandaşa verdiği hizmetleri, reform yapıyoruz diyerek merkeze almışlar, böylece, en basit hizmetler bile il sisteminde değil, merkezde çözülmek zorunluluğuyla karşı karşıya gelmiştir. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başbakan, geçen günkü konuşmasında idarî reformdan bahsetti ve idarî reform içerisinde bürokrasiyle başarılı şekilde mücadele ettiklerini, cumhuriyet tarihinin en büyük idarî reformunu gerçekleştirdiklerini burada ifade ettiler. Hakikaten çok kanunlar çıkarıldı, çok kanun hükmünde kararnameler çıkarıldı ve idarî reformun gerek teşkilatlanma, gerek personel rejimi ve gerekse idarî reformla ilgili bürokrasi konusunda birçok çalışmalar yapıldı; fakat, bütün bu çalışmalar yapılırken, ne yazık ki, uzaktan veya yakından olsun, vali ve kaymakamların yanından geçilmedi. Vali ve kaymakamı devreye sokmayan bir bürokraside hiçbir olumlu ve başarılı sonuç alınamaz. Nitekim, bürokrasi, her şeyden evvel idarî reforma bağlıdır. Belirli bir teşkilattan şu veya bu bağlılığı kaldırmak, formaliteleri azaltmakla bürokrasi halledilmiş sayılamaz. Bürokrasinin halledilmesi için idarî reformun yapılması lazımdır. İdarî reform, her şeyden önce personel rejiminin halledilmesine bağlıdır.

Personel rejiminde amme hizmetlerinin kalitesini yükseltecek olan, ammeye hizmet götüren personelin maddî olanaklarının geliştirilmesi; tutum ve davranışlarının olumlu bir istikamete çevrilmesi; her şeyden evvel adil ve bitaraf bir idarenin kurulması, tarafsız idarenin gerçekleştirilmesi; siyasî baskının kaldırılması ve bütün bu çalışmalar yanında vali ve kaymakamların, İçişleri Bakanlığı teşkilatının dört elle bu sorunlara sahip olması gerekir.

Valiler, vatandaşın sorunlarına sahip olma durumundadır. Valiler, vatandaşın olduğu kadar devletin sorunlarına da sahip olma durumundadır. Eğer valiyi biz güçsüz kılarsak, valiyi ve kaymakamı, devlete sahip olacak, vatandaşının sorunlarına sahip olacak yetkilerden mahrum edersek; o vali, köye götüreceği bir dozeri temin etmek için, almak için Tarım Bakanının ardına düşerse ve onu da bulamazsa; bu yapılan reformlar neticesi, her şeyin Köy Hizmetleri Genel Müdürünün dudakları arasında kaldığını görürse ve kendisinin bir kilometre yol açma imkânı dahi kalmazsa, orada reform başarılı oldu sayılabilir mi?

Binaenaleyh, bizim tecrübelerimiz istikametinde vardığımız vicdanî kanaat şudur ki, yapılan bütün çalışmalara ve gayretlere rağmen, idarî sistem, il sistemi güçlendirilememiştir. Hükümetin, ANAP İktidarının aylarca millete ilan ettiği, taahhüt ettiği bir ilkesi var; il sistemini güçlendirmek, il idaresini güçlendirmek, vatandaşın her sorununu il kademesinde yetkili valiler ve kaymakamlarla halledip merkeze gelmelerini, günlerce bakanlık kapılarında koşmaktan kurtulmalarını sağlamak. Bu ilke bugün eskisinden çok daha fena bir duruma gelmiştir; çünkü, bugün valide ve kaymakamda bu ilkeyi gerçekleştirebilecek hiçbir fonksiyon kalmamıştır. Nedir valinin fonksiyonu? Valinin bugün fonksiyonu hükümeti temsil etmekten öteye gidemez; merasimlere katılmak, gelen bakanlarla uğraşmak ve günün geri kalan kısmında da havale yapmaktır. Vatandaş en mühim, en güç bir sorunu valiye götürdüğü zaman, muhakkak vali onu bakanlığa yazar. Böylece 67 vali, 710 kaymakam boşuna çalışıyor bugün. (SHP ve MDP sıralarından alkışlar)

Bunları, milletimizin, toplumumuzun en çok ihtiyaç duyduğu bir zamanda devreye sokalım. Kanun mevzuu değil; Sayın Başbakan, Sayın İçişleri Bakanı valilere bir emir veremez mi? Valiler gerek şirketler kurarak, gerekse vakıflar kurarak, gerekse kendi emrindeki teşkilatlarla organizasyonlar kurarak...

BAŞKAN — Sayın Aydemir...

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Buyurun Başkanım.

BAŞKAN — Şimdi şüphesiz zatı âlinize müsamaha göstereceğiz; fakat bu müsamahada etkili olamıyoruz. Bu itibarla, azamî gayreti de esirgemeyeceğiz; fakat bunu uzun sürdürmemenizi, teşekkür faslına hemen geçmenizi rica ediyorum.

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Sayın Başkanım müsamahanıza ayrıca teşekkür ederim. Arz edeceğim çok önemli maruzatım vardı; fakat kısa kesip, özetleyeceğim.

Gençlere iş bulma. Gençlere eğitim ve istihdam vakıfları kuralım, valiler kursun, sahip olsun gençlere. Sayın Başbakanın bir emri yeter, bu emri versin, bekliyoruz bunu, versin bu emri valiler çalışsın. (SHP sıralarından alkışlar) Yine valilere emir versinler ve valilerin sorumluluğunda bürokrasiyi takip ve süratlendirme büroları kuralım. Sayın Başbakan valilere emir verin, valiler tamiminizi bekliyor.

Bunun yanında ekonomik kaynakları, iç dinamiğin unsurlarını harekete geçirip, özel kaynakları, iktisadî kaynakları değerlendirecek, israfı önleyerek, turizm ve tarım potansiyelini güçlendirip, o bölgeyi refaha kavuşturacak çalışmaları yapmaları için vali-

lere emir verin Sayın Başbakanım. («Bravo» sesleri ve alkışlar)

Eğer, valiler devreye girerse sizin yükünüzün çoğu halledilecektir. Vilayetlerde her vali bir başbakandır. Bir vilayete 100 milyon lira, 1 milyar lira ödenek ayırmaktansa, değerli, kıymetli, gerçek toplumsal sorumluluğunu müdrik valileri tayin edin; ama o valiler devletin valileri olsun, o valiler 30 senelik tecrübenin valisi olsun. Lüzumsuz yasaklamalar (çay, kahve yasaklamaları) yerine, vatandaşın gerçek sorunları ile uğraşacak, devleti ve vatandaşı içinde hissedip, onun sorunlarını çözebilecek kudrette olsun. Bunların yanında en mühimi de, yıllardır parça parça olan ve bugün artık ortada bulunmayan İl İdaresi Kanununu yeniden süratle çıkaralım. Bu kanunun ilkeleri hayatiyet kazansın, tatbikata girsin; devlete, millete, vatandaşın sorunlarına sahip olalım Sayın Başbakanım, Sayın İçişleri Bakanım.

BAŞKAN — Sayın Aydemir, Meclisimizin arzularına ve temayülüne uygun olarak zatı âlinizin sözlerinin biraz uzamasına ben de Meclisimizle birlikte boyun eğdim. Bu itibarla teşekkür faslına geçip, bu işi bitirelim efendim.

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Sayın Başkanım, bu yüksek müsamahalarınıza şükranlarımı arz ederim. İki konu üzerinde durmak istiyorum. Diğer konular da var; ama iki konu üzerinde maruzatımı özetleyeceğim.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Bir mahallî idareler konusu var, bir de Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile ilgili önerilerim var. Tenkit değil, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'yu daha güçlü duruma getirmek için önerilerim var.

Önerimi arz edeyim.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Söyle Aydemir, söyle...

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Gazetelerde okuduk. Doğu ve Güneydoğuda çok şümullü, büyük boyutlarda tedbirler alındı, köylerde 13 bin tane köy korucusu güvenlik hizmetleriyle görevlendirildi, yeni yeni karakollar açıldı. Birbuçuk senedir görev yapan asker, polis ve jandarmaya, cansiperane bir şekilde memleketin huzuru, güvenliği için gayret harcayanlara şükran duyuyoruz, şehit düşen, muhterem, fedakâr elemanlarımızı burada minnetle anıyoruz, yâd ediyoruz; ruhları şad olsun. (Alkışlar) Yalnız, bu bölgede şimdiye kadar alınması gerekip de alınmayan bazı tedbirler var; onları da ben hatırlatmak istiyorum. Her şeyden evvel, o bölgede, tecrübeli, kudretli, adalet ve hak duygusu yüksek, toplumsal sorumluluk duygusu yüksek idarecilere, elemanlara ihtiyaç var. Nahiyeler boştur, oraya en güçlü nahiye müdürlerini tayin edelim. Nahiye müdürlükleri, korucular, karakollar halkla ilk temas noktasıdır. Bütün Güneydoğu ve Doğu'da nahiye müdürü yoktur, oralara birer güçlü nahiye müdürü gönderelim; devletin gözü ve kulağı, vatandaşın odak noktası olsunlar. Devletin şefkatini, kaymakamın yanında, nahiye müdürleri de götürsün. Her nahiye müdürünün emrine bir ekip halinde, sosyal hizmet yardımcısını, yetişkinler eğitimcisini, ziraat teknisyenini verelim. Bunlar, kaymakamın emrinde nahiye müdürleriyle beraber köy köy dolaşıp vatandaşların ıstıraplarıyla ilgilensinler, devletin şefkatini götürsünler, kudreti zaten gidiyor. Böylece o bölgede partizanlık önlensin, rüşvet ve suiistimaller önlensin. Böylece vatandaşlara daha başarılı hizmetler verelim. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Aydemir, lütfen toparlayınız efendim.

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Toparlıyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkanımın müsamahasını suiistimal etmemek için, mahallî idareler konusundaki sorunlarımızdan uzun uzun bahsetmeyeceğim -zaten bu konudaki sorunlarımızı biliyorsunuz- fakat bir hususa değinmeden geçemeyeceğim :

1924 tarihli Köy Kanunu, 1914 tarihli Özel İdare Kanunu, 1934 tarihli Belediyeler Kanunu, toplumun bugünkü isteklerinin arkasında kaldı, yani idarî yapı toplumun isteklerinin çok gerisinde kaldı. Her iktidar, yıllar yılı Köy Kanununu bakanlar kuruluna getirir; fakat Meclise gelmeden geri kalır. Mahallî İdareler Kanunu şimdi bakanlar kurulundadır. İçişleri Bakanlığı vazifesini yapmıştır; bu kanunları bakanlar Kuruluna sevk etmiştir; ama ben şüpheliyim, yine Meclise gelmeyecektir. Bu kanunlar Mecliste görüşülüp kanunlaşmazsa, kalkınmamız kösteklenmiş olacaktır.

Yeni mahallî yöntemleri, mahallî idarelerde devreye sokalım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Aydemir.

Sayın Aydemir...

HÜSEYİN AYDEMİR (Devamla) — Bunu hükümetten tekrar tekrar istirham ediyorum. Mahallî idarelerle ilgili kanunları süratle Meclise getirsinler, müzakere edelim ve vatandaşımıza hizmet götürelim.

Bu inanç ve duygularla hepinize en derin hürmetlerimi arz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Aydemir.

İçişleri Bakanı Sayın Yıldırım Akbulut; buyurun efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Muhterem Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; konuşmama başlamadan evvel hepinizi hürmetlerimle selamlarım.

İzahatımızı şu plan çerçevesi içerisinde yapmakta fayda görüyorum : Benden evvel sizlere hitap eden sayın konuşmacıların temas ettiği bazı noktalara işaret edecek ve bilahara da bakanlığın çalışmaları hakkında sizlere bilgi vereceğim.

Muhterem üyeler, bakanlığın bütçesi görüşülürken evvela ve ehemmiyetle gündeme Türkiye'deki işkence konusu getirildi. Biz, konunun bu şekilde takdimini bile kendimize ve ülkemize bir haksızlık sayıyoruz. Biz, millet olarak ve devlet olarak, geçmişten elbetteki ders almak mecburiyetindeyiz. Hadiseleri bizim kadar yakınen takip etmiş olan ve hadiselerden bizim kadar zarar görmüş bir millet ve devlet yoktur. Geçirdiğimiz acı tecrübeleri, kanunsuz birtakım işlerin mazereti olarak ileri sürdüğümü zannetmeyiniz; fakat, Artık geçmiş unutulmalıdır, olan olmuştur. Bundan sonra, «Aynı düşüncelerle, haklar ve özgürlükler kısıtlanmaktadır. Bu, hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının kalkanı olamaz? şeklindeki ifadelere ve düşüncelere cevap vermek istiyorum.

Bir kere, evleviyetle bilinmelidir ki, hükümetimiz iki senelik icraatı içerisinde, kanunsuz hiçbir işlem yapmış değildir. Yine bilinmelidir ki, biz en az hak ve özgürlükleri savunanlar kadar, insanların hak ve özgürlüklerine saygılı ve onların savunucusuyuz. Bu bizim, benliğimize işlemiş, Türk Milletine mensup bir kişinin, kişi olmak nedeniyle, benliğimize işlemiş bir vasıftır. Bizi bu vasıftan ayırmak, soyutlamak, birtakım muhallerle, farzımuhallerle mümkündür ki, bu da insafsızlıktır.

Hafızalarınızı tazeleyeceğiz. Belki hoşa gitmeyebilir; ama hareket tarzlarımızı, bir temele oturtmamız lazımdır. Temele oturtabilmek için de, geçmişi, hadiseleri, olayları iyi tahlil etmek gerekir. Eğer, tahlilde yanılırsak, temelde hata edersek, anlaşılmamız elbetteki o zaman zor olur.

12 Eylül'den evvel, Türkiye bir kan gölü haline gelmişti. Hadiseleri teker teker anlatmayacağım. Belki bu sıralarda oturan siz sayın milletvekilleri dahi yarınınızdan emin olmaksızın, işinize, gücünüze devam ediyordunuz. Artık devlet aranılır olmuştu ve bugün iftihar ettiğimiz polis teşkilatımız, o zaman kamplara bölünmüş, dernekler halinde çalışıyordu. Vatandaşımız en tabiî hakkı olan, yaşama hakkını o zaman hiçbir makamdan talep etme hakkına sahip değildi. Malını, canını teslim etmiş olduğu polis teşkilatı, artık şu grubun veyahut bu grubun temsilcileri olarak, milletimize hizmet veriyordu. Böyle bir teşkilata devleti teslim etmenin mümkün olmayacağı açıktı ve artık çoğu kimse devletin geleceğinden, milletin geleceğinden ümitsizliğe kapılmış, her şeyini yitirmiş, çaresiz kalmıştı. 12 Eylül Harekâtıyla, her zaman iftihar ettiğimiz ve şeref duyduğumuz Silahlı Kuvvetlerimiz, konuya müdahale etti. Hepimizi, can ve mal güvenliğimizi temin edebileceğimiz bir yapıya kavuşturdu. Polisimizi artık bu bölünmüşlükten kurtardı. İnsanımız emniyet içerisinde yaşar oldu. O zaman ideolojik maksatla, rejimimize yönelik birtakım hareketler içerisinde bulunan insanlar, devletimizi bölüp parçalamak için faaliyette bulunan insanlar, elbetteki adalet önüne çıkarıldılar ve tarafsızlığından hiç şüphe etmediğimiz sıkıyönetim mahkemelerinde kendilerini savundular; eğer yaptıkları işler varsa hesaplarını verdiler.

Böylece, çok kısa zamanda yurdumuzda sulh ve sükun sağlandı. Demokratik nizama dönüşle beraber, hükümetimizin ve bakanlığımızın görevi, elbetteki daha iyi, daha sağlam bir şekilde sağlanmış olan bu huzur ve güveni devam ettirmektir. Biz, buradan gelmek kaydıyla, şartıyla diyoruz ki, bunu devam ettireceğiz.

İşkence, elbetteki savunulacak bir husus değildir. İşkence, her şeyden evvel ceza kanunumuzda suçtur ve işkence yapmış olan emniyet mensupları, güvenlik mensupları mutlak surette takip edilir ve gerekli cezaya çarptırılır. Buna rağmen, biraz evvel yapılan konuşmalardan şu tablo, sanki Türkiye'de varitmiş gibi çizildi : «Türkiye'de idare, kötü muameleye fırsat veren, onu destekleyen bir idare halindedir ve Türkiye, kötü muamele yapan güvenlik mensupları adalet huzuruna çıkarılmaksızın elini kolunu sallayarak gezilen bir ülke halindedir» denilmek istendi.

Buna itiraz ediyoruz ve bu haklı değil. Bu iddia, meselenin hakikatiyle ilgisi olmayan, boyutlarını çok aşan bir iddia. Yine bu kürsüden bütün dünyaya sesleniyoruz, diyoruz ki; hükümetimiz döneminde, hakkında, kötü muamele yaptığı iddia edilen ve takip edilmeyen hiçbir güvenlik mensubu yoktur. Ama, siz kalkıp da, «Efendim, Türkiye öyle bir ülkedir ki,

her şey yapanın yanına kâr kalır ve kötü muamele artık bir âdet haline gelmiştir» der, konuşur ve ilan ederseniz, bu -tekrar ediyorum- haksızlıktan başka bir şey değildir.

Bunlar bizim görüşlerimiz, öteden beri savunduğumuz görüşler, yeni de değil, her zaman, her vesile ile söylediğimiz sözler; ama belki bir türlü inandırıcı olamadık. Belki size şimdi okuyacağım bir metin, daha elverişli düşünmenize, daha faydalı düşünmenize yardımcı olur kanaatiyle bir açıklama yapmak istiyorum. Şimdi ben, hiçbir arkadaşımızı, hiçbir siyasî teşekkülü suçlamıyorum; konuşmalarımı lütfen bu çerçeve içerisinde mütalaa ediniz. Hepinizin, en az bizim kadar bu memleketi düşündüğünüze, bu memleketin iyiliğine çalıştığınıza inanıyorum. Ancak, belki ayrıldığımız nokta, bilerek veya bilmeyerek hepimizin hata yapabileceğidir.

Bu, bir Adalet Dergisi, Mayıs - Haziran 1985, sayı : 3, konu, başlık : «İşkence»

Kadri Keskin; Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi asıl üyesi.

Hepsini değil ama bazı pasajları okuyacağım :

«12 Eylül Cumhuriyeti Koruma ve Kollama Harekâtı'ndan sonra ve özellikle örgütsel nitelikli davalarda, hemen hemen sanıkların tamamının ve sanık vekillerinin, sanık ikrarlarıyla ilgili olarak ileri sürdükleri tek bir husus vardır : İşkence iddiaları. Bu iddialar yurt dışındaki birtakım kişiler ve yandaşları kuruluşlarca da zaman zaman ileri sürülmekte, tekrarlanagelmektedir. İşkence iddiaları böylece zaman zaman gündeme getirilerek, konunun aktüalitesi muhafaza edilmek istenilmektedir. Bu bakımdan, bundan sonra da gerek dış gerekse iç mihraklarca bu iddiaların sürdürüleceği tabiîdir. Belirttiğimiz gibi, Türkiye genelinde örgütsel nitelikli dava sanıkları ifadeleri alınırken, işkence gördüklerini; bu işkenceler sonucu daha önceden polis tarafından hazırlanmış ve yazılmış ifadeleri okumadan imzalamak zorunda kaldıklarını; imza kendilerine ait olmakla birlikte, ne yazıldığını bilmediklerini ileri sürmüşlerdir. Duruşmalarda polis tarafından ifadenin alındığı gün veya ertesi günü, sanığın işkence görmediği; darp arazı bulunmadığı şeklindeki tabip raporları ortaya çıkarılıp sanıklara okununca; başlangıçta bu konuda hiçbir beyanda bulunmamışlardır. Bilahara ise, gene Türkiye genelinde bir müdafaa tarzı olarak, önce doktorun da korkudan bu şekilde rapor vermiş olabileceğini iddia etmişler; daha sonra da doktorun kendilerini muayene etmeden, sadece kâğıt üzerinde bu şekilde rapor verilmiş olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ancak buna kendileri de inanmamış olacaklar ki, bu defa Türkiye genelinde son bir iddia olarak; önce doktora götürülüp sağlam oldukları yolunda rapor alındığını ve daha sonra işkence yapılıp ifadelerin tanzim edildiğini iddia eder olmuşlardır.

Bu iddialar ve hatta bu iddialarla ilgili dilekçeler, tamamen basmakalıp; bir merkezden ortaya atıldığı aşikâr, Türkiye genelinde ve hemen hemen bütün davalarda yukarıdaki gelişmeye paralel ileri sürülmüş iddialardır.

Sadece Türkiye içinde değil, Türkiye dışında da bu örgütlerin yan kuruluşları olarak faaliyette bulunan birtakım kuruluş ve şahıslar tarafından da bu iddialar ortaya atılarak, yurt dışında da yaygaralar koparılmaya çalışılmıştır. Bu durumda da nazara alındığında, bu tip iddiaların sadece yurt içinde ve sanıklarla sınırlı olarak değil, evrensel nitelikli yıkıcı örgüt ve kuruluşlar tarafından organize edildiği ortaya çıkmaktadır. Bu taktik yeni de değildir.

Çin'in komünistler tarafından ele geçirilmesiyle ilgili olarak, Milliyetçi Çin eski millî emniyet şefi «Gizli Mücadele» isimli kitabında ta o yıllardan başlayarak, aynı taktik ve işkence yaygarasının ortaya konulduğunu; bunun beynelmilel mahiyetini şöyle ifade etmektedir : «Tevkif edilen komünist yoldaşların yardımına koşmak ve onların hapishaneden çıkarılmasını sağlamakla görevli, karşılıklı yardım birliklerini kurdular. Yarı açık ve milletlerarası bir yapısı olan bu birliklerin, diğer memleketlerde birçok benzeri ve yardımcıları vardır.

Hemen belirtelim ki, bırakınız tabiî hukuk yönünü, bırakınız insanlık suçu oluşturmasını, işkence, Türk Ceza Kanunu yönünden açıkça suçtur.

Bu görüşlerin ışığında işkencenin tasvip edilmesi mümkün değildir; ancak, Türk Devletini yıkmak amacına matuf olarak cinayet işleyen, devleti ve milleti uçurumun kenarına götüren birtakım kişileri haklı çıkarma gayreti içindeki çabalar da tasvip edilemez.

Âdeta onlarla işbirliği yaparcasına delilsiz ve mesnetsiz, Türkiye genelince sanki çok yaygın bir tarzda ve her yerde alenen yapılıyormuş ve devlet yetkililerince tasvip ediliyormuşcasına işkence iddialarını tasvip ve kabul etmek de mümkün değildir.

Sadece Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde işkence yapan olabilir ve vardır; ancak, bunu yapan suçlu tespit edilir, cezasını görür; sadece örgüt suçları yönünden değil, adi suçlar yönünden de münferit

nitelikli işkence olayları olabilir ve olmuştur; ama yapan cezasını görür.»

Bu şekilde devam ediyor; fazla vaktinizi almamak için hepsini okumuyorum, daha enteresan ifadeler vardır.

Bu yazıyı yazan kişi, Devlet Güvenlik Mahkemesi bir asıl üyesidir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri, bu tür davaların görüldüğü mahkemelerdir ve üyeleri de, Türkiye'nin kaderini elinde tutan tarafsız mahkeme mensuplarıdır. Haydi bizlerin, idareci olmamız, politikacı olmamız, bir siyasî parti mensubu olmamız nedeniyle söylediklerimize itibar edilmemesi veyahut da maksatlı olarak kabul edilmesi mümkün ise de, böyle, memleketin yetiştirmiş olduğu yüksek seviyedeki kişilerin ve tatbikatın içinden gelen kişilerin beyanlarının nasıl yorumlanması lazım geldiğinin takdirini Yüce Meclise bırakıyorum. (ANAP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

Ayrıca - sözümü tekrar ediyorum - biz münferit olan olayları takipsiz bırakmış değiliz, biz bunlardan üzüntü duymayan insanlar da değiliz; ama ister direkt şahsımıza yapılan ihbarlar neticesinde olsun, ister basında çıkmış olsun bir arkadaşımızın dediği gibi ihmalle ,alakasızlıkla değil, aksine titizlikle takip eden bir kişi olmamız hasebiyle her olayın mutlaka tarafımızdan tetkiki yapılmıştır, mutlaka müfettişlerimiz gönderilmiş ve raporlarımız alınmıştır.

Şunu söylemek istiyorum, böyle birkaç olay oldu diye bütün teşkilatı suçlamak ve onu küçük düşürücü, güçsüz düşürücü, saygınlığını yitirici bir vasfa sokmakta hiç kimsenin faydası yoktur.

Bu münferit olayların olması, ülkede insan haklarına riayet edilmediğinin bir delili olamaz, ülkede insan haklarına saygısızlığın bir delili olamaz, ülkede demokrasinin namevcut olduğunun bir delili olamaz.

Müsadenizle bir iki konuya değineceğim ve sizlere bazı belgeler okuyacağım. «Bu olaylar sadece bizim ülkemizde mi oluyor?» sorusu mazeret değildir, yanlış anlaşılmasın, her yerde oluyor, bizde de oluyor demek istemiyorum; ama diğer ülkelerde olmuyor mu? Diğer ülkelerde olduğu takdirde o ülkelerde insan hakları yok mu, o ülkelerde demokrasi yok mu, o ülkelerde insan haklarına saygısızlık mı var veya o ülkelerde böyle bir iddia mı var? Hayır. (SHP sıralarından «Var» sesleri) Hayır efendim.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Ne ilgisi var bunların Sayın Bakan?

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Kötü örnek, örnek değildir.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Ama iyi şeylerden de örnek veriniz.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Bakın, her ülkede bu gibi hadiseler cereyan etmektedir. Örnek vermek gerekirse : 2 Ağustos 1985 günü İtalya'nın Palermo şehrinde bir polis komiserinin öldürülmesi olayı üzerine tutuklanan Salvador Marino isimli bir şahıs, Palermo Emniyet Müdürlüğünde sorguya çekilmesi sırasında şüpheli bir şekilde ölmüş ve ölümün işkence sonucu meydana geldiği söz konusu şehrin hâkimlerince tespit edilmiş ve tahkikatı yürüten hâkimlerce, emniyet müdürlüğünde görevli komiser ve polis olmak üzere 11 kişi hakkında tevkif müzekkeresi kesilmiştir.

İspanya'da Helga'da oturan Patricia isimli 19 yaşındaki bir İspanyol vatandaşı, 13 Eylül 1984 günü babası ve kardeşini otomobiliyle gezmeye çıkardığı sırada polis tarafından durdurulmuş, ehliyetinin olmaması nedeniyle komiserliğe götürülmüş ve orada kaldığı iki gün zarfında kendisine, Fraga şehrinde yapılmış bir banka soygunuyla ilişkisine ait sorular sorulmuş; kendisinin suçsuz olduğunu ifade etmesine ve aleyhinde hiçbir delil mevcut olmamasına rağmen, 8 Ekim tarihine kadar hapiste tutulmuş, suçsuzluğu anlaşılıp serbest bırakıldıktan sonra, bir süre psikolojik tedavi görmüş ve bu nedenle adı geçen ülkenin adalet bakanlığı aleyhine 20 milyon pesetalık tazminat davası açmıştır.

Fransa'nın Toulouse kentindeki Michel Cezaevinde soygun suçuyla tutuklu bulunan Jean François, 30 Kasım 1985 günü hücresinde kendisini asarak intihar etmiş; Paris yakınlarındaki Bois Cezaevinde hırsızlık suçuyla tutuklanan 23 yaşındaki Bruno 28 Kasım 1985 akşamı hücresinde kendisini asarak intihar etmiştir.

The Washington Post'da, (vaktinizi almamak için okumuyorum) 27 mahkûm öldürülmüş; Amerika'da bu sayı 82'ye ulaşmış; İspanya'da aynı şekilde hareketler cereyan etmiş; Hollanda'da son 5 yıl içinde tutuklananlardan 57 kişi gözaltında bulundukları süre içerisinde öldürülmüş; İtalya'da 1984 yılı içerisinde, 7'si kadın, 26'sı da duruşmada karar bekleyen tutuklu olmak üzere, 46 mahkûm intihar etmiştir.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Türkiye'yi söyleyin, bizdekilerini söyleyin; Ankara Emniyet Müdürlüğünden atılanları söyleyin.

BAŞKAN — Efendim, lütfen dinleyelim; sayın bakanın sözünü kesmeyelim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Efendim, «Bunlar oluyor, bizde de olacaktır» demiyorum; ama bu hadiseler olduğunda onlar ülkelerinde, «Aman bizde demokrasi kalmadı, aman bizde insan hakları zedelendi, aman bizim insanlarımıza işkence yapıldı» diye, eğer parlamentolarında böyle isyan ediyorlarsa, biz de edelim.

SALİM EREL (Konya) — Ne isyanı?

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Ne demek isyan? Sözünüzü düzeltin. (SHP sıralarından, sıra kapaklarına vurmalar, «Sözünü geri al» sesleri)

BAŞKAN — Bir dakika efendim, müsaade buyurun...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Peki efendim, peki. Ben, «isyan» lafını değiştiriyorum, «itiraz» diyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İftihar edin, biz daha saygılıyız.

SALİM EREL (Konya) — Sözünüzü geri alın.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Tamam efendim, geri alıyorum; «itiraz ediyorlarsa» diyorum.

Şimdi gelelim, gündemde olan Şebinkarahisar olaylarına : Yine sayın konuşmacı, Şebinkarahisar olaylarından bizim haberimizin olmadığı şeklinde bizi suçladı.

Suçlanıyoruz; ama suçlamaların hakikat olmasını ve gerçeğe yakın olmasını bekliyoruz. Elbetteki hatasız kul olmaz, biz de hata edebiliriz; fakat hatalarımız nedir, nerededir? Bunlar tespit edilmelidir, gösterilebilmelidir.

Şebinkarahisar olayları iki safhada cereyan etti. Biz birinci safhada derhal bakanlık müfettişlerimizi gönderdik. Bakanlık müfettişimizin raporunu şimdi size okuyacağım.

KADİR NARİN (Diyarbakır) — Hep okuyorsunuz...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Efendim, karşılıklı konuşmayacağız. Ben isterdim ki, bana; «Şu şekilde bir hadise oldu, siz takip etmediniz; şu şekilde bir olay oldu üstüne gitmediniz» şeklinde, bunlar söylenebilsin. Ben, burada vuku bulan olaylardan ötürü en aşağı sizin kadar üzüntü duyuyorum.

TEVFİK BİLÂL (Hatay) — Efendim, hadiselerin binde biri size yetişiyor.

BAŞKAN — Efendim, lütfen müdahale etmeyelim. Şu ana kadar beş ila altı arkadaşımız konuştular; hükümet de dinledi, Sayın Bakanı da, dinleyelim efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Sonuç kısmını okuyorum :

«Şebinkarahisar İlçesinde 12 Eylül öncesi ve sonrası meydana gelen bombalama, kurşunlama, adam öldürme, bombalı, bombasız pankart asma ve yazı yazma gibi faili meçhul olayları aydınlatmak üzere Giresun Emniyet Müdürlüğünden görevlendirilen operasyon ekibince gözaltına alınan kişilerin hürriyetlerinin tahdit, mesken masuniyetlerinin ihlal edildiği ve kendilerine işkence yapıldığı konusunun incelenmesi sonucunda :

Operasyon ekibi elemanlarınca 27.9.1985 tarihinde 02.00 ile 06.00 saatleri arasında evlerinden ve işyerlerinden alınarak ilçe emniyet amirliğine getirilen 8 kişinin, ev ve işyerlerinden alınmaları sırasında herhangi bir güçlükle karşılaşılmadığı, bu nedenle evlerine girilmesinin söz konusu olmadığı;

Bu kişilerin, 27.9.1985 Cuma günü saat 03.00 ile 24.00 arasında kendilerine işkence edildiği iddiasının ise, 28.9.1985 Cumartesi günü 00.25 ile 00.48 dakikaları arasında, Devlet Hastanesinde iki tabip tarafından yapılan muayeneleri sonunda, düzenlenen raporlarda herhangi bir darp ve cebir hasarına rastlanılmadığının belirtilmesi ve bu muayeneden sonra götürüldükleri Emniyet Amirliğinde serbest bırakıldıkları saate kadar kendilerine herhangi bir şey yapılmadığı yolundaki ifadeleri karşısında dayanaktan yoksun kaldığı, ayrıca bu konuların adlî görevin ifasıyla ilgili olduğu ve Şebinkarahisar Cumhuriyet Savcılığınca da soruşturma açıldığı anlaşıldığından, operasyona katılan Giresun Emniyet Müdürlüğü Siyasî Şube elemanları haklarında ve bu konulardan dolayı Memurin Muhakematı Hakkında Kanun hükümleri ve disiplin yönünden soruşturma açılmasına gerek olmadığı kanaat ve sonucuna varılmıştır.»

Şimdi, olay olur olmaz müfettişlerimizi gönderiyoruz. Adlî bir olay olması nedeniyle devletin savcısı olaya el koyuyor ve elbetteki delilleri varsa; o da bu anda - konuşmamız gereği - unutmayınız ki, bir sanıktır. Siz onu, bir suçluymuş gibi, henüz hakkında bir karar yokken nasıl suçlayabiliyorsunuz? Ben savunmuyorum; ama siz de suçlamayınız. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

İkinci operasyon için de müfettişimizi gönderdik; oradaki soruşturma 17 kişilik bir soruşturmaydı. Gi-

resun'da ve Şebinkarahisar'da olmayışları nedeniyle tabiî ki, bir kısmını bulamamışlar; bu nedenle de, soruşturma ikmal edilememiş. Ancak, bu şahıslar hakkında alınmış raporlar var; isterseniz bunları teker teker okuyacağım; yani isterseniz okuyacağım. Hiç birisinde..

BAŞKAN — Sayın Bakan, konuşma süreniz için yalnızca yarım saatiniz kalmıştır; bunu hatırlatmak isterim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Bu raporların hiçbirisinde şahıslara darp ve cebir yapıldığına dair bir husus yoktur. Şimdi, siz derseniz ki, «Efendim, doktor da böyle verdi.» «Savcı da böyle yaptı, mahkeme de böyle düşündü» dersek, o zaman biz gerçeği bulamayız.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Olur mu öyle şey sayın bakan?

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Biz gerçeği o zaman bulamayız efendim.

Şimdi bakınız...

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Konu önemli konu Sayın Başkan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Şimdi bakınız, bunlardan bir tanesini okuyorum: Polat Sabuncu, «Adı geçen şahsın yapılan muayenesinde vücudunda darp ve cebir hasarına rastlanılmamıştır... Bildirir katî kesin rapordur.»

İsimlerini okuyorum; «Adil Demirer, - hepsi aynıdır - Mehmet Yelez, Osman Karakayalı...» Bu böyle gidiyor. Yalnız...

H. BARIŞ CAN (Sinop) — 6 gün müshil aldı gazeteyi çıkartmak için.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Böyle gidiyormuş...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Evet, hepsi böyle gidiyor; arzu edenler varsa veririm.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Ruhi Tan...

SALİM EREL (Konya) — Bu böyle gitmez, hiç merak etmeyin.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Ancak bu operasyonda da üç sanık hakkında, olaylara karıştıkları ve tabanca bulundurmaları nedeniyle tutuklama kararı verilmiştir. Büyük ihtimalle, varsa, iddia doğru ise, eğer deliller müsait olacaksa, bizim memurlarımız hakkında da savcı dava açacaktır.

Esasında, Anayasamıza göre de, böyle adalete tevdi edilmiş hususlarda kalkıp açıklamalarda bulunmanın; bir kısmımızın suçlayıcı, bir kısmımızın savunucu (Ki, ben savunmuyorum) tavırlar almamızın da ne derece doğru olduğunu bir düşünmemiz lazım gelir.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Dava açıldı mı sayın bakan?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Evet efendim, dava açılacaktır, açılması için...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O madde, hükümetin tefsir ettiği gibi değil. (SHP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, müsaade buyurun, müdahale etmeyin efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O madde sizin tefsir ettiğiniz gibi değil.

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyin.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Edeceğiz; doğruyu söylesin.

BAŞKAN — Efendim, bakan, görüşlerini heyetinize arz eder; kabul eden eder, etmeyen etmez. Bu itibarla, herkesi ikna etmek mecburiyetinde değil.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Giresun Savcılığı Şebinkarahisar Savcılığına, sanıklar hakkında gerekli tahkikatın yapılması için talimat vermiştir.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Şebinkarahisar Savcısına niye engel oldular sayın bakan?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Hayır, engel olma yoktur efendim.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Evet, vali engel oldu, biliyorsunuz bunu.

BAŞKAN — Sayın Ataklı, zatı âlinizin beyanda bulunduğu gibi bir söz söyleme usulü yoktur efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Tek tek konuşun; ya bakan konuşsun, ya zatı âliniz konuşun efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Elbetteki bu konu bütün Türkiye'yi, hatta dünya kamuoyunu ilgilendirmiş olması nedeniyle, vaktimizin müsaadesi nispetinde ve yüksek müsamahalarınıza dayanarak, bu kadar bir açıklama ile iktifa ediyorum.

Bir de - belki yanlış bir anlaşılmaya sebep oluyor - güvenlik soruşturmaları hakkında bizim bir yönetmelik hazırladığımız ve Başbakanlığa takdim

ettiğimiz doğrudur; ancak, gazetelerde çıktığı gibi bir içeriği henüz taşımamaktadır. Çünkü, Başbakanlıkta henüz son şeklini almış değildir. Yani, daha son şeklini almamış bir iş hakkında, «şu hükümleri getiriyor, bu hükümleri getiriyor» şeklindeki iddialar ve gazetelerde böyle yer alması yanıltıcıdır, yanıltıcı olabilir. Onu da yüksek huzurlarınızda açıklamakta fayda vardır.

OMER KUŞHAN (Kars) — Yani, gazeteler doğruyu yazmıyor?..

BAŞKAN — Öyle bir şey söylemiyor Sayın Kuşhan; «olabilir» diyor.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Mefhum-u muhalifi odur Sayın Başkan; söylediği şeyi çok iyi anlıyoruz.

BAŞKAN — «Olabilir» diyor. Lütfen efendim, lütfen, müdahale etmeyelim.

Devam edin efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Şimdi, Türkiye'de, şahsî kanaatime göre, çözülmesi gereken bir husus daha vardır. İdare, neye göre hareket edecektir? Elindeki ve yürürlükteki kanunlara göre hareket edecektir; idarenin başka dayanağı yoktur. İdarenin başka türlü hareket etmesi onu, ileride, telafi edilmesi mümkün olmayan yanlışlıklara sevk eder.

Anayasamız, konuşmamın başında ifade ettiğim gibi, birtakım acı tecrübelere dayanılarak hazırlanmış bir anayasadır; henüz mürekkebi kurumamıştır. Anayasada yer almış olan maddeler, milletimizin tasvibinden geçmiş olan maddelerdir. Elbetteki «Anayasalar değiştirilmez» diye bir kaide yoktur; ama anayasaların değiştirilmesinin diğer kanunlara göre zorluğu bizzat, Anayasayı hazırlayanlar ve kanun koyucular tarafından da benimsenmiş olduğu içindir ki, şekli diğerlerine benzemez. Biz, «Anayasadaki maddeler yanlıştır, o halde tatbikatımızı buna göre yönlendirmeyelim» diyemeyiz. Kanunları bir kısmımız beğeniriz, bir kısmımız beğenmeyiz; ama kanunlar yürürlüktedir. Bizim, keyfî hareketlerimize göre kanunları tefsir edip, yorumlayıp, tatbik etmemiz mümkün değildir. Kanunlar, yürürlükte olduğu müddetçe, onlara istinaden idare yürütülecektir, onlara istinaden hizmet verilecektir. Kanunu beğenmezsiniz, olabilir, beğenmeyebilirsiniz; ama bunu ya şimdiki yüce Meclisimiz yapmıştır veyahut geçmişteki yüce Meclisler yapmıştır. Ancak, kanunlar ve anayasalar gerek duyulduğunda, ihtiyaç hissedildiğinde, belli usullerine göre değiştirilirler.

Anayasamızın 14 üncü maddesinin, insan hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcı bir madde olarak tefsiri başkalarına ait olmamalıdır. Biz, millet olarak bunu getirdik, daha mürekkebi kurumadı. İnsan haklarına saygılıyız; ama, devleti de ayakta tutmak mecburiyetindeyiz. Devletin köküne dinamit konulması, Atatürk ilke ve inkılaplarının ortadan kaldırılması, rejimimizin elden gitmesi için şahıslara hürriyet tanıyamayız. (ANAP, MDP ve Bağımsızlar sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Bu ülkede bir zamanlar, «Özgürlük» kelimesi bile, kelimenin manası dışında anlaşıldı; kasten yorumlandı. Özgürlük derken, bu ülkede ayrı devlet kurma özgürlüğü yorumlandı. Biz, özgürlükleri bu şekilde anlamıyoruz. Eğer buna itiraz ediliyorsa, bir diyeceğimiz yoktur.

KENAN NURİ NEHROZOĞLU (Mardin) — Mahkeme karar verir, polis karar vermez.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Sayın Başkan, değerli üyeler; vaktimiz elvermeyecek. Müsaadenizle ben, bakanlığımın icraatı hakkındaki açıklamalarıma geçmek istiyorum.

İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının, 1986 yılı bütçe teklifleri hakkında konuşmama başlarken sizleri, şahsım ve bakanlığım camiası adına tekrar selamlıyorum.

Bu görüşmelerde sözcülerin kıymetli uyarılarına, parmak bastığı konulara samimiyetle uyacağımızı ve üzerine gideceğimizi de belirtmek isterim. Çünkü, emin olunmalıdır ki, konuşmalardan istifade ettiğimiz noktalar çoktur. Bahsedilen hususları en kısa zamanda tahakkuk ettirmeye çalışacağımızı buradan ifade etmeyi vazife telakki ediyorum.

Başta gelen konularımızdan huzur ve güven ortamının sürdürülmesi, devlet otoritesi ve kanun hâkimiyetinin korunması, vatandaşın, can ve mal güvenliğinin sağlanması, sınır ve kıyı emniyetinin ve karasularımızın korunması ve kaçakçılığın önlenmesi gibi, yurdumuz için en hayatî önemi haiz olan konular yanında; genel yönetimle ilgili olarak da, gerek taşra idaremiz ve gerekse mahallî idarelerimiz açısından çok yönlü tedbirlerin alınması; halkımıza kamu hizmetlerinin daha iyi bir şekilde götürülmesine yardımcı olacak temel kanunî ve idarî düzenlemelerin yapılması; idarî vesayet makamı olarak mahallî idarelerimizin gelişmelerine yön verici düzenlemelerin yerine getirilmesi temel hedeflerimiz arasında yer almaktadır. Bu hedeflere ulaşılması için bakanlığımızda çok yönlü çalışmaların sürdürüldüğünü bura-

da belirtmek isterim. Bu çalışmalarımızla, başta iç güvenlik kuruluşlarımız olmak üzere bütün idarî mekanizmanın, ülkede illegal örgütlerin, bölücü terör odakları ve destekçilerinin gayelerini ve millet ve ülke bütünlüğümüze yönelik iğrenç saldırılarını bertaraf etmede, bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de daha etkili bir düzeye geleceğine ve hareket gücüne kavuşacağına dair olan inanç ve kararlılığımızı yüksek huzurlarınızda açıklamak isterim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir ülkede devletin varlığından bahsedilmesi, huzur ve güvenin mutlak surette sağlanmasına bağlıdır. Bu asayişin, amme, şahıs ve tasarruf emniyetiyle, mesken dokunulmazlığının korunması, insanların ırz, can ve mal emniyetinin muhafazası demektir ve devletin en başta gelen meşguliyet sahaları arasında yer almaktadır.

Bilindiği gibi, halen dünyanın birçok ülkesinde yakın geçmişte de memleketimizde bunlara anarşi ve terör suçları da eklenmiştir.

Bakanlığım teşkilatı, ülkemizde huzur ve güven ortamının sağlanması için yakın geçmişte geçirdiğimiz acı tecrübeleri de göz önünde bulundurarak elden gelen bütün imkân ve gayretleri kullanmaktadır. Her geçen gün de bunların semerelerini almakta olduğumuzu belirtmek isterim.

Bunu rakamla ifade etmek gerekirse; örnek olarak yurdumuzda polis, jandarma ve sahil güvenlik bölgelerinde 15 Aralık 1985 tarihi itibariyle ideolojik asayişe müessir ve adî nitelikte olmak üzere toplam 162 646 olay meydana gelmişken, 1984 yılının aynı dönemi içinde aynı cins suçlardan 179 038 olay meydana geldiğini görmekteyiz. Her iki yıl içindeki rakamlar karşılaştırıldığında, 1985 yılında hissedilir bir azalma olduğu görülür.

Bu genel rakamlar içinde yer alan olaylardan, üzerinde çok hassasiyetle durduğumuz ideolojik mahiyette olanlarda, 1985 yılında, 1984 yılına göre yüzde 27,5 oranında; kaçakçılıkla ilgili olanlarda yüzde 38,3 oranında; asayişe müessir olanlarda yüzde 12 oranında ve asayişe müessir olmayanlarda ise yüzde 8,3 oranında düşüşler hâsıl olmuştur.

Değerli milletvekilleri, günümüz dünyasında huzur ve güveni bozan olayların başında ideolojik mahiyetteki anarşi ve terör gelmektedir. Ülkemizdeki seyri, devlet otoritesini ve vatandaşta, devlete karşı olan güveni sarsmak suretiyle, millî birlik ve beraberliğimizi parçalamayı hedef almak şeklinde olmuştur. Aslında, anarşist ve teröristlerin taktiklerinin genellikle devlet otoritesini zayıflatmak, ülke ekonomisini kötüye götürmek, sosyal dengesizlikleri artırmak veya artmış göstermek olduğu yüksek malum larınızdır. Bu nedenlerle, temelinde devlete karşı gelme, devleti bölme ve parçalama olan anarşi ve terör olayları, bakanlığımca hiçbir zaman basit bir zabıta vakası olarak görülmemiş ve görülmemektedir.

Bu tutumumuzun bir sonucu olarak da, bütün dünyada bu olaylarda belirli bir tırmanma müşahede edilirken, ülkemizde 1984 yılına nazaran yüzde 27,5 oranında bir azalma meydana gelmiştir. Bu azalma, her sorumlu kademede alınan etkili tedbirler ve her kademede görev yapan fedakâr güvenlik kuvvetlerimizin olayların üzerine cesaretle, inançla ve kararlılıkla gitmelerinin bir sonucudur.

Kaçakçılık olaylarındaki yüzde 38,3'lük azalmada da, gümrük ve tekel kaçakçılığında; önceki yıllarda kaçak kapsamında mütalaa edilen birçok malın ve yasal olarak ithal serbestisi içine alınması yanında, güvenlik kuvvetlerimizin olayların üzerine ısrarlı ve kararlı biçimde gitmelerinin payı büyüktür. Bunun bir neticesi olarak, son yıllarda uyuşturucu madde kaçakçılığına ait trafik güzergâhının sınırlarımız dışına kaydığını görmekteyiz. Bunu rakamlarla açıklamam gerekirse, içinde bulunduğumuz yılın 11 aylık döneminde, karada yapılan takipler sonucunda toplam 3 658 kilogram muhtelif cins uyuşturucu madde yakalanmışken, bu rakam denizde 4 294 kilograma ulaşmıştır.

Bu 4 294 kilogramın 247 kilogramı karasularımızda yapılan takip ve aramalarda elde edilmiş, 4 047 kilogramı ise denizden güney sahillerimize vurmuştur. Sebebi de, kara da alınan sıkı güvenlik tedbirleri sonucunda faaliyetlerinin ağırlık noktasını Akdenizde sınırlarımız dışına kaydıran kaçakçıların burada da durumlarını tehlikeli gördüklerinde mallarını denize atmak zorunda kalmalarıdır. Bu, tabiatıyla kaçak uyuşturucuların bir kısmıdır, yani denize atılmak zorunda kalınan kısmıdır. Denize atılamayanları da hesaba katarsak, Akdenizde, sınırlarımızın dışına kayan uyuşturucu kaçakçılığının cesameti ortaya çıkar. Güvenlik kuvvetlerimiz bundan böyle de her türlü kaçakçılık olaylarının üzerine yılmadan ve kararlılıkla gitmeye devam edecektir.

Kaçakçılık olaylarının üstüne gidildiğinde, yıkıcı ve bölücü unsurların da kendi faaliyetlerini besleyebilmek için uyuşturucu kaçakçılığında organize bir güç olarak karşımıza çıktıklarını görmekteyiz. Asayişe müessir olan ve olmayan olaylardaki düşüş de,

yine güvenlik kuvvetlerimizin fedakârane çalışmalarının bir neticesidir.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; biraz önce, kısaca anarşi konusuna değinmiştim. Bu arada 1,5 yıla yakın bir zamandır devletimizin, güneydoğu ve bir kısım doğu illerinde eşkiya ile mücadele halinde olduğu yüksek malumlarınızdır. Müsaadelerinizle bu konuda yüksek Meclisinize bilgi arz etmeye çalışacağım.

Hatırlanacağı gibi, 15 Ağustos 1984 tarihinde Eruh ve Şemdinli'de yapılan baskınlarla başlayan bu olayların temelinde, ülkemizin toprak bütünlüğünü zedelemek amacı yatmaktadır. Olayları yaratan eşkiyanın, bölgeye komşu olan ülkelerdeki siyasî durum ve boşluktan yararlandıkları bir gerçektir. Bölgede, Kasım 1985 ayı sonu itibariyle toplam 152 silahlı olay vukubulmuş ve bunlarda toplam 74 güvenlik görevlimiz şehit olmuş, 77 vatandaşımız da hayatını kaybetmiştir.

Yapılan operasyonlarda, 112'si ölü olmak üzere, 630 bölücü eşkiya ele geçirilmiştir. Güvenlik kuvvetlerimiz büyük bir azim ve kararlılıkla eşkiyanın aranması faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu arada, yurt dışındaki eşkiyanın sızmasını önleme tedbirlerinin alınmasına da devam edilmektedir. Bu cümleden olarak, biraz sonra ilgili bölümde de daha etraflıca açıklanacağı gibi, sınır birliklerimiz personel bakımından takviye edilirken, araç ve gereçle de sürekli olarak teçhiz edilmektedir. Ayrıca, ülkemize sızmaları önlemek için de Suriye, Irak ve İran sınırlarında fizikî güvenlik sistemine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmaların Nusaybin İlçesi civarındaki 11 kilometrelik kısmı halen ikmal edilmiş bulunmaktadır.

Ancak, daha teknik düzeyde ve planlı şekilde sürdürülen bu çalışmaların tamamlanmasının zaman alacağı düşünüldüğünden, bunun ikmaline değin; fakat daha acil bir tedbir olarak sınırlarımızın bu sistem dışında kalan kısımlarının geçici olarak aydınlatılması çalışmaları da başlatılmıştır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yurdun öz ve ayrılmaz bir parçası olan bölgede Ağustos 1984'de başlatılan iç güvenlik harekâtı bütün güvenlik kuvvetlerimiz arasında sağlanan üstün bir işbirliği ve koordinasyon anlayışı içinde sürdürülmektedir. Harekât sırasında şehit olanlara Allah'tan rahmet dilerken, görevlerini feragat ve kararlılıkta sürdüren her kademedeki güvenlik kuvvetleri mensuplarımızı huzurlarınızda saygı ile anıyorum.

Olaylar, Türkiye'nin önemli meselelerinden birisi olarak güncelliğini korumaktadır. Bölgemiz halkının güvenliği ile ilgili tüm tedbirler alınmıştır. Mahallî ihtiyaçlara göre gerekli olan bütün devlet imkânları da bölgeye götürülmektedir. Türkiye'nin bekasına ve güvenliğine karşı girişilen bu faaliyetler, devletimizin kahredici gücü karşısında yok olup gidecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şimdi de, bakanlığımızca 1985 yılında yapılan ve 1986 yılında yapılması düşünülen diğer çalışmalara kısaca temas etmek istiyorum.

Yüksek malumlarınız olduğu gibi, sıkıyönetim uygulamalarına halen 58 ilde son verilmiş bulunmaktadır. Bu, yurdumuzda kısa süre içinde varılan büyük bir aşamadır Kuşkusuz hepimizin arzusu, sıkıyönetimin geri kalan illerimizde de bir an önce kalkması ve bir daha da buna gerek duyulmayacak şekilde milletimizin normal şartlarda huzur ve güvenlik içinde yaşamasıdır

Bu duygu içinde olan bakanlığım, her nevî huzur bozucu hadiseyi önlemeye kadir, güçlü güvenlik kuruluşları oluşturulması yönünde her gayreti göstermektedir ve göstermeye devam edecektir Bu çalışmalar cümlesinden olarak, Emniyet Genel Müdürlüğünde 1985 yılı başından günümüze kadar 26 ilçe ve bucakta emniyet komiserliği teşkil edilmiş, 7 213 münhal kadroya atama yapılmıştır İzmir, İstanbul ve Afyon'da polis kollejleri açılarak, kolej sayısı 4'e çıkarılmıştır Eskişehir ve Trabzon'da yeni polis okulları açılmıştır Bu okullara, ortaokul mezunlarının alımına son verilerek, lise ve iki yıllık yüksek okul mezunları alınmaya başlanmıştır.

Polis okullarında, günümüze kadar toplam 13 754 personel meslekî eğitimden geçirilmiştir. Bunlar dışında, meslekî ihtisas branşlarına uzman eleman kazandırılması, yeni teknolojinin tanıtılması ve özellikle özel harekât, operasyon ve çeşitli teknik cihazların kullanılması, kaçakçılık suçlarıyla mücadele ve iş basitleştirilmesi gibi konularda açılan muhtelif meslekî kurslarda bugüne kadar 451'i amir, 8 974'ü memur olmak üzere, toplam 9 425 personel eğitilmiştir. Bu arada, illerde birim amirlerince yürütülen uygulamalı eğitimlerde de, toplam 37 948 personel uygulamalı eğitimden geçirilmiştir. Keza, yıl içinde bütün emniyet müdürleri için, güvenlik ve asayiş konularında iki seminer düzenlenmiş, ayrıca yine bütün emniyet müdürleriyle meslekî konulara ilişkin bölge toplantıları yapılmıştır. Bizim çalışmalarımız 1986 yılında da, artan bir hızla devam edecektir.

Poliste önem verdiğimiz diğer bir husus da, disiplindir. Disiplin bozucu davranışlar müsamahasız cezalandırılmakta, başarılı personel ise ödüllendirilmektedir.

Polisimizin, kötülerin, suç işleyenlerin, toplum düzenini bozanların takipçisi; fakat iyilerin koruyucusu olduğu kanaatinin vatandaşlarımızda ve çocuklarımızda yer etmesini amaçlayan huzur toplantılarına devam edilmekte, özellikle ilkokul çağı çocuklarımızın, karakollarımızı ziyaretleri sağlanmaktadır.

Geçen yıl yapılan bütçe görüşmeleri sırasında bir kısım değerli üyenin de değinmiş oldukları, güvenlik soruşturmalarının basitleştirilmesi yolundaki çalışmalarımız tamamlanmış ve hazırlanan güvenlik soruşturma yönetmeliği, Başbakanlığa sunulmuştur. Yönetmelikte, bakanlıkların merkez teşkilatında çalışacakların tahkikatlarının merkezde, taşra teşkilatında çalışacakların tahkikatlarının da, bağlı oldukları valiliklerce yapılması esasları getirilmektedir. Böylece, gecikmeler önlenmiş olacaktır.

1985 yılında, günümüze kadar gelen 16 622 güvenlik soruşturması evrakıyla 216 014 arşiv araştırması evrakı, Emniyet Genel Müdürlüğünde incelemeye tabi tutulmuş ve bunlardan 10 102 güvenlik soruşturması ve 111 584 arşiv soruşturması evrakı sonuçlandırılmış; geri kalanların da süratle sonuçlandırılmasına gayret edilmektedir.

Emniyet teşkilatımızda, muhabere hizmetlerinin geliştirilmesi çalışmaları da sürdürülmektedir. Bu cümleden olarak, teşkilat, muhtelif cinsten toplam 4 048 adet telsizle donatılmış, 19 ile teleks kurularak, teleksi olan il sayısı 62'ye çıkarılmış, 20 ile özel telefon bağlanarak, özel telefon irtibatlı il sayısı 62'ye yükseltilmiştir. Ayrıca, E - 5 karayolu güzergâhı boyunca kurulmakta olan link sisteminin montaj çalışmaları da tamamlanmıştır. Çok yakında hizmete açılacak olan sistemle 17 il, 19 ilçe, 22 bölge trafik istasyonu, 5 sınır kapısı ve 2 hava limanıyla otomatik telefon, teleks, faksimile ve data irtibatı sağlanmış olacaktır.

Değerli milletvekilleri, malumları olduğu üzere bu yıl 18 Haziran tarihinden itibaren yürürlüğe giren Karayolları Trafik Kanununun gerektiği biçimde uygulanması, bu kanun gereğince bir dizi yönetmeliğin çıkarılmasına bağlıdır. Kanun hükümlerinin muhtelif cephelerden uygulanması yönünde tamamlayıcı düzenlemeler getiren toplam 13 adet yönetmelik hazırlıkları tamamlanarak, yürürlüğe konulmuştur. 1985 yılında, ekim ayı sonu itibariyle, ilk defa trafiğe çıkan araç sayısında, 1984 yılına göre 182 250 adet; yani yüzde 8,45 oranında bir artış olmasına rağmen, trafik kazalarında, yaralı sayısında adet olarak 496 ve ölü sayısında da yine adet olarak 97'lik azalışlar meydana gelmiştir. Ancak, yıl içinde toplam olarak 4 675 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 42 066 vatandaşımız da yaralanmıştır. Geçen yıla göre ölü veya yaralı sayısındaki vaki azalışlara rağmen, bu toplam rakamlar karşısında da üzülmemek mümkün değildir. Söylemeye mecburum ki, kayıplarımız büyüktür. Ancak zabıtamız, trafik kazalarını asgarî hadde indirmek için elden gelen bütün gayretleri göstermektedir ve bundan böyle de göstermeye devam edecektir. Burada trafiğe iştirak eden vatandaşlarımızın kurallara riayet etmede göstereceksi anlayış ve dikkatin, olayların azalmasında büyük önemi haiz olduğunu da vurgulamak isterim.

Değerli milletvekilleri, pasaportlarda yapılan tahrifatları önlemek ve sahte pasaport kullanılmasına engel olmak maksadıyla, pasaport cüzdanlarının yeniden düzenlenmesi yoluna gidilerek ebatları küçültülmüş, kâğıt kalitesi yükseltilmiş, yazımlar için özel daktilo makineleri ve fotoğraflı sayfanın plastikle kaplanması için de kaplama makineleri hizmete sokulmuştur. Halen geçerliliği olan pasaportlar, 1988 yılı sonuna kadar yeni tip pasaportlarla değiştirilmiş olacaktır. Pasaport verme işlemlerine basitlik getirilerek işlemler, kişilerin başkaca takıntıları yoksa, aynı il nüfusuna kayıtlı olanlar için en az 3 günde, başka il nüfusuna kayıtlı olanlar için de en çok 7 günde, tamamlanır, hale getirilmiştir.

Hudut kapılarında görevli pasaport kontrol polisinin görevlerini süratle yapabilmesi, böylece yolcuların kapılarda beklemelerinin önüne geçilmesi amacıyla sınır kapılarımızın bilgisayarla donatılmasına başlanılmıştır. Halen 5 sınır kapısının bilgisayar bağlantısı ikmal edilmiştir. Yurt dışına çıkışlarda, Pasaport Kanununun 22 nci maddesiyle getirilen hükümler dahilinde hareket edilmektedir. Bu uygulamada, bakanlığın açık bir engel ve mahkeme kararı bulunmadıkça, kanun hükümlerinin vatandaşa engel teşkil etmeyecek şekilde uygulanması yönünde hareket edilmektedir.

Bu arada, yıllardan beri sadece kişinin adı ve soyadı üzerinden konulmuş tahditler, isim benzerliği nedeniyle vatandaşların sızlanmalarına sebep olmaktaydı. Bakanlığımızca alınan bir karar gereğince, açık kimliği belirtilmemiş, yani sadece adı ve soy-

adı belirtilmek suretiyle ilgili makamların talebi üzerine konulan tahditler silinmiştir. Böylece pek çok vatandaşımızın şikâyetlerinin önüne geçilmiş olmaktadır.

Teşkilatın lojistik ihtiyacına cevap verecek malzemelerin satın alınmasına devam edilmektedir. Bu cümleden olarak çeşitli taşıtın, makine ve teçhizatın, muhtelif cins ve miktarda silahın, gece görüş dürbünü ve nişan aletinin satın alınma işlemleri bugüne kadar tamamlanmıştır. Mevcut helikopterlerle operasyona katılma, vurucu timlere müşterek eğitim, trafik denetimi, ambulans görevi ve diğer görev uçuşları olmak üzere, 1985 yılı başından günümüze kadar, toplam 600 saat uçuş yapılmıştır.

Değerli milletvekilleri, Emniyet teşkilatımızın güçlendirilmesi ve hizmetlerinin en iyi şekilde yürütülmesine yönelik çalışmalarımız, tespit edilen hedefler istikametinde ve bütçe imkânları ölçüsünde 1986 yılında da sürdürülecektir. Bunlardan bir kısmı için örnek olarak; Ankara'daki kapalı devre televizyon sistemi tamamlanacak ve İstanbul, İzmir'de de sistemin etüt, proje çalışmaları yapılacaktır.

Çekici kamyon ve otobüslerde, Karayolları Trafik Kanunu gereğince bulunması gereken takograf cihazının kullanılması yönündeki çalışmalar sürdürülecektir. Sürücüler için alkol koklama dedektörleri uygulama alanına konulacaktır.

10 adet ilçe trafik tescil ve denetleme büro amirliğiyle, 16 adet bölge trafik denetleme istasyon amirliği yeniden hizmete sokulacaktır. Bu suretle vatandaşlarımızın bürokratik olarak değerlendirdiğimiz kayıt ve tescil işlemlerinin ilde yapılması yerine, vatandaşın bulunduğu ilçelerde de bu taleplerin ikmal edilmesi hususunda ilk adım atılmış olacaktır.

Çiğli, Antalya ve Dalaman havalimanlarıyla, Habur sınır kapısı bilgisayar cihazlarıyla donatılacaktır. İstanbul'da merkezî bölge bilgisayar kurularak, çevre il ve ilçelerle terminal bağlantısı sağlanacaktır. 1380 adet muhtelif tipte taşıt aracı ile toplam 12 milyar 700 milyon lira tutarında muhtelif cins makine ve teçhizatın, büyük tipte en az 2 adet helikopterin ve muhtelif cinste silah ve mühimmatın satın alınmaları sağlanacaktır.

Bu arada, emniyet teşkilatında özel harekât grupları oluşturularak, bu gruplara bağlı timlerin öncelikle 10 ilde faaliyete geçirilebileceğini ve zamanla imkânları nispetinde diğer illere de teşmil edileceğini belirtmek isterim. Ayrıca merkezde hazır kuvvet olarak, özel harekât birliği personel sayısının artırılması sağlanacaktır.

Şimdi de Jandarma Genel Komutanlığının çalışmalarından söz etmeye çalışacağım Yüksek malumları olduğu üzere bu teşkilatımız, polis teşkilatı olmayan, belediye sınırları dışında kalan yerlerde, ülke yüzölçümünün yüzde 92'sine şâmil bir sahada, huzur ve güvenliği sağlamak ve bunun yanı sıra çok sayıda mevzuat ile kendisine verilen çeşitli görevleri yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır. Bu normal görevlerine ilave olarak yukarıda açıklamaya gayret ettiğim Güneydoğu Bölgesindeki bölücü olaylarla da mücadele etmek mevkiinde kalmaktadır. İfade etmeliyim ki, jandarma teşkilatımız, diğer görevlerinde olduğu gibi, bu görevini de büyük bir feragat ve kararlılık içinde yerine getirmektedir. Ve her geçen gün daha da büyük tecrübeler kazanarak yerine getirmeye devam edecektir.

Jandarma Genel Komutanlığınca bu yıl içinde yapılan faaliyetleri kısaca şu şekilde özetleyebilirim:

Özellikle yukarıda arz ettiğim Güneydoğu Bölgesindeki olaylara daha etkili biçimde cevap verebilmek amacıyla, jandarma iç güvenlik ve komando birliklerinde yeni teşkilatlanmaya gidilmiştir. Bu cümleden olarak, bu bölgede mevcut arazi yapısı, tehdit ve kuvvet ihtiyacı gibi faktörler dikkate alınarak yeniden teşkil, intikal ve reorganizasyon yoluna gidilmek suretiyle mevcut jandarma komando tabur ve bölük sayısında artış meydana getirilmiş, ayrıca iç güvenlik operasyon timleri teşkil edilmiştir.

Jandarma sınır birliklerinde evvelce birinci, hatta görev almayan bir kısım sınır birliklerine hudut sorumluluğu verilmiş, kritik bölgelerde yeni sınır bölükleri ve sınır karakollarının teşkili yoluna gidilmiştir. Ayrıca bu bölgedeki, mülkî teşkilata tabi jandarma iç güvenlik birliklerine toplam 38 adet yeni jandarma karakolu açılmış ve mevcut karakollardaki personel sayısı artırılmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı karargâhı ile muhtelif kademedeki taşra birlikleri arasındaki telefon, telsiz - telefon, telsiz - telgraf ve teleks irtibatlarının arzulanan hedefe uygun biçimde sağlanması hususundaki çalışmalar inkıtasız biçimde sürdürülmektedir. Genel komutanlık hava birlikleri, yukarıda arz edilen Güneydoğu olayları nedeniyle tam anlamıyla sefer şartları içinde görev icrasına devam etmektedir. 24 adet helikopter bugüne kadar toplam 3 800 saat uçuş yapmıştır. Bu uçuşlarla, güvenlik görevleri yanında, kaza ve afete uğrayanlara da yardım edildiğini, hasta ve yaralı

nakliyesinde bulunduğunu da burada belirtmek isterim.

Jandarmamızın silah ve mühimmat yönünden güçlendirilmesine büyük önem vermekteyiz. Bu amaca yönelik alımların büyük bir kısmı programı gereğince tamamlanmıştır. Halen yüzde 83 oranında çözümlenmiş bulunan jandarma birliklerimizin iskân sorununun, arazi koşullarının zorlaması sebebiyle yüzde yüz seviyesinde halledilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu amaca varmak için Güneydoğu Anadolu Bölgesinde - ki, bilinen olaylardan dolayı - yeni kurulan komondo birliklerinin iskânı için yıl içinde ilave olarak 2 milyar 330 milyon liralık ödenek temin edilmiş ve bu ödenekle gerekli olan iskân tesislerinin yapımı Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna sipariş edilmiştir; Çalışmalar sürdürülmektedir.

Yukarıda da arz ettiğim gibi...

BAŞKAN — Sayın Bakan, süreniz dolmuştur ve bir kısım arkadaşlar, zannediyorum soru soracaklardır. Geride kalan kısımları da soru esnasında ifade etmeniz imkânı olabilir mi? Eğer bitmek üzereyse...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Şu konuyu, müsaadenizle Sayın Başkan, bitireyim de, tamamlamış olayım efendim.

Bütçe imkânları nispetinde iskân çalışmaları 1986 yılında da sürdürülecektir. İzmir'de bir jandarma dispanseri faaliyete geçirilmiştir. Bu suretle, Van'daki 100 yataklı hastane hariç, dispanser sayısı 3'e çıkmış olmaktadır.

Eğitim açısından Jandarma Genel Komutanlığı mensuplarının, güvenliğin sağlanmasında öncelikle iyi birer muharip olarak yetiştirilmeleri hedef alınmıştır. Gerek eğitim birliklerinde, gerekse diğer birliklerde mütecavizin tanınması ve buna karşı alınacak mukabele tedbirlerini yerine getirebilecek fizikî kabiliyette iyi bir atıcı ve gece karanlığında her türlü harekâtı başarabilecek nitelikte birliklerin yetiştirilmesine çalışılmaktadır. Bu amaçla eğitim tesislerine ve özellikle atış alanlarına önem verilmiştir.

Bu arada, Doğu ve Güneydoğu ki karakolların mensuplarını görev başında yetiştirmek amacıyla eğitim timleri oluşturulmuştur ve bu amaçla karakollar tek tek gezilmektedir.

En iyi silahın iyi yetişmiş asker olduğu inancı içinde olan bakanlığımız, jandarma personelinin nitelik ve nicelik bakımından hizmete yeterli duruma getirilmesini amaçlayan bu çalışmaları 1986 yılında da dikkatle sürdürecektir. Buna ilişkin ödenek 30 milyon lira iken, 1986 yılında 300 milyon TL'ye çıkarılmış olduğunu bir örnek olarak burada belirtmek isterim.

Değerli milletvekilleri, bakanlığıma bağlı sahil güvenlik kuvvetlerimizin, kanunun kendisine vermiş olduğu görevleri en iyi bir şekilde yerine getirmesi çalışmalarımız devam edecektir. Bu sene Sahil Güvenlik Komutanlığımıza 10 tane sahil güvenlik botu alımı, ihale işleri tamamlanmış, gerçekleştirilmek üzeredir. İleri senelere sari olmak üzere bu projemizin tahakkuk edeceğini ümit etmekteyim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çalışmalarımızın izahına vaktimizin müsaade ettiği nispette devam edebildim Vaktimiz tamamlanmış oluyor; bu nedenle sözümü bitirmek mecburiyetindeyim

Beni dinlediğiniz için hepinize, şahsım ve bakanlık mensubu arkadaşlarım adına saygılarımı sunarım. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Bakan, bazı milletvekili arkadaşlarımız soru sormak istemektedir. Son söz milletvekilinin olması sebebiyle bir milletvekili arkadaşımıza da söz vereceğiz. Bu arkadaşımızın konuşmasından sonra mı soruları cevaplandırmak istersiniz, yoksa şu anda kürsüden mi cevaplandırmak istersiniz?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Devamla) — Sayın milletvekili konuşsunlar, ondan sonra soruları cevaplandırayım efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

Son sözden evvel, soru sormak isteyen arkadaşları tespit edelim : Sayın Sağlar, Sayın Can, Sayın Bilal, Sayın Erel, Sayın Bayezit, Sayın Ural, Sayın Çelebi, Sayın Canver, Sayın Ataklı, Sayın Alçan, Sayın Taşdemir, Sayın Özcan, Sayın Oktay, Sayın Kuşhan, Sayın Bürke ve Sayın Şen'i soru sormaları için kaydettim efendim.

Soru kayıt işlemi tamamlanmıştır.

Son söz olarak, buyurun Sayın Sökmenoğlu.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, soruları sonra mı soracağız?

BAŞKAN — Evet.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İki defadır usule aykırı davranıyorsunuz, iki defadır aynı hatayı işliyorsunuz. Soru tespit işlemi bittikten sonra sorulara geçilir. Eğer sorulara geçilmiyorsa, geçileceği zaman tespit edilir. Bir daha bu hata yapılmasın efendim.

BAŞKAN — Hata değil, takdim tehirdir Sayın Bayezit.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İki senedir hiçbir zaman görmedik.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Sökmenoğlu. (MDP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; kamu düzeni ve vatandaşın can ve mal güvenliğinin sağlanması; sınır, kıyı, emniyetinin ve karasularının korunması ve de kaçakçılığın önlenmesi için de cansiperane vazife gören İçişleri Bakanlığı mensuplarının, 363 milyar lira bütçe ile iç güvenliği ve kamu düzenini idare etmesi giderek zorlaşmaktadır. Ancak, 1 trilyona yakın fonlar sayesinde mahallî idarelerimizin gelişmelerine yön verici düzenlemeleri ise hem sevindirici, hem de halka hizmet götürme açısından büyük bir şanstır. Yalnız, fonların kullanımının keyfîliğe, savurganlığa açık oluşu yönünden, Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetiminden uzak durması ise düşündürücüdür.

Sayın milletvekilleri, sıkıyönetimin kalktığı illerde jandarma ve polise daha çok yük bineceği malumlarınızdır. Zaten modern çağda güvenlik kuvvetlerimizin giderek artan ihtiyaçlarının, modern silah, araç ve gereçlerinin karşılanması için imkânlarının kısılmaması, güçlendirilmesi gerekmektedir. Güvenlik kuvvetlerine düşen görevlerin artması daha çok elemana ihtiyaç gösterecektir. Yurdumuzu bölmek isteyenlerin, Ortadoğuda önderlik edecek 50 milyonluk müreffeh, gelişen, büyüyen bir Türkiye'yi tehlike görenlerin dışarıdan destekledikleri eşkiyaların takibi ve bölücü çetelerin barındığı ve sızdığı bazı komşularımız ile sınır olan bölgelerde alınan önlemler İçişleri Bakanlığının kısır bütçesiyle maalesef yeterli olamamaktadır.

Muhterem milletvekilleri, özellikle Jandarma Genel Komutanlığının yeniden organizasyona tabi tutularak, görev yapan subayların artırılması zaruretine inanıyorum. Jandarmanın gelişen şartlara uyması mecburiyeti doğmuştur. Jandarma Genel Komutanlığına bağlı kuvvetlerin ateş gücü fazla, hareket kabiliyeti, sürat ve manevra kabiliyetine sahip araç ve gereçlerle ve silahlarla donatılması gerekir. Yurdumuzda muhtaç olduğu emniyet, huzur ve güvenin devamını sağlamak maksadıyla, güvenlik kuvvetleri mensuplarının zor şartlar içinde kısıtlı bütçelerle gösterdikleri gayreti takdirle anarken, vazifelerini ifa için gerekli eğitim ve kadrolarının günün şartlarına göre uydurulmasını tekrarlıyorum. İleriye dönük lojman meselelerinin de göz ardı edilmemesi, başlatılan polis evlerinin ise giderek çoğalmasını dilerim.

Asayişe müessir olan olaylardaki azalma güvenlik kuvvetlerimizin feragat içinde çalışmaları neticesi olduğu, kadar trafik olaylarında cüzi bir azalma görülmekte ise de, trafik olayları Türkiye'de korkunçluk niteliğini muhafaza etmektedir. Özellikle, trafik eğitimine ağırlık verilmesi kadar; trafik polislerinin eğitimleri de, Trafik Kanunundaki puanlama sisteminin ertelenmesi de kâfi değildir. Bütün bunların yeniden gözden geçirilmesi gereğine inanıyorum.

Uyuşturucu madde kaçakçılığındaki azalma, alınan çok sıkı güvenlik tedbirlerinin bir sonucu olarak bu kaçakçılığın sınırlarımız dışına kayması ise memnuniyet verici olmakla birlikte; uyuşturucu madde kaçakçılığının, Ermeni terör örgütleriyle özleşen yıkıcı, bölücü örgütler tarafından yapılmış olması, Türk milletini daha da uyanık olmaya zorlamaktadır. Bu hususta da eğitici programların yapılması zaruridir.

Sayın milletvekilleri, bölücülerin, devlet istihbaratı ve devlet teşkilatları sayesinde anında tespit edilmesi, yurdumuza girmeden evvel yığınaklarından çıkışları anında ve yurt içinde dağılmadan, kan dökmeden yakalanabilmeleri gurur vericidir. Ancak, devlet istihbarat elemanlarının maddî imkânsızlıklarını da görmemek, onlara karşı haksızlık olur. Her ne kadar 1986 yılı bütçesi ile kişi başına düşen istihbarat harcamalarında bir artış olmuşsa da, yine de fevkalâde azdır.

Muhterem milletvekilleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde cereyan eden olayların temelinde, ülkenin toprak bütünlüğüne karşı tehdit amacı yatmakta; olayların içindeki bölücü çete mensuplarının bölgeye, komşu ülkelerdeki siyasî durum ve boşluktan yararlanarak sızıp, olayların şiddetini artırdığı muhakkaktır; ama Güneş Harekât Bölgesinde, hiç de küçümsenmeyecek 140 silahlı olay meydana gelmesi de, istihbarat değerlendirmelerindeki aksaklığı göstermektedir. Siirtin Eruh, Hakkâri'nin Şemdinli İlçelerinde terörist saldırılar üzerine başlatılan Güneş Harekâtı, 16 ayını geri bırakmıştır. Bu 16 ay zarfında güvenlik kuvvetlerinin elde ettiği sonuçları takdir etmemek elde değildir. Bu harekât başarıya ulaşırken, ne yazık ki, bir çok sivil, asker vatan evladı şehit düşmüş, yaralanmıştır. Huzurlarınızda, şehit düşen polis, asker tüm güvenlik kuvvetlerini ve vatan-

daşlarımızı rahmet, gazi olanlarını da minnet ve şükran ile anarım.

Bu arada, insan haklarına aykırı, kişinin özgürlüğünü kısıtlayan, insanlık dışı türlü yöntemlerle, işkence yapanların karşısında mücadele ettiğimiz gibi, huzur ve güven ortamının bozulmaması için devlet düşmanları ile mücadele eden güvenlik kuvvetlerimize karşı girişilen canice planları uygulayanlarla da mücadele etmemiz gerektiğini vurgulamak isterim.

Polise, askere öldürücü darbeler indirerek devletin altına dinamit koyanları bağrına basan, sadece «Demokrat Türkiye» diyen sözde dost yabancı ülke mensuplarının tutumlarını esefle karşılıyorum. (MDP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, müessif olaylar sırasında Sayın İçişleri Bakanının zaman zaman verdiği bilgilerin kifayetsiz kaldığını da ifade etmek isterim. Cereyan eden olaylar, basit olaylar değildir; 12 Eylül'den evvel cumhuriyetimizin, devletimizin bekasına karşı dış güçler tarafından başlatılan bölme, parçalama harekâtının devamı olan vahim olaylar zinciridir. Olayların devamı sırasında yüce Meclise daha sık bilgi verilmesini, milletvekillerinin tenvir edilmesini, basından ve televizyondan duyduklarımızla yetinmememiz gerektiğini de tekrarlıyorum. Günaşırı yakalanan yıkıcı, bölücü çete mensupları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisi olması zaruridir. İç güvenlik meselelerinden millî irade temsilcilerinin haberdar olması şarttır. Hükümetlerin gücü, Türkiye Büyük Millet Meclisinden aldıkları destekle kaimdir. Demokrasilerin inkıtaa uğradığı devirlerde ise, yegâne suçlananlar yüce Meclisin mümtaz üyeleri olmuşlardır. Onun için, eşsiz Atatürk'ün millî irade limanına sığınarak kurduğu cumhuriyetin bekası, etkili ve bilgili meclislerin titizliği ile mümkündür. Memleket meseleleri ancak Mecliste çözülür. Sıkıntılar Mecliste dile getirildiği zaman, cumhuriyet hükümetimiz de rahatlar; millî irade temsilcilerinin göstermiş olduğu millî politikalarla yönlenirler.

Sayın milletvekilleri, millî meseleleri, millî hâkimiyetin tek tecelligâhı olan Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışalım, düzeltelim ve sistemin inkıtaa uğramaması için çalışalım.

Muhterem milletvekilleri, bu arada, önemli bir konuyu da cumhuriyet hükümetimizden sormadan geçemeyeceğim. Büyük bir gazete mensubuyla sohbet sırasında ve değişik iki ayrı zamanda, Sayın Cumhurbaşkanımız, «12 Eylülden sonra, o günün şartlarıyla biz, komşularımız sınırları içinde yığınak yapan bölücülerin üzerine hudutları aşarak gittik; derslerini verdik. Şimdi ise, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisinin karar alması gerekir» diye buyurmuşlardır. Eğer böyle bir duruma ihtiyaç varsa, bu konu Türkiye Büyük Millet Meclisine getirilmeli ki, yüce Meclis tereddütsüz karar alsın.

Huzurlarınızda soruyorum : Acaba ihtiyaç mı yoktur; yoksa, ihtiyaç olduğu halde yüce Meclise böyle bir konu getirilmemekte midir?

Muhterem Başkan, sayın milletvekilleri, bu inançlarla, 1986 yılı İçişleri Bakanlığı bütçesinin vatanımıza ve aziz milletimize hayırlı olmasını diler, hepinizi saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Gruplar ve şahıslar adına konuşmalar yapılmış ve müzakereler tamamlanmıştır.

Şimdi, soru sormak isteyen ve kaydını yaptığımız sayın milletvekillerinden, sorularını yöneltmelerini rica edeceğiz.

Sayın Fikri Sağlar, buyurun.

Yalnız şahsınız için fade etmiyorum; sorunun bir konuşma hakkı olarak istimal edilmemesini, daha evvelki birleşimlerde de ifade ettiğimiz gibi; kısa, özlü, gerekçesiz ve şahsî görüş ifade etmeden sorulmasını rica ediyorum.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Gerekçesiz soru olur mu, Sayın Başkanım?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, baskı yapıyorsunuz.

BAŞKAN — İçtüzük öyle emrediyor efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın bakanın yarım saat fazla konuşmasına müsaade ettiniz; bize şimdi baskı yapıyorsunuz.

BAŞKAN — Hiçbir zaman fazla konuşturmadım, Sayın Bayezit.

SALİM EREL (Konya) — Cevap almış olmak için soru sormayalım?

BAŞKAN — Efendim, İçtüzük öyle emrediyor. Yeni İçtüzüğün tanziminde etkili olursunuz ve arzuladığınız istikamette çıkartırsınız; ama bugünkü İçtüzük böyle emrediyor, ben de öyle tatbik ediyorum.

Sayın Sağlar, buyurun.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkan, teşekkür ederim; söylediğiniz doğrultuda hareket etmeye çalışacağım.

BAŞKAN — Sayın bakan da kısa cevap verecektir.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkanım, sayın bakanım biraz evvelki konuşmasında ve daha önceki beyanlarında da Türkiye'de işkence olmadığını, bunu bazı mihrakların uydurduğunu veya söylediğini, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bir üyesinin açıklamasıyla bize anlatmaya çalıştı ve yanlış anlamadıysam, şu cümleyi kullandı : «İcraatın içinden gelmiş yüksek seviyede tarafsız bir kişinin beyanıdır.» dedi.

Şimdi sormak istiyorum : Aynı icraatın içinden gelmiş, yüksek seviyede ve tarafsız olduğuna inandığımız parlamentonun başı Sayın Meclis Başkanımız, bugün basında yer alan demeçlerinde, «Türkiye' de işkencenin var olduğunu» beyan etmiştir.

Yine icraatın içinde olan kişiler -Emniyet Genel Müdürü- bazı suçluların güzellikle konuşmayacağını bildiklerini beyan etmektedir.

BAŞKAN — Evet, soru ne oluyor Sayın Sağlar?

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Soruyorum şimdi; kesin ve net cevap istiyorum.

İşkence, insanlık suçu mudur ve Türkiye'de işkence var mıdır? Bu birinci sorum.

İkinci sorum : Karakollarda intiharlar vardır. Yine sayın bakanımızın vermiş olduğu yazılı cevaba göre, Türkiye'deki karakollarda 1975-1980 yılları arasında 7, 1981-1985 döneminde ise 44 intihar vakası olmuştur. Sayın bakanın bulunduğu, yahut Anavatan iktidarının bulunduğu dönemde ise, 17 intihar vakası olmuştur. Bu, herhalde yansıyandır; yani yüzde 40'ı, iktidar zamanında olmuştur.

Sayın bakana; neden intihar ediyorlar, diye sormuştum; sayın bakan da, «Ruhî bunalım geçirdikleri ya da mensup oldukları örgütlerin üyelerini ele vermemek için intihar ediyorlar» demişti. Önlem alınıyor mu, demiştim. «Önlemleri de hemen alıyoruz» demişti. Ankara Emniyetinde olan ilk intihar vakasıyla ikinci vaka arasında 3 günlük süre geçmiştir.

BAŞKAN — Sayın Sağlar, sorunuza geçin efendim, bu konuda ne sormak istiyorsunuz efendim?

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — şimdi efendim, sormak istediğim konu şu : İçel'in Mut İlçesinde zincirle intihar etmiş Halil Çelik vardır. Şimdi, bir kişi zincirle intihar edebilir mi, sayın bakana soruyorum? Edebilir ise, o zinciri nereden bulmuştur karakolda, bunu soruyorum.

BAŞKAN — Baştan beri ifade ettiğiniz konuların yerine, «İçel'deki filan hadise nasıl olmuştur?..» Bu gayet basit efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Efendim, zincir olabilir mi diye sorulursa, belki sayın bakan anlamayabilir, ben onun için söylüyorum.

BAŞKAN — Ben, anlaşılmadığı takdirde açıklama isterim efendim.

Buyurun.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — İkinci sorumu soruyorum: Öğrenci derneklerinin kurulmasını zorlaştırmak ya da önlemek için valiliklere bir genelge gönderdiniz mi? Böyle bir genelge hangi yasaya göre gönderilmiştir? Gerekçesiz olarak bu derneklerin kurucu ve üyelerini karakollara çağırıp ya da evlerine gidip veya velilerine dernek üyesidir veya kurucusudur diye baskı yapıldığından haberiniz var mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Birinci soru : «Türkiye'de işkence var mıdır, yok mudur?» Bunun cevabını istiyor.

Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, konuşmalarımızın hepsinde ifade etmeye çalışıyoruz; Türkiye'de efrada suimuamelede bulunanlar olabilir, olmuştur ve bunlar gerekli takibata maruz kalarak cezalandırılmışlardır. Bu münferit mahiyetteki olayları, «Türkiye'de işkence vardır» şeklinde yorumlamak ve yaygınlaştırmak ve idareyi de bunu destekler mahiyette göstermek doğru değildir. (ANAP sıralarından alkışlar)

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın bakan, net olarak söyleyin; «vardır» veya «yoktur» şeklinde cevap verin efendim?

BAŞKAN — Sayın Bakan bu kadar cevap verebildi efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Karakollarda intihar olayları bizden evvel mutlaka cumhuriyet savcılıklarına intikal eden olaylardır; her olayda mutlaka cumhuriyet savcısının bir tespit zaptı vardır ve mutlaka otopsi raporu vardır ve mutlaka olayın mahiyeti hakkında bir tutanağı vardır. Bu olay, taraf karakol ve polis olduğu için, polisin tetkikinden evvel, mutlaka cumhuriyet savcılıkları tarafından tetkik edilen konulardır. Eğer cumhuriyet savcılığı, «olayda intihar vardır» diyorsa, davasını açar; demiyorsa, mesele yoktur.

BAŞKAN — İkinci soru efendim...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Öğrenci derneklerinin kurulması için.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Zincir olayı vardı efendim?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Aynı şey efendim, yani, bu, zincir olur, ip olur, bilmem ne olur, neyse; savcılığın el koyduğu bir olaya, savcılık eğer, «intihar değildir, katildir» diyorsa, davasını açar öyle olup olmadığı bilinir. Eğer, «intihardır» diyorsa mesele bitmiştir.

BAŞKAN — Evet Sayın Bakan, üçüncü soru...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Öğrenci derneklerinin kurulmaması için biz bir genelge neşretmiş değiliz. Ancak, öğrenci derneklerinin kurulması, nasıl kurulacağı, kanunlarımızda belirtilmiştir, Dernekler Kanununa göre yöneticiler işlem yapar.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Sayın Barış Can.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Sayın Başkan, sayın bakanın da konuşmasının büyük bölümünde Şebinkarahisar olaylarına yer verildi. Bu konuyu bendeniz, 27 Eylül tarihinde Şebinkarahisar'a gidemedim ama yörede incelemeler yaptım ve bunu- sayın Meclise bilgi olarak aktardım.

BAŞKAN — Gündem dışı da konuştunuz zannediyorum.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Evet, zatıâlinizin de bulunduğu bir oturumda gündem dışı konuşmuştum. O günkü konuşmamın özetini de, şu, soruma daha iyi açıklık verebilmesi için arz ediyorum.

İşkence yapılan kişileri izleyiniz, inceleyiniz; işkence yapanları da inceleyiniz. İşte bu teyp, işte bu rapor. Numune Hastanesinde işkence gören kişiyi getirebilirim bütün arkadaşlarıma, dileyenlere de teybi dinletebilirim, dedim.

Şimdi, ortada bir karine var. Şimdi, sayın bakanın, dava açılıp açılmaması konusundaki görüşüne istinat ediyorum ve sorumu soruyorum :

Bu işkenceyi yapan kişiler, zamanında Eynesil ve Bulancak'ta haklarında aynı suçtan dava açılan kişilerdir. Bu, hukukta karinedir, yani olan bir şeyden, olmayan bir şeyi bulmak. Yeni bir davaya gerek yoktur; Yüksel Ergenekon ve Şeref Çoban'ın, bu konuda, işkence yaptıkları iddiasıyla haklarında açılmış davalar vardır. Sayın vali, hani bakanlığı bırakalım, her nedense, bu kişileri dinlemek gereğini bile hissetmediği gibi, sayın bakanlık da bunlar hakkında herhangi bir tahkikat açmamıştır. Oradaki olayda tek objektif davranan savcıdır, raporu alan da savcıdır. Şimdi ortada bir durum var : Yüksel Ergenekon ve Şeref Çoban hakkında önceden açılmış dava olduğuna göre, bırakalım bu safhayı, bakanlık bu konuda ne düşünmektedir? Bu, sorumun birincisi.

Sayın bakana yanlış bilgiler intikal etmektedir. Hatırlarsınız, «Mercimek büyüklüğünde bir yara, parmağının ucunda da bir çizik» demişler, hiç olmazsa inandırıcı olması bakımından, nohut, patates, ceviz denseydi... Mercimek büyüklüğünde!.. Gülünç... Yanlış intikal ettirilmiştir, yani kesin olarak...

BAŞKAN — Evet, şimdi sualimize geçelim.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Sorum şudur : İşkence gören kişilerden biri, öğretmen Ruhi Tan. Kişiliğini de inceleyin, bakın, bu kişinin şu anda sol kolu felçlidir, getireyim bir gün Mecliste teşhir edeyim raporlarını; sol kolu felçlidir, Numune Hastanesindedir.

Bu konuda ne düşünmektedirler?

Sayın Bakanın verdikleri cevaplarda bugün bir çelişki gördüm, yine herhalde yanlış bilgi intikal ettiriliyor. Şebinkarahisar Kızılay binasında yapılan araştırmalarda TKP'ye ilişkin birtakım broşür ve afişlerin ve buna benzer propaganda malzemesinin ele geçtiğini söylemişler, bu nedenle operasyonun büyüdüğünü belirtmişlerdir. Bugün ise, «silahlı eylemler» diyorlar.

Kızılay Şebinkarahisar binası 1980 yılının Nisan ayının 12'sinde, o dönemdeki bir siyasî partinin desteklediği militanlar tarafından işgal edilmiş ve açılan dava sonucunda tahliye ettirilmiştir. Bu bir provakasyondur. Bu konuda bilgileri var mı? Sorumun üçüncüsü de bu.

Bakanlık, siyasal ve adi suç ayırdetmeksizin, bütün işkence eylemlerine kesin olarak karşı olduğunu ve buna dair (işkenceleri takip edeceğine dair) taahhütte bulunup, kamuoyuna güvence verebilecek bir açıklama yapabilir mi, ayrım olmaksızın? Sorumun bir tanesi de bu efendim.

Diğer bir sorum : Bu, Şebinkarahisar olayları dışında, fişlemelerle ilgilidir. Zatıâlilerini ziyaret ettiğimizde bu konuyu söyledik.

Şöyle sorular vardır : İdeolojik durumu, siyasal yapısı...

Biz endişelerimizi belirttik, dedik ki, böyle olaylar, toplumu kampa ayıran sorular mahiyetindedir.

BAŞKAN — Evet, fişler hakkında sual sormak istiyorsunuz.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Bu olay hâlâ devam etmektedir. Diğer bir bakanlığa yaptığım müracaata aldığım bir yazıda da, «Kamu görevlilerimizin albü-

mü çıkartılacak, onun için bu bilgiler isteniyor» şeklinde çok gülünç cevap almışımdır, o da yanımdadır.

Bu konuda ne düşünmektedirler?

Son sorum : Yine, zatıâlinizin de bulunduğu bir oturumda, güncelliği olması bakımından Sayın Başbakandan sormuştum, şu an üçü de buradalar; Sayın Başbakan, Adalet Bakanı ve İçişleri Bakanı. Güvenlik soruşturmalarının yasal dayanağı ve ne şekilde sürdüğüne dair 20 Ağustos tarihinde; yine 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasıyla görevden alınıp, sakıncalılık hallerinin kaldırılması, bırakın yargı yolunun açılmasını, sakıncalılık hallerinin...

BAŞKAN — Sayın Barış Can, suallerinizi sordunuz, burada şahsî mütalaa ve görüşlerinizi de açıklıyorsunuz. Eğer ki, konuşma hakkınız olsaydı, bu konuşma hakkınız da dolmak üzereydi. Bu itibarla, suale geçin ve sorun, lütfen, lütfen efendim.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Sayın Başkan, o zaman son sorum da şu şekilde.

20 Ağustos tarihinde yazılı olarak bu sorularımı sormuştum.

BAŞKAN — Onun cevabını da o zaman bekleyin Sayın Can.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Sözlüye dönüştü efendim, bazı sorular güncel sorulardır.

BAŞKAN — O zaman orada bekleyelim efendim.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — Orada bekliyoruz zaten, devamlı bekliyoruz da, yani isterlerse yazılı cevaplandırsınlar; ama bu sorularımın da cevaplandırılmasını istiyorum.

BAŞKAN — Sözlü sorunuzun da kısa zamanda cevaplandırılmasını talep ediyorsunuz.

Buyursunlar Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, Sayın Barış Can, «Şebinkarahisar olaylarında operasyona katılan polis memurlarından bir kısmının daha evvelce işkence yapmış olmaları nedeniyle takibata maruz kaldıklarını ve karine nedeniyle bu kişilerin işkence yapmış kabul edilmeleri lazım geldiğini» söylediler.

Bir kere, eğer bir kişi işkence yapmışsa, hakkında mutlaka dava açılıp, mahkûmiyetleri gerekir. Eğer hakkında açılan dava sonuçlanmamışsa, işkence yapıp yapmadığı hakkında kesin hükme varmak mümkün değildir; o da bir sanıktır.

Sonra, karine, cezada bu şekilde yürütülemez ve cezada karinelere de pek itibar edilmez. Bir kişi, bidayetinde bir hırsızlık suçu işlemiş veyahut da adam öldürmüşse, «Sen hırsızlık suçu işledin» yahut, «adam öldürdün; o halde bunu da öldürmüşsündür» şeklinde bir sonuca varmak mümkün değildir.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — İdarî tasarruf olarak yaklaşıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, esasen Anayasanın 138 inci maddesi gerek soru soranlar bakımından, gerek zatı âlinizin cevabı bakımından biraz tereddüdümüzü gerektirir mahiyette bize bir ilham vermektedir. O itibarla, bu konuyu çok kısa olarak rica ediyorum. Çünkü, Başkanlığımızın, kesin olarak, bir dava açılıp, açılmadığı konusunda bilgisi olmadığı için, konuşmalardan çıkardığımız neticeye göre ifade ediyoruz.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sol kolu felçli olan Ruhi Tan'dan bahsettiniz.

Efendim, bizim herhalde anlatamadığımız, ifade edemediğimiz bir konu var. Biz, suç işleyenin hiçbir zaman müdafii değiliz. Şimdi bu arkadaşlar hakkında, yani kötü muamele görmüş olanların şikâyetleri üzerine, zaten bu şahıslar hakkında dava açılmaktadır veyahut açılmıştır. Elbetteki bunun sonucunu alacaklardır.

Biz, açıklamamızı yaptık; verilen doktor raporlarına göre, hiç darp ve cebir asarı yoktur. Ben şimdi mahkeme miyim? «Birinci raporda yoktur; ikinci raporda felç vardır; bu acaba nasıl oldu?..» Müfettişimi de gönderdim, müfettiş de bir kanaate varmış; kararını okudum. Olay adliyeye intikal etmiş, ortada iki tane rapor var. Şimdi ben diyeyim ki, hayır ilk rapora itibar edeceğiz; siz deyin ki, «Hayır, ikinci rapora itibar edeceğiz.»

Bunlar bizim görevlerimiz değil, bunlar mahkemelerin halledeceği işler. Benim ne söylememi istersiniz? Ben şimdi desem ki, hayır, ben o ikinci rapora itibar etmiyorum efendim. Hem sonra bu benim görevim mi? Ben kimseyi savunmuyorum ki...

«Kızılay binasının, daha önce bir grubun, daha sonra bir başka grubun elinde olduğunu» söylüyorsunuz ve suçun mahiyetinde bizim yanıldığımızı ifade etmek istiyorsunuz, yanlış anlamıyorsam.

Şimdi, biz yine aynı şekilde bakıyoruz, yani, suç şöyle olmuş, böyle olmuş, efendim PKK örgütüne mensup olmak veyahut silahlı saldırıda bulunmak veyahut yasak yayın bulundurmak gibi vasıflarını ayırarak bir değerlendirmeye tabi tutumuyoruz. Suç ne olursa olsun, ister bir afişleme olsun, ister adam öldürme olsun, ister falan olsun... Şimdi, ortadaki konumuz, bir kötü muamele var mıdır, yok mudur? Yani

biz şöyle diyemeyiz, demiyoruz da : «Efendim, ne yapalım, bak bu bombalı, işte bilmem ne olaylarına girmiş; işte efendim, falan falan işleri yapmış. Eğer bu arada da buna ufak bir muamele yapılmışsa, biz bunu mazur görelim.» Biz böyle bir şey söylemiyoruz, yani böyle bir düşüncemiz yok.

H. BARIŞ CAN (Sinop) — TKP'nin elindeki Kızılay binasını... Bu bir provakasyondur.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Onu söyledim efendim, bizim kanaatimiz odur. Onu münakaşa etmiyoruz; ama, meseleyi biz suçun vasfına göre almıyoruz.

Fişlemelerle ilgili konuyu tasvip etmediğimizi, olayın üzerine derhal gittiğimizi söylemek isterim. Bunun tekerrür etmemesi için derhal gerekli emirleri verdik ve o işte sonuç aldık; ama şimdi siz diyorsunuz ki «yine oluyor.»

Yine oluyorsa, görevimizdir; bilgimiz tahtında değildir; hay hay, takip edelim ve gereğini yerine getirelim. Kabul etmediğimiz, tasvip etmediğimiz bir husustur.

Teşekkür ederm.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Tevfik Bilal.

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Sayın Başkan, sayın bakan tarafından cevaplandırılmasını istediğim iki sorum var.

1. Hatay'ın Yayladağı İlçesinin Çakı Köyünde Muzaffer Kızıldağ adındaki bir vatandaşımızı vurarak öldüren jandarma onbaşısı hakkında idarî soruşturma yapılmış mıdır? Yapılmışsa neticesi nedir?

2. Vatandaşa işkence veya kötü muameleden dolayı kaç emniyet görevlisi hakkında soruşturma yapılmaktadır? Kaçı mahkemeye sevk edilmiştir? Kaçı hüküm giymiştir?

Arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür. ederim.

Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — 8 Kasım 1985 günü Hatay Yayladağı İlçesi Çakı Köyünde, Yusuf Topaloğlu ile Halil Kızıldağ isimli şahıslar arasındaki tarladan yol verilmesiyle ilgili ihtilafın, 3091 sayılı Yasa gereğince tahkiki için Yayladağı Kaymakamlığınca görevlendirilen muhakkik, bir jandarma onbaşısı ve iki jandarma erinden teşekkül eden devriye ile birlikte keşif mahalline gitmiştir. Olay yerinde ve ifadelerin alınması sırasında, Muzaffer Kızıldağ ve yakınlarının, ifade verenlere müdahalede bulunmaları üzerine, muhakkikin ve daha sonra da görevli jandarmanın sözlü ikazlarına rağmen, tahkikat yerinden belirli mesafeye uzaklaşmamış ve engel olmaya devam etmişlerdir. İkaz ile uzaklaşmak istemeyen ve görevlilere fiilen mukavemette bulunan şahıslar, görevli jandarma tarafından zor kullanılarak uzaklaştırılmak istendiği sırada, yakınlarıyla birlikte taş atmaya devam eden ve esasen yol ihtilafında fiilen taraf olmayan ve her gün gittiği işine o gün özellikle gitmemiş olan Muzaffer Kızıldağ, ilk denemesinde silahını elinden alamadığı jandarma onbaşısı İdris Polat'ın üzerine saldırmış ve birkaç metre yakınına geldiği sırada da, üzerine gelmemesini sözlü, daha sonra da havaya iki el ikaz ateşi açmasına rağmen, dinlemeyerek elindeki taşla ve koşarak saldırısını sürdürmüştür. Saldırısını kırmak amacıyla, jandarma onbaşısı İdris Polat'ın, ayaklarına doğru açtığı üçüncü el ikaz ateşi neticesi karın nahiyesinden yaralanan mütecaviz Muzaffer Kızıldağ, sevk edildiği Hatay Devlet Hastanesinde vefat etmiştir.

Olayla ilgili tahkikat Cumhuriyet Savcılığınca yürütülmüş ve jandarmaya fiilen mukavemette bulunan 15 sanıktan, 9 sanık tutuklanmış olup, görevli jandarma erbaş ve er hakkında da idarî tahkikat sürdürülmektedir.

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Efendim olay tamamen saptırılmıştır, tamamen tersidir. Olaylar size nasıl aktarılıyor?

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Tahkikat açılmadı sayın bakan. Daha evvel elkoymadı savcı.

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Olaylar tamamen saptırılmıştır. Size yanlış bilgi veriyorlar, biz yerinde inceleme yaptık.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — İkinci soruya cevap veriyorum : Haklarında...

BAŞKAN — Sayın Bakan, Anayasanın 138 inci maddesine göre...

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Olayları saptıramazsın sayın bakan...

BAŞKAN — Efendim 138 inci madde, savcının hadiseye elkoyması, mahkemelerin bağımsızlığından bahseder...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — İkinci soruya geçiyorum.

BAŞKAN — Lütfen efendim, sayın bakan zaten cevabını da verdi; takdir edip etmemek zatınıza aittir.

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Efendim, olaylar tamamen saptırılmış, yalan yanlış cevap veriyorlar.

BAŞKAN — Sayın Bakan, buyurun, devam edin efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Efendim, ikinci soruyu cevaplandırıyorum:

12 Eylül 1980 tarihinden itibaren, efrada kötü muamele ve işkence iddialarından dolayı haklarında adlî işlem yapılan emniyet mensuplarımızın yıllara göre dağılımı şöyledir:

Haklarında adlî işlem yapılan emniyet mensuplarımızın sayısı; 1980'de 73, 1981'de 175, 1982'de 107, 1983'te 135, 1984'te 149, 1985'te 119 olmak üzere toplam 758;

Tutuklama sayısı; 1980'de 5, 1981'de 15, 1982'de 8, 1983'te 9, 1984'te 25, 1985'te 12 olmak üzere toplam 74;

Tutuklanmadan davaları dışarıdan görülenlerin sayısı; 1980'de 68, 1981'de 160, 1982'de 99, 1983'te 126, 1984'te 124, 1985'te 107 olmak üzere toplam 684;

Hüküm giyenlerin sayısı; 1980'de 11, 1981'de 12, 1982'de 16, 1983'te 7, 1984'te 18, 1985'te 10 olmak üzere toplam 74;

Beraat edenlerin sayısı; 1980'de 25, 1981'de 100, 1982'de 24, 1983'te 74, 1984'te 53, 1985'te 18 olmak üzere toplam 294;

Meni muhakeme verilip mahkemeye sevk edilmeyenlerin sayısı; 1980'de 7, 1981'de 27, 1982'de 34, 1983'te 12, 1984'te 9, 1985'te 41 olmak üzere toplam 130;

Devam edenlerin sayısı; 1980'de 30, 1981'de 36, 1982'de 33, 1983'te 42, 1984'te 69, 1985'te 50 olmak üzere toplam 260 kişidir.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Erel.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkan, sözlerime başlamadan... Sorularıma başlamadan önce...

BAŞKAN — Hayır, siz söze başlayamazsınız, sadece soruya girersiniz efendim.

SALİM EREL (Konya) — Çok önemli bir nokta, siz de memnun olacaksınız. (ANAP sıralarından gürültüler) Soruma başlamadan önce...

BAŞKAN — Şimdi bakın, 3 arkadaşımız soru sordu, yarım saat oldu. (SHP sıralarından «Olsun efendim, tahdit var mı?» sesleri) Yani 3 arkadaşımızın, kürsüde normal konuşma hakkı olsaydı, bu süreleri ancak kullanabilirlerdi. Bu itibarla, soruyla konuşma hakkı bir tutuluyor; bu yanlış bir anlayıştır.

SALİM EREL (Konya) — Bu cümleden dolayı bana teşekkür edeceksiniz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sorularınıza geçin efendim, sorularınıza geçin.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkan, şu andaki sorumla, devlet düzenimizin, millî birlik ve beraberliğimizin güvenli bekçileri olan emniyet teşkilatımıza kötü bir rastlantıyla girdiğini zannettiğimiz bazı görevlileri kastediyorum, bütün emniyet teşkilatımızı kastetmiyorum.

BAŞKAN — Efendim, «Şahsî görüş olmayacak» dedik. (Gürültüler) Efendim, İçtüzüğün 94 üncü maddesini açayım, okuyayım... (SHP sıralarından «Okumayın, gerek yok» sesleri)

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, siz vakit öldürüyorsunuz, müdahale etmezseniz bu iş iki dakikada bitecek.

BAŞKAN — Zor biter Sayın Bayezit, zor biter.

Sorunuza geçin Sayın Erel.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkanım, birinci sorum, şarap gibi bir sorudur. (Gülüşmeler) Dörtbuçuk saat sonra yıllık şaraba dönüşecek... (Gülüşmeler) Zira, geçen yıl 18.12.1984 tarihinde, zatıâlinizin Başkanlık yaptığı bütçe görüşmelerinde sayın bakanımıza yöneltmiş olduğum sorunun cevabını hâlâ alamadım. Bu soruyla ilgili olarak, biri gündem dışı, ikisi de sözlü soru şeklinde olmak üzere Meclisteki müzakere yapıldı ve sözlü sorunun birine...

BAŞKAN — Efendim, sorunuz neydi, onu söyleyin efendim. (SHP sıralarından «Soruyor, soruyor» sesleri, gürültüler)

SALİM EREL (Konya) — İş bitirici hükümetimiz, 17.10.1984 ve 16.4.1985 tarihlerinde, konunun hâlâ tahkikat safhasında olduğunu bildiriyor.

Sayın Başkanım, sorumu soruyorum, (ANAP sıralarından «Hele şükür» sesleri, alkışlar) Konya Ereğli'sinde, 27 Mayıs 1984 tarihinde yüzden fazla vatandaş, bazı emniyet mensuplarının eziyet ve işkencesine alenen maruz kalarak, Anayasamızın 17 nci maddesi ihlal edilerek, Anayasal bir suç işlenmiştir. Olay, 13 Haziran 1984 tarihinde gündem dışı konuşma ile...

BAŞKAN — Sayın Erel, sorunuz ne, lütfen sorunuzu sorun.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkanım, bu konuda sorduğum soruyu aynen okuyorum...

BAŞKAN — Oradaki sözlü sorunuzu, burada tekrarlayalım mı? Ne olmuşsa kısaca onu arz edin.

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Dinleyin lütfen Sayın Başkan.

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Bu Meclisin bir ciddiyeti var, ciddî olun biraz.

SALİM EREL (Konya) — Ciddiyetimizi devam ettiriyoruz.

Gündem dışı konuşma ile 17 Ekim 1984 tarihindeki sözlü sorum, yüce Meclisin bilgilerine sunulmuştur. Üzerinden yedi ay gibi bir süre geçen olayın tahkikatı niçin sonuçlandırılmıyor veya sonuçlandırılmışsa, sonuç hakkında bilgi verilmesi... Zaptın diğer kısmını okuyorum...,

BAŞKAN — Sayın Erel, zatı âliniz belediye başkanlığı yaptınız, yüksek tahsiliniz var, biz de, elhamdülillah, mürekkep yalladık. Sualinizi ben size iki satırla ifade edeyim:

«Geçen sene, şu tarihte, şu tarihte sorduğum sözlü sorunun cevabı ne oldu; tahkikat niçin bitmedi?» Bu kadar basit.

SALİM EREL (Konya) — Ben de onu demek istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

SALİM EREL (Konya) — Devam ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim soru anlaşılmıştır.

Buyurun Sayın Bakan. (SHP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

TEVFİK BİLAL (Hatay) — Bir sorusu daha var Sayın Başkan.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkanım, lütfen, müsaade ederseniz kısa soracağım.

BAŞKAN — Kısaca sorun Sayın Erel.

SALİM EREL (Konya) — İkinci sorum: 17 Temmuz 1985 tarihinde, Konya Ereğli'sinde bir olay oldu - gazete küpürlerinde belirtildiği gibi - bir vatandaşımız 18 polis tarafından dövüldü ve savcılıkça, 7 günlük rapor verdirildi, devlet hastanesinden. Partimizin Genel Başkanı tarafından 20 temmuz'da çekilen telgrafa da Konya Valisi tarafından, (iş bitirici hükümetin temsilcisi vali tarafından) ancak 5 ay sonra «Böyle bir olay olmamıştır» diye cevap verilmiştir ve 18 tane polis ve bekçinin de o gün izinli olduğu belirtilmiştir. Burada vardır... Bu olayı yeniden incelemeyi düşünürler mi?

Üçüncü sorum: Sayın Başkan, 24 Kasım 1985 tarihinde, Konya Ereğli'sinde Sayın Başbakanın da bulunduğu ve bir konuşma yaptığı toplantıda, Konya Valisi Kemal Katıtaş'ın yerel belediye başkanı tarafından, «İmparator» unvanıyla halkımıza takdim edilmesi davranışını hükümet nasıl bir anlayışla bağdaştırmaktadır? Atatürk Türkiye'sinde...

BAŞKAN — Sayın Erel, zatı âliniz, soru müessesesini, bir konuşma müessesesine dönüştürdüğü için ve o hakkı suiistimal ettiği için, sayın bakan, cevaplandırılması gerektiği kanaatiyle meşbu ise cevaplandırsın; aksi takdirde bu suiistimale Başkanlığın tahammülü yoktur.

Buyurun Sayın Bakan. (ANAP sıralarından alkışlar)

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Bu, sizin ürettiğiniz yeni bir cevaplandırma formülü mü Sayın Başkan? Demokrasiyi böyle mi anlıyorsunuz?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, Sayın Salim Erel'in birinci sualine biz yazılı olarak cevap vermiştik. Bu tahkikat ikmal edilmiş, konu il idare kuruluna kadar gelmiş, il idare kurulunun meni muhakeme kararı vermesi suretiyle idarî tahkikat bitmiş; ama adlî tahkikat devam etmektedir. İdarî tahkikat bitmiş olduğuna göre, adlî tahkikat gerekli midir, değil midir; bu hususu da bilmiyorum.

SALİM EREL (Konya) — Suç unsuru görüldü mü, Sayın Bakan?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Meni muhakemeye karar verilmiş.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Buyurun Sayın Çelebi.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Efendim, bugünkü Milliyet Gazetesinin, 7 nci sayfasının son sütununda, sayın bakana atfen kısa bir yazı var.

Güvenlik soruşturmasının menfî neticelenmesi için neler lazımdır, kıstas nedir? Sorumun birincisi bu. Yani menfî dedimse...

BAŞKAN — Efendim, sayın bakan konuşmasında zannediyorum bir nebze değindi; «Biz, bir çalışma içerisinde değiliz...» Onu mu sormak istiyorsunuz? Yani, güvenlik konusunda bir yönerge hazırlıyorlarmış, o konu mu?

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Efendim, bazıları işe alınmıyor... Bunların işe alınmamasının kıstası nedir? Bir tahkikat yapılıyor, kötü sicil veriliyor; ama bakanlığımızın kıstası nedir? Akrabası komünist olan mı, akrabası faşist olan mı, yoksa akrabası mücrim olan mı?

Bugünkü gazetede, «Akrabalarından komünist olan, kaçak olan» gibi cümleler var. Bu hususu öğrenmek istiyorum, bu bir.

2. Polis Kanununun da, toplu suçlarda, sanıyorum ki, Polis Kanununun 7 nci maddesini değiştiren birinci fıkrada, emniyet 15 gün gözaltına alma hakkına sahiptir. Emniyet Ankara'da bir kişiyi 15 gün gözaltında tutuyor; fakat suçun esas yeri Konya ol-

duğu için, Ankara'dan çıktıktan sonra aynı suçtan Konya'da da 15 gün gözaltına alınıyor. Vatandaş bundan son derece mutazarrırdır. Acaba bunu yapanlar hakkında - Şikâyetler geliyor - sayın bakanlık «Böyle bir tatbikat hatalıdır» diye bir tamim yolladı mı yahut da bu maddede bir değişiklik yapmayı düşünüyorlar mı?

3. Yine, Polis Kanununda «Adaba muhalif, adaba mugayyir» gibi cürümler vardır. Adaba uymayan muhalif suçlar ikiye ayrılır; bir...

BAŞKAN — Efendim, biz burada Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununu tartışmayalım, bunları bırakın.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Takibi şikâyete bağlı olan, adaba uymayan suçlar, hakkında zabıt tutularak savcıya götürülünce, «Savcı eliyle git» diyor ve vatandaş emniyette kalıyor. Bu gibi şikâyetler hakkında ne gibi muameleler yapılmıştır?

4. Yayladağında...

BAŞKAN — Bunu Sayın Tevfik Bilal sordu efendim.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Hayır efendim, ayrı bir sual bu.

Yayladağında jandarmanın öldürdüğü Muzaffer'in ölümünden dolayı öldüren jandarma onbaşısı hakkında savcılıkta bir tahkikat açılıp açılmadığı?

BAŞKAN — «Açıldı» dedi efendim.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Demedi efendim.

BAŞKAN — Peki efendim, bunu da soralım.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkan, benim sorularımın cevabına devam edilmeyecek mi?

BAŞKAN — Efendim; zatı âlinizin sorularına cevap verildi.

Sayın Çelebi'nin sorularına cevap vermek üzere buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, ben açıklamalarımda, bugün gazetelerde yer alan güvenlik soruşturmasıyla ilgili yönetmeliğe atfen birtakım hükümlerin getirildiği, yazıldığı ve hatta bazı gazetelerde de bunun bizim tarafımızdanmışcasına gösterildiğini, bunun doğru olmadığını ifade etmiştim.

Bu soruşturma da, esasında, emniyet mensuplarının yapmış olduğu bir tespittir. Bu tespite göre, idare, hangi idare ile alakalı ise, bu kişiyi işe alıp almamakta muhtardır. Biz, bunu işe alın, yahut bunu çalıştırın veyahut bunu çalıştırmayın şeklinde bir hüküm verecek makam değiliz. Bunun takdir yetkisi, kişiyi işe alacak, çalıştıracak makama aittir.

Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanununda, polisin direkt olarak bir şahsı 15 gün nezarette tutmak hakkı yoktur.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Toplu suçlarda...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Hayır.

Ancak, eğer 24 saatlik hakkını kullanmışsa - ancak 24 saattir - daha fazla bir zamana ihtiyaç gerekiyorsa, savcıdan müsaade alınması lazım gelir. Eğer, savcı bu müsaadeyi verirse, polis, kişileri 24 saatin haricinde, verilen müsaade nispetinde sorgulamaya tabi tutabilir.

Yayladağı'ndaki jandarma eri hakkında, idarî tahkikat devam etmektedir. Savcının - yanılmıyorsam, bildiğim kadarıyla söyleyeyim; çünkü bu hukukî bir konudur - direkt olarak jandarma eri hakkında bir dava açması, herhalde usulen mümkün değildir. İdarî tahkiat sonucunda, savcı işlem yapacaktır.

Ben üçüncü sorunuzu tespit edemedim.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Efendim, şahsî şikâyete bağlı suçlarda, «Adabı umumiye» kelimesinde polislerimiz yanılıyor, zabıt tutup, savcıya gönderiyorlar. Halbuki şikâyete bağlıdır.

BAŞKAN — Yani, «Şikâyete bağlı suçlarda neden karakol savcıya götürme ihtiyacını duyuyor, orada neden muamele yapmak istemiyor?» diyorsunuz.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Tabiî, vatandaş da mağdur oluyor. Bu yönde bir şikâyet var mıdır? Yoksa, şahsî şikâyete bağlı suçlarda bir değişiklik düşünülüyor mu?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Bize intikal etmiş böyle bir konu yok efendim. Bu hususta bir sıkıntı olduğuna dair bize intikal etmiş bir konu yok; ama bir bakalım, tetkik edelim, eğer böyle bir konu varsa, gereğini yapalım; kanunun o hükmü açıktır.

MUSTAFA ÇELEBİ (Hatay) — Teşekkür ederim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Ben de teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Bayezit.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkanım, sayın bakan konuşmaları sırasında, «Şebinkarahisar olayları üzerine derhal müfettiş gönderdiklerini ve onların da bir rapor tanzim ederek sunduklarını» söylediler ve raporu okudular. Rapor münderecatında, zabıtanın adlî göreviyle ilgili bir konuda mülkiye müfettişi arkadaşlarımızın, Memurin Muhakematı Kanununa göre işlem yapılmasına gerek olmadığı söyleniyor. Yalnız, rapor şu anlamdadır:

Adlî suçtur, işlem yapılması bizim yetkimiz dışındadır şeklinde değildir; değerlendirmişler, Memurin Muhakematı Kanununa göre işlem yapılmasına gerek olmadığı mütalaasında bulunmuşlardır. Ben bu mütalaayı çok büyük bir endişe ile değerlendirdim; sayın bakan bu endişeye iştirak ediyorlar mı? Arz edebildim mi aradaki nüansı?

BAŞKAN — Evet, anlaşıldı efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Memurin, Muhakematı Kanununa göre, işlem yapılmasına gerek olmadığı mütalaasını mülkiye müfettişinin vermemesi lazımdır; ben çok büyük endişe ile karşıladım; iştirak ediyorlar

İkinci sualim; Polis yetimlerine tanınan bazı haklar vardır; bunların jandarma şehitlerinin yetimlerine de tanınması için, Plan ve Bütçe Komisyonunda gecenin saat 12'sinde verdiğim önerge, benim dışımdaki milliyetçi oylarla reddedildi. Sayın bakan, jandarma yetimlerine de aynı hakkı tanıyacak bir hukukî düzenlemeyi Meclise getirecek midir, ne zaman getirecektir?

Üçüncü sualim: Bu sualimde, Anavatan Partisiyle, Anavatan Hükümetini ayırmak mecburiyetindeyim. Anavatan Partisi, son zamanlarda, belediye seçimlerini halkın oyu ile kazanamayınca, başka partilerin belediye başkanlarını misafir etmek taktiğini uygulamaktadır ve almaktadır partisine. Yetkili kişilerce, sebep olarak da, «Vatandaşa daha iyi hizmet vermek için gelmişlerdir» denmektedir. Sayın bakana soruyorum: Anavatan Partisi, sizin hükümetinizden ve bakanlığınızdan, vatandaşa daha iyi hizmet verebilmek için hangi destekleri görmektedir, bu destekler niçin istifadan önce, muhalefet partisinde iken, bu belediye başkanlarından esirgenmiştir?

Dördüncü sualim: Biraz önce verdiğiniz rakamlarla, işkence nedeniyle mahkûm edilen emniyet görevlilerinin sayılarının - yanlış tespit etmediysem - 1983 senesinde 7, 1984'te, 18, 1985'te 10 olduğunu söylediniz. İşkence vakıası, yalnız bir kişinin yapacağı bir olay değildir veya en azından, amirinin haberi dışında yapacağı bir olay değildir. Mahkûm olan bu kişilerin amirleri hakkında bir işlem yaptınız mı?

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, müfettişlerimizin vermiş olduğu raporların mahiyetini sakıncalı görmüş olmaları...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — «Endişe» dedim Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Pardon; endişe verici mahiyette olduğu kanaatine vasıl olması, Sayın Bayezit'in takdirlerinde olan bir husustur.

Yine ifade ediyorum; bizim genel olarak meseleye bakış tarzımız, «Ortada bir suç var mıdır, suça el konulmuş mudur?» şeklindedir. Eğer adlî makamlarca suça el konulmuşsa, konu adliyeye intikal etmiştir, artık bizi bağlamaz. Bir de biz, «İdarî tahkikat neticesi, adliyeye rağmen, bu kişiler hakkında bir yönetmelik hükmü tatbik edebilir miyiz, bir tecziye cihetine gidebilir miyiz?» şeklinde düşünürüz. Müfettiş raporunda böyle bir işaret olmadığına göre, zaten biz bunu yapsak bile, hukukî mesnetten yoksun olur.

İkinci soruyu cevaplandırıyorum: Polise tanınan haklar, jandarmaya da tanınmalıdır. Biz bu uygulamayı gerçekleştirecek tasarıyı en kısa zamanda Meclise getireceğiz.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Mesela «bütçeden sonra» şeklinde bir süre verebilir misiniz?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Tabiî; inşallah, bütçeden sonra, 1986 yılı içinde, en kısa zamanda Meclise getireceğiz efendim.

Belediye başkanlarının parti değiştirmesi konusu biraz siyasî bir konudur. Ben, daha netleştirerek bir mütalaa serdetmek isterim: Bu soru, sorulduğu gibi değil de, şöyle sorulmalı idi...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Benim sorum siyasî değil efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Konu siyasî...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sizden aldığı destek nedir; ben onu soruyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Bakan, kısaca cevaplayın lütfen efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Mümkün olduğu kadar kısa cevap vermeye çalışıyorum Sayın Başkan.

Soru; «Acaba hangi belediye başkanı, Anavatan Partisine geçerken, gerekçesinde; ne yapayım efendim; ben İçişleri Bakanlığından gerekli desteği göremedim, bu nedenle parti değiştiriyorum, demiştir» şeklinde olsa idi, işte bu husus beni ilgilendirirdi.

Bizim, belediyelere vermiş olduğumuz fon imkânı şudur: Nüfusu 25 binden aşağı olan belediyeler - bizi ilgilendiren konu - projesini getirir, bize tahsis edilen fondan, bizim hissemize düşen miktardan, eşit ve hakça bu dağıtımı yaparız.

Şimdi, bir belediye başkanı diyebilir mi ki, «Benim partim değişikti, ben Anavatan Partisinden değildim; sen benim projeme karşılık bana yardımda bulunmadın; ben de onun için Anavatan Partisine geçtim.» Eğer böyle olursa, bu beni ilzam eder ve sizin dediğiniz manada bir destek sağlanmış olur. Biz bu işlerle uğraşmıyoruz, bunun bilinmesini istiyorum; adalet üzre dağıtıyoruz. İnşallah, hisselerimiz daha da artacak ve bütün belediye başkanlarımıza, projeleri karşılığı, biz bu yardımı yapacağız; seyyanen yapacağız. Bütün milletvekili arkadaşlarımın hepsine de söylüyorum; kendi seçim çevrelerinizde, seçim bölgelerinizde veyahut Türkiye genelinde bu işten sızlanıp da, birisine iyi imkân, birisine kötü imkân şeklinde şikâyet varsa, derhal telafi edeceğiz; çünkü yok. Ben bu suali bu şekilde cevaplıyorum efendim.

Son suali hatırlayamadım efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bayezit.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Efendim, son sualim şu, üzülerek soruyorum bu suali... (ANAP sıralarından gürültüler)

Efendim, sayın bakan unutmuşlar, hatırlatıyorum suali.

BAŞKAN — Sayın Bayezit, şimdi anlaşıldı efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Hatırladım efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Bakan, biraz evvel hatırlasa idiniz de şu münakaşaya zemin hazırlamasa idiniz...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Efendim, biz, işkence veyahut kötü muameleden hüküm giymiş olanların amirleri hakkında herhangi bir işlem yapmadık.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O zaman siz münferit işkenceyi önleyemezsiniz.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Müsaade edin...

BAŞKAN — Sayın Canver...

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, bir dakika, cevabım bitmedi, bunun bir gerekçesi var.

Şimdi, suçların şahsiliğinden hep bahsediyoruz. Eğer bir polis memuru, amirinin irtibatı olmaksızın, amirinin herhangi bir şekilde telkini ve emri olmaksızın bir suç işlemiş ise, bunu amire teşmil etmek - bana göre - haksızlık olur.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — En azından görev ihmali var.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Amirin orada olduğu ne malum? Bunlar hep ince konulardır, suç ile irtibatı kurma konularıdır, suça iştirak konularıdır. Böyle, oturup da, gelişigüzel bir karar vermek kolay değildir efendim.

BAŞKAN — Sayın Canver, buyurun.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkanım, çok net bir cevap istediğim sualimi sormak istiyorum.

Geçen yıl 17.12.1984 tarihinde ve 45 inci Birleşimde sayın bakan bir soru üzerine, bundan böyle güvenlik soruşturmalarının yalnız, gizli gizlilik dereceli yerler için yapılacağını ve böylelikle bu tartışmaların sona ereceğini söylediler. Nitekim, gizli gizlilik dereceli soruşturmaların birinde yeni bir genelge var.

Sayın bakanım, o tarihten beri yalnızca gizli gizlilik dereceli yerlerde çalışacak personel için mi soruşturma yaptınız?

Açıklığa kavuşmasını istediğim diğer sualim: Elimdeki mevcut bu yönerge - konuşmamda da arz etmiştim - örneğin, 8 inci madde, «Akrabası içerisinde komünizm suçundan tutuklu veya komünist zanlısı kimseler bulunmak» vesaire gibi bir hüküm ihtiva eden böyle bir yönerge var mıdır?

Açıklanmasını istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan bu hususu kürsüde ifade etti efendim.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Efendim, müsaade ederseniz, zabıtlara geçmesi bakımından söyledim.

Bir kere daha açıklanmasını istediğim mühim bir husus; buna göre muameleleri takip edeceğiz: Yakınları arananlara pasaport veriliyor mu, verilmiyor mu?

Konuşmamda arz etmiştim; ancak, sayın bakan konuşmalarında değinmediler: İşkence ile adam öldürdüğü iddia edilen Komiser Mehmet Yılmaz, halen Ankara Emniyet Müdürlüğünde görevli midir?

1980 yılında Kars'ta 1 kişiyi işkence ile öldürdüğü iddia edilen, 3 kişiyi sakat bırakan Komiser Kemal Kartal Eskişehir Emniyet Amirliğine atanmış mıdır?

Sivas Valisi tarafından, görevliler arasına ayrılık soktuğu, genelevinden 10 milyon lira rüşvet aldığı, Kars bankalarında 60 milyon lirası olduğu ve yöneticilik yaptırılmaması istenen Komiser Celal Şirinterlikçi Tunceli Emniyet Amirliğine atanmış mıdır?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Efendim, bir kere şu hususun da bilinmesinde fayda var: Bu güvenlik soruşturmaları, ba-

kanlar kurulu kararıyla yapılmaktadır ve 1964 senesinde çıkarılmış bir karardır. 1964 senesinden beri ülkemizde tatbik edilen bir uygulamadır; yani bizim yaptığımız veya sadece bizim dönemimizde yapılmış bir iş imiş şeklinde de düşünülmemesi lazım gelir.

SALİM EREL (Konya) — Sayın Başkan, sayın bakan net cevap versinler...

BAŞKAN — O hususta suali soran arkadaşımız muhataptır, zatı âliniz değilsiniz.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Şimdi biz, gizli gizlilik derecesi olan yerlerde çalışanlar hakkında güvenlik soruşturması yapıyoruz; diğerlerinde arşiv tetkikatı yapıyoruz ve hazırlanan yönetmeliğin de bu sistem üzerine kurulmasını istiyoruz. Teklifimiz de bu mahiyettedir.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Arşiv tetkikatı nedir efendim?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Müsaade buyurun efendim.

Halen, çıkmış, kesinlik kazanmış bir yönetmelik sözkonusu değildir. Onun için, bizim teklif ettiğimiz yönetmelikte, şimdi ifade ettiğiniz, «yakınları solcu olanlar veyahut bilmem ne olanlar hakkında işlem yapılacaktır» şeklinde maddeler yoktur.

Ben, aynı şekilde, pasaportla ilgili olarak sorulan soruya da cevap vermiş olayım: Eğer şahsın, kişinin, kendisinden neşet etmemiş, direkt kendisiyle ilgili, kanuna mugayir halleri yoksa, yakınlarının şu veyahut da bu şekilde soruşturmaya tabi tutulması, aranması veyahut yurt dışında olması, ekseri ahvalde pasaport almalarına mani değildir.

Yalnız, 22 nci maddenin, devlet güvenliği açısından bakanlığıma vermiş olduğu bir yetki vardır - bu hususun daima, talepte bulunanların lehine kullanılacağını da ifade etmek suretiyle vurguluyorum - öyle bir hadise cereyan edebilir ki, devletin güvenliği sözkonusu ise - yalnız bunlar nispet itibariyle istisna olabilir - bunu, elbetteki kanunun bana vermiş olduğu yetkiyle, devletin güvenliği açısından, kullanacağımı da belirtmek istiyorum.

Yalnız, bu istisnaî bir haldir, düşünülmeyecek olaylardır. Münferit olarak, «Yakını, akrabası, anası, babası, falanca şuça karışmış, falanca yerdedir, filan işi yapar, filanca memlekettedir; bu nedenle pasaport vermiyoruz» şeklinde bir uygulamamız yoktur, bundan sonra da böyle olacaktır; bunun da bilinmesinde fayda vardır. Hatta, gerekirse, fevkalade mahzurlar doğarsa, belki bu kanunun bir daha gözden geçirilmesi bile düşünülebilir.

«Bunlar böyle olduğu halde, falanca yerde görevlidir, filanca makama getirilmiştir» şeklinde bazı isimler verdiniz.

Bunları tetkik edip, bakacağım, direkt bunların dosyalarına bakacağım. Ancak, deminki sualle ilgili olarak yine de söylüyorum; tabiî bizim burada takdir hakkımız vardır. Bir kişiye suç isnat edilirken, eldeki deliller iyi kötü bu işleri anlayan veyahut da meselenin üzerine ağırlıklı giden birisi tarafından - yanlış olmasına rağmen, tek taraflı karar olmaz ama - eğer suçun işlendiği, aşağı yukarı belli bir haldeyse - tabiî, hüküm olmazsa «suç işlendi» denemez - bunlar hakkında sizin istediğiniz uygulamalar geçerli olabilir; ama mücerret...

BAŞKAN — Sayın bakan, çalışma süremiz dolmuştur. 8 arkadaşımız soru sormak istemişlerdir.

İçişleri Bakanlığı bütçesinin müzakerelerin sonuna kadar çalışma süresinin uzatılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın bakan, cevapların da kısa olmasını rica ediyorum. İçtüzük, sadece soruların kısa olmasını değil, bakanların da kısa cevap vermesini emretmektedir efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Peki efendim.

Sorularınızın geri kalan kısmına yazılı olarak cevap vereyim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ataklı.

İBRAHİM URAL (İstanbul) — Sayın Başkan, bana söz vermeyecek misiniz? Benim sıram geçti.

BAŞKAN — Vereceğiz efendim.

Buyurun Sayın Ataklı.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, Güneydoğu olayları ve işkence, bugün iç ve dış politikada önemli bir tartışma konusu olmaktadır. Konuların özelliği ve hassasiyeti, hükümeti açık bir tartışma ortamından kaçınmaya zorlayan bir görüntü vermektedir. Konuların özüne inmeden, dar bir açı ile görmeye devam etmekle, bu çok önemli konuları çözmek ve bölge halkını huzura kavuşturmak mümkün gözükmemektedir.

Şimdi, sayın bakana soruyorum: Bütün bu konuları açık ve seçik bir tarzda tartışmak ve özellikle Güneydoğu meselesini parlamentoda geniş ve kapsamlı bir şekilde incelemek için, özel bir gündemle ve çok gerekli görüldüğünde, gizli bir oturumda tartışmayı hükümet olarak düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Evet efendim, evet; gerekirse bu konuları gizli bir gündemde görüşelim.

BAŞKAN — Sayın Ural, buyurun.

İBRAHİM URAL (İstanbul) — Efendim, vazifede şehit düşen bütün güvenlik mensuplarının hatıraları önünde saygı ile eğildiğimi belirterek sorumu soruyorum.

1968 öğrenci hareketlerinden bugüne kadar geçen zaman zarfında öldürülen, yaralanan ve hatta götürülüp işkence yapıldıktan sonra bırakılanların sayısı ne kadardır? Bunlar için maddî ve manevî planda ne gibi yardımlar yapılmaktadır?

Sorumu bütün güvenlik mensupları için soruyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Bu soruya şu anda cevap veremem; tetkik edelim ve yazılı olarak cevap verelim efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Alcan.

SALİH ALCAN (Tekirdağ) — Sayın Başkanım, Doğu Bölgemizde bir jandarma karakolunda, gece bombalı saldırıda iki gözünden kör olan Ercan Dağ isimli jandarma erine bugüne kadar bir maaş bağlanmamıştır; bağlanacak mı, bağlanmayacak mı? Fakir ailesi beklemektedir...

İkinci sorum : Herhangi bir sayın bakan, makam arabasının plakasını çıkarıp, sivil bir arabaya takarak gezebilir mi, gezemez mi?

Bu soruların cevabını aracılığınızla öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Ben, Ercan Dağ'a maaş bağlanıp bağlanmadığı konusunu bilmiyorum; ama kanunî şartları gerçekleşmiş mi, gerçekleşmemiş mi, inceleyelim, bakalım.

BAŞKAN — Sayın Bakan, bu soruya yazılı cevap lütfedin. (SHP sıralarından «Müdahale etmeyin Sayın Başkan» sesleri)

SALİH ALCAN (Tekirdağ) — Sayın Başkan, sayın bakan cevap veriyor, niçin kesiyorsunuz?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Konuyu inceleyelim, yazılı olarak cevap verelim efendim.

BAŞKAN — Efendim, ben zatı âlinize bugüne kadar olan teamülü ve Millet Meclisi Kanunlar Müdürlüğünün Başkanlığımıza gönderdiği bir konuyu hemen okuyorum :

«Madde 7. — Sorulara yazılı olarak cevap verilebileceğini bakana hatırlatmak...» Bugüne kadarki tatbikat budur.

Sayın Bakan, Sayın Alcan'ın ikinci sorusunu cevaplandırınız.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — İkinci soruyu pek anlayamadım; plakayı kim çıkarmış, bakanlık mı?

BAŞKAN — «Bir sayın bakan, plakasını özel arabada da kullanabilir mi?» demek istiyor efendim.

SALİH ALCAN (Tekirdağ) — Şöyle Sayın Bakanım : Herhangi bir sayın bakan, makam arabasının plakasını çıkartarak ve sivil bir arabaya takarak gezebilir mi; buna yetkisi var mıdır?

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Bu konuyu inceleyip, yazılı olarak cevap vereyim. Şu anda, «yapabilir» veya «yapamaz» demem doğru olmaz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Taşdemir.

İBRAHİM TAŞDEMİR (Ağrı) — Sayın Başkan, kaçakçılık ve anarşik olaylarda görev yapan zabıta mensuplarının ikramiye aldıkları bilinmektedir. Bu durum, görevlileri, ikramiye almak için, sanıkları mahkûm ettirmek üzere bir temayül içerisine sokmaz mı?

Ayrıca, bu konuda sayın bakanlık, bu görevlileri başka türlü taltif etmeyi düşünmüyor mu? Keza, menfaatleri, dava sonucuna, özellikle davada sanıkların mahkûmiyet şartlarına bağlı bulunan bu kişilerin mahkemede tanık olarak dinlenmelerini Sayın Bakanımız bir hukukçu olarak nasıl mütalaa ediyor?

BAŞKAN — Evet, teşekkür ederim.

Buyursunlar Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Biz aynı kanaati taşımıyoruz. Taltif etmenin ve ikramiye vermenin, onların, olmamış şeyleri olmuş gibi göstermelerine yol açacağını düşünmüyoruz.

Bu husus, sadece anarşik olaylarla ilgili değil, her konuda daha şevkle çalışmalarını sağlayıcı bir konudur. Tanıklık veya verilen ikramiye, iddianın doğruluğu ile veyahut da iddia ettiği kişinin mahkûmiyeti ile ilgili bir konu değildir. Yani, «Mahkûm olsun da, sana bir ikramiye verelim» şeklinde, böyle bir konu değildir; çalışmasının karşılığı olarak verilmiş bir ikramiyedir.

İBRAHİM TAŞDEMİR (Ağrı) — Sayın Bakan, kaçakçılık davalarında mahkûmiyet şartına bağlıdır.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Siz, kaçakçılığı diyorsunuz.

İBRAHİM TAŞDEMİR (Ağrı) — Yani, o durumda mahkûmiyet şartına bağlıdır.

BAŞKAN — Evet Sayın Bakan, soru cevaplandırılmıştır efendim.

Buyurun Sayın Enver Özcan.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Sayın Başkan, sayın bakan konuşmaları sırasında, işkenceye ilişkin olarak, Adalet Dergisindeki bir makaleden atıf yaptılar. Bu makalenin bilimsellik derecesini bilemiyorum; eğer işkence üzerinde yorum ve görüşler var ise, tabiî, çeşitli açılardan almış olması gerekir; ancak, bu makalenin içinde yer almış olan, sanıyorum Tayvanlı bir eski emniyet sorumlusunun raporundan bir atıfta bulunuyor.

Sayın Başkan, hepimizin bildiği gibi Tayvan, Amerika Birleşik Devletlerinin güdümünde, bağımsızlığı sözkonusu olmayan bir ülke...

BAŞKAN — Sayın Enver Özcan, müsaade buyurur musunuz? Şimdi, sayın bakanın bu makale üzerindeki konuşmasının eleştirisini; doğrusunu eğrisini tartışıyorsak...

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Sorum var Sayın Başkan,

BAŞKAN — Onun yeri değil.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Hayır efendim, sorum var.

BAŞKAN — O halde soruya geçin efendim.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Geçiyorum efendim.

BAŞKAN — Geçin, biz anlarız efendim; eğer bir açıklık yoksa...

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Hayır efendim, anlamazsınız.

BAŞKAN — Bir açıklık yoksa, ben açıklarım.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Bu girişi yapmazsam anlatamam.

BAŞKAN — Efendim biz anlarız, müsaade buyurun, anlarız.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Bakın, bıraksaydınız şimdiye kadar bitmişti.

BAŞKAN — Tecrübesi bedavadır efendim; sen söyle, ben anlarım.

Sorun sualinizi.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Bağımsız Türkiye Cumhuriyetinin bir bakanı yüce Mecliste işkence konusunda yorum getirir iken, Amerikan güdümündeki bir ülkenin ve Amerikalılar tarafından özel olarak yetiştirilmiş kimselerin raporundan alıntı yapma gereğini niçin duymuştur? Sorum budur, teşekkür ederim.

Bakın, müdahale etmeseydiniz bitmişti.

BAŞKAN — Mesele kalmadı. Ben daha iyi ifade edeyim, bunu üç kelimeyle ifade etmek mümkün.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Hayır efendim, edemezsiniz.

BAŞKAN — Evet, buyursunlar Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Biz, o makaleye atıf yaparken, dedik ki, kimseyi suçlamıyoruz. Bu iddialarımızın yüce Meclisteki kişilerle (sayın milletvekilleriyle ve siyasî partilerle) herhangi bir ilgisi yoktur.

Şimdi, orada vurgulanmak istenen iş, biraz da bu iddiada bulunanları bir düşünceye sevk etmek içindir. Bu, sistematik bir iştir; bu, taktikli bir iştir. Yani, «Olmadığı halde bazı şeyleri olmuşcasına göstermekte menfaat vardır» demek istiyoruz; sistemlidir. Bakın şimdi, yurt dışında çıkmış bir gazeteden bir parça; «Şimdi umut işkencede» diyor. Yani, artık bunu işleyeceksiniz; «İşkence vardır» diyor. Bakın şimdi, o makaleyi bırakalım.

ENVER ÖZCAN (Tokat) — Hayır efendim, ben o makale üzerinde soruyorum.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Ben size ilgili olayın üzerine bir sanığın sıkıyönetim mahkemesinde vermiş olduğu ifadeyi şöyle okuyayım: «Karar üzerine ekli ifadelerimizi tamamiyle reddetmek durumunda kaldık; doğru olanı da reddettik, yanlış olanı da reddettik. Bu reddin nedeni: Kendimi ve ailemize karşı örgütün baskısından kurtarmak için hareket ettim. Bana işkence de yapılmış değildir; fakat yine örgüt elemanlarına verilen talimat gereğince, ben de örgüt üyesi olduğum için, hazırlık ifadelerimin yalan, doğru, her yönüyle işkence altında alındığını mahkemede söyledim. Bu da doğru değildir; yani bana işkence yapılmamıştır.»

Şimdi, biz demek istiyoruz ki, bu bir dıştan da kaynaklanan, birtakım örgütler marifetiyle de telkin edilen hususlardır. Bunda hepimizin dikkatli olması lazımdır, belki bir noktada insaflı olmamız lazımdır. Bizim anlatmak istediğimiz ve o makalenin de anlatmak istediği şey budur. Onun için okudum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Buyurun Sayın Seyfi Oktay.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Sayın Başkan, bir konuya ilişkin dört sualim var.

Birinci sorum: Öğretmen Dünyası Dergisi sahibi Ayhan Sarıhan'ın çırılçıplak soyulup beline ip bağla-

narak, bu iple çekile çekile bir tuvalete götürülüp, ıslak betona sırt üstü yatırılarak üzerine tazyikli soğuk su fışkırtıldıktan sonra, bacaklarından tavana asılarak vücuduna elektrik kabloları bağlamak suretiyle, 20 gün süreyle tutuklanarak Ankara Emniyet Müdürlüğünde işkence yapılmış mıdır?

İkinci sorum : İşkence yapanlar hakkında herhangi bir kovuşturma veya işlem yapılmış mıdır?

Üçüncü sorum : Bu şahsın TKP İşçinin Sesi Örgütü ile ilişkisi olduğu hususu nasıl saptanmıştır? Bu konuda herhangi bir kanıt var mıdır? Yoksa bu durum, sadece fişlenmesi için mi tezgâhlanmıştır?

Dördüncü sorum : Devlet Güvenlik Mahkemesince herhangi bir suçu olmadığının belirlenmesine karşın; İsveç'in Göteborg Üniversitesine misafir okutman olarak davet edilen bu şahsa neden pasaport verilmemektedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Sayın Başkan, Sayın Seyfi Oktay'ın dile getirdiği konu bakanlığıma intikal etmiş değildir. Biz böyle bir konuyu bilmiyoruz; ama bakalım, tetkik edelim, cevabını verelim.

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Yazılı cevap bekliyoruz.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Hay hay, verelim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sayın Kuşhan, buyurun efendim.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Sayın Başkan, Kars Emniyet Müdürlüğüne herhangi bir suça iştiraki araştırılmak üzere alınan ve polisler tarafından dövülerek öldürülen Şah İsmail Şut'un katilleri polislerin tutuklanmadığı, ta ki bizim müdahalemiz üzerine tutuklama işleminin gerçekleştirildiği sayın bakan tarafından da bilinmektedir. Kars Ağır Ceza Mahkemesinde muhakemeleri devam eden bu polislerin, mahkemeye müracaatla, can güvenliklerinin olmadığını bildirmeleri üzerine, mahkeme, emniyet müdürlüğüne yazı yazarak, bunların can güvenliğinin olup olmadığını sormuş ve emniyet müdürlüğünün, can güvenliklerini sağlamakta zorluk içerisinde olduklarını ifade etmesi üzerine, mahkeme davayı Ankara Yenimahalle Ağır Ceza Mahkemesine intikal ettirmiştir.

Şimdi, Sayın Bakandan öğrenmek istiyorum : Kars'taki emniyet teşkilatı, adaletin tecellisi için mahkeme karşısına çıkarılan bu insanları, müdafaadan aciz midir?

İkinci sorum : Sayın Bakan, Kars'tan Yenimahalle'ye aktarılan bu davanın davacısı olan ailenin, kendisini buraya kadar gelip savunması mümkün olmayacağı için, adaletin gerçek manada tecellisini önleyici bir davranışa bu hareket ile alet olunduğunu kabul ediyorlar mı?

Üçüncü sorum : Güvenlik soruşturmaları son zamanlarda özellikle yaygın hale gelmiştir; o bakımdan öğrenmek istiyorum Sayın Bakandan : «Halen iktidarda bulunan partinin sempatizanı veya taraftarı mıdır veya değil midir?» gibi konular araştırılmaya dönüşmüştür kanaati gün geçtikçe toplumda yaygın hale gelmektedir. Sayın bakanlığın, bu konuda herhangi bir girişimi ve dolayısıyla, yaygın hale gelen ve temelinde de, gerçekte bunun yattığı kanaati herkeste yayılan davranış karşısında herhangi bir girişimi olacak mıdır?

Dördüncü sorum : Her ne sebeple olursa olsun, gözaltına alınan kimselerin soruşturması esnasında, bu kimseler, bir polis nezaretinde de olsa, kesinlikle yakınlarıyla görüştürülmemektedirler. Bu konu, toplumda gün geçtikçe geniş boyutlarıyla huzursuzluğa, tartışmalara ve dolayısıyla bu görevi ifa edenleri de müşkül vaziyete düşürmeye yönelmiştir.

Sayın bakanlığın bu esnada, bu insanların yakınlarıyla görüşmek imkânını sağlayıcı bir temayülleri var mı, bunu gerçekleştirecekler mi?

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Birinci soru, davanın nakli ile ilgilidir. Davanın nakli, bizim bakanlığımızı ilgilendirmemektedir; yanılmıyorsam Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesinin kararıyla olur.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Bunu sormadım Sayın Bakan. Sizin verdiğiniz rapor üzerine, polis teşkilatının, «koruyup, kollayamayacağı» şeklinde verdiği rapor üzerine nakledilmiştir.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Efendim, polis teşkilatı böyle bir rapor vermiştir, vermemiştir; ama verdiğini kabul etsek - ben bilemem konuyu - verdiğini kabul etsek bile, olayda taraf olan insanların can ve mal emniyetini illa oradaki emniyet teşkilatı koruyacaktır şeklinde bir sonuca varmak da yanlıştır. Çünkü, olaya taraf olmuş kişinin, eğer böyle bir konu varsa, hayatî tehlikesi her zaman mevcut olabilir.

Güvenlik soruşturmalarında, iktidara mensup olanlar veyahut olmayanlar şeklinde bir ayırım yapıldığı hakkında bir soru veya iddia var.

Biz böyle bir iddia ile karşı karşıya değiliz.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Ben bir milletvekili olarak ihbar ediyorum efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Böyle bir soruşturmanın yapılmasının hiçbir mesnedi yoktur, hiçbir gereği yoktur, hiçbir geçerliliği yoktur.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Ben bir milletvekili olarak ihbar ediyorum; uygulama böyledir, araştırın.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Üçüncü sorunun cevabı : Hazırlık tahkikatında nezarete alınanların yakınlarına haber verilir, suçları kendilerine bildiriilr; ama hazırlık tahkikatı bizim kanunumuza göre, gizlidir, görüştürme yapılmayabilir. Bunda da kanuna aykırı bir durum yoktur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bürke.

MUSTAFA KÂNİ BÜRKE (Denizli) — Sayın Başkan, Kur'an kurslarında adlî ve idarî tahkikatı gerektiren bir olay olduğu zaman, hangi kurum ve kuruluşlardan müfettiş gönderiliyor? Yalnız Diyanet İşleri Başkanlığından mı, yoksa mülkî idarelerden de gönderiliyor mu?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANI YILDIRIM AKBULUT (Erzincan) — Bu konularda biz valiliklere bir genelge neşrettik ve emir verdik; Diyanet İşlerinden, Millî Eğitimden ve valiliğin tensip edeceği kişilerden oluşan bir heyet marifetiyle yaptırılıyor bu tahkikat.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Şen, buyurun.

HÜSEYİN ŞEN (Artvin) — Sayın Başkanım, ben sorularımı yazılı olarak vereceğim.

BAŞKAN — Peki, teşekkür ederim.

Soru sorma işlemi tamamlanmıştır.

İçişleri Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçe Kanun Tasarının bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum :

1. — İçişleri Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

A — CETVELİ

Prog. kodu	Açıklama	Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	12 207 731 000
111	Mahallî idareler hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	2 930 500 000
112	Nüfus ve vatandaşlık işleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	5 125 000 000
113	Sivil savunma ve seferberlik hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	891 804 000
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	197 580 000
	GENEL TOPLAM BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	**21 352 615 000**

a) Emniyet Genel Müdürlüğü.

1. — Emniyet Genel Müdürlüğü 1986 Malî Yılı Bütçesi.

BAŞKAN — Emniyet Genel Müdürlüğü Bütçesinin bölümlerini okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog. kodu	Açıklama	Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	96 234 500 000
111	Güvenliği sağlama ve düzenleme hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	102 582 500 000
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	250 000 000
	GENEL TOPLAM BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	**199 067 000 000**

b) Jandarma Genel Komutanlığı.

1. — Jandarma Genel Komutanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi.

BAŞKAN — Jandarma Genel Komutanlığı bütçesinin bölümlerini okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog. kodu	Açıklama	Lira
111	Güvenlik hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	128 505 031 000

Gelir Türü	Açıklama	Lira
112	Jandarma Genel Komutanlığının yeniden teşkilatlanması ve modernizasyonu (RE - MO) BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	1 969 865 000
	TOPLAM BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	**130 474 896 000**

c) Sahil Güvenlik Komutanlığı.

1. — Sahil Güvenlik Komutanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi.

BAŞKAN — Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçesinin bölümlerini okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog. kodu	Açıklama	Lira
111	Sahil güvenlik hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	13 234 850 000
	GENEL TOPLAM BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul Kabul edilmiştir.	**13 234 850 000**

İçişleri Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesinin İçişleri Bakanlığıyla ilgili bölümleri ile İçişleri Bakanlığına bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığının bölümleri kabul edilmiştir.

Hayırlı ve uğurlu olsun. (Alkışlar)

2. — İçişleri Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı.

BAŞKAN — İçişleri Bakanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabının bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Bölümlere geçilmesi kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin Çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	İptal edilmesi gereken ödenek Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri	7 525 794 000	6 781 338 234	744 455 766
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
111	Mahallî idareler hizmetleri	2 257 671 000	2 165 545 751	92 125 249
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
112	Nüfus işleri	4 114 461 888	3 218 113 051	896 348 837
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
113	Sivil savunma ve seferberlik hizmetleri	434 388 000	415 737 055	18 650 945
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	927 320 000	808 088 240	119 231 760
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
	GENEL TOPLAM	**15 259 634 888**	**13 388 822 331**	**1 870 812 557**
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			

2. — Emniyet Genel Müdürlüğü 1984 Malî Yılı Kesinhesabı.

BAŞKAN — Emniyet Genel Müdürlüğü 1984 Malî Yılı Kesinhesabının bölümlerini okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin Çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	İptal edilmesi gereken ödenek Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri	32 847 685 598	24 759 934 988	8 087 750 610
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
111	Güvenliği sağlama ve düzenleme hizmetleri	70 343 116 962	69 482 748 986	860 367 976
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	4 095 287 000	3 652 030 825	443 256 175
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
	GENEL TOPLAM	**107 286 089 560**	**97 894 714 799**	**9 391 374 761**
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			

2. — Jandarma Genel Komutanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabı.

BAŞKAN — Jandarma Genel Komutanlığı 1984 Malî Yılı Kesinhesabının bölümlerini okutuyorum :

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin Çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	Ertesi yıla devrolunan ödenek Lira	İptal edilmesi gereken ödenek Lira
111	Güvenlik hizmetleri	56 898 283 922	47 633 909 679	7 081 888 800	2 182 485 443
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.				
112	Jandarma Genel Komutanlığının yeniden teşkilatlanması ve modernizasyonu	2 718 837 834	1 175 646 308	1 543 191 526	—
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.				
113	Sahil güvenlik hizmetleri	8 013 881 225	2 664 452 620	—	5 349 428 605
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.				
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	237 550 000	171 942 438	—	65 607 562
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.				
990	Özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi	25 455 819	4 284 888	4 400 000	16 770 931
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.				
	GENEL TOPLAM	**67 894 008 800**	**51 650 235 933**	**8 629 480 326**	**7 614 292 541**
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.				

İçişleri Bakanlığı 1984 malî yılı kesinhesabı ile İçişleri Bakanlığına bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının kesinhesabının bölümleri kabul edilmiştir.

Her ikisi de milletimize hayırlı olsun. (Alkışlar)

Saat 21.30'da toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati : 20.30

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati : 21.30

BAŞKAN : Başkanvekili Abdulhalim Aras

KÂTİP ÜYELER : Durmuş Fikri Sağlar (İçel), Cemâl Özbilen (Kırklareli)

BAŞKAN — 46 ncı Birleşimin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

III. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. — 1986 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanun Tasarıları ile 1984 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanun Tasarıları (1/718, 1/719; 3/870, 1/708; 3/871, 1/709) (S. Sayıları : 361, 360, 381, 382) (Devam)

C) ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

1. — Ulaştırma Bakanlığı 1986 Malî yılı Bütçesi

2. — Ulaştırma Bakanlığı 1984 Malî yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Bütçe görüşmelerine devam ediyoruz.

Programa göre, Ulaştırma Baaknlığının 1986 Malî yılı bütçesi ile 1984 yılı Kesinhesabının müzakerelerine başlıyoruz.

Komisyon ve hükümet yerlerini aldılar.

Grupları adına sırasıyla, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Kemal Toğay, Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubu adına Sayın Abdurrahman Necati Kara'a, SHP Grubu adına Sayın Edip Özgenç söz almışlardır.

Şahısları adına söz alanları, sırası geldikçe okuyacağım.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Kemal Togay, buyurun.

ANAP GRUBU ADINA MUSTAFA KEMAL TOĞAY (Isparta) — Sayın Başkan, yüce Meclisin değerli üyeleri, 1986 yılı Ulaştırma Bakanlığı bütçesi hakkında Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini arz ve ifade etmek üzere huzurlarınızdayım. Bu vesile ile grubum ve şahsım adına yüce heyetinizi en iyi dileklerimle selamlarım.

Sayın milletvekilleri, Ulaştırma Bakanlığı, ulaşım ve haberleşme hizmetleriyle insanlığa ve medeniyete öncülük yapmaktadır. Millî varlığımızın korunmasında, sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik bağlarımızın gelişmesinde, ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin önemi izahtan verestedir. Bu derece mühim ve hayatî önem taşıyan bir bakanlığın bütçesini, sadece dar bir açıdan eleştirmek doğru değildir. Demokratik rejimlerle idare edilen ülkelerde, hürriyet içerisinde hızlı kalkınmanın şartı siyasî istikrardır. Bugün ülkemizde siyasî istikrar, huzur ve güven sağlandığına göre, Ulaştırma Bakanlığı bütçesini kendi bünyesi içerisinde müzakere edebiliriz.

Muhterem milletvekilleri, bir kısmı Nafıa, diğer kısmı da İktisat Vekâletine bağlı olarak yürütülen Ulaştırma ve haberleşme hizmetleri, 27 Mayıs 1939 gün ve 3613 sayılı Kanunla Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde birleştirilmiştir. Bilahara, teşkilat ve hizmet sahaları 27 Haziran 1945 gün ve 4770 sayılı Kanunla yeniden tespit edilmiştir. 13 Aralık 1983 gün ve 182 sayılı ve bunu tadil eden 211 sayılı Kanun Hükmünde

Kararnamelerle Anavatan Partisinin Seçim Beyannamesinde ve Özal Hükümeti Programında vaat edilen idarî yapı değişikliğine gidilmiştir.

Bakanlığın 1986 yılı bütçesinde en büyük ödeneği transfer harcamaları teşkil etmektedir; bu da, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğünün, yol, bakım, onarım işleri için bakanlık bütçesinde yer alıp, yıl içinde söz konusu genel müdürlüğe transfer edilen meblağdır. Bu meblağ, 1983 yılında 18 milyar Türk Lirası iken, yüzde 11 fazlasıyla, 1986 yılında 20 milyar Türk Lirası olmuştur.

Gemi inşa sanayiinin gelişmesine katkıda bulunmak üzere de Gemi İnşa, Satınalma, Tersane Kurma ve Geliştirme Fonuna 1986 malî yılı için 2 milyar 500 milyon lira ödenek konulmuştur. Bu miktarın dışında kalan toplam 2 milyar 625 milyon lirası yatırım harcamaları, diğer transfer harcamalarında yer alan 768 milyon lira ise uluslararası kuruluşlara üyelik aidatı ile muhtelif borç ödemeleri için, kalan 1 milyar 959 milyon lira ise, personel giderleri ile diğer cari harcamalar için konulmuştur.

Aziz milletvekilleri, ülkemizde işletmeci KİT'lerde çalışan personel adedi 680 bin kişi civarında olduğuna ve Ulaştırma Bakanlığı kuruluşlarında, Eylül 1985 sonu itibariyle çalışan 180 bin personel, KİT'lerde çalışan personelin yüzde 26,4'üne tekabül ettiğine göre, bu bakanlık, ilgili kuruluşlarıyla en büyük işletmeler topluluğunu oluşturmaktadır.

Diğer yandan, her ne kadar ulaştırma ve haberleşme sektörü, kamu yatırımları 1985 yılı programına göre 2 nci sırada ise de, yıl sonu itibariyle sektör yatırımlarının yüzde 30 civarında bir orana ulaşacağı tahmini gerçekleşirse, 1 inci sırayı almış olacaktır. 1986 yılı toplam kamu yatırımlarının yüzde 32,5'u, ulaştırma ve haberleşme yatırımlarına ayrılmakla, yine 1 inci sırada yer almıştır.

Görülüyor ki, Anavatan Partisi Hükümeti haberleşme, kara, hava ve deniz ulaştırmasının temel altyapı yatırımlarını, devletin aslî görevleri, iktisadî ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğü ulaştırma ve haberleşme yatırımlarının bir an evvel gerçekleşmesini hedef kabul etmiştir.

Yine, partimizin seçim beyannamesinde, milletine, bir taraftan öngörülen hedeflere erişilmesine yönelik tedbirler alınırken diğer taraftan da, kamu iktisadî teşebbüslerinin kârlı ve verimli işletmeler haline getirilmesi maksadıyla gerekli düzenlemeleri yapacağını vaat etmiştir.

Bu noktadan hareketle hükümetimiz, ulaştırma camiasını oluşturan kuruluşları, kaynak tüketen değil, yatırımlar için gerekli sermaye birikimini sağlayan kuruluşlar haline getirmiştir. Halen, en düşük maliyetle en kaliteli hizmetin üretildiği ve döviz getirici faaliyetlere ağırlık verildiği izlenmektedir.

Değerli üyeler, ulaşım tercihinde, taşınacak yolcu sayısı, yük miktarı, taşıma zamanı, taşıma mesafesi, yükün cinsi, yükü sevk edenin ve yolcunun arzu ve istekleri, ülke ekonomisine maliyeti gibi faktörlerin etkisi büyüktür.

Ulaştırmanın bu genel politika uygulaması içerisinde, kara ve demiryolu taşımacılığı konusuna değinmek istiyorum. Çünkü, ülkemizde siyasî kadrolar, «Karayolu taşımacılığı mı, demiryolu taşımacılığı mı?» tartışmasını her fırsatta mutlaka gündeme getirmişlerdir. Zannediyorum, bu bütçe müzakereleri sırasında da, diğer siyasî parti sözcüleri bu konuyu tekrar tartışma konusu yapacaklardır.

Anavatan Partisi olarak hizmetlerin frenlenmesine, yatırımların durdurulmasına, kuruluşların yekdiğerine düşman haline getirilircesine rekabet ve husumet havasına sokulmasına karşıyız. Ülkemizin, demiryoluna da karayoluna da hava ve denizyoluna da ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçları yerine getirirken, ülkenin ekonomik gücü, stratejik, coğrafî durumları ön planda tutulmalıdır. Bunun dışında, birini diğerine tercih, mümkün değildir.

Birim alana düşen karayolu uzunluğuyla, birim alana düşen demiryolu uzunluğunu gözden geçirdiğimiz zaman, Türkiye'nin birim alana düşen karayolu uzunluğunda dünya ülkeleri arasında sondan 2 nci, birim alana düşen demiryolu uzunluğunda ise en son sırayı işgal ettiğini görüyoruz. O halde, Türkiye'de ne karayolu ve ne de demiryolu yeterlidir. Daha fazla karayoluna, daha fazla demiryoluna ihtiyacımız olduğuna göre, bu tartışmaların ne maksatla açıldığını anlamak mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlar, Devlet Demiryolları Cumhuriyetin ilanını mütekaip, ülke ekonomisinin büyümesinde önemli görevler yüklenmiş millî bir kuruluşumuzdur. Bu kuruluşumuz, büyük yatırımlar gerektiren kuruluşlarımızın başında gelmektedir. Geçtiğimiz yıllarda memleketimizin ekonomik imkânları nispetinde temin edilebilen yatırım kaynaklarının yetersizliği, uzun yıllar maliyet altı yolcu ve yük taşımacılığı nedeniyle gelişmiş ülkeler teknolojisine paralel bir gelişme gösterememiştir.

Hükümetimiz, demiryollarımızın gerek kitle taşımacılığı ve gerekse uzun mesafe yük taşımacılığında,

ülke ekonomisini dikkate alarak, demiryolu ağımızın fizikî ve geometrik standartlarının yükseltilmesini, şebekeye yeni hatlar ilavesini, elektrifikasyon ve sinyalizasyon tesislerinin yaygınlaştırılmasını, çeken ve çekilen demiryolu araçlarının modernize edilerek yeterli düzeye getirilmesini ve demiryolu hizmetlerinin gelişmiş teknolojilerden yararlandırılmak suretiyle, hız, güvenilirlik ve konfor bakımından ileri ülkeler seviyesine çıkarılarak, çağın anlayışına uygun biçimde ifa edilmesini hedef almıştır.

Belirlenen bu hedef ve ilkeler ışığında, demiryolu işletmeciliğinin iyileştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve yük taşımacılığının geliştirilmesi için yeni projeler uygulama alanına konulmakta ve demiryolları yatırımlarının program doğrultusunda gerçekleştirilmesine önem verildiği görülmektedir. Şöyle ki, 1979 yılında 4 milyar 037 milyon kilometre/yolcu taşınmışken, 1984 yılında 6 milyar 277 milyon kilometre/yolcu taşınmış, 1985 yılında 6 milyar 501 milyon kilometre/yolcu taşınması beklenmektedir. 1979 yılında 5 milyar 814 milyon yük - ton/kilometre taşınmışken, 1984 yılında 7 milyar 532 milyon yük - ton/kilometre taşınmış, 1985 yılında 8 milyar yük - ton/kilometre taşınması beklenmektedir.

Diğer yandan, 1979 yılında 5 milyar 850 milyon Türk Lirası yatırım yapılmışken, 1984 yılında 61 milyar 702 milyon Türk Lirası yatırım yapılmış. 1985 yılında 73 milyar 903 milyon Türk Lirası yatırım gerçekleşmesi beklenmektedir. 1986 yılında ise, 108 milyar 200 milyon Türk Lirası yatırım yapılması planlanmıştır. Buna mukabil, genel müdürlüğün gelir - gider, kâr ve zarar durumunun tetkikinden son iki yılda gelirlerinin arttığı, kâr nispetinin memnuniyet verici bir seviyeye geldiği görülmektedir. 1979 yılı 6 milyar 400 milyon Türk Lirası zararla kapanmışken, 1984 yılı 16 milyar 359 milyon Türk Lirası kârla kapanmıştır ve 1985 yılının 22 milyar 890 milyon kârla kapanması tahmin edilmektedir.

Korkunun ecele faydası yoktur. Oy kaygısı nedeniyle yıllarca maliyet altı taşımacılığa devam ederseniz, sonucuna da katlanmanız gerekir. «Finansmanın, o vasıtayı kullanan tarafından temini gerektiğini yüce millete izah eder ve maliyet üstü taşımacılığa başlayabilirseniz, modern işletmelere kavuşmanız mümkün olur» alternatifi, bizim iktidarımızın ekonomik görüşüne uygun değildir. Nitekim, 1979 yılında 68 bin 53 çalışan mevcut iken, 1984 yılında 3 bin 86 eksiği ile 64 bin 967 çalışana mukabil, 1983 yılında 204 kilometre yol yenilenmesi yapılmış, 1984 yılında 251 kilometre yol yenilenmesi ve 60 kilometre yol takviyesi olmak üzere toplam 331 kilometre ve 1985 yılında da 373 kilometre yol yenilenmesi ve 164 kilometre yol takviyesi olmak suretiyle, toplam 519 kilometre ile program hedefi aşılmıştır.

Sayın milletvekilleri, süratle artan dünya nüfusuna paralel olarak, gıda kaynaklarıyla, enerji rezervlerinin gittikçe azalması, ülkeleri denizlere yöneltmiştir. Denize verilen bu önem nedeniyle, denizcilik teknolojisinde gelişmeler olmuş ve yeni bilim dalları oluşmuştur.

Diğer yandan, dünya ticaretinin de buna paralel olarak yüzde 80'den fazlasının denizyolu ile yapılması zarureti doğmuştur. Diğer bütün ülkeler denizciliğe yönelirken, 8 500 kilometreye ulaşan kıyıya sahip, Karadeniz'in kapısını elinde bulunduran, stratejik önemi olan ülkemizin denizciliğe bigâne kalması düşünülemez.

Bu cümleden olarak, dış ödemeler dengesi yönünden ekonomimize petrol ürünleri ve gübre alımlarından sonra en büyük etkiyi, yabancı gemilere döviz olarak ödediğimiz navlun yapmaktadır. İşte, bu hususta da Özal Hükümetinin büyük bir beceri ile sürdürdüğü ihracat seferberliğinin devamı; mallarımızın pazarlarına kısa sürede, devamlı ve ucuz yollarla erişebilmesine bağlı olduğu malumdur. O halde, deniz ticaret filomuzun milletlerarası düzeye erişmesi de, ülkemizin, taşıtan ekonomi düzeyinden çıkıp, taşıyan ekonomi düzeyine erişmesine bağlıdır.

Ulaştırma Bakanlığının sektöründen birisi olan DB Deniz Nakliyatının elinde halen 62 gemisi vardır ve 1 milyar 100 milyon dwt'luk taşıma kapasitesiyle tek kamu deniz yük taşıma şirketidir. Bu kuruluşumuzun taşımalarından elde edilen net döviz gelirimiz, 1979 yılında 29 milyon 841 bin dolar olmuş, buna ilaveten 66 milyon 605 bin dolar döviz ikamesi sağlanmıştır. 1984 yılında 14 milyon 500 bin dolar, buna ilaveten 77 milyon 200 bin dolar döviz ikamesi sağlanmıştır. 1985 yılında, 10 aylık 14 milyon 500 bin dolar, buna ilaveten 50 milyon dolarlık döviz ikamesi vardır. 1985 yıl sonu itibariyle 16 milyon 500 bin dolar net döviz ile buna ilaveten, 83 milyon 500 bin dolar ikame döviz elde edilmesi beklenmektedir. Hükümet Programında vaat edilen ekonomik tercih, bir taraftan döviz gelirlerini artırırken, diğer yandan da, 1979 yılında 1 milyar 031 milyon Türk Lirası kâr, 1984 yılında 5 milyar 960 milyon Türk Lirası kâr, 1985 yılında, 10 aylık, 4 milyar 165 milyon Türk Lirası kâr sağlanmış olup, yıl sonunda 5 milyar 086 milyon Türk Lirası kâr beklenmektedir.

19 uncu yüzyılın ikinci yarısına kadar dünya gemi inşaatında önplandaki yerini koruyan bu sanayi dalımız, daha sonra, muhtelif sebeplerle bu yeri kaybetmiştir. Anadolumuzun çeşitli yörelerinde kurulan tersanelerde, devirlerinin en mükemmel tekneleri bilhassa Akçakoca, Alatlı, Bartın, Haliç, Gelibolu ve Alanya'da inşa edilmiş ve Türk denizcileri bu teknelerle dünyanın dört bir yanında bayrağımızı dalgalandırmışlardır. Hükümetimiz, ısrarlı ve isabetli ekonomik kararları cümlesinden olarak, sağlıklı bir deniz sektörünün yaratılabilmesini teminen, gemi inşa sanayiinin kendisinden beklenen gelişim ve dış dünyaya açılmayı hızlandırması amacıyla, 1984 yılında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye Gemi Sanayii Anonim Şirketini kurmuştur. Hükümetimizin büyük önem ve destek verdiği Türkiye Gemi Sanayii Anonim Şirketi vasıtasıyla Türkiye, gemi ihraç eden ülkeler arasındaki yerini almaya hazırlanmaktadır. Nitekim, ilk defa bu yıl Polonya ile yapılan protokol sonucu, bu ülke için 26 300 dwt büyüklüğünde 3 gemiden ilkinin inşasına başlanılmış, aynı tonajda 5 geminin de önbağlantısı yapılmıştır. Diğer bazı ülkelerden de gemi yapımı, işbirliği ve gemi satın alma teklifleri yapılmaktadır.

Gemi sanayiimizin geliştirilmesi için alınan kararlar doğrultusunda başlatılan Pendik Tersanesinin geliştirilmesi çalışmalarının ilk bölümü 1986 yılı içinde tamamlanarak, yıllık gemi inşa kapasitesi 60 bin dwt'dan 75 bin dwt'a ulaşacak ve bu tersanede 75 bin dwt'a kadar büyüklükteki gemiler inşa edilebilecektir. 1986 yılında, yine Pendik Tersanesinde başlatılacak olan ve 1988 yılında bitirilecek şekilde planlanan ikinci bölüm inşaatı ile yıllık gemi inşa kapasitesi 240 bin dwt'a yükseltilecek ve bu tersanede 170 bin dwt'a kadar büyüklükteki gemiler yapılabilecektir.

Özetle, 1 Kasım 1937 yılında Yüce Atatürk'ün, «Denizciliği Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız» şeklindeki direktifinin gerçekleşmesi, akılcı yaklaşımla Sayın Özal iktidarına nasip olmaktadır.

Yüce Meclisin sayın üyeleri, hava ulaştırma sektörünün Türk ekonomisindeki, turizmindeki ve ticaretindeki yerinin önemli olduğu bilinci içerisinde gerekli her türlü tedbir, Sayın Özal iktidarınca alınmıştır. Şöyle ki; Türk Havayolları 1979 yılında 55 milyon Türk Lirası kâr etmişken, 1984 yılında 27 milyar 116 milyon Türk Lirası kâr etmiş, 1985 yılında ise 39 milyar 700 milyon Türk Lirası kâr beklenmektedir. Aynı sektörün gelişmesiyle ilgili başka bir örnek; Türk Havayollarının döviz ve dövize ikame edilebilir gelirleri, 1979 yılında 194 milyon 200 bin dolar iken, 1984 yılında 262 milyon dolar olmuş, 1985 yılında 266 milyon 300 bin dolar olması beklenmektedir. 1986 yılında ise 304 milyon 660 bin dolar olarak programlanmıştır.

Bir başka örnek : Tarifeli dış hatlardaki uçuş sayısı 1983 yılında 8 206 iken, 1984 yılında 9 761 olmuş ve 1985 yılı programında bu sayı 10 537 olarak planlanmıştır. Filomuzu modern uçaklarla genişletmek, geliştirmek, hizmetin kalitesini artırmak amacıyla, tüm dünya ülkelerinin tercih ettiği güvenli ve rahat yolculuk için, geliştirilmiş uçakların en moderni olarak tanımlanan Airbus A - 310 tipi yolcu uçaklarının satın alma anlaşması da 1984 yılında imzalanmış olup, bu uçaklardan 1985 yılında 4 adedi filoya dahil edilmiş, yeni yılda da aynı uçaklardan 3 adet daha filomuza katılacaktır.

Yer hizmetlerinde de kısa sürede büyük başarılar görülmektedir. 1984 yılında sadece USAŞ Genel Müdürlüğü 18 milyon 400 bin dolar döviz girdisi elde etmiştir. 1985 yılı Ekim ayı itibarıyla 17 milyon dolar olan döviz girdisinin, yıl sonunda 22 milyon dolara ulaşması beklenmektedir.

Aziz milletvekilleri, ülkemizde 1855 yılında telgraf ve 1911 yılında da telefon günlük hayatımıza girmiş bulunmaktadır. Telefon hizmetleri, ilk yıllarda büyük gelişme göstermesine mukabil, bilahara yavaşlamıştır. Bu hizmetler, 1950 yılından sonra tekrar gelişmeye başlamış ve bilhassa 1960 yılını müteakip önemli mesafeler alındığı görülmüştür. 1980 yılında yapılan yatırımlara rağmen, telefon hizmetlerinde, diğer ülkelere kıyasla en alt sıralarda kalınmış iken, bugün bu hizmetlerde çok büyük bir atılım yapılarak dünya sıralamasında ilk 13 ülke arasına yükselmiş bulunmaktayız. Hatta haberleşme sektörünün, 1982 yılı bütçesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda müzakeresi sırasında sayın bakan, bu işlerin düzeleceğine kani değildi. Diyor ki : «Açıkça konuşmayı belirtmekte fayda görüyorum. Bu konu kolay kolay halledilebilecek bir konu değildir.» Konuşmasının bir başka yerinde, «Bu konunun ne zaman halledilebileceği sorusu tevcih edilmişti; ben de kendilerine, çok açık konuşmamı arzu ediyor musunuz şeklinde beyanda bulundum. Söyle dediler Bakanlar Kurulunda : Hazırunun normal ömürleri bu işin biteceğini görmeye müsait değildir dedim.» Bunları, zamanın bakanı söylüyor, böyle ifade ediyor; sayın bakan umutsuz. O yıllarda haberleşme sektörüne

1981 yılında 25 milyar Türk Lirası, 1982 yılında 32 milyar Türk Lirası yatırım ödeneği tahsis ediliyor; 1981 yılında 295 köy telefon irtibatı, 14 merkez şehirlerarası, 2 merkez de milletlerarası otomatik görüşmeye açılıyor, 1982 yılında 300 köye daha telefon götürüleceği vaat ediliyor, 1980 yılında, 8 bin isteklinin sırada beklediği 6 344 aboneli teleks santralı ve aynı yılda 1 milyon 463 bin telefon abonesi ve 1 milyon 700 bin adet istekli mevcuttur. 1980'li yılların başında envanter budur.

Bu defa da, haberleşme sektörüne başka bir açıdan, Anavatan İktidarının baktığı açıdan bakalım.

1984 yılında 124 milyar 505 milyon Türk Lirası yatırım yapılmış, 1985 yılında 239 milyar 402 milyon Türk Lirası yatırım gerçekleşmesi beklenmektedir. 1986 yılında 301 milyar 790 milyon Türk Lirası yatırım planlanmaktadır. Daha birkaç yıl öncesine kadar Hazine yardımı ile cari masraflarını giderebilmek için, genel müdürlerin, maliye bakanlarının kapıları önünde bekledikleri hafızalarda bütün tazeliği ile yaşamaktadır. Anavatan iktidarında ise, 1984 yılında 89 milyar 481 milyon kâr edilmiş, 1985 yılında 197 milyar 388 milyon kâr bekleniyor; 1986 yılında ise 210 milyar kâr tahmin edilmektedir.

Köy telefonları konusu ise; 1984 yılında 2 bin köye telefon bağlanmış, 1985 yılında 3 500 köye telefon bağlanması bekleniyor. 1986 yılında da 4 bin köye telefon bağlanması planlanmıştır. Bu suretle, 1986 yılı sonunda 19 bin 666 köy telefon şebekesine bağlanmış oluyor. İlk olarak, yine bu iktidar, «Her köye telefon» seferberliğini başlatmıştır.

Otomatik teleks santralı kapasitesine 1984 yılında 2 bin ve 1985 yılında 13 bin hatlık ilave yapılmak suretiyle, Türkiye'de teleks problemi kalmamıştır. Tabiî, yanında haksız kazancı, rüşvet ve irtikâbı da beraberinde götürmüştür.

1985 yılı sonunda telefon hat sayısı 2 679 752 adede; 1986 yılı sonunda da 3 milyon 429 bin adede ulaşmış olacaktır. Ülkemizde, digital telefon ve teleks santrallarının 1 Kasım 1985 tarihinde açılması şerefi bu iktidara nasip olmuştur. Bütün il merkezleriyle, 1985 yılı sonu itibariyle, 246 ilçe merkezi, 40 adet de kasaba ve köy şehir içi otomatik haberleşme yanında; şehirler ve milletlerarası otomatik haberleşme imkânı sağlanarak, bu hizmet yurt sathında yaygınlaştırılmıştır.

Telekominikasyon sahasında, Batı ülkelerinin sahip olduğu son teknoloji ülkemize getirilerek, Batı ile aramızdaki 30 yıllık gerilik, ortadan bu dönemde kaldırılmıştır. Digital teknolojisinin uygulandığı Avrupa uydu sisteminde çalışacak olan ikinci uydu yer istasyonu hizmete verilmiş olup, Uzakdoğu ülkeleriyle doğrudan haberleşmeyi sağlayacak üçüncü uydu yer istasyonunun temeli de atılmış bulunmaktadır.

Mobil - radyo projeli olarak isimlendirilen araç telefon şebekesinin ve video - konferans (görüntülü telefon) sisteminin 1986 yılında hizmete sunulması haberi memnuniyet vericidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görülüyor ki, yarım asırda yapılamayan işlerin üstesinden 2 yılda gelinmiştir. Milletin mâkus talihini bu iktidar yenecektir. Bu iktidar, tarihteki yerini, «Reform hükümeti» olarak alacaktır. Bu iktidara, koyduğu akılcı prensipler nedeniyle, Sayın Ulaştırma Bakanımız ve Ulaştırma Bakanlığı ile bağlı kuruluşlarının mümtaz temsilcilerine, hükümetin aldığı bu prensipleri iyi uygulamaları nedeniyle huzurunuzda grubum ve şahsım adına teşekkür ediyorum.

Yüce Meclisin üyelerine saygılar sunarım. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Milliyetçi Demokrasi Partisi Grubu adına Sayın Abdurrahman Necati Kara'a, buyurun efendim. (MDP sıralarından alkışlar)

MDP GRUBU ADINA ABDURRAHMAN NECATİ KARA'A (Kütahya) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1986 yılı Ulaştırma Bakanlığı bütçesi üzerinde Milliyetçi Demokrasi Partisinin görüşlerini açıklamak için huzurunuza gelmiş bulunuyorum. Bu vesileyle yüce Meclisi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, Ulaştırma Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşlerimizi arza çalışırken, ulaştırma ve haberleşme sektörünün dünü, bugünü ve yarını hakkında, çok kısa ve mukayeseli verilerini dikkatlerinize sunmak istiyorum. Bu değerlendirmeyi yaparken de, bir yandan Milliyetçi Demokrasi Partisinin ulaştırma politikasını, diğer yandan hükümetin yürüttüğü politikaları dile getirmeye gayret edeceğim. Ulaştırma ve haberleşme sektörü, Türkiye'nin temel meselesi olarak, tarih içinde, cumhuriyet hükümetleri tarafından ele alınmış ve büyük önem atfedilmiştir. Türkiye'nin kalkınması bu sektörün anafaaliyetlerine dayanmıştır. Ulaştırma ve haberleşme sektörü, dün taşıdığı büyük önemi bugün de muhafaza etmektedir, yarın da önemini sürdürecektir.

Değerli milletvekilleri, ulaştırma ve haberleşme sektörünün durumunu iki bölümde tartışmak ve her

iki bölümden çıkan sonuçları değerlendirerek, Türkiye'nin durumunu ortaya koymak lazımdır Her iki halde, ülkemizin ihtiyaçlarıyla imkânlarını gözden uzak tutmamak, imkânsızlıklar içinde sektör ihtiyaçlarına el atışıyla, büyüyen imkânlar karşısında ihtiyaçların ne duruma geldiğine ciddî şekilde eğilmek lazımdır

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman, Anadolu toprakları üzerinde, Osmanlılardan devralınan ve yabancı işletmeciliğinde olan 3 500 kilometre demiryolu, keza yabancılardan satın alınmış ve millileştirilmiştir O tarihlerde Anadoluda, bugünkü standartlarda karayolu yoktu; tozlu, topraklı, altyapısı bulunmayan, geçit vermeyen ilkel bir karayolu ağı vardı. Yüce Atatürk, cumhuriyetin devraldığı demiryoluna, 3 500 kilometre daha demiryolu ilave etmiştir. Sayın Başbakanın, geçen hafta, bir okul korosuna eşlik ettiği Onuncu Yıl Marşında denildiği gibi, Anadolu demir ağlarla o tarihte donatılmıştır. 1923 - 1940 demiryolu politikası, bize göre ve daha doğrusu bize göre değil, 1983 - 1993 ulaştırma anaplanına göre, o noktada durmaktadır.

Değerli milletvekilleri, bu anaplanda rakamlar veriliyor; cumhuriyet döneminden önce 3 229 kilometre demiryolumuz varmış, cumhuriyet döneminde, özellikle merhum Atatürk döneminde 2 400 küsur kilometre daha yapılmış ve planlı dönemde, 10 yıl içinde, 264 kilometre daha yol yapılmış, yani yılda 26 kilometre.

Toplu taşımacılığın da, yolcu taşımacılığının da, diğer sektörlerdeki gelişmenin sağlayacağı büyümenin temel mantığı, işte o günkü demiryollarını artırma akılcılığında yatıyordu. O dönemde Türkiye'nin sahip bulunduğu bütçe imkânlarını, fakrü zarureti, bilmem ki, yeniden ifadeye gerek var mı? Ulaştırma sektörünün tarım, sanayi, imalat, hizmet ve turizm sektörünün ayrılmaz ve fakat tamamlayıcısı olduğu daha o dönemlerde bilinmektedir. Bu dönemi, bilinen plan fikrinin dışında saysak bile, akılcı, pragmatik yönüyle ve millî varlığı tarih sahnesinde güçlendirme hareketiyle, planın temeli saymak yanlış olmaz sanırım. Zira, 50 yıl önce dünyanın ve yine aynı yıllarda Cumhuriyet Türkiye'sinin sahip bulunduğu teknoloji, bilgi seviyelerini ve Birinci Dünya Savaşından sonra yitirilmiş değerleri, Türk Milletinin Kurtuluş Savaşındaki azmini, dirilmiş hareketini, millî misak sınırları çerçevesinde yücelen Türk ülkesini, insanlarını, idaresini lütfen düşününüz; planmı vardı, yıllık programlar mı vardı, trilyonları aşan bütçeler mi vardı; mühendisler, teknisyenler, iş bilen, iş bitiren kadrolar mı vardı? Bunların hiçbiri yoktu; ama bir şeyi vardı; devletin devlet olarak gücü, milletin millet olarak her türlü güçlüğü yenebileceği inancı vardı, ayrıca kalkınma gayreti, heyecanı, muasır medeniyet çizgisini aşma azmi vardı. İnanıyorum ki, şimdi yeniden Kuvâi Milliyye heyecanı, inancı ve azmiyle raylı sistem seferberliği başlatmak zorundayız.

Bu, asla karayollarına karşı bir alternatif program oluşturmalı gibi bir düşünceden kaynaklanmıyor. Karayolları çok lüzumluydu, yapıldı, devam da ediyor; ancak, Almanya gibi, Belçika gibi, İsviçre gibi, Avrupa'nın en ileri ülkelerinin, demiryoluyla toplu taşımaya verdikleri büyük önemi hepimiz biliyor, birbirimize hayranla anlatıyoruz. Ülkemiz, karayolunda artık bir noktaya da geldi; şimdi sıra, şehir içi ve şehir dışı raylı toplu taşımacılıktadır. Rantabilitesi biliniyor. Karayolu taşımacılığına göre hem insan, hem yük taşımacılığında 1/3 oranında daha ucuzdur.

Raylı - sisteme dönüş artık şart olmakla birlikte, bazı belediyelerin kendi başlarına Avrupa ülkelerinden eski ray ve tramvay ithal etmeye başlamalarını da ülke yararına bulmuyoruz. Artık şehirlerde ve şehirlerarası taşımacılıkta çok ucuz olan raylı sisteme dönüş şarttır ve bu, belediyelerimizce başlatılmıştır; ancak, bilgi ister, tecrübeli eleman ister. İşte, devlet demiryolları, dışalımdan başlayarak, belediyelere hem öncülük etmeli hem de teknik yardım yapmalıdır; zira teknolojinin seçimi çok önemlidir ve tedbirleri de süratle almak lazımdır.

Bir zamanlar ömrünü doldurmuş taksi otobüs ve yol makinaları ithal ederek araba mezarlıkları kurmuş bir ülkeyiz. En azından şimdi de demiryolu, ve tramvay mezarlıkları kurmamak için, bu tedbirlerin alınmasını Ulaştırma Bakanından rica ediyoruz. Eğer böyle bir niyetleri varsa, bize göre, Demiryolları İnşaat Genel Müdürlüğünü, olduğu gibi Ulaştırma Bakanlığına bağlayarak işe başlamak lazımdır; zira demiryolu işletmeciliği, bakım, onarım başka bakanlıkta, demiryolu projelendirme ve yapımının Bayındırlık ve İskân Bakanlığında oluşu, demiryollarında çağdışı kalışımızın bizce ilk ve en önemli sebebidir. Ortalama tren süratinin, Almanya'da 120, Japonya'da 380 kilometre iken Türkiye'de 35 ila 40 kilometre olduğunu söylersek bu görüşümüzü mübalağalı bulmayacağınızı ümit ederim.

Bilindiği üzere Ankara, İstanbul ve İzmir'de, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi tarafından, raylı sistemle toplu taşıma hizmeti verilmektedir.

Raylı taşıma sistemlerinin yapım ve işletmeciliğinde, dışalım ve dış teknolojinin önemini de takdirlerinize arz ederim. Ülkemizde, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğünce, bu konuda belirli bir yerli üretim kapasitesine ulaşılmakla birlikte, halen ray, sinyalizasyon ve elektrifikasyon sistemleriyle çekicilerin bir bölümü yabancı teknolojiye bağımlıdır. Bununla birlikte, Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan müesseseler vasıtasıyla raylı taşıma araçlarından, bilhassa çekilen araç üretiminde, son yıllarda önemli hamleler gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan, bu müesseselerin tam kapasiteye ulaşabilmeleri, yabancı sermayeye açılarak yeni teknolojik gelişmeleri yakından izleyebilmeleri ve bu konuda özel sektörün de katılmasının sağlanabilmesi amacıyla 2/12/1985 tarihinde, söz konusu müesseseler, Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğüne bağlı ortaklık statüsüne kavuşturularak, anonim şirket şeklinde teşkilatlandırılmışlardır. Bu çerçevede yakın gelecekte raylı toplu taşıma sistemi uygulanmasına geçilmesi durumunda, bu ortaklıkların katkılarının büyük olacağı açıktır. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti'nin altyapı konusundaki tecrübesi ve bilgi birikiminin de bu çalışmalarda önemli rol oynayacağı izahtan varestedir.

Konuya bir diğer açıdan bakıldığında, raylı toplu taşıma sistemi olarak büyük şehirlerde uygulanması düşünülen metro projelerinin, banliyö işletmeciliğinden ayrı düşünülmemesi ve her iki sistemin birbirini tamamlayıcı ve dengeli biçimde çalışmaları da önem taşımaktadır Sonuç olarak, Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü, mevcut banliyö hatlarını geliştirmek ve bu konuda modern bir işletmecilik anlayışına gitmek yanında, büyük şehir belediyelerinin raylı toplu taşıma sistemlerini kurmalarında ve işletmelerinde, yukarıda da arz edildiği veçhile, katkıda bulunmak konusunda büyük bir potansiyeli haizdir. Gelin sayın bakan, bu size nasip olsun; temel tercihlerinize, programınıza da uygundur; ancak, inanç ister, azim ister, aşk ve heyecan ister. Sayın bakan konuya inanır ise, başarmaması için sebep yoktur. İnanınız Kuvâi Milliyye heyecanıyla, raylı sistem seferberliğini başaranın adı, ebedileşecektir.

Devlet Demiryolları konusunu bitirmeden önce, bir noktayı da dikkatinize arz etmek istiyorum; ROMTAŞ'a verilmiş olan, Devlet Demiryolları'nın çok büyük bir kısmının restoranlarında çok büyük şikâyetler vardır ve bu konunun sayın bakan tarafından açıklanmasını rica etmekteyim; zira geçen sene KİT Komisyonunun ittifakla aldığı bir kararla, konunun bakanlığın müfettişlerince incelenmesi istenmiş bulunmaktaydı.

Değerli milletvekilleri, İkinci Dünya Savaşının bütün şiddetiyle devam ettiği 1940'lı yıllarda, cumhuriyetimiz, 7 000 kilometrelik demiryolu ağına ulaşmıştır. 532 kilometrelik Çetinkaya - Malatya - Diyarbakır - Kurtalan hattı 1944 yılında tamamlanmış, aynı yıl 354 kilometrelik Yolçatı - Genç - Muş - Tatvan demiryolu başlatılmış, bu hat da 1964 yılında bitirilmiştir. 1963 yılında başlayan planlı döneme ulaşıncaya kadar Türkiye'nin sahip olduğu demiryolu ağı, toplam 8 bin kilometredir. Planlı dönemde ise, ancak 312 kilometre yol yapılabilmiştir. Demiryollarında yeni hat inşaatı tamamen durmuş bulunmaktadır. 1983 - 1984 yıllarında 455 kilometre yol yenilenmesi, 169 kilometre takviye pozu yapılması, demiryolu politikasında duraklama ve hatta gerileme dönemine girildiğini göstermektedir. Gerçi, Devlet Demiryolları geçmiş yıllarda yenilemeyi bile çok daha küçük rakamlarda yapabilmekte idi.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, yüce Mecliste görüşülürken, Milliyetçi Demokrasi Partisi sözcülerinin konu üzerinde hassasiyetle durduklarını hatırlatmak isterim. O gün ifade edilen görüş şudur: Beşinci Beş Yıllık Plan, kâğıt üzerinde 10 Yıllık Ulaştırma Ana planına dayalı olarak düzenlenmiştir. İlkeler ve hedefler olarak ana planda öngörülen temel politika, Türkiye'de kara ulaştırması payını azaltıcı, demiryolu ve deniz yolu payını artırıcı yöndedir. Bu politikayı faydalı mütalaa etmişizdir. İşin doğrusu da budur; ancak, bu gelişme değişmenin istikrarlı olması gerekmektedir. Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde karayollarında taşıma işgücünün 42 milyar ton/kilometrenin 43 milyar ton/kilometreye çıkarılması öngörülürken, demiryollarında ise, 6 milyar ton/kilometreden 12 milyar ton/kilometreye ulaşması hedeflenmektedir. Kâğıt üzerinde fevkalade önemli bir tercih yapılmış olmakla beraber, bunun gerçekçi bir yaklaşıma konu olmadığını da üzüntü ile ifade etmek isterim.

Hükümetin, plandaki niyetiyle icraattaki tercihleri son iki yıllık uygulamada kendisini açıkça gös-

termiştir ki, demiryolu politikası kendi haline terk edilmiştir. Nitekim 10 Yıllık Ulaştırma Anaplandaki revizeler ve yeni revize istekleri, Beşinci Beş Yıllık Plan tercihlerinin ve hedeflerinin gerçekçi olmadığını ve buna dayanan Ulaştırma Bakanlığı bütçesinin de gerçeğe dönük bulunmadığını ortaya koymuştur. Onun için 10 Yıllık Ulaştırma Anaplanını revize ederken, yüreğinizi bütün, ufkunuzu geniş tutunuz diyoruz. Türkiye büyümekte ve kabuk değiştirmekte olan bir ülkedir. Gerçi ulaştırma sektörünün toplam kamu yatırımları içindeki payı, son 3 yıl içinde görünüm itibariyle artmıştır. 1983'te yüzde 18 olan bu pay, 1984'te yüzde 20, 1985'te ise yüzde 24 civarında görülmektedir, bunu takdirle karşılıyoruz.

Değerli milletvekilleri, ancak şu nokta önemlidir: Yeni demiryolu yapımı yok denecek kadar az bulunmaktadır. Hükümet karayolları ağını genişletmekten çok, standart değişikliği fikriyle işe başlamıştır. Karayolları, plansız dönemde üstün bir performans göstererek gelişmiştir. 1950 ilâ 1960 yılları arasında girişilen karayolları yapımı ve izlenen politikalar, Türkiye'yi, bugün yüzde yüz karşılaşabileceği darboğazlara girmekten kurtarmıştır. Aynı yıllarda liman inşaatlarında ciddî tercihler ve uygulamalar da, Türkiye'nin, bugün hızlı altyapı donanımına kavuşturulması fikrinin isabetli yönünü göstermektedir.

Değerli milletvekilleri, ulaştırma sektörünün varlığı, insanımızın tek tek olduğu kadar, millet bütünlüğü ihtiyaçlarına günlük olarak, uzun vadeli olarak cevap vermelidir. Gelecek kuşaklara da zengin bir miras olarak bırakılmalıdır. Cumhuriyetten bugüne kadar yapılan demiryolları, karayolları, limanları, hava meydanlarını ve bunların rasyonel işletme anlayışını ve organizasyonlarını, ülke ve millet yararı gözeterek gerçekleştirenleri, huzurunuzda minnet ve şükranla anıyorum. Yapılanlar, cumhuriyetin eserleridir, bunlar olmasaydı bugün kötürüm kalırdık.

Değerli milletvekilleri, hızlı, güvenilir ve günün ihtiyaçlarını taşıyan konfor, akıllı yönetim ve organizasyon ihtiyacındaki işletmecilik anlayışı, Türk Hava Yollarında var mıdır, Deniz Yollarında var mıdır, Devlet Demiryollarında var mıdır? Kamu personelini, çalışan işçiyi, yöneticiyi, kendi alanında sorumluluk taşıyanları suçlayamaz, kabahati bunlara yükleyemezsiniz. Hizmetler arzulanan seviyede olmuyor, işler yürümüyorsa sebep sistem tercihindeki yanlışlıktan kaynaklanmaktadır. Sayın Özal Hükümeti, kamu iktisadî teşebbüsleriyle, kamu iktisadî kurumlarını karmakarışık duruma sokmuştur. Durum böyle olunca da, kamu yararı kavramı ortadan kaldırılmış, her alanda kâr amacı güdülerek devletin sosyal amaçlı koruma şemsiyesi kapatılmıştır. Bu Bakanlığa bağlı olan kuruluşların çoğu KİT değildir önce; kamu yararı yönü ağır basan kamu iktisadî kuruluşlarıdır ve kâr amacı gütmemeleri, kamu hizmeti amacı gütmeleri gerekmektedir. Nitekim PTT ve Devlet Demiryollarına yaklaşım, kamu yararı kavramını icraattan silmiş atmıştır. Sayın Başbakan, en son basın toplantısında da tekrarladığı gibi elektrik, letefon ve su gibi tüketimlerde çok kullanan yüksek gelirliden, az kullanan ortadireğe bir nevi gelir ve hizmet transferi yapıldığını ve bunun da kendilerinin yeni bir buluşu, bir sosyal adaletçilik anlayışı olduğunu belirtmişlerdir. Bu mantıkla yola çıkarsanız, bakınız neler olur : Ortadirek içinde olan devlet memuru, işçi her gün evinden işyerine, işyerinden evine gidip geliyor; otobüse, trene, dolmuşa biniyor. O halde, Sayın Özal'ın sosyal adaletçilik anlayışına göre, otobüse, trene, dolmuşa hiç binmeyen veya belki yılda bir kez binen ortadirek mensubu dul ve yetime gelir transferi için, otobüs, dolmuş ve tren biletlerine mutlaka zam yapılmalıdır veya bu binmeyenlere de, o halde bunun bedeli ödenmelidir. «Hizmetten yararlanandan yüksek ücret alınarak başkalarına hizmet götürürüz» deniyor, PTT bunun tipik misalidir; yüz milyonlarca lira kâr ettiği halde hizmetlerine devamlı zam yapılagelmektedir. Bunlar ciddî gerekçeler değildir. Yenice ulaştırma hizmetinden yararlanacaklar, peki, bu yüksek faturaları nasıl ödeyeceklerdir? Eğer malî güçleri olsaydı, şimdiye kadar bu imkânlardan zaten faydalanacaklardı. Ulaştırma sektöründe kaynak yaratmak için girişilen güçleri olsaydı, bugüne kadar zaten alacaklardı; misal, telefonda olduğu gibi. Zamlı tarifeler milletin ödeme gücüyle eş tutulmalıdır. Kabul ediyoruz ki, PTT, bir atılım içindedir; bunu başarı sayıyoruz, kabul ediyoruz, saygıyla karşılıyoruz; ancak, muhalifiyle muvafığıyla, PTT hizmetlerini takdir eden herkes ortadayken, sayın genel müdürün anî ayrılışının da izah edilmesi gerektiğine inanıyoruz. Sayın bakan, zan ve tahmin ediyorum ki, bu ciddî durumu ortaya koyacak ve açıklayacaklardır. (MDP sıralarından alkışlar)

İLHAN AKÜZÜM (Kars) — Sizi ne alakâdar eder?

BAŞKAN — Devam edin Sayın Kara'a, devam edin efendim. Bu saatten sonra olur efendim.

ABDURRAHMAN NECATİ KARA'A (Devamla) — Efendim, vefa önemlidir, vefa...

Bize göre, telefon lüks değildir, ihtiyaçtır. Köye telefon, kalkınma azmi taşıyan Türkiye'de tam bir ihtiyaçtır. Köye telefon giriyor, otomatikleşiyor; ilk anda köylü memnun; ama konuşma mümkün değil; çünkü tespitlerimiz odur ki, hatlar sık sık arıza alamıyor, arızaları tespit ve onarmak, günler ve hatta aylar alıyor. Hızlı telefonlaşmaya paralel, seyyar hat bakım ekipleri sayısal bakımdan yeterli değil. Aynı problem köy elektrifikasyonunda da kendisini ağır şekilde göstermiştir. Köye telefon gider, elektrik gider; faturası el yakar. Bundan da sürekli yararlanma imkânı ortaya konulmaz ise çekilen sıkıntıların sosyal adaletle bağdaştırılması mümkün müdür?

İLHAN AKÜZÜM (Kars) — Nedir bu sosyal adalet?

BAŞKAN — Sayın Aküzüm, lütfen...

ABDURRAHMAN NECATİ KARA'A (Devamla) — Okuyunuz, öğrenirsiniz efendim.

Bir başka husus daha vardır : Köylü, telefon cihazını görür; bu, üstüne kilit vurulmuş bir cihazdır, anahtarı muhtarın cebindedir, canı isterse konuşturur, istemezse konuşturmaz. Bu yüzden olaylar çıktığı, muhtarla köylüler arasında tartışmalar olduğu bilinen gerçeklerdir, basına yansımaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye büyüdükçe, ulaştırma sektörü yerinde sayarsa, hiç kuşkusuz aşılması çok zor problemleri geleceğe bırakmış oluruz. Uluslararası kara taşımacılığı, ülkemiz aleyhine oluşan şartları taşımaktadır. Türkiye TIR filosu, uluslararası ilişkilerden kaynaklanan nedenlerle tam bir darboğazdadır. Teşviklerle sağlanan TIR filoları eskimektedir. Bunların elden çıkarılması ve yenilenebilmesi, mevcut mevzuata göre mümkün değildir. Teşvikle alınan taşıma araçlarının, çekicilerin elden çıkarılması 10 yıllık süreye tabidir. Kanatimize göre, devlet kontrolünde, bu türde aşırı masraflara ve eskimişlik nedeniyle taşımada sorun çıkaran vasıtaların 10 yıllık süreden önce satışlarının yapılabilmesine imkân tanınması, millî TIR filosu açısından gereklidir. Bu hususta, Ulaştırma Bakanlığının öncülük ederek yasal çözüme ulaştırmasını temenni etmekteyiz; zira TIR filolarımız Avrupadan yük alamamak durumundadırlar.

Bu konuda gördüğümüz ve izlediğimiz bir husus da TIR'larda işsizlik büyümüştür. Bunun nedenini aşağıda sunacağımız rakamlarda aramak hata olmaz. Uluslararası kara taşımacılığının Türkiye'de sistemli bir duruma getirilemediği açıktır. Ulaştırma Bakanlığının bu konuda izlediği ciddî bir politikası şüphesiz vardır ve ancak açıklanmaya muhtaçtır. Bakanlık ile Devlet Planlamanın tercihleri arasında, baştan beri gelen uyumsuzluğun devam ettiğini zannediyoruz. Karayolu taşımacılığının Türkiye'de son yıllarda atılım yaptığı resmî ağızlardan ifade ediliyor. Sayısal artışı atılım olarak görenlerin kendilerine ait olan bu değerlendirmeleri, maalesef Türkiye'nin ihtiyaçlarına dönük bir büyümenin örneği değildir. Biliyoruz ki, 1975 yılında 862 adet olarak belirlenen TIR filomuz, 1980 yılında 6 bin, 1983 yılında 10 250...

BAŞKAN — Sayın Kara'a, 5 dakikanız kalmıştır; ona göre değerlendirilmesini rica ediyorum.

SEÇKİN FIRAT (Bolu) — Birkaç yaprak atlayıver.

ABDURRAHMAN NECATİ KARA'A (Devamla) — Öyle yapacağım efendim maalesef. Türkiye'nin ulaştırma politikasını yarım saate sığdırmak kimsenin haddi değil, bendenizin hiç değil; o sebeple çok yeri atlamak durumunda kalacağım; ancak, bu atlayacağım yerler, bakanlığın başarılı olduğu yerler olacaktır, bağışlayınız.

TIR filosundaki bu sayısal yüksek orandaki artışa karşı, Türkiye'nin 1975-1985 dönemindeki reel yük taşıma talebindeki artışı düşüktür. Bu nedenledir ki, Türkiye'nin sahip bulunduğu 17 binlik TIR filosu işsiz bulunmaktadır. Bu durumda, müsaade ederseniz, Bulgaristan ile olan münasebetlerimiz göz önüne alınarak, Ro-Ro taşımacılığının başlatıldığını memnuniyetle müşahede etmekteyiz. Bu taşımacılığın, Bulgaristan üzerinden önemli ölçüde yükü çekmek amacıyla, İtalya ve Yugoslavya ile anlaşma yapılarak genişletilmesini talep etmekteyiz; bu çalışmaların bir an önce bitirilmesinde ülkenin yararı bulunmaktadır.

Türk deniz ticaret filosunun 1985 yılında 6,2 milyon dedveyt (dwt) tona ulaşması öngörülmüştür; ancak, fiiliyatta 1985'teki artış yüzde 14 civarındadır ve öngörülen rakama ulaşılamamıştır. 1986 yılında ise mevcudun ancak yüzde 10 artırılacağı hedeflenmiştir, yani 1986'da, 1985'e göre Türk deniz filosunun gelişmesi daha az olacaktır. Gemi sanayiindeki üretim artışı da, 1986 yılında, 1985'e göre yüzde 2 civarında bir gerileme gösterecektir. Ayrıca, deniz nakliyatın çok kârlı olduğunu hepimizin bildiği petrol taşımacılığına neden itibar edilmediği cevap bek-

leyen önemli bir soru olarak karşımızda bulunmaktadır.

Müsaade ederseniz, bir başka konu olarak, Türk Hava Yollarının durumuna göz atarak sözlerimi tamamlamak istiyorum. Bu kuruluşumuz her nedense, zaman zaman ve bazen de sıkça, isminin başındaki Türk adını yeterli bulmamakta ve reklâmlarını, «millî» sıfatıyla da süslemek istemektedir; ancak, Türk Hava Yollarıyla ilgili son birkaç yıl içinde, bu kuruluş hakkında ortaya atılan suiistimal iddiaları ve bazı tespitleri, Türk Hava Yollarının iyi idare edilmediğini, konulan program hedeflerine ulaşılamadığını, sunduğu taşımacılık hizmetleriyle, iç ve dış hatlarda müşterilerini, gerçekten tercih edilir bir düşünceye getiremediğini göstermektedir. Bu işletmede temel düşünce zam olmuştur. Spesifik olaylara girmek istemiyoruz, bunları her gün her yerde gazetelerde, dergilerde görüyoruz. İşte, misal olarak, elimizde çok yeni bir tanesi, Airbus fonundan yapılan usulsüz harcamalarla ilgilidir ve bu konunun açıklığa kavuşmasını rica etmekteyiz. Zira, Türk Hava Yollarının bir yetkilisinin talebiyle Airbus uçaklarına ait kredi fonundan 113 bin dolar, yaklaşık 62 milyon Türk lirası ödenerek Almanya'dan ikram personeli getirildiği, bu personelin 6 Ağustos 1985 tarihine kadar 6 ay süreyle Türkiye'deki otel masraflarının bu fondan ödendiği iddia edilmektedir. Fondan yapılan ayrıca 75 milyon liralık harcamanın dayandığı karar var mıdır? Varsa kimlerin imzasını taşımaktadır?

Yine Dash - 7 adıyla 3 küçük uçak kiralanmış bulunmaktadır. İlk iki yılı çok yüksek fiyatlarla kiralanmış olan bu uçaklar, süresi dolduğu zaman Türk Hava Hava Yolları mukavelesini yenilemek istememiş, bakanlıktan karar istihsal etmiş ve sonradan, bakanlığın yazılı emri üzerine bu uçaklar yeniden kiralanmıştır. Konuyu inceleyen Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporu buradadır; bu muamele sebebiyle Türk Hava Yollarının her yıl büyük zarara uğradığını tespit etmiştir. 1983 yılında Dash 7 uçaklarının arızalanması, çalışmaması veya eksik çalışması sebebiyle, Türk Hava Yolları 888 milyon lira, 1984 yılında ise 2 milyar 115 milyon lira zarar etmiştir ve Yüksek Denetleme Kurulu, bu zararın bakanlık tarafından verildiği gerekçesi ile Hazinece ödenmesi gerektiğine dair rapor vermiş bulunmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Ulaştırma Bakanlığı bütçesi vesilesiyle, Milliyetçi Demokrasi Partisinin ulaştırma politikası, haberleşme politikası ve sektörler üzerindeki temel görüşlerini çok kısa zaman içinde arz etmeye çalıştım. Ulaştırma Bakanlığı bütçesini de bu görüşlerimiz çerçevesinde değerlendirdiğimizi belirtmek isterim.

Bize göre, Ulaştırma Bakanlığı bütçesi, açık ve seçik olarak, bizi, şu kanaatlerimizi açıklamaya sevk etmektedir : Artık, raylı sistem seferberliği şarttır; ulaştırma sektöründe mevcut kaynaklar en yararlı biçimde dizayn edilmemiştir; hizmet düzeyinin yükseltilerek verimliliğin artırılması düşünülmemiştir; ulaştırma sistemlerindeki teknolojik gelişmeler, haberleşme sektöründe gözetilmiş ve uygulamaya alınmış olmakla beraber, öteki kesimlerde henüz tam bir uyuma girilememiş, tercihler modernizasyon düşüncesinin gerisinde kalmıştır; ulaştırma sektöründe modern işletme anlayışı, tasarruf zihniyeti tam ve geniş anlamı ile benimsenmemiştir; bütün altyapılarda akışkanlığı sağlayıcı, trafik emniyetini artırıcı projelerde geride bulunulmaktadır; ulaştırma araçlarının çevre kirliliği ve sağlığa zararlı etkileri hususunda bir işleve sahip olduğu hususunda bir anlayış görülmemektedir; Ortadoğu ve Basra Körfezi ülkelerine ihraç mallarımızın ve transit malların kolaylıkla taşınması için gerekli altyapı ve mevzuat yetersizliklerine çözümler getirilmemiş, bu nedenlerle geride kalan sürelerde büyük sıkıntılar çekildiği izlenmiştir; inşaatı devam eden limanlar, yılı ödeneklerinde büyük tıkanmalar ve olumsuz tutumlar nedeniyle devreye girmede geciktirilmiştir.

Bakanlığın bu konularda kendisine düşeni yapması ve hızlandırıcı rol oynaması gerekmektedir. İhraç ve ithal mallarımızın kendi gemilerimizle taşınması hususunda, ekonomik gerekler de dikkate alınarak, azamî gayret gösterilmelidir. Yabancı bayraklı gemilerin, ulusal taşımacılıktan aldığı payın en aza indirilmesi millî bir politika olarak izlenmelidir.

Bu duygu ve düşüncelerle, bütçede emeği geçen herkesi kutlayarak, Ulaştırma Bakanlığının 1986 bütçesinin hayırlı olmasını Cenabı Allahdan niyaz ediyor, saygılar sunuyorum. (MDP sıralarından alkışlar)

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kara'a.

Sayın Edip Özgenç, buyurun efendim.

SHP GRUBU ADINA EDİP ÖZGENÇ (İçel) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Sosyaldemokrat Halkçı Parti adına, Ulaştırma Bakanlığı bütçesi görüşmeleri için söz almış bulunuyorum. Hepinize teker teker saygı ve sevgilerimi sunarım.

Meclisteki bütçe tenkitleri, verilen cevaplar ve münakaşalar üzerinde zaman zaman düşündüm... İkinci Halife Hazreti Ömer, bir hutbesinde, «Ey nâs, ben haktan, adaletten, doğru yoldan ayrılırsam bana ne yaparsınız?» sualini sorar. Bunun üzerine halk şu cevabı verir : «Ya Ömer, seni gerekirse kılıcımızla dahi doğru yola getiririz.»

Hazreti Ömer, bu cevaba şöyle mukabele ve teşekkür eder : «Zamanımda, benim hatamı kılıcıyla düzeltecek, beni doğru yola getirecek eshabım bulunduğu için Allaha hamd ederim. Bana kusurlarımı gösteren adamdan Allah razı olsun.»

Muhterem arkadaşlarım, demokrasinin büyük devlet adamı ve halk idrakindeki samimî tezahürü de işte budur. Meşhur İngiliz Başvekili Disraeli şöyle der : Mükemmel bir siyaset adamını memnun etmek isterseniz, onu tenkit ediniz; basit bir siyaset adamını dost edinmek isterseniz, onu methediniz.» Demokrasinin, büyük siyaset adamı ahlakındaki tezahürü de budur. Bu örnek idrak ve ahlaka hasretimiz daha ne vakte kadar sürecek? İşte, bu duygular içerisinde konuşmamı sürdürmek istiyorum.

Ulaştırmanın büyük önem kazandığı çağımızda, ulaştırma hizmetlerinde hızlı gelişmelere paralel olarak, ekonomik ve sosyal kalkınmayı, yurt savunmasını ve halkımızın günlük yaşantısını en çok etkileyen hizmetin, ulaştırma hizmeti olduğu malumdur.

Ulaştırma Bakanlığı, kara ulaştırmamızın teknik, ekonomik ve sosyal icaplara, kamu yararına ve millî güvenlik amaçlarına uygun olarak yapılmasını sağlayarak, ulaştırma dalları arasında koordinasyonu temin eden bir görev yapmaktadır. Sosyal ve ekonomik faktörlerin gerektirdiği zaruretleri göz önünde tutarak, yıkıcı rekabetin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını temin edici bir hizmeti birlikte beraber götürmektedir.

Yabancı ülkelerin ilgili kuruluşlarıyla, ulaştırma ve haberleşme ilişkilerini, milletlerarası münasebetlerin yürütülmesi ve koordinasyonu hakkındaki hükümlerden istifade ederek, düzenlenecek ve yapılacak anlaşmaları uygulama durumunda olan bu bakanlığın, kamu kesiminde, 180 bini aşkın hizmetliyle istihdam yönünden önemli bir ağırlığı olduğu malumdur.

Yukarıda özetlediğim hizmetlerin geliştirilip, düzenlenmesi ve bugünkü zihniyet, teşkilat ve kadrosuyla yürütülmesi kanaatimizce mümkün görülmemektedir.

Ulaştırma Bakanlığının, 1986 yılı bütçesinde öngörüldüğü gibi, en büyük ödeneği transfer harcamaları teşkil etmektedir. Bunun nedeni de, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğünün yol bakım ve onarım işleri için bakanlık bütçesinde yer alıp, yıl içinde söz konusu genel müdürlüğe transfer edilen meblağdır. Bu meblağ, 1985 yılında 18 milyar Türk Lirası iken, 1986 yılında 20 milyar Türk Lirasına yaklaşmıştır.

Bütçenin tetkikinden, bu bütçenin, yatırımcı bir bütçe niteliği olmadığı görülmekte ve ödenek yönünden, geçen yıla nazaran yüzde 20 nispetinde artış göstermektedir. Dönem içinde, bu bütçeyle, ulaştırma sektörünün sağlıklı bir yapıya kavuşması, sektörde verimliliğin artması ve mevcut kapasitelerin en iyi ve etkin bir biçimde kullanılması ve hizmet düzeyinin yükseltilerek devam etmesi, altyapının, güvenli ve ekonomik bir hizmeti eksiksiz olarak yürütmesi mümkün görülmemektedir.

Demiryollarında nüfus başına düşen yolcu taşıma oranının korunması ve artırılmasıyla, denizyolu taşımasında daha verimli işletme yapılması mümkün görülmediği gibi, yurt dışı yolcu taşımasında, havayolu alt sektörünün düzenli ve etkin bir işletmeye tabi tutulmasında, şehir içi yolcu taşımasında, mevcut alyapı ve taşıtların daha verimli kullanılması temin edilemeyecektir.

Banliyö hatlarının geliştirilmesi, kapasite artırımı ve toplu taşımacılığa yönelik raylı sistemlere geçilmesi ve özellikle büyük kentlerimizin içinde bulunduğu toplu taşımacılık sorunlarına, trafik kargaşasına, çevre ve hava kirliliğine son verecek metro ve tüp geçit tesislerine fayda temin edecek hiçbir yaklaşım görülmemektedir.

Muhterem arkadaşlarım, hükümetin ve bu bakanlığın tercihi, şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığında, ağırlığın karayolundan alınarak, birim taşıma maliyeti daha düşük olan demiryolları, denizyolu ve boru hatlarına doğru önemli bir yaklaşım göstermemektedir.

Yurt dışı taşımacılığında, denizyolunun diğer sektörlere oranla daha büyük pay almasını sağlayacak ciddî eğilimler tespit edilmediği gibi, diğer sektörlerde olduğu gibi, bu konuya ilişkin gelişmeler ve ciddî tedbirler, ANAP hükümetinin iktidar olduğu dönemden önceki hükümet ve dönemlere rastlamaktadır.

Demiryolu altyapısında, elektrikli hatlarda, ikinci ve üçüncü hatlarda artış temin edilmeli, ayrıca mevcut ağın standardının yükseltilmesi için, yol yenileme çalışmalarına öncelik verilerek, sinyalizasyon, telekomünikasyon, ve elektrifikasyon yatırımlarına hız kazandırılarak, çağdaş işletmecilik yaklaşımına önem verilmelidir.

Dış ticaret ve transit taşımalarda önem taşıyan Samsun, Trabzon, İzmir, Mersin, İskenderun limanlarında yapılmakta olan yatırımlar tamamlanarak, araç ve gereç noksanları giderilerek kapasiteleri artırılmalıdır. Bu limanların konteyner faaliyetlerine elverişli gerekli düzenlemeler, terminal inşaatları, araç ve gereç temini gerçekleştirilmelidir. Havayolu taşımasında yurt içinde hizmet verilen şehir sayısı talebe paralel olarak artırılmaktadır.

Bütçenin başından beri müzakerelerinde dikkat ettiğimiz bir husus, gerek demiryollarının yapımını gerçekleştirecek ve bu konu ile ilgili gelişmeleri temin edecek olan bakanlığın bütçelerinde, bu konuya ilişkin önemli yatırımlar sektöründe ciddî bir ilerleme kaydedecek hususlar tespit edilmemiştir. Önemli yatırımlar sektöründe menfi gelişmeler olacaktır.

Nitekim, demiryolları yapımında Tecer, Kangal, Arifiye, Sincan, Aliağa-Menemen gibi önemli projelerde gelişme düşüş kaydedecek, Hanlı, Bedirli, Bostankaya bağlantılarının yapımı ve cevher taşımacılığı yönünden önem taşıyan mevcut hatlarımızın darboğazı olan kesimlerinin düzeltilmesini amaçlayan Narlı, Toprakkale demiryolunun yapımı gerçekleşemeyecektir. Kaldıki, transit taşımalar ve önemli ülke taşımacılığı yönünden yeni demiryolu bağlantılarının yapımı gecikecektir.

Uluslararası taşımacılık yönünden önemli limanlarımızda konteyner terminalleri yapımını sağlayacak projelerin kısa sürede tamamlanması, bu izah edilen bütçe ile gerçekleşmeyecektir. Dolayısıyla, deniz ticaret filomuzun 2.8 milyon dedveyt (dwt) tondan, 7.4 milyon dedveyt (dwt) tona çıkarılması ve üçüncü ülke taşımalarında navlun giderlerimizin sıfırlanması düzeyine getirilmesi zor olacaktır.

Limanların iyileştirilmesi, araç ve gereç eksikliğinin giderilmesi ve modernizasyonuna yönelik çalışmalar gerçekleştirilememiş, liman kapasitelerinin artırılması ve hizmet düzeyinin yükseltilmesi konusunda ciddî gelişmeler oluşturulamamıştır. Türk deniz ticaret filosunun gelişmesi ve gemi inşa sanayiinin kurulu kapasitelerinin ve oluşmuş deneyimin değerlendirilmesi ve dünya piyasasının elverişliliğinden bilistifade filomuz için gerekli gemi ithalinde başarısız sonuçlar alınmıştır.

Bu itibarla, deniz ticaret filomuzun ülkemizin dış taşımalarında gerekli payı alacak, denizciliğimizin dışarıya açılmasını sağlayacak, dış sularda yabancı gemilerle rekabet edecek güce ve yapıya ulaştırılması mümkün görülmemektedir.

Ortadoğu, Basra Körfezi ve diğer komşu ülkelere ihraç mallarımızın ulaşmasını gerçekleştirecek gerekli ulaşım bağlantılarının yapımı, entegrasyonu; hizmetin, hür ve özel teşebbüsün dış güçlere karşı korunması devlet tarafından temin edilemeyecek, ülkemiz içerisinde özel şirketlerin içinde bulunduğu içler acısı durumu sergilenmeye devam edecektir.

Muhterem milletvekilleri, filomuzda bu artış kaydedilse dahî, yabancı gemilere navlun ödemelerimizde lehimize büyük bir gelişme olmayacaktır. Bu problemin yalnız tonaj artışı ile çözülemeyeceği, modern işletmeciliğin gerektirdiği koşulların hepsinin yerine getirilmesinin lüzumlu olduğu bir gerçektir. Bu konudaki başarı, dünya denizciliğinde uygulanan işletmecilik usullerinin aynen uygulanması ve modern bir filo kullanılmasıyla sağlanabilir.

Gerek gemi inşaatı endüstrimizin ve yardımcı endüstrinin, gerek ticaret filomuzun teknik ve malî sorunları yanında, denizciliğin her konusunda, çalışan personelin daha iyi yetiştirilmesi ve personele daha iyi çalışma olanakları sağlanması gibi önemli sorunlar da çözüm beklemektedir.

Limanlarımızın geliştirilmesi ve modern sistemlerle çalıştırılması, ayrıca limandan sonraki nakliyatın düzenli bir uyum sağlaması, taşımacılık veriminin artırılması çok önemli bir sorundur. Bugün limanlarımız taşımacılığımızı karşılayabilecek kapasiteye erişememiştir. Büyük limanlarımızın hemen hepsinde, boşaltma için gemiler sıra beklemektedir. Bu bekleme 15 günü dahi bulmaktadır. Bu durum karşısında, artmakta olan filomuz, limanlara gerekli yatırım yapılmadığı takdirde, büsbütün çalışamaz hale gelecektir.

Muhterem arkadaşlarım, İran-Irak savaşı ve Beyrut Limanının kullanılmaz hale gelmesi, Mersin'i birdenbire bir transit limanı şekline dönüştürmüştür; ancak transit taşımacılığı için donatılmamış olan Mersin Limanı, isteklere cevap vermekte zorluk çekmekte ve çok kârlı görünen transit taşıma limanı durumunu, gemilerin yavaş yavaş Arap limanlarına kaymasıyla kaybetmeye başlamış bulunmaktadır. Mersin Limanının, ilerisi için bir transit taşımacılık limanı

olarak gelişmesi gerektiğinden, önlemler, vakit geçirilmeden alınmalıdır; zira bu bölge, serbest bölgeler statüsüyle çalışacaktır.

Ülkemiz üzerinden karayolu ile yapılan transit taşımalarının, ülkemizin daha avantajlı olduğu demiryolu ve limanlara kaydırılması için, gerekli önlemler alınarak, verimli ve çağdaş işletmecilik anlayışına uygun, hukukî ve idarî düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Memleketimizde, demiryolu işletmeciliğine, 19 uncu asrın ikinci yarısında, Fransızlar, İngilizler ve Almanlar tarafından başlanılmıştır. Bu işletmeler, önce İstanbul - Edirne üzerinden Avrupa'ya ve her yönüyle zenginliklerle dolu olan Ege Bölgesinde de İzmir'e bağlanarak faaliyete geçmiştir. Daha sonra da, Eskişehir, Konya ve Adana üzerinden, Bağdat'a kadar bağlanmıştır ki, anaamaç, ticaretin gelişmesi ve kâr etmektir.

Gerek İkinci Dünya Savaşında, gerekse Kurtuluş Savaşı esnasında ulaşımda çekilen sıkıntıyı gören rahmetli Atatürk ve İsmet İnönü, Cumhuriyetin kuruluşu ile beraber; Ankara'dan başlayarak, Doğu ve Güneydoğuya giden demiryollarını yaptırmışlardır. Aynı zamanda da, yabancı şirketler tarafından işletilen demiryollarını da satın almışlardır. Nitekim, rahmetli Atatürk'ün, Cumhuriyetin 10 uncu yılında, «Demir ağlarla ördük Anayurdu dört baştan» diyen övünç sözleri, bunu daha iyi izah etmektedir.

Ne yazık ki, Türkiye ulaştırma politikası içinde demiryollarına verilen önem, ulusal demiryolculuk tarihimizin her döneminde aynı ölçüde olmamıştır. Örneğin, 1923 - 1951 döneminde, anaulaşım arteri olarak benimsenen demiryolu sistemi, 1948 yılında kurulan Karayolları Genel Müdürlüğü teşkilatından sonra, ikinci plana itilmeye başlanmış, halen de o şekilde devam etmektedir. Bunu, şu tabloda görmek mümkündür; 1923 yılında, devlet tarafından işletilen hatlar, 1 738 kilometredir. 1923 yılından sonra, yabancı şirketlerden satın alınan hatlar, 1 979 kilometredir. 1923 - 1951 yılları arasında yapılan hatlar, 3 647 kilometredir. 1951 yılından bugüne, 979 kilometre olmak üzere, toplam - yanılmıyorsam - 8 343 kilometredir. Halbuki, karayolu politikası başlatılırken, 4 500 kilometrelik yeni demiryolu yapımı da planlanmıştı; fakat sonradan, bu proje tamamıyla geri bırakıldı, halen de ele alınmış değildir.

Yeni yol yapımı bakımından, bu kadar geriye itilen bu işletmeye, araç ve gereç bakımından da gerekli önemin verilmemesi neticesi, yenileriyle takviye edilmemesinden, eldekilerin de - yol dahil - yıpranmasından, taşımadaki ödevini yapamaz duruma gelmiştir. Taşıma, daha çok önem verilen karayollarına kaydırılmıştır.

Muhterem milletvekilleri, hükümetimizin, kentler arası ulaşım konusunda, açıkça karayolu taşımacılığını desteklediğini; buna karşılık, demiryolu ve denizyolu taşımacılığını ihmal ettiği görülmektedir. İstanbul İkinci Boğaz Köprüsüyle birlikte, 220 kilometre otoyol yapımı ihale edilmiştir. Daha binlerce kilometre otoyol yapımının planlandığı belirtilmektedir. Geçen gün Sayın Başbakanımız, Edirne'den, Ankara'ya kadar yeni bir karayolu inşaatını başlatacaklarından bahsettiler.

Buna karşılık, çağın çok gerisinde kalan demiryolu taşımacılığımız konusunda, ciddî herhangi bir yatırım önerilememektedir. Ülkemiz için önemli bir döviz kaybı konusu olan uluslararası denizyolu taşımacılığımızı geliştirici önlemler alınmamaktadır. İşin ilginç yani, bu politikanın, halen yürürlükte olan 1983 - 1993 ulaştırma anaplanı ilkeleriyle çelişki içerisinde oluşudur. 15 bakanlık, bağlı kuruluşları ve özel kesim temsilcilerinin işbirliği ile, ülkemizde ilk kez hazırlanan ulaştırma anaplanında, özellikle yük taşımalarında, demiryolu ve denizyolu taşımacılığının paylarının, önemli düzeylerde artırılması hedeflenmişti. 1980 yılında yüzde 72 olan karayolu yük taşıması payı 1993 yılında yüzde 36'ya düşürülürken, 1980 yılında, sırasıyla, yüzde 10 ve yüzde 15 olan demiryolu ve denizyolu taşımacılığı payları, yüzde 28 ve yüzde 32' ye çıkarılması öngörülmüştür.

Hükümet, ulaştırma anaplanındaki projelerden, yalnızca karayolu yatırımlarına ilgi göstermekte, bunlar için dış kredili uluslararası ihaleler açmakta; ama ülkemizin güvenli, dışa daha az bağımlı ve ekonomik bir ulaşım yapısına kavuşması için zorunlu olan demiryolu, denizyolu yatırımları için ciddî kaynak tahsisi yapmamaktadır.

Dünyanın içinde bulunduğu ekonomik buhran döneminde, enerji açısından dışa bu denli bağlı olup, yine de büyük karayolu yatırımlarına girişmek cesaretini gösterebilen nadir bir ülke olmuştur Türkiye. Üstelik ihaleler - geriye dönüşü tıkamak için olsa gerek - yerli firmalara değil, yabancı firma liderliğindeki konsorsiyumlara yaptırılmakta ve dış krediler için devlet garantisi verilmektedir. İhalelerde, kredi geri ödemelerini en fazla geciktiren firmalara öncelik tanınmakta, böylece dış borç yükü, gelecek iktidar dönemlerine ertelenmektedir.

Yerli para ödemelerinde, konut fonundan, karayolu yatırımlarına para aktarılmaktadır. Dünya ülkeleri, karayollarına karşı ciddî seçenekler geliştirirken, Türkiye, büyük darboğaza giren yabancı köprü ve karayolu firmaları için cazip bir pazar olmuştur. Halbuki Türkiye, karayolu sistemine aşırı bağımlı bir ülke olarak zaten ağır faturalar ödemektedir.

Ülkemizde, büyük kentlerde ulaşım, kentlilerin başlıca sorunlarından birisidir. Bunu hepimiz otobüste ve dolmuşta seyahat ettiğimiz zaman görüyor ve biliyoruz, özellikle kış günlerinde. Bu sorunu çözmüş ülkelere baktığımızda otobüs, dolmuş taşımacılığının ötesinde metro ya da hafif metro gibi sistemlere yer verildiği ve böylece, trafiğin darboğaza girdiği anaarterlerde sıkışıklığın giderildiği görülmektedir. Böylece kentlerin büyüklüğü ile başedilebilmektedir.

Hükümet, 1984 - 1985 yıllarında İstanbul ve Ankara metrolarının etüt çalışmalarını yabancı firma liderliğindeki konsorsiyumlara ihale etmiştir. Böylece, defalarca etüt - proje konusu olan bu kentler için, yeniden projeler hazırlanacaktır; ancak, buradaki anasorun şudur : Tercihini açıkça karayolları ve köprüler lehine yapmış ve kaynakları bu doğrultuda hesapsızca seferber etmiş bir hükümet, metro yatırımlarına hangi kaynaklarla girişmeyi düşünmektedir? Görünen odur ki, hükümet kamuoyu önünde metroları yapacakmışcasına davranmakta, ama aslında, ulaşım yatırımlarını, olabildiğince köprü ve karayollarına yöneltmektedir. İnşallah başarılı olurlar.

İstanbul köprüsü ve otoyol projesinin maliyeti yaklaşık yarım milyar dolar olacaktır. Bu şehrimizde, Boğaz demiryolu geçişli metro için asgarî 1 milyar dolar gereklidir. Keşke Türkiye'miz, bunların hepsini aynı anda yapabilecek kadar zengin bir ülke olsaydı.

Kent içi raylı toplu taşıma sistemleri ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken önemli bir nokta, bu konu ile ilgili uzun vadeli plan ve programların yapılmamış olmasıdır. Örneğin, İstanbul metrosu proje çalışmaları, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca, buna karşılık Ankara metrosu, büyükşehir belediyesince ihale edilmiştir. İstanbul'da, metroya ek olarak yerel yönetimce anahtar teslimi ihaleye çıkarılan hızlı tramvay projesi, hükümet tarafından durdurulmuştur. Bursa ve Konya'da raylı sistem girişimleri vardır. Bu yatırımlar merkezî ve yerel örgütler arasında önemli çekişme konusu olmaktadırlar. Buna karşılık toplu taşımacılığı uzun vadeli ve ülkesel bakış açısı ile değerlendirebilecek bir kuruluş yoktur. Dolayısıyla, etüt proje çalışmalarının bitiminde gündeme gelecek yapım ve teknolojiyi seçim aşamalarında yetersiz kalınacaktır.

Dünya deneyimi göstermektedir ki, kent içi raylı sistemlerin ülke içinde üretilmesi en akılcı yoldur. Ülkemizde demiryolu araçlarının üretimi için yeterli birikim vardır ve bir an önce uygun teknolojilerin Türkiye'de üretimi için faaliyete geçilmelidir. Aksi takdirde, bu araçların dışalımı pahalı olacağından, raylı sistemlerin gerçekleştirilmesi yeniden güçleşecek ve ertelenecektir.

Bu sistemler gerçekleşinceye kadar otobüs taşımacılığını en uygun şekilde yapmak zorundayız. Bu, dolmuş felsefesi ile işletilen özel halk otobüsü ile sağlanamaz. Kent içi toplu taşımacılık, ağırlıklı bir kamu hizmetidir ve ticarî zihniyetin ötesinde ele alınmak zorundadır. Hükümet, halkın çektiği otobüs sıkışıklığı ve otobüs sıkıntısını gidermek için, otobüs alımlarını hızlandırmalıdır. Tercihli otobüs yolları yaygınlaştırılmalıdır. Bugün memnuniyetle öğrendik ki, Meclisin içerisinden geçen ve yeni alınmış olan otobüsler, bu hizmete bir açıdan fayda temin edecektir. Daha insanca bir kent yaşamı için, kent içerisinde özel araçlardan arındırılmış; ama toplu taşıma ile beslenen yaya bölgeleri oluşturulmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım, taşımacılıkta esas, sistemin elverişli, güvenilir, emniyetli, hızlı, ekonomik ve rahat olmasıdır. İşte bu esaslar tek tek ele alındığında, demiryolu taşımacılığının daha elverişli bir ulaşım sistemi olduğu meydana çıkar. Onun için, gelişmiş ülkelerde karayolu ağı bize göre çok daha ileri düzeyde olduğu halde, taşımacılığın ağırlığını demiryollarına aktarmışlardır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, 200 kilometre uzaklığa kadar olan taşımalarda, karayolu taşımacılığı, demiryollarına göre daha ucuz olmaktadır. Bu da, taşınacak eşyanın başlangıç yerinden alınıp son teslim yerine tek araç ile götürülmüş olmasındandır.

Yakıt tüketimi bakımından mukayese edecek olursak, bir ton malı bir kilometre uzaklığa götürmek için demiryollarının kullandığı yakıtı 1 kabul edersek, aynı işi karayolları ile yaptığımızda 9,8 kadar yakıt kullanmak icabeder. Yolcu için ise bu daha farklıdır. Örneğin, bir yolcuyu 1 kilometre taşımak için demiryollarıyla sarf edilen yakıtı 1 kabul edersek, karayollarıyla aynı işi 11,6'lık bir sarfiyatla yapabiliriz.

Bugün Türkiye'de, her gün televizyonda izlediğimiz, radyolardan dinlediğiniz, gazetelerden okuduğunuz kadarıyla, karayollarında vukubulan trafik kaza-

ları, dünyada eşi olmayan bir düzeydedir. İstatistiklerden öğrendiğimiz kadarıyla dünyada birinciyiz. Bu kazaların getirdiği maddî ve manevî zararların ise, önlenemeyecek kadar çok olduğunu biliyoruz. Halbuki demiryollarında kazalar çok asgarîde olup, alınacak bazı tedbirlerle, yani biraz masraf edip yapılacak yeniliklerle daha asgariye indirilebilir.

Karayolları taşımacılığının ekonomik olmaması, emniyetli olmaması...

BAŞKAN — Sayın Edip Özgenç, 5 dakikanız kalmıştır.

EDİP ÖZGENÇ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bu konu oldukça fazla ve üzerinde durulması icap eden ve maalesef yarım saatlik bir zamana sığdırılması mümkün olmayan bir konudur. Bir saatlik bir konuşma alabileceğimizi düşünerek hazırlanmıştık; ama maalesef yarım saatlik bir zaman içinde bu konuyu geçme durumunda olduğumuz için, biraz da diğer bağlı kuruluşlara geçmek istiyorum.

Çok eskiden başlayan ve bu dönemde de devam eden gelişmeler PTT'de de sürmektedir. Köylerimize kadar bu hizmetlerin götürülmesi, gerçekten haberleşme bakımından çok önem taşımaktadır. Yalnız şu hususu burada ifade etmek isterim ki, PTT'de, özellikle yapılan hizmetlerin karşılığında, fert başına millî gelir olarak yüksek gelir temin etmiş çok gelişmiş memleketlerdeki ücretlerle kabili mukayese olmayacak kadar, çok fahiş fiyatların uygulanmakta olduğunu görmekteyiz. Haberleşme halkımızın en doğal ve en tabiî hakkıdır. Vatandaşlarımızın haberleşme hürriyetini, belli bir noktadan sonra kesmemek gerekir. «Malî gücü yerinde olan konuşur veya haberleşir, parası olmayan konuşamaz» diye bir sistem geliştirmek mümkün değildir. Büyük ölçüde sosyal bir içeriği olan bu hizmetten, fakirin, dar gelirlinin istifade etmesi zorlaşmıştır. Fakir insanların, elini telefona dokunamayacak hale getirilmesi ve böylesine yüksek fiyatlarla âdeta bu hakkın elden alınması, üzüntü duyulacak bir olaydır. Nitekim PTT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, eğer yanılmıyorsam, 1985 yılı ilk 3 aylık döneminde 64 milyar 499 milyon 500 bin liralık gelir sağlamıştır. Buna karşılık giderleri, 35 milyar 398 milyon 700 bin lira olarak gerçekleşmiştir. PTT'nin birinci dönem malî sonuçları, 1984 yılının birinci dönem sonuçlarıyla mukayese edildiğinde PTT'nin gelirlerinde yüzde 70,91 ve giderlerinde ise yüzde 44,70 oranında bir artış belirlenmiştir. Yapılan hesaplara göre, kuruluşun 1985 yılı sonu kârının 175 milyar liranın üzerinde olması gerekiyor. Bu arada, PTT İşletmeleri Genel Müdürlüğünün, 1985 ilk 3 aylık döneminde sağladığı döviz gelirleri, 7 ila 9 milyon dolara ulaşmıştır. Bu işletmenin kâr sağlaması şüphesiz güzel bir olaydır. Yalnız bu işletme tekelci bir hizmet anlayışı içerisindedir, ancak bu işletmenin sosyal niteliği daha büyüktür, insan unsurunu unutmamamız icap eder. Bu espriye bağlı kalarak, haberleşmeyi tabiî bir hak olarak gördüğümüz takdirde, bugünkü rayiçleri yeniden gözden geçirmek suretiyle hizmeti daha ucuz kullandırma politikası gütmek çok yararlı olur. Hizmetlerin bir maliyet hesabı vardır, vatandaşa sunulmasındaki uygunluk vardır; bu prensipten ayrılırsak, kaşıkla verip kepçeyle almaya benzer bir durum yaratmış oluruz.

Muhterem milletvekilleri, haberleşmeler zamanında, kesintisiz ve güven verici bir şekilde sağlanarak bütün yurt sathında yayılmalı, uluslararası bağlantılarla güçlendirilmelidir. Maalesef köylerimizin çok büyük bir bölümü henüz bu hizmetten istifade edememektedir. Birçok büyük şehirlerde dahi telefon almayı bekleyenlerin sayısı oldukça fazladır. Eskiyen şehir şebekeleri süratle onarılarak, telefon kablolarının yeraltından döşenmesi sistemine ağırlık verilmelidir. Şehir içindeki telefon hatlarının birbiriyle karmaşık vaziyette havadan intikali, özellikle şehir görüntülerini bozmaktadır; bu nedenle şehir şebekelerinin, hızla yenileştirilerek geliştirilmeleri sağlanmalıdır.

Uydu haberleşme yer istasyonları artırılarak uluslararası ve kıtalararası haberleşme imkânları geliştirilmeli, PTT tarafından kurulacak uydu haberleşme yer indirme istasyonları televizyon program nakline imkân verecek şekilde düzenlenmelidir. Halen TRT'nin ve diğer kamu kuruluşlarının kendi imkânlarıyla kurduğu radyolink hatları PTT'ye devredilmek suretiyle bu tesislerin diğer haberleşme ihtiyaçlarında kullanılmalarını sağlayarak sistemin etkinliği artırılmalıdır.

PTT ile TRT ortaklaşa hazırlanarak daha güçlü bir hizmet verebilirler. Bu itibarla, haberleşme sektörü yatırımları, millî savunma ve güvenlik gerekleri başta olmak üzere, kalkınmada öncelikli yörelerde yoğunlaştırılarak, bu yatırımlarda turizm ve dış ekonomik ilişkiler açısından önemli merkezlere öncelik tanınmalı, otomatikleşmelere devam edilerek telefon santral kapasitesi yükseltilmelidir. Dışa açılma çalışmalarımız, haberleşme sektörünü, öncelikli hizmet şektörlerinden birisi haline getirmiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, biraz zaman açısından, Sayın Başkanımın da ifade ettiği gibi, müsamahasına sığınarak şu konuları da dile getirmek istiyorum :

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, havaliman ve meydanlarımızın kurulması, bakımı, hava seyrüsefer ve telekominikasyon cihaz ve sistemlerinin onarımını temin eden ve hava trafik kontrolünü sağlayan devlete ait bir işletme olup, kendisine verilen sivil havaliman ve meydanları, ayrıca hükmî şahsiyetlere ait meydanları, askerî meydanları anlaşmalarla işletme durumunda bulunduğu cihetle genç Cumhuriyetimizin en önemli işletmelerinden birisidir.

Ulaştırma Bakanlığına bağlı, tüzelkişiliğe sahip, katma bütçeli bir genel müdürlük olan bu işletme, kurulduğu günden bu yana şüphesiz ki, altyapı tesisleri, taşıt durumu, personel durumu ve yatırımlarıyla önemli ilerlemeler kaydetmiş olmasına rağmen, kayda değer nitelikte sorunları olan bir kuruluşumuz olma durumunu devam ettirmektedir.

Yeni yapılan havameydan ve bürolarımız ve dairelerimiz için, şüphesiz bakanlığa müteşekkiriz; ancak bugün meydanlarımızın, pis, yaz aylarında ve senenin belirli zamanlarında yolcu izdihamı çekilen, uçak şirketlerinde, gümrük ve pasaport muamelelerinde hizmet noksanlıkları olan bir görünümü maalesef devam etmektedir. Tuvaletlerin yetersizliği birçok şikâyetlere neden olmaktadır. Avrupa'daki bir meydandan kalkıp Atatürk Havalimanına, Esenboğa Havalimanına inen herkes, bu konuda mukayese yaparak, haklı olarak şikâyet etmektedir. Şüphesiz ki, meydanlarımızı kullanan yolcuların sosyal seviye ve tutumları ve diğer hizmetlerin planlı...

BAŞKAN — Sayın Edip Özgenç, konuşmanızı toparlamanızı rica ediyorum.

EDİP ÖZGENÇ (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Gümrük, sağlık vesaire gibi görevlerde uçak şirketlerinin müşterek sorumlulukları mevcut olmasına rağmen, görünen vakıa odur ki, bu konudaki hizmetlerde henüz geriyiz.

Muhterem arkadaşlarım, havaliman ve meydanlarımızda henüz mevcut tesis ve altyapı oldukça yetersizdir; terminal binalarımız eski ve küçüktür; mevcut binalarımızda yolcu ve bagaj akışı, yönlendirme, ısıtma, havalandırma, enerji sistemleri, sıhhî tesisat, aydınlatma uzun şekilde dizayn edilmemiştir. Keza, anons ve uçuş bilgi sistemleri ve mefruşatlarımızın modernize edilerek yenilenmesi gerekmektedir. Hava seyrüsefer yardımcı cihazlar, telekomünikasyon sistemlerinin telsiz cihazları, sistemleri modernize edilmelidir.

Atatürk Havalimanı ve Esenboğa Havalimanının anons sistemi ile uçuş bilgi sistemleri, portatif pist aydınlatılması; mecburî iniş, gövde üzeri inişleri ve diğer tehlikeli konumlarda kurtarma faaliyetleri maalesef yetersizdir.

Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığının elindeki uçak sayısının yeterli olmaması, gerekse uçak tiplerinin uzun pistlere gerek gösteren uçaklar olmasından dolayı, milyarlık yatırımlarla hizmete verilen ve büyük masraflarla işletilmekte olan meydanlarımız, hava ulaştırmasında yeteri kadar randımanlı olamamaktadır. Bu işletmemizde mesleğini, görevini ve özelliklerini iyi bilen seviyeli yönetici sayısı, genelde parmakla gösterilecek kadar; İngilizce bilen personel ve uzman, yok denecek kadar azdır. Görev ve hizmetler, emeklilik hakkını kazanmış bir avuç personel tarafından yürütülmektedir.

Elektronik uçuş ve kalibrasyon hizmetleri için yeterli evsafta personel temini gerçekleştirilememiştir.

Hava meydanlarındaki idarî ve teknik alanda, birbirine benzer hizmet veren, Devlet Hava Meydanları İşletmesi personeli ile, Türk Hava Yolları ve USAŞ personelleri arasındaki gelir yönünden vaki farklılıklar, genelde moral bozarak, hizmetin aksamasına neden olmaktadır.

Mevcut mevzuat, meydan müdürlüklerinin, ihtiyaçlarını, satın almalarını, onarımlarını ve yaptırımlarını kısıtlayarak, lojman ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Dış satın alımlar, oldukça uzun bir zaman içinde gerçekleştirilmektedir.

Uluslararası sivil havacılık kuruluşları, uçuş güvenliği ve hizmetleri konusundaki gelişmeler yakından izlenmemekte, bu kuruluşlardan istifade imkânı yerine getirilmemektedir.

Kargo tesisleri ve kargo nakliyesindeki gerçekçi, rantabl bir gelişme henüz temin edilememiştir.

Türkiye'deki bütün hava hizmetleri, pozitif radar kontrolü altında yürütülmeye bir türlü başlanamamıştır. Bu hizmetlerin yerine getirilmesiyle ilgili kaynak gereksinmeleri için, gerekli ödeneğin tahsis edilmemiş olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Bütçedeki miktarlar, bu hizmetlerin gerçekleştirilmesi için yeterli değildir.

BAŞKAN — Sayın Özgenç, lütfen toparlayınız; çünkü süreniz biraz geçti.

EDİP ÖZGENÇ (Devamla) — Toparlıyorum Sayın Başkanım.

Denizyollarıyla ilgili olarak çok büyük hazırlık yapmıştım. Bu kısıtlı zaman içinde maalesef bun-

lardan bahsetmek mümkün olmuyor. Sayın Bakanımıza bunları arz etmek suretiyle, sorunlara çözüm tarzı bulabileceklerini düşünüyorum.

Beni dinlemiş olduğunuz için hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyor, Ulaştırma Bakanlığı bütçesinin ülkemize hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özgenç.

Buyurun Sayın Topçuoğlu.

ALİ TOPÇUOĞLU (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; Ulaştırma Bakanlığı bütçesi üzerinde, şahsım adına konuşmak üzere huzurunuzda bulunmaktayım.

Grubu adına konuşan MDP sözcüsünün konuşmasını dinlerken, bir şey dikkatimi çekti; bir sayın genel müdürün ayrılmasını bir mesele hâlinde buraya getirdi.

BAŞKAN — Sayın Topçuoğlu, Sayın Bakan zannediyorum o konulara değinecek; siz kendi konunuzda konuşun lütfen.

ALİ TOPÇUOĞLU (Devamla) — Peki Sayın Başkan, o mevzuu bırakıyorum.

Bir şey daha dikkatimi çekti; o da, sayın muhtarların telefonları anahtarla kilitleyip gittiğini söylemesi.

Türkiye'nin her köşesinden gelmiş milletvekilleriyiz; doğusunu, batısını, kuzeyini, güneyini hepimiz biliriz. Hiçbir köyde telefonu muhtarın kilitlediğini ben görmedim. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Telefon gelen köylerde, köy halkı bize mutluluğunu, hükümete bağlılığını, sevgisini iletmiştir. Çünkü köylere medeniyetin gitmesi, o köy halkını topyekûn mutlu etmektedir.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Devlet dairelerindeki telefonlar kilitli beyefendi; köydeki kilitlenmiş çok mu?

ALİ TOPÇUOĞLU (Devamla) — Ulaştırma hizmetlerinin milletimiz için ilmî sahada, kültürel sahada, üretimin artmasında, artan üretimin ihtiyaç duyulan bölgelere süratle gitmesinde; iç ve dış pazarların oluşmasında; velhâsıl ekonominin gelişmesinde ne kadar önemli bir müessese olduğunu hepimiz biliriz.

Memleketimizde son yıllarda artan turizmin gelişmesinde, acı ve tatlı günlerimizi millet olarak paylaşmamızda ve hepsinden önemlisi, iç barışın ve huzurun temininde, yurt güvenliğinin sağlanmasında ulaştırma ve haberleşmenin önemi izahtan varestedir.

Haberleşme ve ulaştırma hizmetlerini, Ulaştırma Bakanlığımız kendisine bağlı kuruluşlar vasıtasıyla yerine getirmektedir. Son nüfus sayımında Türkiye'nin nüfusu 52 milyonu bulmuş ve Türkiye'de ilk defa şehirde oturan insanların nispeti, kırsal bölümde oturanlardan daha fazla bir orana çıkmıştır. Bu durum, ulaştırma ve haberleşmede ihtiyacın ne kadar arttığını göstermektedir. Bunun idrakinde bulunan Sayın Ulaştırma Bakanlığımız, 1983 yılında 116 milyar lira, 1985 yılında 430 milyar lira ve 1986 yılında da 506 milyar lira yatırım yapmayı planlamıştır. Son 1986 yılı yatırımı toplam kamu yatırımının yüzde 32,5'unu temin etmekle birinci sıraya yükselmiştir.

Türkiye, yerinde sayan bir ülke değil gelişen bir ülkedir, İhtiyaçlarını çözmek çok zorlaşmaktadır. İşte, bu zor ihtiyaçların karşılanabilmesi için, ulaştırma konusunda 550 milyar liralık yatırım hedeflenmiştir. Bu yatırım yapılırken çok ince düşünülmüş; hava, kara ve deniz ulaşım sistemleri arasında koordinasyonu sağlamış ve her konuda, her sistemde gerekli bir gelişmeyi temin etmiştir. Deniz nakliyatında yüzde 20 artırımı sağlamıştır. Hava ulaştırmasında, uçak filomuzu, yeni katılan 4 uçakla beraber, 29'a çıkarmış ve 1986 yılında 3 uçak daha alarak, hava filomuzu daha da güçlendirmiştir.

Kara nakliyatında 1983 yılında 10 bin adet olan TIR sayısının 1985 yılında 17 bine ulaşması temin edilmiştir. Yolcu otobüs sayısı (milletlerarasında yolcu otobüs) 1983 yılında 369 iken, 1985 yılında 437'ye yükselmiştir.

Şimdi sayın arkadaşlarım, bu arada, bilhassa son yıllarda PTT hizmetlerinin süratle geliştiğini görmekteyiz. Otomatik telefonların açılışı iki sene önce şehirlerde yapılırken, bugün şehirlerden kasabalara, kasabalardan köylere gitmektedir. 1986 yılında 800 bin telefon dağıtmayı planlayan cumhuriyet hükümetinin Ulaştırma Bakanlığı, Türkiye'de Türk halkının hem hürriyet, hem de kalkınmayı beraber yapan bir hükümeti görmekle, mutluluğunu ifade etmektedir.

Sayın milletvekilleri, sayın bakanımdan benim bir ricam var. 1985 yılında 17 bine ulaşan TIR nakliyesinin ve buna ilaveten kamyon nakliyesinin milletlerarası hale gelmesi ve bunu göz nuru, emeği ile meydana getiren şoför esnafına, kendi gücüyle yardımcı

olmasını istirham etmekteyim. Milletlerarası nakliyatta, bundan iki sene önce İran'a, Irak'a bile gitmeyi düşünemeyen bu esnaf, şimdi Çin'i hayal etmek durumundadır; fakat büyük problemleri vardır. Hükümetimizin, ihalelerde müteahhitlere yaptığı uygulamaya yakın bir sistemi, bu koruyucusuz şoförlere de yapmasını şahsen istirham etmekteyim. Bence, ihaleyi alan firmaların, bu şoför esnafına, almış olduğu ücret üzerinden, belli bir nispeti vermeyi taahhüt etmesi şarttır; mesela, yüzde 20 noksanıyla vermesini şart koşmasını istirham ediyorum.

Şimdi, sayın bakanıma, son günlerde ortaya çıkan bir konu hakkındaki istirhamımı arz etmek istiyorum :

437 otobüse ulaştığını söylediğimiz otobüs filosunun, son günlerde sıkışık bir durumu vardır. Biz, hiçbir milletin, devletin hükümranlık hakkına dokunmak istemeyiz, hakkımız da değildir. Yalnız, senelerdir Türkiye'den Suudî Arabistan'a otobüs seferleri yapılmaktadır ve Türkiye'den yalnız Türk otobüs ve firmaları Suudi Arabistan'a gitmektedir. Son günlerde aldığımız bir habere göre, Türk yolcularını, işçilerini Suudi Arabistan'a taşıyacak olan Türk firmalarını, Suudi Arabistan'a sokmak istemediklerini öğrendik.

ÖMER KUŞHAN (Kars) — Dostluklarınız öyle işte, ne yaparsınız...

ALİ TOPÇUOĞLU (Devamla) — Şimdi, herkes kendi düşüncesini söyler, herkes kendi menfaatini konuşur; biz burada, Suudi Arabistan'ın menfaati ile Türkiye'nin menfaatının oluşturulmasını, hiç olmazsa karşılıklı seferlerin yapılmasının temininde, sayın bakanlığımızın yardımcı olmasını istirham ediyoruz.

Diğer bir konumuz da; 12 Ekim 1983 tarihinde, bugünkü hükümetin iktidara gelmesinden bir ay önce, çıkan bir kararname ile, milletlerarası nakliyat yapacak Türk TIR'larının yolunun tespiti yetkisinin, tamamen Ulaştırma Bakanlığından alındığını bilmekteyiz. Bu konuda haklı olan Ulaştırma Bakanlığımızın, hakkını alması için ve kendilerinde kara ulaşımı diye bir bölümün bulunmasından mütevellit, gerekli çabayı gösterip, bizlere yardımcı olmalarını istirham etmekteyim.

Başarılı hizmetleriyle bizleri ve Türk Halkını mutlu eden bugünkü cumhuriyet hükümetini ve bu hükümetin Ulaştırma Bakanını ve Ulaştırma Bakanlığının yöneticilerini huzurlarınızda kutlar, saygılarımı arz ederim. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Bakan.

ULAŞTIRMA BAKANI VEYSEL ATASOY (Zonguldak) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; 1986 yılı bütçemizin yüksek huzurlarınızda görüşülmesi vesilesiyle, sözlerime başlamadan evvel, şahsım ve bakanlığım adına yüce Heyetinizi saygı ile selamlıyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

Yüce Meclisimizin gerek grupları ve gerekse şahısları adına konuşan değerli üyelerinin, çalışmalarımıza ışık tutacak olan tenkit ve temennilerine teşekkür ederim.

Şimdi müsaadelerinizle, bakanlığım ve ilgili kuruluşlarımızın faaliyetleri hakkında bilgi arz etmek ve bu arada değerli üyelerin tenkit ve temennilerine cevap vermek istiyorum.

Sayın milletvekillerimize takdim edilen kitapta, faaliyetlerimiz hakkında daha geniş bilgilere yer verilmiş bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, günümüzün dünyasını giderek bütünleştiren, insanları ve ülkeleri birbirine daha da yaklaştıran ulaştırma ve haberleşme kesimine, hükümet olarak, büyük önem vermekteyiz. Son yıllarda, bütün dünyada görülen sosyal, ekonomik ve politik gelişmeler, ulaştırma ve haberleşmeye olan talebi artırmış ve bu ihtiyaç dolayısıyla teknolojide de hızlı gelişmeler meydana gelmiştir.

Ulaştırma ve haberleşme hizmetleri, bir ülkede, birbirini tamamlayan ve bir bütün olarak ele alınması gereken sistemlerdir. Zaman zaman memleketimizde, karayolu, demiryolu tercihi veya hangi ulaşım sisteminin gerekli olduğu tartışılmaktadır. Şu husus açıktır ki, taşımacılıkta amaç, taşımanın süratli, emniyetli ve ucuz olmasını sağlayacak, kombine taşımacılığın ihtiyaçlara uygun şekilde geliştirilmesidir. Bugün demiryolu taşımacılığı da, karayolu taşımacılığı da arzu edilen seviyede değildir. Deniz ve hava taşımacılığında değerlendirilememiş büyük potansiyel söz konusudur. Yıllardır haberleşme sektörümüzde beklenilenler yapılamamış, çağdaş teknoloji memleketimize getirilememiştir.

Hükümet programında, kara ve demiryolu; hava, deniz ulaştırmasıyla, yurt içi ve yurt dışı haberleşme temel altyapı yatırımlarının devletin aslî görevleri arasında olduğu açıkça belirtilmiştir. İktisadî ve sosyal kalkınmanın başlıca faktörleri olarak kabul edilen ulaştırma ve haberleşme kesimi, altyapı yatırımlarının süratle gerçekleştirilmesini sağlamak temel hedefimiz olmuştur.

Mevcut altyapılardan en verimli şekilde faydalanılabilmesi için, bir taraftan muhtelif tedbirler alınırken, diğer taraftan da yeni yatırımlarla ulaştırma ve haberleşme alanında çağdaş teknolojiye ulaşma gayreti içindeyiz.

1983 yılında toplam kamu sabit sermaye yatırımları içinde, ulaştırma kesiminin payı yüzde 20,5 iken, 1984 yılında yüzde 22,6 olarak gerçekleştirilmiştir. 1985 yılı gerçekleşme tahminlerine göre, bu oran yüzde 30,4 olacaktır. 1985 yılında ulaştırma kesimi, birinci ağırlıklı faaliyetler olarak değerlendirilmiş ve toplam kamu sabit sermaye yatırım programının yüzde 32,5'i bu alana ayrılmıştır.

Sayın milletvekilleri, bakanlık olarak hedefimiz, gerek yurt içi, gerekse uluslararası taşıma ve haberleşme hizmetlerinde, iktisadî ve sosyal gelişmeye paralel olarak artan talebi, en iyi şekilde karşılamaktır. Bu nedenle, hızlandırılmış bir plan uygulamasına geçilmiş bulunmaktayız. 1983 - 1993 Ulaştırma Anaplanının revizyonuyla ilgili çalışmalar da tamamlanmak üzeredir.

Bakanlığım ilgili kuruluşlarını kaynak tüketen değil, yatırım için gerekli olan sermaye birikimini sağlayabilen, mevcut kapasitelerini en iyi şekilde değerlendirmek suretiyle verimli birer işletmeci kuruluşlar haline getirmek azmindeyiz.

Türkiye, iktisadî ve sosyal yönden hızla gelişen, dış ticareti ve turizm potansiyeli artan dinamik bir yapıya kavuşmuş bulunmaktadır. Amacımız, en yeni teknolojilerin, ulaştırma ve haberleşme kesimine kazandırılması ve millî sanayimizin geliştirilmesidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bilindiği gibi, bakanlığımız bütçesi, yatırımcı bir bütçe değildir. Yatırımlarımız, ilgili kuruluşlarımız tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla beraber, bazı projeler, hizmetin özelliği nedeniyle, bakanlıkça yapılmaktadır.

Bakanlığımız 1986 yılı yatırımları 2 milyar 625 milyon Türk Lirasıdır. Bunun 1,9 milyar Türk Lirası liman ve deniz işleri, 700 milyon Türk Lirası telsiz hizmetleri ve bakiye 25 milyon Türk Lirası da İstanbul'da kurulmakta olan Avrupa Ulaştırma Merkezi içindir.

Liman ve deniz işleriyle ilgili yatırımların ağırlığını, liman kontrol motorlarıyla yangın söndürme gemileri teşkil etmektedir. Halen gemi sicil ve gemi adamı ehliyet işlerinin bilgisayara aktarılması projesiyle değişik tonajdaki 5 bin adet geminin teknik özellikleriyle bu gemilerde çalışan yaklaşık 125 bin gemi adamı sicillerinin bilgisayara aktarılması çalışmaları sürdürülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; telsiz işleriyle ilgili olarak ihtiyaç duyulan hizmeti karşılamak üzere, 1984 yılında fiilen faaliyete başlayan Telsiz İşleri Genel Müdürlüğü vasıtasıyla bu sahada önemli gelişmeler kaydedilmiş; yatlara, gemilere, kamu ve özel sektör kuruluşlarına ve kişilere verilen 21 bini aşkın telsiz ile haberleşme imkânı sağlanmıştır. Bu konuda 8 adet çeşitli telsiz sistemlerini kurma ve kullanma hususları hakkındaki yönetmelik çıkarılmış, 2 adet telsiz bakım servisleri kurulmasıyla ilgili tebliğ yayınlanmıştır. Halen çalışmaları devam eden 5 adet, yönetmelik de 1986 yılı içinde yürürlüğe girecektir.

İstanbul, Ankara ve İzmir'de halk bandı yayın kontrol istasyonları kurulmuştur. Telsiz İşleri Genel Müdürlüğünün daha iyi hizmet verebilmesi için, katma bütçeli kuruluş haline getirilmesini teminen başlatılan çalışmalar hızla devam ettirilmektedir.

Transit ve ikili taşımalarla ilgili olarak, çeşitli ülkelerle yapıcı bir anlayış içinde gerçekleştirilen toplantılar neticesinde, uluslararası kara ulaştırması kesiminde müspet sonuçlar alınmış ve mevcut darboğazlar büyük ölçüde aşılmıştır.

Ülkemizde karayolu taşımacılığı son yıllarda büyük bir hızla gelişmiş ve bu nedenle de TIR aracı adedimiz 1983 yılında 10 249 iken, bu sayı bugün 18 737'ye, taşıma kapasitesi de 1983 yılında 124 bin ton iken, 1985 yılı Ekim ayı sonu itibariyle 201 661 tona ulaşmıştır. Görüldüğü gibi, gerek yolcu ve gerekse eşya taşımacılığı alanlarında faaliyet gösteren taşıma filolarımız önemli ölçülerde büyümüş, bu alanda söz sahibi olan ülkelerle her yönden rekabet edebilecek bir güce erişmiş ve hatta birçok ülkeyi geride bırakmıştır.

Karayolu ile yapılan ihracatımızın 1982 yılında yüzde 61'i, 1984 yılında ise, yüzde 82'si kendi filomuzla taşınarak, ekonomimize 730 milyon dolar döviz girdisi sağlanmıştır. Bu kesimin, 1985 yılında da ülkemize önemli miktarda döviz girdisi sağlayacağı tahmin edilmektedir.

İran ve Irak'a, limanlarımızdan yapılan transit taşımaların aksatılmadan yürütülmesine azamî dikkat gösterilmektedir. Ortadoğunun diğer ülkeleriyle taşımacılıkta önemli bir darboğazımız bulunmadığı gibi, daha da geliştirilmesi amacıyla çalışmalar hızlandırılmıştır.

Uluslararası ve şehirlerarası yolcu ve yük taşımacılığını düzenleyecek olan uluslararası ve şehirlerarası karayolu taşımacılığı kanun tasarısı üzerinde çalışmalar tamamlanmış olup, yakında yüce Meclisimize sunulacaktır.

Ülkemizin bugün artan dış ticaret hacminin ihtiyaçlarıyla gelecekte göstereceği ihtiyaçlar dikkate alınarak, taşıma faaliyetleri içerisinde RO-RO taşımacılığını da başlatmış bulunuyoruz. Kısa sürede umulanın üzerinde müspet sonuçlarını vermeye başlayan bu hizmet de, Haziran 1985 tarihinden itibaren Romanya'nın Köstence Şehri ile İstanbul ve Trabzon arasında başlanmıştır. Bu hat ile ayda ortalama 1000 TIR aracı yurt dışına taşınmaktadır. Bu ise, taşımamızın yaklaşık yüzde 35'ini teşkil etmektedir.

İtalya ile Türkiye limanları arasında düzenli RO-RO taşımacılığına başlanılmasını teminen, çalışmalarımız müspet şekilde devam etmektedir. Bu ay içinde yapılan çalışmalarda, hattın en kısa zamanda açılması kararlaştırılmış olup, teknik çalışmalar tamamlanarak, Ocak 1986'da hizmetin başlaması beklenmektedir. Bu konuda Yugoslavya'nın Kopar Limanıyla memleketimiz arasında da benzer bir hattın tesisi üzerinde önemle durulmaktadır.

Değerli milletvekilleri, demiryollarımız kitle taşımacılığıyla, uzun mesafe yük taşımacılığında, ülkemiz ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir. Özellikleri dikkate alınarak, demiryolu ağımızın fizikî ve geometrik standardının yükseltilmesi, mevcut hatlara yeni hatlar ilave edilmesi; elektrifikasyon ve sinyalizasyon tesislerinin yaygınlaştırılması çalışmaları başlatılmıştır. Bunların yanı sıra, çeken ve çekilen demiryolu araçlarının modernize edilerek yeterli seviyeye getirilmesi ve demiryolu hizmetlerinin, gelişmiş teknolojilerden yararlandırılmak suretiyle, hız ve güvenilirlik ve konfor bakımından, bu alanda ilerlemiş ülkeler seviyesine çıkarılması hedef alınmıştır.

Ülkemizin önemli sanayi kuruluşları arasında yer alan; ancak, mevcut statüleri itibariyle tam kapasiteye ulaşmaları mümkün olmayan Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü müesseselerinden Eskişehir Lokomotif ve Motor Sanayii, Adapazarı Vagon Sanayii ve Sıvas Demiryolları Makineleri Sanayii müesseselerinin tam kapasiteye ulaşabilmeleri, bu suretle yurt içi talebin karşılanmasının yanında, bilhassa dış pazarlara açılabilmesi amacıyla, demiryollarına bağlı ortaklıklar olarak, anonim şirket statüsü ile yeniden teşkilatlanmaları için yapılan çalışmaların yıl sonuna kadar tamamlanması beklenmektedir.

Demiryollarının yatırım gerçekleşmeleri 1983 yılında 24,1 milyar Türk Lirası iken, 1984'te 61,7 milyar Türk Lirası olmuştur. Bu yıl da 73,9 milyar Türk Lirası olan programın gerçekleşmesi beklenmektedir. 1986 yılı yatırım programı ise, 108,2 milyar Türk Lirasıdır.

Demiryollarımızda 1983 yılında banliyö ve ana hatlarda toplam olarak 125,3 milyon yolcu taşınmış iken, 1984 yılında banliyö ve ana hatlarda 131,4 milyon, 1985 yılının ilk 9 ayında ise 101,9 milyon yolcu taşınması gerçekleşmiş olup, yıl sonunda 136 milyon yolcu taşınması beklenmektedir.

Yük taşımacılığında ise, yurt içi ve uluslararası olmak üzere, 1983 yılında toplam 13,2 milyon ton yük taşınmış iken, 1984 yılında yüzde 12 oranında artışla 14,8 milyon tona çıkılmış, bu yıl da gerçekleşmenin bu rakamın üzerinde olması beklenmektedir.

1984 yılında hizmete verilenlere ek olarak, 1985 yılında önce Ankara - Kayseri - Ankara arasında sefere konan Mavi Tren, 19 Mayıs 1985 tarihinden itibaren Sıvas'a kadar uzatılmıştır.

Haydarpaşa - Adapazarı - Haydarpaşa arasında mevcut trenlere ilaveten, günde karşılıklı ikişer sefer yapmak üzere, süper ekspres treni 23 Ağustos 1985 tarihinde sefere konulmuş, ayrıca günde 9 çift olan normal tren sayısı 12 çifte çıkartılmıştır.

Eskişehir - Bozüyük - Eskişehir arasında, 2 çift tren haziran ayından itibaren hizmete verilmiştir. İstanbul ve Ankara banliyö seferlerinde önemli artışlar yapılmıştır.

Çeken, çekilen araç parkı durumunda da müspet gelişmeler sağlanmış ve modern teknolojinin, demiryollarımıza tamir ve imal olarak getirilmesi sağlanmıştır.

Sinyalizasyon ve elektrifikasyon ile ilgili çalışmalar hızlandırılmıştır.

Planlanan 350 kilometrelik yol yenilemesine karşılık, yıl sonunda program hedefleri aşılarak, yol yenilemesi 373 kilometreye çıkartılacaktır. Ayrıca, bu yıl 146 kilometrelik yol takviyesi gerçekleştirilmiştir.

Bu arada planlanan 160 adet demiryolu makasının 152 adedi, 50 bin travers değiştirme ve takviyesinin tamamı, 508 kilometre telekomünikasyon tesislerine karşılık 492 kilometre havaî hat inşaatı yapılmış ve 64 adet dizel ana hat lokomotifinin 39 adedi komple temin ve 25 adedi imalat olmak üzere tamamı, 20 adet dizel manevra lokomotifinden 8 adedi te-

min ve imal edilmiştir. 10 adet elektrikli üçlü dizi banliyö treninden 8 adedi, 32 adet yolcu vagonundan 20 adedi, 1300 adet yük vagonundan 1200 adedi imal edilerek servise verilmiştir.

Kuruluş, 1986 yılı yatırım programı çerçevesinde 435 kilometre yol yenilemesi, 55 kilometre yol takviyesi, 7 adet dizel ana hat lokomotifi imali, 33 adet dizel ana hat lokomotifinin ihzaratı, 30 adet dizel manevra lokomotifi, 10 adet elektrikli banliyö treni, 1500 adet yük vagonu, 30 adet yolcu vagonu imali, İslam Kalkınma Bankasından sağlanan kredi ile 30 adet motorlu tren temini, 45 adet elektrikli ana hat lokomotifinin ihzaratı yanında, elektrifikasyon ve sinyalizasyon projelerine ağırlık verilecektir.

Demiryollarına bağlı limanların, Dünya Bankasından sağlanan kredi ile altyapı ve liman teçhizatları modernize edilerek, kapasiteleri yaklaşık 2 katına çıkarılmıştır. Ayrıca, 1985 yılında Dünya Bankası ile yapılan 134,5 milyon dolarlık kredi çerçevesinde Türkiye Denizcilik İşletmelerine bağlı Trabzon ve İzmir Limanlarına ek olarak, demiryollarına bağlı ve Haydarpaşa ve Mersin Limanlarının kapasite ve verimliliğini artıracak ekipmanların sağlanması için ihale çalışmaları sürdürülmektedir.

Sayın Başkan, değerli üyeler, denizciliğimize özel ve kamu ayırımı yapmaksızın verdiğimiz önem sonucunda önemli gelişmeler sağlanmış ve bu alanda bir canlanma dönemi başlamıştır.

Dış ülkelerle rekabet edebilmek için, aldığımız tedbirler sonucu, deniz ticaret filomuz anlamlı bir büyüme göstermiştir. 1983 yılında 300 gros/tonun üzerinde, 4,3 milyon dedveyt (dwt) ton olan deniz ticaret filomuz, 1984 yılında 5,2 milyon dedveyt (dwt) tona yükselmiş ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sonunda ulaşılması planlanan 6,2 milyon dedveyt (dwt) tonluk hedef 1985 yılı Eylül ayı itibariyle 6,3 milyon dedveyt (dwt) tonla aşılmıştır. Bu gelişme, deniz taşımacılığımızın iyi bir atılım içinde olduğunu göstermektedir.

Denizcilik Bankası Deniz Nakliyatı Türk Anonim Şirketinin 1984 yılında 10 milyon ton taşıma miktarı, 1985 yılında yüzde 20 nispetinde artmıştır. Kuruluşumuzun yıllık döviz gelirleri toplamı 100 milyon dolar civarındadır.

Deniz Nakliyatı Türk Anonim Şirketi, 1984 yılında 4 milyar 235 milyon Türk Liralık yatırımı gerlekleştirmiş olup, 1985 yılı sonu içinde 10 milyar Türk Liralık bir yatırımı gerçekleştirmesi beklenmektedir. 1986 yılı programı ise, 13 milyar Türk Lirası olarak planlanmıştır.

Sayın Kara'a'nın istifadeli konuşmasında, Deniz Nakliyatın petrol taşımacılığına girmediğini ifade ettiler. 1982 yılında 7 milyon 340 bin ton, 1983 yılında 6 milyon 180 bin ton, geçen yıl 5 milyon 473 bin 899 ton petrol taşımacılığını gerçekleştirirken, bu sene sadece 9 ay içinde geçen yılki 1 yıllık hedefini aşarak 5 milyon 588 bin 572 ton petrol taşıması yapmıştır.

Türkiye denizcilik işletmelerinin, faaliyetlerini sürdürdüğü gemilerin yaş ortalamalarının yüksek ve süratlerinin düşük olması nedeniyle giderek artan ihtiyaca cevap veremez duruma gelmiştir.

Hızla gelişen ve değişen teknolojinin bu kuruluşumuza da uygulanabilmesi için gerekli tedbirler alınmaktadır. Bu nedenle, ulaştırma anaplanının revizesine ihtiyaca cevap verecek projeler konulmuştur. Bu projelerle körfez ve şehir hattı gemileri yenileriyle değiştirilecek, iç ve dış hatlar için yeni feribotlar yapılacaktır.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri, 1984 yılında 14,3 milyar Türk Liralık bir yatırım gerçekleştirmişti; 1985 yılında ise, yatırımının 25 milyar Türk Lirası olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Bu yatırımlara paralel olarak 1984 yılında 21 milyar 272 milyon Türk Liralık bir kâr sağlanmıştır, 1985 yılında ise, bu kuruluşumuzun 46 milyar Türk Lirasının üzerinde kâr edeceği tahmin edilmektedir.

Denizcilik işletmelerinin ekim ayı içinde başlattığı yolcu ve yük taşıyan İstanbul - Samsun - Trabzon feribot hattı müspet sonuçlar vermiştir. Avrupa'dan gelen vatandaşlarımıza verilen feribot taşımacılığı hizmetinde hem kapasite arzı temin edilmiş, hem de ücret indirimiyle taşımacılık teşvik edilmiştir.

1985 yılında 50 binin üzerindeki gemiye klavuzluk hizmeti verilmiştir.

Gemi sanayimiz, emek - yoğun teknolojisinin hâkim olduğu ve geniş yan sanayi meydana getirme özelliklerine sahip bir yatırım kesimidir. Gemi sanayimizde 1984 yılında yaptığımız düzenlemeler kısa zamanda müspet bir gelişmeyle ürünlerini vermeye başlamıştır.

Bu kuruluşumuzun geliştirilmesi için, öncelikle Pendik Tersanesi olmak üzere, tersanelerimizde başlattığımız yenileştirme ve geliştirme çalışmaları, program hedeflerinin gerçekleştirilmesi için tespit edilmiş

sürelerde peyderpey sonuçlandırılmakta ve ülkemiz tersanelerinde bugüne kadar yapılan en büyük gemi 18 bin dead weight ton olmasına rağmen, bu yıl içinde omurgasını koyduğumuz 75 bin dead weight tonluk büyüklükteki gemiyle artık dünya standartlarında gemi yapılmasını başlatmış bulunmaktayız.

Böylece Türkiye, bugün gemi ihraç eden ülkeler durumuna gelmiştir. Nitekim, Polonya'nın siparişini verdiği 26 300 dedveyt (dwt) tonluk 8 gemiden ilkinin inşasına başlanmıştır.

Gemi sanayimizin, yapılan bu işletme faaliyetleri sonucu, 1985 yılı kârının 1 milyar 160 milyon Türk Lirasına ulaşması beklenmektedir. Tersanelerimize sağlıklı kredi imkânları sağlamak suretiyle gemi sanayimizi daha da canlandırmak ve geliştirmek kararındayız.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğünün bağlı ortaklığı durumundan ayrılarak, iktisadî devlet teşekkülü statüsüne kavuşturduğumuz Denizcilik Bankası, daha iyi hizmetler verebilecek bir seviyeye gelmiştir. Banka mevduatı 1985 Eylül ayı sonunda 29 milyar 440 milyon Türk Lirasına yükselmiş olup, mevduatının yüzde 59,65'i vadeli, yüzde 40,35'i ise vadesizdir. 1985 yılı sonunda mevduatın 35 milyar Türk Lirası, plasmanın 54 milyar Türk Lirası, kârın da 1,5 milyar Türk Lirası olacağı tahmin edilmektedir. Bankanın 1986 yılı bütçesine, gemi inşasıyla ilgili olarak 2,5 milyar Türk Lirası tutarında fon tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Sayın Başkan, değerli üyeler; Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığının, 1984 yılı başında filoya giren Boeing - 727 uçağı ile koltuk kapasitesi 4 059'a çıkartılmıştır. Diğer taraftan, güvenli ve rahat yolculuk için geliştirilmiş uçakların en moderni olarak tanınan Airbus A - 310 tipi yolcu uçaklarından 4 adet uçağın da filoya dahil edilmesiyle koltuk kapasitesi 4 328'e, uçak sayısı ise 29'a çıkartılmış ve bu suretle 1985 yılında daha iyi hizmet ve Uluslararası pazarda rekabet gayretlerini sürdürmüştür.

1985 yılında Türk Hava Yollarının tarifeli dış hatlardaki gelişmeleri sonucunda - Sayın Kara'a'nın, özellikle bu noktada dikkatini çekiyorum - 19 Avrupa havayolları birliği içerisinde gerek yolcu/kilometre, gerekse koltuk/kilometre bakımından ön sırada yer almış bulunmaktadır. Bu gelişmeler, Türk Hava Yollarının iyi bir atılım içine girdiğinin ve Uluslararası hava taşımacılığı alanında gereken yeri almaya başlamış olduğunun bir işareti ve bu kuruluşun yayınladığı resmî bültenler de bunun bir delilidir; bunları iki gün önce de kamuoyuna arz etmiştik.

Bununla beraber, 1986 yılında 3 adet Airbus A - 310 tipi uçağın da filoya dahil edilmesiyle 630 adet ilave koltuk kapasitesi sağlanmış olacaktır.

Halen Türk Hava Yolları 29 adet yolcu uçağı ile iç hatlarda 16, Avrupa'da 23, Ortadoğu ve Asya' da 10, Kuzey Afrika'da 2 olmak üzere, toplam 51 noktaya tarifeli sefer düzenlemekte, ayrıca Kıbrıs Türk Hava Yollarının Türkiye - Ercan bağlantılı seferlerine de uçak sağlayarak, ihtiyacı karşılamaktadır. Sefere açılan Sofya - Belgrad - Madrit hatlarına ilaveten Malezya, Tunus, Bahreyn, Singapur, Avustralya gibi Uzakdoğu ülkeleri ile, New York dahil, yeni dış hatların açılabilmesi için pazar araştırma çalışmalarına hız verilmiştir. (ANAP sıralarından alkışlar).

Ortaklığın, filosundaki uçakların bakım ve onarımları Atatürk Hava Limanındaki uçak bakım onarım tesislerinde, Uluslararası lisansa sahip personel tarafından yapılmaktadır. Bu konuda yabancı uçaklara da hizmet verilebilecek duruma gelinmiştir.

Eğitime gereken ağırlık ve hız verilmekte, kalite ve sürekliliğin artırılması için yeni eğitim tesislerinin bir an önce devreye girmesine ayrı bir önem verilmektedir.

1983 yılında Türk Hava Yolları 4,2 milyar liralık kâr sağlamışken, 1984 yılında 27 milyar Türk Lirası ve 140 milyon dolar net döviz girdisi elde edilmiştir. 1985 yılı sonunda kârın 39 milyar Türk Lirasına ulaşması beklenmekte olup, döviz gelir, gider fazlasının da 150 milyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. (ANAP sıralarından alkışlar).

Kâr ile döviz girdilerindeki bu artışın sebebi de, özellikle dikkatinizi çekiyorum, dış hatlar politikamızın başarılı bir sonucudur. Mevcut imkânlarımızı en verimli bir şekilde kullanmaya önem verilmektedir. İç hatlarda ise amacımız, kârdan ziyade kamu hizmeti vermektir. Nitekim, iç hatlarda kâr sağlanamamaktadır. Bunun da zam politikası ile yakından ilgisi olmadığı gayet açık ve ortadadır.

Kamu, özel sektör işbirliğiyle yurdun her köşesinde havayolu taşımacılığını getirme azmindeyiz. Ticarî hava taşıma işletmeleri yönetmeliği uyarınca, hava taşımacılığı faaliyetlerinde bulunmak isteyen 15 kuruluştan 5 adedi işletme ruhsatı alarak faaliyete geçmiş, 8 adedine ön müsaade verilmiş, halen 2 kuruluşun da müracaatı incelenmektedir.

Güçlendirilen ve modernleştirilen hava filomuza paralel olarak, havaalanlarındaki hizmetlerin Uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi önde gelen görevlerimizden biridir.

BAŞKAN — Sayın Bakan, 5 dakikanız kalmıştır.

ULAŞTIRMA BAKANI VEYSEL ATASOY (Devamla) — Az kaldı Sayın Başkan.

Bu arada yine haklı tenkitler oldu; Dash - 7 uçakları hakikaten külfet getirmekteydi. Biz, yaptığımız düzenlemelerle sivil havacılığın, sivil sektörün bu alana girmesini sağladık. Bu uçaklar bu sene kiralanmayacaktır; ama tamamen uzak bölgelerimize, özellikle Doğu Anadoludaki ve Karadenizdeki gayri müsait alanlarımıza ancak bu pervaneli uçaklar inebildiği için, geçmiş dönemlerde kiralanmıştı; ama bu alanı biz tamamen özel kesime terk ettiğimiz için, bu yıl yeniden kiralama yapılmayacaktır. Tenkitlerinde de haklıdırlar.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün 1983 yılı kârı 1 milyar Türk Lirası iken, 1984 yılında bu kâr 10,2 milyar Türk Lirasına yükselmiş, aynı yıl yurt ekonomisine 25 milyon dolar döviz girdisi sağlanmıştır. İşletmenin 1985 yılında 14 milyar Türk Lirası kâr etmesi, net döviz girdisinin de 30 milyon dolara ulaşması beklenmektedir. 1983 yılında havaalanlarımızda yerli ve yabancı, askerî ve sivil olarak toplam 95 bin uçak inip kalkmış, 5 392 milyon yolcuya hizmet verilmiş; Overlight uçak sayısı 41 bine ve transit yolcu sayısı 82 bin olmuştur.

1984 yılında bu rakamlar sırasıyla 102 bin, 6 milyar 141 milyon, 42 bin ve 78 bine ulaşarak, önemli artışlar gerçekleştirilmiştir. 1985 yılı sonu itibariyle 1984 yılına nazaran bu rakamların yüzde 22 nispetinde artırılması beklenmektedir.

1985 yılında Esenboğa İç Hatlar Terminal binası hizmete verilmiş, Dış Hatlar Terminal binası tevsii inşaatı devam etmektedir. Atatürk Havaalanı eski Dış Hatlar Terminal binasının, İç Hatlar Terminal binası olarak düzenleme çalışmaları sürdürülmekte; Bursa, Antalya ve Elazığ terminal binaları yeni düzenlemelerden sonra hizmete verilmiş bulunmaktadır. Trabzon havaalanının ışıklandırma işlemi bitirilmiş olup; Van, Erzurum, Elazığ ve Diyarbakır meydanları iyileştirme çalışmaları yıl sonuna kadar tamamlanacaktır.

Cumaovası Havaalanı inşaatı hızla devam etmekte; Kars ve Erzincan havaalanlarının geliştirme çalışmalarının yanında, Adana ve Antalya kargo binalarının inşaatları sürdürülmektedir. Modern cihaz ve teçhizatla donatılmasına çalışılan havaalanlarımız yanında, memleketimizin hava sahasının kontrolünü sağlayacak ve ihaleye çıkarılmış bulunan Radar Kaplama Projesi 1988 yılında tamamlanmış olacaktır.

Havaalanlarımızdan yararlanan Türk ve yabancı bayraklı uçakların, bu uçaklarla taşınan yolcu, bagaj ve posta yüklerinin her türlü yer, kontrol, ikram hizmetlerini en iyi şekilde yürütmek, terminal apron yolcu taşımacılığına kaliteli hizmeti vermek, üzerinde titizlikle durduğumuz bir diğer husustur.

Sayın Özgenç de bu konudaki tenkitlerinde haklıdır; ama paralel olduğumuz taraf, hükümetimizin bu konuda en süratli bir şekilde çalışıp, bunları düzeltmenin ve neticelerini bir an evvel almanın gayreti içindedir. Dolayısıyla kendilerinin bu yöndeki tenkitleri bizim için teşvik mahiyetindedir. Esasen, zamanlamayla ve fizikî gerçekleşmeyle yarışmaktayız; ama ifade ettiğim gibi, en kısa süre içinde de - bir kısmı gerçekleşmiştir - diğer kısmı da gerçekleşmiş olacaktır.

2 milyar sermayesi olan USAŞ kuruluşumuz 1983 yılında 2 milyar, 1984 yılında 3,7 milyar kâr etmiş olup, 1985 yılı itibariyle de kâr miktarının 5 milyar Türk Lirası civarında olması beklenmektedir.

Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; ülkelerin kalkınmasının göstergelerinden biri de üstün teknolojinin kullanıldığı haberleşme şebekesidir. Ülkemizi gelişmiş ülkeler seviyesine çıkartmak temel prensibimizdir. Hızla gelişen ülkemizde, hızla artan ihtiyaçlarımıza paralel olarak, haberleşme ihtiyacı da artmaktadır. Zira bu artış sanayi, ticaret ve turizm başta olmak üzere, her kesimin gösterdiği gelişmeden doğmaktadır. Artan ihtiyaçları karşılamak için son iki yılda, haberleşme kesiminde çok önemli adımlar atılmış ve mesafeler kaydedilmiştir. Hükümet programımız doğrultusunda bakanlığımızın almış olduğu tedbirlerle haberleşme şebekesinin sayısal büyüklük yönünden genişletilmesine, teknolojik yönden de geliştirilmesine önem ve itina gösterilmiştir.

1983 yılında PTT'ye tahsis edilen 67 milyar 297 milyon Türk Liralık yatırım ödeneği, 1984 yılında 125 milyar Türk Lirasına, 1985 yılında ise, 239 milyar 402 milyon Türk Lirasına ulaşmıştır. 1986 yılında 301 milyar 800 milyon Türk Lirasına yükselen yatırım ödeneğinin, yıl içinde yapılacak hizmetler karşılığında revizesine de gidilebilecektir.

Yüce milletimize layık olduğu posta hizmetlerinin en iyisini verebilmek için «posta kodu» sistemiy-

le posta işlem merkezlerini ihdas ettik. Bu uygulamalarla posta hizmetlerinde mekanizasyona geçilebilmenin zemini hazırlanmış olmaktadır. Böylece posta gönderilerinin işlenmesine, sevkinde ve dağıtımında süratle kolaylık sağlanacak, bunun yanında yanlışlıklar ve kaybolmalar büyük ölçüde önlenmiş olacaktır.

Mektupların bir günde alıcısına ulaşmasını teminen 1983 yılında 4 ilde başlatılan Acele Posta Servisi, 1984 yılında 12 il ve 7 ülkeye, 1985 yılında ise, 45 ile ve 6 ilçe olmak üzere, toplam 51 yerleşim merkezi ve 25 ülkeye hizmet vermektedir. Sürdürdüğümüz çalışmalar ve bu uygulamalar bütün illerimizin ve ilçelerimizin büyük bölümünün faydalandırılması doğrultusundadır. Yazılı ve imzalı belgelerle resimlerin yurt içinde 4 saat, yurt dışında 24 saat içinde alıcısına ulaştırılmasını sağlayan Elektronik Mektup Servisi, bugün bütün illerimizde 19 ülkeye hizmet verebilecek şekilde yaygınlaştırılmıştır.

Telekomünikasyon sahasında Batı ülkelerinin kullanmakta olduğu yeni teknolojiler ülkemize getirilmiş, böylece teknoloji bakımından Batı ile aramızda olan fark artık ortadan kaldırılmıştır. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Telefon hizmetlerinin beklenen sürat ve kalite güvenirliliğinin sağlanması otomatikleşmeyle mümkündür. Bunu teminen telefon haberleşmesinde otomatikleşme yurt sathında hızla yaygınlaştırılmıştır. Bu sayede yurt içi ve yurt dışı telefon konuşmalarında büyük bir sürat sağlanmış, özellikle yurt dışındaki vatandaşlarımıza, bulundukları ülkelerin umumî telefonlarından konuşmak istedikleri kişileri doğrudan arama imkânı temin edilmiştir.

Mevcut 10.220 teleks hattı, 1985 yılında ilavelerle 22 046 hatta yükselmiştir. Yıl sonunda teleks kapasitesi 23 220 hat olacaktır. Böylece ülkemizde bugün için teleks problemi kalmamış olup, her isteyene istediği yerde teleks verilebilmekte ve 196 ülke ile teleks haberleşmesi yapılabilmektedir.

1984 yılında tesis edilen otomatik ve manuel olmak üzere, toplam 370 286 telefon hattına ilaveten 1985 yılında, yıl sonuna kadar toplam 438 061 telefon hattı tesis edilmiş olacaktır. 1986 yılında toplam 750 bin hatlık otomatik ve manuel kapasite ilavesi planlanmıştır. Böylece, 1985 yılı sonunda toplam telefon kapasitesi 2 679 752 hatta yükselmiş olacak, 1986 yılında ise, telefon santral kapasitesi 3 429 752'ye ulaşması sağlanacaktır. 1984 yılında 75 yerleşim yerimiz şehirlerarası, 79 yerleşim yerimiz de milletlerarası otomatik telefon görüşmesine açılmıştır.

1985 yılı sonuna kadar şehirlerarası otomatik görüşmeye açık yerleşim yerlerine 124 adet milletlerarası otomatik görüşmeye açık yerleşim yerlerine de, 125 adet ilave gerçekleştirilmiş olacaktır. Böylece yıl sonunda her iki türlü görüşme yapabilen yerleşim yeri sayısı da 348'e ulaşacaktır.

BAŞKAN — Sayın Bakan, toparlamanızı rica ediyorum.

ULAŞTIRMA BAKANI VEYSEL ATASOY (Devamla) — Bağlıyorum efendim; Sayın Atillâ Sın gibi, son sayfadayım Sayın Başkan.

BAŞKAN — Evet buyurun.

ULAŞTIRMA BAKANI VEYSEL ATASOY (Devamla) — Halen otomatik telefon görüşmesi yapılabilen ülke sayısı, 132'ye ve Türkiye'den yabancı ülkelere otomatik görüşme yapılabilen işyeri sayısı da 301'e yükselmiştir. Şu anda, 11 ülkeye doğrudan telefon ve 70 ülkeye de televizyon bağlantısı sağlayan Ankara birinci yer istasyonunun önümüzdeki günlerde başlayacak olan ek teçhizatının montajı ile, kapasitesi iki katına çıkacaktır.

Ankara ikinci televizyon istasyonu, 1 Kasım 1985 tarihinde hizmete açılmış olup, halen televizyon hizmetleri için kullanılmaktadır. 1986 yılı başlarında, tüm Avrupa ülkeleriyle uydular aracılığıyla, telefon, teleks ve diğer haberleşme bağlantıları yapılacaktır. Ayrıca, Ankara üçüncü yer istasyonunun temeli atılmış olup, 1987 yılı başlarında Uzakdoğu ülkeleriyle doğrudan bağlantı sağlanmış olacaktır. 1985 yılında 579 telsiz telefon olmak üzere, toplam 3 500 köye telefon götürülmektedir.

Böylece, bu yıl içinde 36 155 köyümüzden 15 666'sıyla telefon irtibatı sağlanmış olacaktır. 1986 yılında 4 bin köyümüzle telefon irtibatı kurarak, telefonlu köy sayısını 19 666'ya ulaştırmak kararındayız. Konuşmaları otomatik olarak sağlayan telsiz telefon cihazları 1986 yılından itibaren ülkemizde imal edilmeye başlanacak ve yurt sathında hızla yaygınlaştırılacaktır. 1985 yılı sonu itibarriyle, seyyar PTT merkezleri araç sayısı 56 adede, elektronik mektup servis hizmeti veren il sayısı 67'ye ve merkez sayısı 75'e, ülke sayısı 20'ye, radyo - link sistemlerindeki istasyon sayısı 380 adede ve bu sistemin kapasitesi 40 251 279 kanal/kilometreye ve alıcı sayısı da 2 258 adede ulaşacaktır.

Denizlerimizde seyrüsefer halinde olan deniz araçlarının şehirlerarası ve milletlerarası telefon ha-

berleşmesini sağlamak üzere kıyılarımız WHF telsiz istasyonlarıyla heçhiz edilmiştir. Ayrıca, okyanuslarda seyir halinde olan deniz araçlarıyla aynı irtibatı sağlayacak olan Yeşilköy Telsiz İstasyonunun modernize işlemleri sürdürülmekte ve uydu sistemiyle deniz haberleşmesini sağlayacak yer istasyonu projesi hazırlıkları başlatılmıştır.

Çalışmalarını hızla sürdürdüğümüz Mobil - Radyo projesi olarak isimlendirdiğimiz telefon şebekesi ve radio - paging sistemi 1986 yılında hizmete verilecektir.

Ankara - Polatlı - Eskişehir kesimi, hizmete verilen Ankara - İstanbul - İzmir - Eskişehir ve Antalya ile birlikte 30 şehrimizi birbirine bağlayacak olan şehirlerarası telekomünikasyon şebekesinde büyük önemi haiz 33 000 kanal kapasiteli Batı Anadolu Yeraltı Koaksiyol Kablo (BAYKOK) projesinin kısa sürede sonuçlandırılması çalışmaları hızla sürdürülmektedir.

1984 yılında E - 5 karayolunun Edirne - Ankara arasında muayyen aralıklarla tesis ettiğimiz şehirlerarası ve milletlerarası görüşmeye açık ankesörlü 47 adet umumî telefon noktaları, 1985 yılı sonu itibariyle İskenderun'a kadar uzatılacak ve diğer transit karayolları güzergâhında da yaygınlaştırılacaktır.

Telefonu olmayan vatandaşlarımızın, telefonla haberleşme imkânının artırılması amacıyla 4 515 adedi şehirler ve milletlerarası, 5 377 adedi de şehiriçi görüşme yapan ankesörlü telefon tahsis edilmiştir.

Sayın Kara'a, PTT Genel Müdürünün bugün istifa ettiğini ifade ettiler. PTT Genel Müdürü, 31 Aralık 1985 gününe kadar bakanlığımıza mukavele ile bağlıdır. Bugün Ulaştırma Bakanlığı bütçesi görüşülürken, hangi sebepten istifa ettiğini bana soruyorsunuz. Bunun sebebini, lütfen, kendisinden sormanız daha yerinde olur kanaatindeyim. (ANAP sıralarından alkışlar).

Yine, Sayın Kara'a, PTT Genel Müdürünün başarılı olduğunu ve bütün bu yatırımları gerçekleştirdiğini ifade ettiler. Burada iktisatçı, ekonomist ve devletin çeşitli kademelerinde çalışmış, görev yapmış arkadaşlar var; onlar bilirler, yatırım kararlarını hükümetler alır. Ondan sonra da aynen şu ifadeleri kullandınız; «PTT iyi çalışmıyor, başarısızdır. İstanbul arızalıdır. Yeraltı kabloları su aldı mı arıza yapmaktadır.» dediniz. Hepsi doğrudur; aynı konular gazetelerde manşet halinde çıkmaktadır; ama, bütün bu yatırımları PTT Genel Müdürü yapacak da, biz hükümet olarak bu arızalarla, tamirlerle mi meşgul olacağız?.. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar). Değerlendirmeniz, takdiriniz sizlere aittir, saygıyla karşılarım.

Ulaştırma Bakanlığı olarak, yüce milletimize haberleşme ve ulaştırma alanlarında üstün hizmet verme azmimiz, önümüzdeki yıllarda da büyük bir şevk ve heyecanla devam edecektir.

Sözlerime burada son verirken, beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür eder, şahsım ve bakanlığım adına saygılar sunarım. (ANAP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Ulaştırma Bakanlığı bütçesi aleyhinde söz alanlar :

Sayın Cemal Özdemir, Sayın Şeyhmus Bahçeci, Sayın Hasan Altay, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Günseli Özkaya, Sayın Yılmaz İhsan Hastürk, Sayın Durmuş Fikri Sağlar ve Sayın Onural Şeref Bozkurt

İlk sırada bulunan Sayın Cemal Özdemir; buyurun

CEMAL ÖZDEMİR (Tokat) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Ulaştırma Bakanlığı 1986 yılı bütçesi üzerinde, şahsî görüşlerimi açıklamak üzere yüksek huzurlarınızdayım

Sayın milletvekilleri, kıymetli zamanlarınızı almadan, sizlere Ulaştırma Bakanlığına bağlı bazı birimlerin ve bu birimlerde çalışanların sorunlarını dile getirmeye ve görüşlerimi sunmaya çalışacağım.

Memleketimiz ulaştırma sektöründe önemli bir yer tutan Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarının, yük ve insan taşımacılığında önemli bir yeri vardır. Bilhassa toplu taşımacılık açısından önemi büyüktür. Demiryolu taşımacılığının kara, deniz ve hava taşımacılığına nazaran daha ekonomik olması, önemini bir kat daha artırmaktadır. Bu nedenle, demiryollarımızın sorunlarına önem vermemiz açık bir zorunluluktur.

Kara taşımacılığına nazaran daha emniyetli gözüyle baktığımız trenlerin, bakımı konusunda gerekli ihtimam gösteriliyor ve gerekli emniyet tedbirleri alınıyor mu?

Tren, her servis sonu mutlaka fren muayenesinden geçirilir veya geçirilmesi gerekir. Bakımlar, uzman elemanlarca mı yapılıyor; yoksa işe göre adam değil de, adama göre iş prensibi mi kullanılıyor?

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarında yetişmiş personel açığı var mıdır; yoksa mevcutlarla idare edip gidelim prensibi mi hâkimdir? Zira, Tür-

kiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarında eleman temini önemli bir konudur.

Trenlerde en fazla kazaya sebep olan aks kırılmalarıdır. Daha evvelki zamanlarda bu akslar altı ayda bir muayeneye tabi tutulurdu. Bu periyodun sürmesinde zorunluluk vardır ve daha da kısa zamanlarda yapılması gerekir.

Bu aksları metal rontgeniyle periyodik muayeneye tabi tutan teknik personel, acaba sıhhatli ve emin bir muayene yapabiliyor mu, çatlakları tam tespit edebiliyor mu, bu personelin tahsil ve ihtisas durumları nedir, bu periyodik muayeneler hakikaten bu işleri iyi bilen uzmanlarca mı yapılmaktadır; muayene elemanları uzmanlarca mı yetiştirilmektedir, yoksa düğmeyi aç, kapa, ne görürsen yaz prensibi geçerli bir neden midir?

Bir cihazı kullanan personelin, o cihazın bütün özellik ve karakteristiklerini bilmiyorsa, sıhhatli bir netice alması mümkün değildir. Tren aks muayeneleri aynen bir hastayı muayene eden ve teşhis koyan doktorun yaptığı gibidir. Bu işler, teknolojisi ileri ülkelerde daha kısa zamanlarda ve daha az kilometre/saatlerde yapılmaktadır.

Dizelizasyona girildiği günden bugüne kadar Avrupa ve Amerika'dan alınan veya Eskişehir'de imal edilen lokomotifler devreye girdiğinden beri yük ve insan taşımacılığında artma mı yoksa eksilme mi olmuştur? Kanaatimce, eksilme olmuştur. Acaba, sayın bakanlık bunu inceletip sebeplerini araştırmış mıdır? Çareleri düşünülmekte midir?

Trenlerin sürati bakımından ne düşünülmektedir? Öyle zannediyorum ki, en düşük süratli trenler bizim ülkemizde çalışmaktadır. Zaman mefhumu çok önemlidir. Herkes aya giderken, biz hâlâ 6 saatlik yolu 12 saate alırsak, demiryolu ulaşımı rasyonel ve ekonomik olmaz sayın milletvekilleri.

Trenlerin seyrüsefer emniyeti için zorunlu olan ve haberleşmeyi sağlayan telsiz sistemi, bütün trenlere kurulmalı ve bu suretle emniyetli bir şekilde seyretmeleri sağlanmalıdır. Tren kazalarının çoğu yanlış yol vermelerden ve iki trenin karşılıklı olarak aynı yolda seyretmesinden kaynaklanmaktadır. Buna mani olmak için telsiz sisteminin mutlaka bütün trenlere konulması gerekir.

Sayın milletvekilleri, Adapazarı'nda yapılan vagonların yüksek imal edilmesi ve dingiller arasındaki mesafenin kurplara, yani virajlara göre hesap edilmemesi, kazaların doğmasına neden olmaktadır. Kurpta, yani virajda hızla seyreden tren, merkezkaça dayanmayıp devrilmekte ve kazaya sebep olmaktadır; çünkü, demiryollarımız virajlı ve eskidir. Bu eski yollarda seyreden eski yapı vagonlar, daha alçak olduklarından, bu kurplardan daha sıhhatli olarak geçebiliyorlardı. Takriben bir ay evvel Erzincan - Sivas arasında bu nedenle bir tren kazası olduğu söylentisi vardır; acaba, tren, bu nedenle mi devrilmiştir? Sanırım ilgililer bunu incelemişlerdir.

Sayın milletvekilleri, bir de çalışanların sorunlarına değinmek istiyorum. İşçilerin yaşantısını doğrudan etkileyen konuların başında, ücret artışları gelmektedir. Enflasyon artışının, özellikle son iki senede, toplam olarak yüzde 100'e ulaştığı artık kabul edilen bir gerçektir. Bu süre içinde işçi ücretleri gerçekleşen enflasyona göre değil tahmin edilen enflasyon artışına ayarlanmış ve sonuçta, işçilerin gerçek ücretlerinde sürekli olarak bir düşüş kaydedildiği gibi, son beş altı senedir uğratılan kayıplar da telafi edilememiş durumdadır.

Muhterem milletvekilleri, Kasım 1983'te Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarında çalışan bir işçi, 1 kilogram yemeklik margarin alabilmek için 1 saat 20 dakika çalışırken, Ekim 1985'te 2 saat 13 dakika çalışmış; 1 kilogram sığır eti için Kasım 1983'te 4 saat 5 dakika çalışırken, Ekim 1985'te bu süreden 37 dakika daha fazla çalışmak zorunda kalmıştır. Yine, Kasım 1983'te 1 kilogram beyazpeynir için 3 saat 7 dakika çalışırken, Ekim 1985'te 4 saat 36 dakika çalışmak zorunda kalmıştır. Sadece bu rakamlar dahi, işçilerin içine düştüğü durumu göstermektedir.

BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANI İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) — Bunların ulaştırmayla ilgisi ne?

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın bakanım, bu sorunlar da, ulaştırmada çalışan işçilere ait sorunlar değil midir?

BAŞKAN — Siz devam edin efendim.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın bakanım soruyorlar, da ondan efendim..

BAŞKAN — Demiryolu işçileriyle ilgili konuşuyorsunuz tabiî; buyurun devam edin

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Efendim, Demiryolları, Ulaştırma Bakanlığına bağlı değil midir?

BAŞKAN — Evet efendim

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — O zaman bunlar bence bir sorundur

BAŞKAN — Bizde teyit ediyoruz Sayın Özdemir

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

ULAŞTIRMA BAKANI VEYSEL ATASOY (Zonguldak) — Bayındırlık yapıyor, bize devrediyor; biz işletmeci kuruluşuz.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın Bakanım, halihazırda çalışan personel size bağlı, değil mi?.. Ben de onlardan bahsediyorum.

BAŞKAN — Efendim siz devam edin, süreniz azalıyor.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Efendim kıymetli zamanlarınızı fazla almadan, işçi ücretlerine etkili olduğunu söylediğimiz vergi iadesi hakkında da birkaç kelime söylemek istiyorum. (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Devam edin Sayın Cemal Özdemir.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — ücretlere yüzde 10'un üzerinde katkısı olduğu iddia edilen vergi iadesi miktarının, aslında gerçeğe uymadığını, bir sendikanın yapmış olduğu araştırma sonucunda görmekteyiz. Bu araştırmaya göre, 1984 yılında 12 aylık vergi iadesinin maaşa oranı ortalama yüzde 2,25'tir; 1985 yılının iki üç ayında vergi iadesinin maaşa oranı ortalama yüzde 7,64 olmuştur.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Hangi sene?

BAŞKAN — Devam edin efendim, devam edin.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Bu sene.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL (İstanbul) — Bayındırlık üzerinde mi konuşuyorsun?

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Demiryollarının...

BAŞKAN — Devam edin Sayın Cemal Özdemir. (ANAP sıralarından gürültüler) lütfen devam edin efendim.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Efendim konuşmacıyı değil, Başbakanı ikaz ediniz.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Bu miktar; 1984'te işçi başına düşen bir aylık vergi iadesi miktarı, 1 173 Türk Lirası; 1985'in ilk üç ayında ise 2 988 Türk Lirası olmuştur.

Sayın milletvekilleri... (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Cemal Özdemir, aşağıdan bir fısıltı oldu mu, sekteye uğruyorsunuz; onun için, devam edin diyorum. Devam edin lütfen.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bir de, işçilere verdiğimiz yemek ücretinden bahsedeceğim. Yemek ücreti olarak bir işçiye günde 200 Türk Lirası verilmektedir.

Muhterem milletvekilleri, yaz aylarının aşırı sıcağında, kış aylarının şiddetli soğuğunda, o yollarda 8 saat kazma kürek sallayan bir işçinin bugün aldığı 200 liralık ücretin verdiği kalori 8 saatlik çalışmasına yetmez; 200 liraya bugün Kızılay'da bir sandviç veriyorlar. Bunu da takdirlerinize arz ediyorum.

BAŞKAN Sayın Cemal Özdemir, süreniz dolmuştur, toparlayınız efendim.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, sayın bakanımın da herhalde haberi olmuştur; basında öğrendiğimize göre, bir İngiliz milletvekili eski vagonların resimlerini topluyormuş ve bunu büyük bir mecmuada çoğaltıp dünyaya dağıtıyormuş. Bu, herhalde bizim de turizm yönünden faydalanmamızı sağlayan bir konudur; fakat her nedense bizim Sivas Demiryolu Fabrikasında bu resimlerin çekilmesi yasaklanmış. Acaba eski bir vagonun stratejik bir önemi mi vardır ki, bu yasaklanmış? Bunu anlayamadım... Her halde sayın bakanım bunu incelemişlerdir.

Ulaştırma Bakanlığı bütçesinin memleketimize, milletimize hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Ulaştırma Bakanlığı bütçesi üzerindeki müzakereler tamamlanmıştır.

Ulaştırma Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesinin bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum.

SALİM EREL (Konya) — Soru müessesesi yok mu Sayın Başkan?..

BAŞKAN — Bölümleri okutuyorum :

1. — Ulaştırma Bakanlığı 1986 Malî Yılı Bütçesi

A — CETVELİ

Program Kodu	Açıklama	Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1 122 006 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
111	Ulaştırma Politikasının Düzenlenmesi	3 961 994 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
900	Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler	22 768 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
	GENEL TOPLAM	**27 852 000 000**

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ulaştırma Bakanlığı 1986 malî yılı Bütçesinin bölümleri kabul edilmiştir.

Milletimize hayırlı olsun. (Alkışlar)

2. — Ulaştırma Bakanlığı 1984 malî yılı kesinhesabı.

BAŞKAN — Ulaştırma Bakanlığı 1984 malî yılı Kesinhesap Kanun Tasarısının bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum.

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	İptal edilmesi gereken ödenek Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	282 144 000	195 655 254	86 488 746
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir...			
111	Ulaştırma Politikasının Düzenlenmesi	3 241 234 000	2 182 977 650	1 058 256 350
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir...			
900	Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Tranferler	14 608 136 355	14 587 661 136	20 475 219
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir...			
	GENEL TOPLAM	**18 131 514 355**	**16 966 294 040**	**1 165 220 315**
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir...			

Ulaştırma Bakanlığı 1984 malî yılı Kesinhesap Kanun Tasarısının bölümleri kabul edilmiştir.

Milletimize hayırlı, uğurlu olsun. («Bravo» sesleri, alkışlar)

Bugünkü bütçe görüşmeleri tamamlanmıştır.

Programdaki bütçeleri görüşmek için 17 Aralık 1985 Salı günü; yani bugün saat 10.00'de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 00.20

V. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Balıkesir Milletvekili Davut Abacıgil'in, Muğla - Bodrum İlçesinde Emniyet Genel Müdürlüğünce satın alınacak olan lojmanlara ilişkin Başbakandan sorusu ve Devlet Bakanı Kâzım Oksay'ın yazılı cevabı (7/745)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı saygılarımla arz ederim.

Davut Abacıgil
Balıkesir

1. Muğla - Bodrum İlçesinde İmar ve İskân Bakanlığına ait olup emniyet mensuplarıyla çeşitli bakanlıklara mensup memurların oturmakta oldukları konutların Emniyet Genel Müdürlüğünce lojman olarak satın alınacağı doğru mudur?

2. Bu konutların satın alınması halinde diğer bakanlık mensuplarının Sosyal Konutlar Yasasından faydalanarak birer konut sahibi olabilmeleri yanında emniyet mensupları mağdur edilmiş olmayacak mıdır?

3. Bu konuda yapılan işlemler nelerdir?.

T.C.
Devlet Bakanlığı 16 . 12 . 1985
Sayı : 2.02-4650

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının 11.11.1985 gün ve 7/745-4736/18211 sayılı yazısı.

b) Başkanlığın 13.11.1985 gün ve K.K.Gn.Md. 18/106-1204/6624 sayılı yazısı.

Balıkesir Milletvekili Davut Abacıgil'in Sayın Başbakanımıza yönelttiği Soru Önergesindeki hususlarla ilgili istenilen bilgiler aşağıya çıkarılmıştır.

Muğla İli, Bodrum İlçesinde, Emniyet mensuplarına tahsis edilen sosyal mesken binasının lojman olarak satın alınması yapılacaktır. Sözkonusu sosyal meskenler ilçede görevli polis memurlarına lojman olarak tahsis edilmiş ve bu maksatla kullanılmaktadır. Halen adıgeçen lojmanlarda oturan personel hak sahibi oldukları için değil, emniyet mensubu oldukları için ikamet etmektedirler.

3016 Sayılı Kanun gereğince, lojman olarak tahsisli konutun satın alınarak, İlçede konut sıkıntısından dolayı görev yapamayan emniyet mensuplarının lojman ihtiyacı karşılanacaktır

Bilgilerinize arz ederim.

Kâzım Oksay
Devlet Bakanı

Türkiye Büyük Millet Meclisi
GÜNDEMİ

46 NCI BİRLEŞİM

16 . 12 . 1985 Pazartesi

Saat : 10.00

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

× 1. — 1986 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/718) (S. Sayısı : 361) (Dağıtma tarihi : 4.12.1985)

× 2. — 1984 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1984 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/870, 1/708) (S. Sayısı : 381) (Dağıtma tarihi : 4.12.1985)

× 3. — Katma Bütçeli İdareler 1986 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/719) (S. Sayısı : 360) (Dağıtma tarihi : 4.12.1985)

× 4. — 1984 Malî Yılı Katma Bütçeli İdarelerin Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1984 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/871, 1/709) (S. Sayısı : 382) (Dağıtma tarihi : 4.12.1985)

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

6

SÖZLÜ SORULAR

1. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, Amerika Birleşik Devletlerinin «yıldızlar savaşı» adlı stratejik savunma sistemine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/503) (1)

2. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, DESİYAB'ın ortak olduğu işçi şirketlerinin durumuna ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/504) (1)

3. — Adana Milletvekili Cüneyt Canver'in, Adana - İncirlik Ortak Savunma Tesislerinde meydana geldiği iddia edilen olaylara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/505) (1)

4. — Adana Milletvekili Cüneyt Canver'in, Katma Değer Vergisinin fiyatlar üzerindeki etkisine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/506) (1)

5. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, orman ürünleri ihracatına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/507) (1)

6. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, Hükümet üyelerinin dış ülkelere yaptığı gezilere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/508) (1)

7. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, son yurt dışı seyahatlerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/509) (1)

8. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, yurdumuzda yatırım yapacak A.B.D.'li işadamlarının can ve mal güvenliklerini sağlamak üzere bir anlaşma yapılıp yapılmadığına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/511) (1)

9. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, bazı firma ve kuruluşların ertelenen ve yatırılmayan vergi borçlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/513) (1)

10. — İstanbul Milletvekili Sabit Batumlu'nun, dış ülkelere yapılan gezilerin sonuçlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/411)

11. — İstanbul Milletvekili Sabit Batumlu'nun, İstanbul İli Haliç sahillerinde istimlak edilen arsaların bedellerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/413)

12. — Sinop Milletvekili Halit Barış Can'ın, haklarındaki sıkıyönetim kararları kaldırılan kamu görevlilerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/514) (1)

---

(1) İçtüzüğün 96 ncı maddesi uyarınca sözlü soruya çevrilmiştir.

13. — Sinop Milletvekili Halit Barış Can'ın, güvenlik soruşturmalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/515) (1)

14. — Adana Milletvekili Cüneyt Canver'in, Suudi Arabistan Hükümetinin Hatay doğumlu vatandaşlarımıza uyguladığı vize engellemesine ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/424)

15. — İstanbul Milletvekili Sabit Batumlu'nun, uygulamaya konulan yatırım projelerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/426)

16. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, tedavi nedeniyle yaptığı son A.B.D. seyahatine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/518) (1)

17. — İstanbul Milletvekili Sabit Batumlu'nun, İstanbul, Ankara ve İzmir belediyelerine atanan üst düzey yöneticilerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/432)

18. — İstanbul Milletvekili Sabit Batumlu'nun, Hükümetin para politikasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/433)

19. — İstanbul Milletvekili Hüseyin Avni Güler'in, banker ve bankerzedelere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/434)

20. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, Akaryakıt Tüketim Fonundan Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına ayrılan paya ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/519) (1)

21. — Diyarbakır Milletvekili Mahmud Altunakar'ın, tütün ve sigaradan Devlet tekelinin kaldırılacağına dair beyanına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/437)

22. — Diyarbakır Milletvekili Kadir Narin'in, Diyarbakır Şehir Merkezi ile Dicle Üniversitesi arasındaki yolun kısaltılmasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/453)

23. — Çorum Milletvekili Ali Ayhan Çetin'in, Çorum İline bağlanması düşünülen yeni demiryoluna ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/456)

24. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, ıslah edilen yerli cins inek ve koyunlara ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/471)

25. — Hatay Milletvekili Abdurrahman Demirtaş'ın, tahmil ve tahliye için İskenderun Limanına yanaşan bazı yük gemilerine öncelik tanındığı iddiasına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/473)

26. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, besi hayvanlarının sayısına ve besicilere kullandırılan krediye ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/475)

27. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, salgın hayvan hastalıklarına karşı alınan önlemlere ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/476)

28. — Hatay Milletvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu'nun, mahsulünü piyasa fiyatına satan çiftçilerin taban fiyatı üzerinden fatura düzenlemeye mecbur bırakıldığı iddiasına ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/477)

29. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, yurt dışından ithal edilen tohumlara ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/478)

30. — Çorum Milletvekili Ali Ayhan Çetin'in, Sivas İlindeki Deliktaş Tüneli inşaatının iptal edilme nedenine ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/479)

31. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Turan Bayezit'in, Kahramanmaraş'da yayımlanan bir gazetedeki habere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/480)

32. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, Ankara İlindeki Sıhhiye - Tandoğan yolu projesine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/485)

33. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, Ankara'daki belediyelerin yol yapım ve tamir çalışmalarına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/486)

34. — Hatay Milletvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu'nun, Yükseköğretim Kurulu'nun sorumluluğuna ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/488)

35. — Hatay Milletvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu'nun, dış ülkelerdeki bölücü ve yıkıcı faaliyetlere karşı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce alınan tedbirlere ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/489)

36. — İzmir Milletvekili Hüseyin Aydemir'in, gençlerin işsizlik sorununa karşı alınacak tedbirlere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/492)

37. — Hatay Milletvekili Abdurrahman Demirtaş'ın, zeytin sineği ile mücadeleye ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/493)

38. — Konya Milletvekili Salim Erel'in, müteahhitlere ve kamulaştırma nedeniyle taşınmaz mal sahiplerine yapılan ödemelere ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/494)

39. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, enflasyonun durdurulamayış nedenine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/495)

40. — Adana Milletvekili Cüneyt Canver'in, Yunanistan, Bulgaristan ve A.B.D. ile ülkemiz arasındaki bazı sorunlara ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/496)

41. — Edirne Milletvekili Türkân Turgut Arıkan'ın, bazı şirketlere uygulanan müeyyidelerin Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca kaldırılma nedenine ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözlü soru önergesi (6/500)

42. — Adana Milletvekili Cüneyt Canver'in, İstanbul - Sarıyer Karakolundaki bir tecavüz iddiası hakkında Emniyet Amirinin yaptığı açıklamaya ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/501)

43. — Hakkâri Milletvekili Mehmet Sait Erol'un, Sıkıyönetim Kanunu gereğince haklarında dava açılan işçi ve memurlardan beraat edenlerin görevlerine iade edilmemesinin nedenlerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/502)

44. — İstanbul Milletvekili İmren Aykut'un, İstanbul - Gaziosmanpaşa İlçesi Merkez Mahallesinde Belediyece istimlak edilen sahaya ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/520)

45. — Konya Milletvekili Salim Erel'in, Muğla Emniyet Müdürlüğünde bir vatandaşımıza işkence yapıldığı iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/521)

46. — İstanbul Milletvekili Feridun Şakir Öğünç'ün, Almanya'da öğrenci olan ve pasaportunu kaybeden bir vatandaşımıza yeniden pasaport verilmemesinin nedenine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/522)

47. — Edirne Milletvekili Seyit Hüsamettin Konuksever'in, Manyas Gölünden kanal açarak yapılan sulamaya ve sonuçlarına ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/523)

48. — Diyarbakır Milletvekili Kadir Narin'in, Tarım - İş Sendikası Şube Başkanının, Diyarbakır Bölge Ziraî Araştırma Enstitüsü Müessese Müdürü tarafından dövüldüğü iddiasına ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/524)

49. — Konya Milletvekili Sabri Irmak'ın, bir kamu görevlisinin laiklik aleyhinde konuşma yaptığı iddiasına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/525)

50. — Manisa Milletvekili Abdullah Çakırefe'nin, Zonguldak Kömür Üretim Bölgesindeki işçi ve üretim açığına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/526)

51. — Uşak Milletvekili Yusuf Demir'in, Banaz Orman Bölge Şefine ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/528)

52. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kadın memurlara ve bazı sorunlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/529)

53. — Balıkesir Milletvekili Davut Abacıgil'in, üreticilerin kredi sorunlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/530)

54. — Şanlıurfa Milletvekili Vecihi Ataklı'nın, Şanlıurfa İline götürülecek olan ulaşım ve iletişim hizmetlerine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/531)

55. — Şanlıurfa Milletvekili Vecihi Ataklı'nın, Şanlıurfa İli köylerine götürülecek olan hizmetlere ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/532)

56. — Manisa Milletvekili İsmet Turhangil'in, Manisa İline yeni bir PTT binası yapılıp yapılmayacağına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/533)

57. — Aydın Milletvekili Ertuğrul Gökgün'ün, Kuşadası - Davutlar Bucağına müfettiş gönderilmeyiş nedenine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/534)

58. — İstanbul Milletvekili İmren Aykut'un, işyerlerindeki kurşun zehirlenmesi olaylarına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/535)

59. — Kayseri Milletvekili Mehmet Üner'in, dizel motor ithaline ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/536)

60. — Hatay Milletvekili Abdurrahman Demirtaş'ın, Best Sigara Fabrikasında işlenecek tütünlerin üretimine ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/537)

61. — Çorum Milletvekili Ali Ayhan Çetin'in, Çorum - Osmancık karayolunun trafiğe açılmasına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/538)

62. — Kayseri Milletvekili Muzaffer Yıldırım'ın, Kayseri ilinin hava kirliliği için alınacak tedbirlere ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/539)

63. — Uşak Milletvekili Yusuf Demir'in, bazı ürünlerin 1974-1985 yıllarındaki taban fiyatlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/540)

7

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — 17.7.1964 Tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (1/724) (S. Sayısı : 386) (Dağıtma tarihi : 11.12.1985)

2. — 9.7.1945 Tarihli ve 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun 11 inci Maddesinin (G) Bendinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (1/710) (S. Sayısı : 387) (Dağıtma tarihi : 11.12.1985)

3. — 2.9.1971 Tarihli ve 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (1/730) (S. Sayısı : 388) (Dağıtma tarihi : 11.12.1985)

4. — Antalya Milletvekili Ali Dizdaroğlu'nun, Türk Ceza Kanununun 175, 176, 177 ve 178 inci Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ile Nevşehir Milletvekili Turan Öztürk ve 31 arkadaşının aynı mahiyetteki Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/102, 2/230) (S. Sayısı : 82, 82'ye 1 inci ve 2 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 25.6.1984; 9.10.1984; 7.6.1985)

5. — Şanlıurfa Milletvekili Osman Doğan'ın, Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun Teklifi ile Gaziantep Milletvekili Mustafa Rüştü Taşar ve 19 Arkadaşının, Devlet Memurlarının Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/212, 2/239) (S. Sayısı : 331 ve 331'e 1 inci Ek) (Dağıtma tarihleri : 30.5.1985; 4.11.1985)

6. — Adana Milletvekili Nuri Korkmaz ve 29 Arkadaşının, 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun, 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun ve 353 Sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/202) (S. Sayısı : 365) (Dağıtma tarihi : 25.11.1985)

7. — Konya Milletvekili Sabri Irmak'ın, 15 Temmuz 1950 Tarihli ve 5682 Sayılı Pasaport Kanununun 25.2.1981 Tarih ve 2418, 7.11.1984 Tarih ve 3073 Sayılı Kanunlarla Değişik 22 nci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet ve İçişleri Komisyonları Raporları (2/236) (S. Sayısı : 383) (Dağıtma tarihi : 5.12.1985)

8. — 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 44 üncü Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Elazığ Milletvekili Mehmet Özdemir ve 7 Arkadaşının, Diyarbakır Milletvekili Mahmud Altunakar ve 12 Arkadaşının, İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar ve 38 Arkadaşının, Kars Milletvekili Aziz Kaygısız ve 8 Arkadaşının, Elazığ Milletvekili Mehmet Özdemir ve 8 Arkadaşının Aynı Konuda Kanun Teklifleri ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (1/729, 2/148, 2/218, 2/221, 2/268, 2/284) (S. Sayısı : 384) (Dağıtma tarihi : 11.12.1985)

9. — Konya Milletvekili Haydar Koyuncu'nun, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ile Türk Ceza Kanununun 264 üncü Maddesinde Yer Alan Ateşli Silahlar, Patlayıcı Maddeler, Bıçaklar ve Benzeri Aletlerin Teslimi Hakkındaki 2305 sayılı Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/214) (S. Sayısı : 385) (Dağıtma tarihi : 11.12.1985)

(X) Açık oylamaya tabi işleri gösterir.